

Riigikohtu 1929. a. otsused

1930 B
Riigikohtu

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

3- 18956

„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE.

TARTUS 1930.

Riigi trükikoja trükk.

Riigikohtu üldkogu 1929. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
<p>Abielu asjade kohtupidamise kord. (RT 33/34 — 1923) 1356¹¹ 4</p> <p>Ajutine seadus karistuse ja kohtupidamise korra muutmise kohta mõnesuguste süütegude asjus. (RT 147/148 — 1920) — 1</p> <p>Ajutiste kohtute sisseseadmise määrus 18. novembrist 1918 a. (RT 1 — 1918) — 7</p> <p>Balti Eraseadus. 173 6</p> <p>Kohtuteseadus. 249 p. 2, 3 } 251 } 7</p> <p>Krim. kohtup. sead. 27 5</p> <p>Lõivuseadus. (Sead. Kogu V köide 1914 a. v.) 235 } 268 } 3</p> <p>Maapanga põhikiri. (RT 27 — 1926) — 2</p>	<p style="text-align: center;">Notariaalseadus.</p> <p>66 } 154 } 157 } 3 200 } 285¹ }</p> <p>Petseri ja Narvataguste maa-de kinnisvarade kinnistamise seadus. (RT 2 — 1927, 47 — 1928 ja 16 — 1929) — 1</p> <p>86 } 88 } 3 91 }</p> <p>Pikalaenu Panga põhikiri. (RT 115 — 1927) — 2</p> <p>Põhiseadus. 68 4</p> <p>Rahukohtu nuhtlusseadus. 38 } 39 } 42 } 42¹ } 1 42² } 43 } 117 }</p> <p style="text-align: center;">Tempelmaksu seadus. (RT 45 — 1928)</p> <p>1 } 5 } 10 p. 1 } 2 13 } 17 } 27 p. 4 }</p>	<p style="text-align: center;">Tempelmaksu tariif. (RT 45 — 1928)</p> <p>1 er. 1, 4 } 2 } 9 er. 1 } 12 er. 2 } 2 16 F } 23 D } 46 er. } 52 } 54 } 55 A }</p> <p>Tsiv. kohtup. sead. 925 } 926 } 4 893 } 1164 } 2 1273 } 1356¹¹ } 4 1460¹⁻⁷ } 1799 } 6 1874 } 2 1907 } 6</p> <p>Tsiv. kohtup. seaduse ühtlustamiseseadus. (RT 77/78 — 1924) 1 6</p> <p>Vene Nõukogude Riikide Liidu Tsiviilkohtupid. koodeks. 255 märk. 4</p> <p style="text-align: center;">Vene tsiviilseadus. (Sead. Kogu X k. I j.) 144¹ 6</p>			

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1929. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused.		Avalikkude algkoolide seaduse elluviimise määrus (RT 153/154 — 1920)		(RT 191/192—1925)	
Administratiivkohtu kord.		5 märkus	48	177 märk. 3	49
3	23			Hariduseministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta.	
20	} 63	Avalikkude keskkoolide seadus. (RT 155/156 — 1922)		(RT 149/150 — 1920)	
21				3 p. j	} 39
26	14	Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasuseadus. (RT 22 — 1928)		7 tähendus 1	
Ajutine notariaalseadus. (RT 24 — 1919)		56	70	15	
16	23	Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasuseadus. (RT 22 — 1928)		Hoolekandeseadus. (RT 120/121 — 1925)	
Ajutine seadus vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta. (RT 69/70 — 1920)		4	} 17	25	} 22
—	44	5		90	
Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus. (RT 104 — 1928)		10 p. 1	13	92	
—	50	10 p. 2		94	} 38
Alkoholised joogid — vt. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus.		13		208	
Ametisõitute tasuseadus — vt. Riigiteenijate ametisõitute tasuseadus.		Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasuseaduse muutmise seadus. (RT 31 — 1928)		209	
Arstiabi — vt. Riigiasutistes töötavatele ametnikkudele ja tööliste ning nende perekondadele arstiabi andmise kord.		29	19	Juhatuskiri notarite kohta. (RT 24 — 1919)	
Avalikkude algkoolide seadus. (RT 75/76 — 1920)		Eelarve seadus — vt. Riigi eelarve seadus.		9	23
61	} 9	Eestimaa koolivalitsuse ajut. korraldus. (RT 6 — 1918)		Juhtnõõrid maakonna teedekapitali arvel ülalpeetava alalise tehnilise organisatsiooni kujundamiseks. (RT 10 — 1929)	
62				3	46, 54
85 p. 7	} 39	Ehituskruuntide väljaandmise juhtnõõrid. (RT 29 — 1927)		Juhtnõõrid riigimaade jaoks täpsate p'aanide valmistamise kohta era maamõõtjate kaudu. (RT 54 — 1927)	
85 p. 5				—	65
märkus		5	} 15	Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus. (RT 149 — 1924)	
		14		1 märkus	} 41
		20	20	} 34	
		Ehitusseadus. (RT 68 — 1924)			57
		177 märk. 2	49		59

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
Kaitseväe ohvitseride teenistuskäigu seadlus. (RT 37/38 — 1924)	28 28 p. 4 29 34	Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse elluviimise määrus. (RT 42 — 1928)	3—5 20 4 45	Otsekoheste Maksude Peakomitee seaduse muudatus — vt. Muudatus seaduses Otsekoheste Maksude Peakomitee kohta.	
Kaitseväeteenistuse seadus. (RT 43 — 1926)	40 40 40 p. 2 34 41 58 196	Maamõõtmise ja maakatastri plaanide valmistamise juhtnõõrid. (RT 102 — 1927)	— 65	Pensioniseadused — vt. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus, Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioni seadus, Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioniseaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadus.	
Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seadus. (RT 16 — 1926 ja 46 — 1928)	1 16, 27, 47 2 2 lit. b 31 —	Maanteede seadus. (RT 48 — 1928)	21 34 36 38 56 57 60 61 61	Piiritus — vt. Rahaministri määrus piirituse ja alkoholistide jookide müügi kohta.	
Koolivalitsuse ajut. korraldus — vt. Eestimaa koolivalitsuse ajut. korraldus.	16, 27, 47 27 50	Maareformi teostamise määrused.	59 61	Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus. (RT 50 — 1927)	5 52 6 7 8 15 p. 6 15 p. 7
Kriminaalseadustikkudes ette nähtud õigustekaotamise muutmise seadus. (RT 54 — 1927)	— 60	Maaseadus.	17 18 22		55 55 53 52, 53 53 52 53 53 53 51, 53
Liikumata varanduste maksu seadus — vt. Seadus liikumata varanduse maksu kohta maal.		Muudatus seaduses Otsekoheste Maksude Peakomitee kohta. (RT 4 — 1921)	2 3 4	Planeerimine — vt. Riigimaa-de planeerimise tehnilised juhtnõõrid.	
Linnade ja alevite maaga varustamise seadus. (RT 113 — 1927)	3 20, 45 6 11	Notariaalseadus — vt. ajutine notariaalseadus.	29	Pärandusmaksu seadus (RT 67/68 — 1920)	1 56 20 23
		Omavalitsuse ajut. järelevalve seadus. (RT 78 — 1919)	4 66 5 8, 66	Põhiseadus. (RT 113/114 — 1920)	20 69

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
Põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seadus. (RT 31 — 1928) 3 19		Riigikogu valimiste seadus. (RT 16 — 1926) 40—56 25		Seadus Iseäralise Ärimaksu Komitee kohta. (RT 61/62 — 1920) 13 29	
Rahaministri määrus piirituse ja alkoholist jookide müügi kohta. (RT 74 — 1927) 7, 8, 9 53 24 51		Riigimaade planeerimise tehnilised juhtnöörid. 8 12 13 12, 13 17 12, 13 18 12 20 12		Seadus liikumata varanduse maksu kohta maal. (RT 18/19 — 1920) 28 28 39 28 40 28 41 28	
Rahva tervishoiu korraldamise seadus. (RT 2 — 1928) 14 57 38 57		Riigi ja omavalitsuse teenijate pensioni seadus. 1 p. a ja c 64 1 märkus 1 68 6 64 7 60 35 34 39 34 40 34 47 18 50 18 51 18 53 18 67 18		Seadus välismaa seltside ja ühingute tegevuse avamise kohta Eestis. (RT 88/89 — 1921) 2 31 9 31 10 31 11 31	
Rahvusnimekirjade pidamise määrus. (RT 101/102 — 1925) 6 69 6 märkus 69		Riigi ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadus. (RT 32 — 1929) 1 64		Suur-, kesk- ja väiketööstuse seadus. (RT 28 — 1920) 7—21 32	
Rendimaade korraldamise seadus — vt. Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus.		Riigiteenijate ametisõitude tasuseadus. (RT 54 — 1927) 9 33		Telefonimäärustik. (RT 67 — 1927) 310 10	
Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus. (RT 27 — 1927) 3 70		Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse muutmise seadus. (RT 27 — 1928) — 11		Telefonitariif nr. 48. (RT 62 — 1927) 21 p. a 10	
Riigiasutistes töötavatele ametnikkudele ja tööliste ning nende perekonnaliikmetele arstiabi andmise kord. (RT 3 — 1921) 6 59 2 59 15 59		Riigiteenistuse seadus. (RT 149 — 1924) 1 62 2 43, 62, 70 22 40 34 62, 70 35 65 45 43		Tervishoiu korraldamise seadus — vt. Rahva tervishoiu korraldamise seadus. Tolliseadustik. (RT 45/46 — 1923) 206 67 207 67 213 67 254 67 255 67	
Riigi eelarveseadus. (RT 185/186 — 1923) 36 28					

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	
Tulumaksu seadus.		Välismaa seltside ja ühingute tegevuse avamise kohta Eestis — vt. Seadus välismaa seltside ja ühingute tegevuse avamise kohta Eestis.		V k.		
21	} 26	Õiguste kaotamise muutmise seadus — vt. Kriminaalseadustikkudes ettenähtud õiguste kaotamise muutmise seadus.		Otseste maksude seadus.		
22				(Ärimaksu seadus)		
47				447	58	
57		61		448	37	
64	28		449	58		
Vabariigi valitsuse määrus viinapudelite mahu ning piirituse ja viina kanguse kohta.		Õpetajate registreerimise määrus — vt. Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta.		579	} 37	
(RT 74 — 1927)			579 märk.			
—	52	Õpetajate palgaseadus.		595		
		(RT 41 — 1921)		Ärimaksu seaduse käsitamise juhtnöörid.		
Vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise seadus — vt. Ajutine seadus vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta.		1 lit a ja b	42	110 p. 5	37	
		5	70			
Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus.		(RT 26 — 1923)		Aktsiisimaksu seadus.		
(RT 97 — 1926)		5	} 70	131	} 32	
54—60	} 24	5 märk. 4				193
61			2. jagu.			
66		8	Lõivuseadus.			
70		8	264	56		
75		8				
78		44	Õpetajate seminari seadus.			
79	21	(RT 123* — 1923)		Muudatus (RT 67/68 — 1920)		
Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seadus.		15 märk. 3	} 39	235	56	
(RT 31/32 — 1925)		18				
8	} 69	Õppejõudude tasuseadus — vt. Põllumajandusliikude koolide õppejõudude tasude seadus.		VI k.		
9				Piirivalve korpuse korraldus.		
17				195	41	
29			B. Balti Eraseadus.			
30			9	} 26	VIII k.	
		199			1. jagu.	
		200			Metsaseadus.	
Vähemusrahvuse esimese kultuurnõukogu valimiste valijate nimekirja kokkuseadmise kohta Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud määrus.		C. Vene seaduste kogu (VSK).		69	43	
(RT 65/66 — 1925)		III k.				
5	} 69	Pensioniseadus.		XI k.		
11			24	2. jagu.		
				Tööstusliku töö seadus.		
				(RT 106 — 1923)		
				372	} 58	
				372 p. b		

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	
XVI k.		Tsiviilkohtupidamise seadus.		D. Vene seaduste ja korralduste kogu (VSKK).		
Kohtuteseadus.		247	} 39	Linna sissetulekute ja väljaminekute seadus.		
		248			(1917 a., nr. 274)	
		1285				
Muudatus (RT 2 — 1921)		1286	} 14			
		1292				
215 ² 23		1293			4 p. 3 36	

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1929. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Seaduste §§	Otsuste nr. nr.	Seaduste §§	Otsuste nr. nr.	Seaduste §§	Otsuste nr. nr.
Balti Eraseadus.		3321	87	215	83
9	73	3350	82	339	81
43	74	3440	} 85	366 ¹	75
128	} 73	3444			373
199			3447		390
200	74	3514	88	400	78
382	86	3532	} 87	475	87
820 p. 2	74, 86	3543			772
832	74, 86	3618	77	773	81
833	74	3620	77	892	} 73
835	74, 86	3629	} 84	893	
1048	} 72	3630			1063
1050			3890	87	1064
1331	81	4266	77	1171—1174	} 76
1341	88	4423	88	1279	
1356	} 88	4507	} 82	1806	83
1393				4519	
1569		4524		1811	83
1580				1956—1970	78, 83
2060—2094	78			2035—2046	81
2073	75	Liivimaa talurahvaseadus.			
2446—2452	} 76	1013	75	Notariaalseadus.	
2477					280
2478	} 79	Eestimaa talurahvaseadus.			
2514			1170	86	Veksliseadus.
2620	76			33	82
2622	} 87	Tsiviil-kohtupidamise seadus.		73	84
2625			9	77	
2628		36 ⁴	83	Vene tsiviilseadus.	
2631	} 79	161 ⁸	} 84	683	71
2996 p. 1				161 ¹¹	
3122	} 89				
3125					
3288	85				
3304	85				

Seaduste §§	Otsuste nr.nr.	Seaduste §§	Otsuste nr.nr.	Seaduste §§	Otsuste nr.nr.
Tööstusliku töö seadus.		Eesti Vabariigi Põhiseadus.		10	} 77
372	} 71	4	} 77	16	
541		52		25	
542		60 p. 7			
Raudteeseadustik.		Seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise kord (RT 18 — 1919)		Vene seaduste ja korralduste kogu 1917a . nr. 69.	
92	71	1—5	} 77	art. 388	77
		7			

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1929. a. otsustes käsiteldud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	
Aktsiiseadus.		126	} 101	Rahukohtu nuhtlusseadus		
1112 j. II	} 96	130		} 103	26	97
1127		177	57		94	
1139		102	557	} 95	66	} 97
1275—1277	96	575	68		90, 101	
		577	} 92	177	} 99	
		862		180 ²		
Balti Eraseadus.		879 ¹	95	Seaduste Kogu II köide. (Üld. Kub. Sead.)		
210	106	1124	} 96	848	104	
623	} 100	1125 ²		} 93	Seadus karistamise korra kohta töökaitse seaduste rik- kumise pärast. (RT 67 — 1922)	
625		1129 märk.	1131		1	93
626		} 101	1140	} 97	Tolliseadus.	
659			1141		420 p. 2	} 91
681		} 100	Kohtuteseadus.	426		
682			5	97	429	
693		101	Nuhtlusseadus.	431		
923	} 100	13	105			
4053		133	} 93			
4105		152		} 91		
		158 p. 2	} 105			
Kalapüügi seadus.		236		} 98		
(RT 43 — 1923)		238	} 90			
26 märk. 3	94	1040		99		
		1700 ¹ j. II				
Krim. kohtup. sead.		1707				
22	} 96	Politseiasutuste kujundamise määrus. (RT 177/178 — 1925)				
42 p. 4		93, 101, 106	11	104		
93	} 106					
94		97				
119						
124						
				Töökaitseadus.		
				54	} 93	
				92		
				94		
				98		

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr. nr.
211 212 213	} 93	154 533	} 98	Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus.	
Uue krim. koodeksi 28. peatüki maksmapanemise seadus. (RT 59/60 — 1920)		Vallakogukonna seadus. 1866 a. 18 104		(RT 97 — 1926)	
— 98		Vallanoõukogude valimis- seadus. (RT 26 — 1921)		70 76 77 78 79	} 104
Uus nuhtlusseadus. 68 p. 2 91		— 104			

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

4. märtsil 1929 a.

Kohtuministri poolt K. S. § 259¹ põhjal 21. veebr. 1929 a. nr. 1988 all esitatud seletuspärimine küsimuses, kas peab politsei R.Tr.S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 43 ja 117 rikkumise puhul ka siis süüalused otsekohe vahi alla võtma ja kas asi allub rahukohtuniku otsustamisele, kui süüalune ühtlasi mõne teise süüteo toime paneb, mis allub esimeses astmes rahukogule.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann, Riigi-kohtu prokurör R. Rägo.

K. S. § 259¹ põhjal pöördus Kohtuminister Riigikohtu poole palvega seletada, „kas peab politsei R.N.S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 43 ja 117 rikkumise puhul ka siis süüalused otsekohe vahi alla võtma ja kas asi allub rahukohtuniku otsustamisele, kui süüalune ühtlasi mõne teise süüteo toime paneb, mis allub esimeses astmes rahukogule“.

Kohtuminister arvab, et ülesseatud küsimusele tuleks vastata jaatavalt, sest 1920 a. 6. sept. seadus on erand üldisest korrast ja selle abil taheti leida mõjuvat abinõu võitlemiseks joobnud isikute ilmumise vastu avalikkusesse kohtadesse. Ja seda abinõu nähti just selles, et süüalust kohe saaks vahi alla võtta, ja rahukohtunik talle vastava karistuse saaks määrata ilma edasikaebuse õigusega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Kohtuministri seisukoht on õige ja vastab 1920 a. 6. sept. seaduse mõttele (RT 147 ja 148 — 1920).

Riigikohus ühineb Kohtuministri poolt esitatud motiividega ja seletab, et 1920 a. 6. sept. seaduses ette nähtud vahi alla võtmine on lubatav sõltumata sellest, et kaebealune saatis peale R.Tr.S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 43 või 117 rikkumise korda veel mõne süüteo, mis allub rahukogule esimeses astmes.

Sel põhjusel otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et 1920 a. 6. sept. seaduses ette nähtud vahi alla võtmine on lubatav sõltumata sellest, et kaebealune saatis peale R.Tr.S. §§ 38, 39, 42, 42¹, 42², 43 või 117 rikkumise korda veel mõne süüteo, mis allub rahukogule esimeses astmes.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

18./20. septembril ja 5. oktoobril 1929 a.

Kohtuministri poolt Kohtute sead. § 259¹ põhjal 12. veebruaril 1929 a. nr. 2293 all esitatud seletusepärimine Tempelmaksu seaduse käsitlemisel lahkarvamusi tekitavate küsimuste kohta ühes Riigikohtu esimehe poolt esitatud täiendavate küsimustega.

Eesistuja ja ettekandja Riigik. esimees K. Parts, Riigikohtu abi-prokurör K. Luud.

Kohtuminister pöördus 12. veebr. 1929 a. Riigikohtu poole seletusepärimisega järgnevates nr. 1—9 all loendatud küsimustes tempelmaksu alal. Ühenduses nendega esitas Riigikohtu esimees arutamiseks küsimused nr. 10—15 samal alal, mis samuti nagu esimesedki kohtu- ja ametiasutistes on lahkarvamusi tekitanud ja mitmesugust lahendamist leidnud.

1. Kas kuuluvad tempelmaksustamisele lisadena need dokumendid, mis juba tempelmaksustatud või mis seaduse põhjal vabastatud tempelmaksust? Näiteks, kas tuleb notariaalse volikirja, lepingute ja t. kohtusse esitamisel võtta tempelmaksu kui lisa pealt?

Kohtuministri arvamuse järgi kuuluvad Tempelmaksu tariifi nr. 2 järele tempelmaksustamisele 10 senti poognalt kõik avaldiste ja kirjade lisad, mis neid kirju täiendavad ja arendavad ning erasikute ja -asutiste soovil või seaduse nõudmisel neile juurde lisatakse. Tempelmaksust on vabastatud lisad niisugustele avaldistele, mis ei kuulu tempelmaksustamisele. Sellest peab järeldama, et lisade tempelmaksustamine on tehtud olenevaks avaldise tempelmaksustamisele kuuluvusest. Kui avaldis, mille juurde lisa kuulub, on tempelmaksustatav, siis tuleb lisade pealt võtta tariifi nr. 2 tähendatud määral tempelmaksu, vaatamata sellele, kas lisana esitatav paber on juba tariifi mõne teise punkti järgi tempelmaksustatud või tempelmaksust vabastatud.

Riigikohtu üldkogu ühineb selle arvamusega. Kahtlustele ja tegelikus elus mõnel pool tekkinud lahkarvamustele selles küsimuses on andnud põhjust see asjaolu, et Tempelmaksu seaduse üldmäärustes ei räägita ühe paberi kahe- või mitmekordsest tempelmaksustamisest selle järele, kui palju kordi teda ametikohtades tarvitatakse ega räägita üldse paberite kasutamisest ametikohtades, kui ühest maksuvõtmise alusest. Kuid sama seaduse § 1 järele moodustab tariif seaduse lahutamatu osa, tariif nr. 2 aga on maksustavate lisade hulgas loendatud kõiksugused paberid, nii seda laadi, nagu „tunnistused“ ja „õiendused“, mis harilikult nende koostamisel või väljaandmisel juba tempelmaksustatakse, kui ka teiselt poolt niisugused, nagu joonistised, plaanid, nimekirjad, projektid ja raamatud, mis harilikus eraelus ja suhtlemises tempelmaksust vabad. Mõõduandvaks tingimuseks kõigi niisuguste paberite tempelmaksustamiseks 10-sendilise tempelmaksuga on tariif nr. 2 järele nähtavasti ainult see, et nad esitatakse niisuguste avaldiste juures, mis Tempeltariifi nr. 1 järele käivad tempelmaksu alla. Viimase tingimuse olemasolul peab ka niisugune paber, mis muidu tempelmaksust vaba on, maksustatama.

2. Kas lugeda maksvaks teistes seadustes, peale Tempelmaksu seaduse, ette nähtud vabastamised?

Kohtuministri arvamuse järele on Tempelmaksu seaduse § 27 p. 4 järgi kaotanud maksvuse teistes seadustes ette nähtud tempelmaksust vabastamised, mis Tempelmaksu

seaduses nimetamata; sellega on edaspidi maksvad ainult Tempelmaksu seaduses või teistes hilisemates seadustes ette nähtud ja ette nähtavad vabastamised.

Riigikohus ühineb selle arvamusega.

3. Kas kuuluvad tempelmaksustamisele suusõnalised palved täitmislehtede ja otsuste ärakirjade saamiseks?

Ühinedes Kohtuministri arvamusega, leiab Riigikohus, et niisuguste palvete tempelmaksustamiseks puudub seaduslik alus. Ei saa siin tugea Tempeltariifi nr. 1, mis paneb tempelmaksu alla suusõnalisi avaldise, mis protokollitakse, ei ka tariifi nr. 9. Tariifi nr. 1 järgi käivad tempelmaksu alla need suusõnalised avaldised, kaebused, kajad, mis asendavad vastavaid kirjalikke avaldise, s. o. neil juhtudel, kus kirjalik avaldis loetakse vastavate seaduste nõuetel normaalseks avaldusviisiks ja kus ainult erandina lubatud on avaldist ka suusõnal vastu võtta, kuid otsese nõudega, et see protokoll kantakse. Siis täidab protokoll seaduses nõutava kirjaliku avaldise aset, mis tempelmaksu alla käib. Teistest protokollidest käivad tempelmaksu alla ainult tariif nr. 9 ette nähtud eraisikute palvel nende erasjus tehtavad protokollid, mis tõendavad mõnesuguseid asjaolusid ja sündmusi, s. o. aktid, mis otse nende huvides ja palvel koostatakse, ja peavad nendele edaspidi nõudmiste aluseks ja tõendusmaterjaliks olema. Hoopis iselugu on tähenduste või märkustega, samuti ka protokollidega, mis ametiasutises kirja pannakse asjaajamise korra huvides, kas valitsusasutise sisemise kodukorra, ülemuse juhtnõuude või seaduse nõudel. Niisuguste märkuste kirjapanek ja protokollide koostamine ei olene sellest, kas asjaosalised eraisikud seda soovivad või mitte; näit. kohtuistungite protokollid koostatakse seaduste nõudel, vaatamata, kas eraisikud ilmuvad ja soovivad nende koostamist või mitte. Niisugused protokollid ei käi tempelmaksu alla. Kui nüüd silmas pidada, et asjaajamises nõutakse üldse lihtsust ja täitehtede ning otsuste ärakirjade saamiseks seadus ei nõua ei kirjalikku avaldist ega protokollide koostamist, siis osutub siin tempelmaksu võtmine alusetuks. Kõige selle järele tuleb esitatud küsimusele vastata eitavalt.

4. Kuidas võtta tempelmaksu kohtuistungil esitatavatelt dokumentidelt: kas kui lisadelt, avaldistelt või üldse mitte võtta?

Kohtuministri arvamuse järgi on ühes kohtuasutises arutatavas kohtuasjas tegemist ainult ühe algnõudmise või -palvega. Sellepärast peaks 25-sendilise tempelmaksuga maksavateks lugema ainult algpalveid või -nõudmisi. Kõik hiljem, nii enne kohtuistungit kui ka kohtuistungil poolte poolt esitatavad avaldised ja paberid täiendavad esitatud algpalvet ning peaksid järelikult kuuluma Tempelmaksu tariifi nr. 2 kohaselt lisade hulka. Mis puutub seejuures kohtuistungil tehtavatesse suusõnalistesse ning kohtuistungite protokollide kantavatesse avaldistesse, siis ei saa neid üldse lugeda tempelmaksustavateks järgmistel põhjustel. Niisugused avaldised ei moodusta iseseisvat dokumenti, vaid nad kantakse kohtuistungite protokollide, s. o. kujutavad kohtuistungite protokollide osasid. Sellepärast võiks küsimus seista ainult kõnesolevate protokollide pealt tempelmaksu võtmises. Tempelmaksu sead. § 1 järgi kuuluvad tempelmaksustamisele tariifis üksikasjalikult loendatud paberid ja dokumendid. Pöördudes tariifi poole ei leia meie seal kohtuistungite kohta peetavaid protokolle. Protokollidest räägitakse ainult tar. nr. 9. Kuid nagu nähtub tähtendatud nr. redaktsioonist, on seal kõne ainult niisugustest protokollidest, mis tehakse erasjus eraisikute soovil mõnesuguste asjaolude või sündmuste tõendamiseks, näiteks juhud, mis ette nähtud Töösusliku töö seaduse § 561, Üldise raudteeseaduse § 95, Orsekoheste maksude seaduse § 159, Maa liikumata varanduste maksu seaduse § 23 j.n.e. Kuna kohtuprotokolle pole ette nähtud tempelm. tariifis antud loendis, siis ei käi nad järelikult üldse tempelmaksu alla ning ühenduses sellega ei ole tempelmaksustatavad ka neisse kantavad avaldised.

Ühinedes selle arvamusega leiab Riigikohtu üldkogu tarviliku olevat tähendada, et peale algnõudekirjade ja -palvete ka kõik niisugused paberid, mis esitatakse iseseisvate palvete väljendustena, nagu peale vastunõude palvete, palved kolmanda isiku asjasse tõmbamise või kolmanda isiku palve asjasse sekkaastumise kohta, palved nõude muutmise ja kindlustamise kohta, kokkuleppe palved, asja seismapaneku palved, üksikute pärijate avaldised nende pärimisõigustesse kinnitamise või pärijate ja legataaride avaldised nende testamendis määratud pärandusosade vastuvõtmise kohta, iseseisvad seletused oma õiguste ja teiste protsessiosaliste taotluste kohta ja teised seesugused kirjad tempelmaksustatakse tariifi nr. 1 järgi 25 sendi suuruses, paberid aga, mis esitatakse tariif nr. 1 ette nähtud avaldiste lisadena, seal hulgas ka tunnistused ja õiendused, mis asja tõendustena suuslistel seletuseandmistel esitatakse, tempelmaksustatakse tariif nr. 2 järgi.

5. Kuidas võtta tempelmaksu raamatute ja kaustikute esitamisel, kas ainult selle osa pealt, mis asjasse puutub või kõikide lehtede pealt?

Kohtuministri arvamuse järgi kuuluvad Tempelmaksu tariifi nr. 2 järgi tempelmaksustamisele ainult need lisad, mis esitatud avaldisi täiendavad ja arendavad ning erasikute ja -asutiste soovil või seaduse nõudmisel neile juurde lisatakse. Sellest peab järeldama, et raamatute ja kaustikute esitamisel peaks tempelmaksustama ainult asjasse puutuvad poognad, kuna kaustiku või raamatu teised osad, mis avaldist täiendavaid või arendavaid andmeid ei sisalda, tempelmaksustamisele ei peaks kuuluma.

Riigikohtu üldkogu ühineb selle arvamusega.

6. Kuidas arvata lisadena esitatavate plaanide ja kaartide poognaid Tempelmaksu seaduse § 5 kohaselt?

Kohtuministri arvamust mööda on seaduseandja poogna seadnud tempelmaksu määra arvutamise aluseks nende dokumentide suhtes, kus see mõõt tegelikult mõeldav. Kaartide ja plaanide suurust ei arvata poognateviisi, vaid neid võetakse tervikutena, seega tuleks neid ka maksustada tervikuna.

Riigikohtu üldkogu ühineb selle arvamusega, silmas pidades, et poognate järele arvutamine tegelikus elus toimub nende dokumentide suhtes, mis peajasjalikult kirjutamise teel väljendatakse, mitte aga nende suhtes, mis joonistatakse, ja et joonististe väline kuju ja alus üldiselt tihti erineb paberliste dokumentide kujust.

7. Kas lugeda Maa- ja Pikalaenu panka hüpoteekpangaks Tempelmaksu tariifi nr. 23 mõttes?

Kokkukõlas Kohtuministri ja Rahaministri arvamusega leiab Riigikohtu üldkogu, et Tempelmaksu tariifi nr. 23 D järele võetakse hüpoteekide pealt, mis tehtud Eesti hüpoteekpankade nimele, tempelmaksu 0,5% suuruses hüpoteegi summast. Nii Maapanga (v. Riigi Teataja 27 — 1926) kui ka Pikalaenu panga põhikirjast (RT 115 — 1927) nähtub juba ühe kui teise esimesest paragrahvist, et nende ülesandeks on pikaajalisi laene anda kinnisvarade pantimisel. Kui nendele ka teisi operatsioone on pandud, siis tuleb neid panku kinnisvarade kindlustamisel antavate laenude suhtes ikkagi lugeda hüpoteekpankadeks.

8. Kas võtta palves antud volituste pealt eraldi tempelmaksu?

Kuna palvega astutakse vahekorda ametiasutisega, kellele palve antakse, volitus aga sisaldab eneses veel vahekorda astumist kõrvalise isikuga, siis on volituse andmise puhul palves tegemist erilise toiminguga, mida Tempelmaksu seaduse § 10 p. 1 järele palvest eraldi tuleb tempelmaksustada vastavalt volikirjade jaoks Tempeltariifi nr. 52 seatud määrale. Seega on vastus, kokkukõlas Kohtuministri arvamusega, jaatav.

9. Kas on vabad tempelmaksust kõik kriminaaltoimetused?

Riigikohus ühineb Kohtuministri arvamusega, et kriminaaltoimetused ei käi tempelmaksu alla, leides, et Tempeltariifi nr. 1 erand 4 järele kõik kuri- ja väärtegade, karistusekandmise, väljasaatmise ja vahi alla võtmise kohta käivad paberid, samuti Tempeltariifi nr. 9 erand 1 järele kõik nende asjade kohta koostatavad protokollid on tempelmaksuvabad. Tempelmaksuvabadeks tuleb arvata ka asja uuesti ülesvõtmise palved ja nendega ühenduses antavad ja välja antavad paberid. Nõutakse aga kriminaalasjast ära kirju, kui asjatoimetus juba lõpetatud on, samuti ka siis, kui neid nõutakse asjatoimetuse kestel esitamiseks niisugustes asjades, millés avaldised kuuluvad tempelmaksustamisele, näit. tsiviilnõudmiste asjus, siis käivad nad Tempelmaksu tariifi nr. 12 ja selle erandi 2 mõttes tempelmaksustamisele 25 sendi suuruses igalt poognalt, sest tempelmaksust vabastus on mõeldud kriminaalasja enese selgitamise ja süütegija karistamise kohta.

10. Kas käivad tempelmaksu alla Maa- ja Pikalaenu panga poolt kohtu- ja ametiasutistele saadetavad avaldised ja vastused nendele?

Tempelmaksu seaduse § 13 järele on kõik Maa- ja Pikalaenu panga tegevusse puutuv kirj vahetus tempelmaksust vabastatud, seega vastus küsimusele eitav.

11. Kuidas tempelmaksustada pealkirjade tegemist obligatsioonidele, kui niisugustes obligatsioonides antakse mingisugustele hilisematele võlakohustistele või õigustele eesõigus ja obligatsioon ise blanko edasi antakse, kas kahekordselt Tempelmaksu seaduse § 10 p. 1 alusel, või ainult ühekordselt Tempelmaksu tariifi nr. 16 F järgi?

Riigikohus leiab, et eesõiguste andmine ei ole Tempelmaksu seaduses eriliselt tempelmaksu alla seatud. Eesõiguse andmisele tuleb vaadata kui täiendavale kokkuleppele, millega olemasoleva õiguse kindlustust tema täidetavuse või teostamise kohta vähendatakse. Täiendavad lepped, mis on tehtud pealkirjadena esialgsetel dokumentidel või juba kinnisturaamatutesse kantud dokumente asendavatel kinnistusaktidel, on siis, kui lepingu summa ei suurene ja kui nad ainult lepingu täitmise üksikasju muudavad, alal hoides esialgse, n. n. pealepingu jõu, Tempelmaksu seaduse tariif nr. 46 erandi määruse järele tempelmaksust vabastatud. Ei ole ka põhjust eesõiguste andmist tempelmaksustada nende lepingute järgi, millele nad eesõigusi annavad, sest need käivad juba ise tempelmaksu alla ja nende suhtes võivad eesõiguste andmised esineda ainult kõrvaltingimustena, mis iseseisva maksu alla ei käi. Kuna aga õiguste ja nõudmiste edasiandmine Tempelmaksu tariifi nr. 16 F järele 0,05% väärtpaberi nominaalhinnast maksustatakse, siis tuleb ka obligatsiooni uut edasiandmist, olgu see blanko või nimelise pealkirja teel, elnimetatud määral tempelmaksustada.

12. Kas tuleb tempelmaksustada avaldisi, mis antakse tunnistajate ja ekspertide poolt nende mitteilmumise puhul, samuti palved nende mitteilmumise eest määratud trahvist vabastamise kohta?

Riigikohus leiab, et kui tunnistaja kohtusse kutsutud ajal seaduslikul põhjusel ilmuda ei saa ja sellest kohtule kirjalikult teatab, siis on see tingitud tema, kui kodaniku, kohuse täitmisest, ega tule niisugune teadaanne Tempeltariifi nr. 1 p. 1 mõttes mitte tempelmaksustada. Samuti on vabad tempelmaksust ka tunnistajate ja ekspertide palved kohtusse mitteilmumise pärast määratud rahatrahvidest vabastamise kohta, sest Tempeltariifi nr. 1 p. 4 järele on väärtegade kohta käivad paberid tempelmaksuvabad.

13. Kui ühel ajal esitatakse volikirja ja selle ära kirja sooviga algvolikirja tagasi saada, kuidas tuleb tempelmaksustada volikirja ära kirja?

Kui volikirja ära kirja ei ole varemalt tema ustavaks-tunnistamisel tempelmaksustatud, siis tuleb tema kohtusse esitamisel algvolikirja asendamiseks Tempeltariifi nr. 54 nõud-

misel 25 sendiga tempelmaksustada, peale selle käib tema, samuti ka algvolikiri, mis tagasi võetakse, avaldiste lisade jaoks tariifis nr. 2 ette nähtud 10-sendilise tempelmaksu alla.

14. Kas tuleb kohtulikkudel kinnisvarade müükidel võtta tempelmaksu kohe peale müügitoimetuse lõpetamist või võib selle õiendamist edasi lükata ostuhinna tasumiseni?

Tähele pannes, et ostjal õigus on ostuhinda tasuda ühe kuu jooksul (Ts. k. s. § 1874) ja et oksjonit mitte enne kordaläinuks ei tunnistada, kui ostuhind ei ole tasutud (Ts. kp. s. § 1164), siis ei ole tarvet nõuda tempelmaksu tasumist oksjoni pidamisel ja tempelmaksu õiendamist võib ühendada ostuhinna tasumisega.

15. Kui kindla tähtaja peale sõlmitud üüri- või rendileping, mis tempelmaksustamisele kuulus, pikendatakse vaikides Balti eraseaduse §§ 4105 ja 4106 järele teatava kindla tähtaja peale või aja peale kuni ülesütlemiseni, kas tuleb siis niisugusel teel toimunud pikenduse eest tempelmaksu maksta?

Kirjalikkude kindlatähtajaliste tempelmaksustatavate üürilepingute pikendused, mis seaduse määruste põhjal toimuvad, käivad Tempelm. sead. tariifi nr. 55 A mõttes tempelmaksu alla ka siis, kui pikendused ei ole kirjalikult fikseeritud, sest niisugustel kordadel on esialgsed kirjalikud lepingud ka pikendusaja kohta üüri- või rendilepingu tõendusdokumentidena edasimaksvusel ja tempelmaks tuleb õiendada ühe aasta peale langevalt üüri- või rendimaksult kuu aja jooksul iga lepinguaasta alul Tempelmaksu seaduse § 17 ette nähtud korras. Tempelmaksu alla ei käi aga niisugused kindlatähtajalised üürilepingud, mis lepingu määruste järele üles ütlemata määratud üüri- või rendiaja möödumisel peavad lõppema, kuigi asjaosalised üüri- või rendivahekorra endisel viisil jätkavad, sest siin peab endiste renditingimuste uuendamise kohta eriti kokku lepitama kirjalikult või suusliselt; toimub see kirjalikult, kas pealkirja näol või muul viisil, siis käib see muidugi, kui ~~tempelmaksu~~ kirjalik leping, tempelmaksustamisele.

Eeltoodud kaalutlustel, prokurööri arvamuse ära kuulanud, otsustas Riigikohtu üldkogu esitatud küsimuste pealt seletada:

1. Avaldiste ja kirjade lisad kuuluvad tempelmaksustamisele Tempeltariifi nr. 2 ette nähtud 10-sendilise tempelmaksuga, vaatamata, kas nad Tempelmaksu seaduse või tariifi mõne teise punkti järele on juba tempelmaksustatud või tempelmaksust vabastatud kõigil juhtudel, mil avaldised ja kirjad Tempeltariifi nr. 1 järele käivad tempelmaksustamisele.

2. Tempelmaksu seaduse § 27 p. 4 järgi on kaotanud maksvuse kõik teistes seadustes ette nähtud tempelmaksust vabastamised, mis Tempelmaksu seaduses nimetatata.

3. Suulised palved täitmislehtede ja otsuste ära kirjade saamiseks ei kuulu tempelmaksu alla.

4. Kohtuistungil esitatavad kirjad, mis sisaldavad iseseisvaid palveid, avaldise või seletusi, tempelmaksustatakse Tempeltariifi nr. 1 järele; kirjad, mis esitatakse avaldiste lisadena, seal hulgas ka kirjalikud tõendused, tempelmaksustatakse Tempeltariifi nr. 2 järele.

5. Raamatute ja kaustikute esitamisel ametiasutistele võetakse tempelmaksu ainult selle osa pealt, mis asjasse puutub.

6. Plaane ja kaarte käsitletakse tempelmaksustamisel tervikuna, olenemata nende välisest kujust ja suuruselt.

7. Hüpooteegid Maa- ja Pikalaenuupanga heaks käivad Tempeltariifis nr. 23 D ette nähtud Eesti hüpooteekpankade nimele tehtavate hüpooteekide jaoks seatud tempelmaksu alla.

8. Palves antud volitus käib eraldi tempelmaksustamisele volikirjade jaoks Tempeltariifis nr. 52 ette nähtud määral.

9. Kriminaaltoimetused ja kõik neis asjus antavad avaldised ja välja antavad ära kirjad ei käi tempelmaksustamisele; kuid tempelmaksu alla käivad avaldised ja ära kirjad, mis

antakse pärast kriminaalasja, kui niisuguse, toimetamise lõpetamist või ka asjatoimetuse kes- tel esitamiseks niisugustes asjades, mis Tempelmaksu seaduse järele kuuluvad tempelmaksus- tamisele.

10. Maa- ja Pikalaenu-panga poolt kohtu- ja ametiasuristele saadetakud avaldised ja vastused nende peale on Tempelmaksu seaduse § 13 mõttes tempelmaksust vabad.

11. Eesõiguste andmine obligatsioonidel teistele õigustele ja võlakohustistele ei käi tempelmaksu alla; obligatsioonide uuesti edasiandmine blankopealkirja järele kuulub tem- pelmaksustamisele Tempeltariifi nr. 16 F järgi.

12. Tunnistajate ja ekspertide poolt antavad avaldised nende mitteilmumise kohta, samuti palved nende peale mitteilmumise eest määratud trahvidest vabastamise kohta on tempelmaksuvabad.

13. Kui volikirja ärakiri ei ole varemalt tema ustavaks-tunnistamisel tempelmaksus- tatud, siis tuleb tema esitamisel ametiasutisele algvolikirja asendamiseks Tempeltariifi nr. 54 nõudmisel 25 sendiga tempelmaksustada, peale selle tema kui ka tagasivõetava algvolikirja eest kummagi pealt Tempeltariifi nr. 2 järele 10 senti tempelmaksu maksta.

14. Kohtulikud kinnisvara müükidel võib tempelmaksu õiendamist, edasi lükata ostuhinna tasumise päevani.

15. Kindlatähtjaliste tempelmaksustusele kuulunud üüri- ja rendilepingute piken- dused käivad tempelmaksu alla Tempeltariifi nr. 55 A järele ka siis, kui need pikendused järgnevad vaikides Balti Erasead. § 4105 ja 4106 määruste põhjal ja maksustatakse Tem- pelmaksu seaduse § 17 ette nähtud korras. On aga üüri- või rendilepingud kindla täht- aja peale nii sõlmitud, et nad selle tähtaja möödumisel ettekuulutamiseta lõppenuks loe- takse, siis võib niisugust lepingut pikendada ainult uue kokkuleppe teel, mis tempelmaksu alla käib siis, kui pikendus on toimunud kirjalikult.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

9. novembril 1929 a.

Kohtu- ja siseministri poolt 18. oktoobril 1929. a. nr. 1052 all K. S. § 259¹ põhjal esitatud seletuse pärimine: 1) kas on kinnistuselõivust vabad need kinnisvara suhtes sõlmitud lepingud, mis kinnistuskomisjonile kinnistamiseks esitatakse ja 2) kas tuleb notaritel kinnistuselõivu võtta seesuguste lepingute tegemisel, kui neis on väljendatud, et nad kuuluvad kinnistuskomisjonile kinnistamiseks esitamisele.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigik. V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

18. oktoobril 1929. a. pöördus Kohtu- ja siseminister Riigikohtu poole järgmise sele- tusepärimisega:

„Petserimaa ja Narvataguste maade kinnistamise seaduse (RT 2 — 1927 ja 47 — 1928 a.) § 88 järgi on kinnistuskomisjoni ja ta osakondade toimingud, samuti kinnistusakti andmine maksuta. Sellest paragrahvist on kinnistuskomisjon niiviisi aru saanud, et ka kinnistuselõivu ei tule võtta nende lepingute pealt, mis komisjonile esitatakse ja mille põhjal kinnistamist nõutakse. Seesugune komisjoni praktika on minu arvates õige ja vastab ka seaduseandja tah- tele. Nimelt taheti meelega kõik seesugused lepingud maksuvabaks jätta, et kodanikke õhutada komisjonile oma õigusi kinnistamiseks esitama, sest kinnistusraamatute rutuline sisseseadmine seisab ju riigi huvides. On aga kinnistuskomisjonile esitatud lepingud kinnis- tuselõivust vabad, siis on minu arvates vabad ka need lepingud, mis notari juures sõlmitakse,

kui neis otseselt väljendatakse, et nad kuuluvad kinnistuskomisjonile esitamiseks. Seni on aga notarid seesuguste lepingute tegemisel siiski kinnistuslõivu sisse nõudnud, kuid avaldavad ühtlasi kahtlust, kas see õige on. Et selles asjas on kahtlus tekkinud ja kinnistuslõivu võtmisel kahesugune praktika ilmsiks tulnud kinnistuskomisjonis ja notarite juures, palun Riigikohut K. S. § 259¹ põhjal seletada: 1) kas on kinnistuslõivust vabad need kinnisvara suhtes sõlmitud lepingud, mis kinnistuskomisjonile kinnistamiseks esitatakse, ja 2) kas tuleb notaritel kinnistuslõivu võtta seesuguste lepingute tegemisel, kui neis on väljendatud, et nad kuuluvad kinnistuskomisjonile kinnistamiseks esitamisele.“

Asja ettekande ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu:

Lõivudeseadustiku § 235 määrab, et omandusõiguse või kinnistatud valduse õiguse ülemineku korral ühe isiku käest teise kätte, välja arvatud 1920. a. 12. aprilli Pärandusmaksu seaduse § 1 ette nähtud juhud, võetakse vastavate kinnistusaktide pealt erilist lõivu kinnistuslõivu nime all (v. RT 67/68 — 1920 a.).

Endise Vene riigi sisekubermangudes valitseva kinnistussüsteemi järele pidi kõik lepingud kinnisvara ülemineku kohta tehtama notari juures (Not. sead. § 66) ja kinnitatama ülemnotari poolt, kelle kohuseks oli kinnistusraamatute ja -registrite pidamine (Not. sead. §§ 154 ja 157) ning kinnistuslõivu võtmine temale kinnistamiseks esitatud notariaalselt tehtud lepingute pealt (Lõiv. sead. § 268, Not. sead. § 200), kuna endistes Baltimaa kubermangudes ja seega ka praegu Eestis maksva kinnistussüsteemi järele võeti ja võetakse kinnistuslõivu mitte kinnistusjaoskonna ülema poolt vastava akti kinnistamisel, vaid notari poolt kinnistamisele kuuluva notariaalse lepingu tegemisel (Lõiv. sead. § 268; Not. sead. § 285¹).

2. veebruaril 1919. a. sõlmitud Eesti-Vene rahulepingu põhjal endisest Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti külge liidetud territooriumil jäi maksva endise Vene riigi Eraõigus (RT 129/130 — 1920 a.) ja seega ka Vene riigi sisekubermangudes valitsev kinnisvarade kinnistamise kord. Alles 17. detsembril 1926. a. Riigikogu poolt antud ja Riigi Teatajas 12. jaanuaril 1927. a. (RT 2 — 1927 a.) kuulutatud seaduse järele, mida pärastpoole täiendati ja osalt muudeti (RT 47 — 1928 ja 16 — 1929), asutati Eestis asuvate kinnisvarade kinnistamise korra ühtlustamise eesmärgiga Kohtuministeeriumi ametkonnas iseäraline kinnistuskomisjon, kelle ülesandeks on kinnistusraamatute ja -registrite sisseseadmine endisest Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti külge liidetud maa-alade jaoks Eestis maksva kinnistussüsteemi kohaselt.

Kuna veneaegsed kinnistusraamatud ja registrid, mis nende maa-alade jaoks Pihkva ja Petrogradi ringkonna kohtu juures asunud notariaalarhiivis peeti, Eesti Vabariigi Valitsusele üle antud ei ole ja seega puudub võimalus mainitud reformi teostamiseks tähendatud raamatute ja registrite varal, tehti kinnistuskomisjonile kohuseks koguda igasuguseid andmeid ja tõendusi ning nende, kui ka huvitatud isikute poolt esitatud tõenduste alusel — muu seas ka notariaalselt tõestatud lepingute põhjal — kindlaks teha kodanikkude juba olemasolevad asiõigused kinnisvarade suhtes ja need õigused uuesti sisse seatud kinnistusregistritesse ja -raamatutesse kanda. On nende õiguste olemasolu kinnistuskomisjoni poolt tunnustatud, on nad kinnistusraamatutesse ja -registritesse kantud ja on need raamatud ja registrid maksva hakanud seaduses selleks ette nähtud tähtaja kättejõudmisel, siis annab komisjon, kelle toimingud on igasugustest maksudest vabad, kõigile õigustatud isikutele nende nõudmisel vastava kinnistuakti maksuta välja (§§ 86 ja 88). Ning alles pärast tähendatud raamatute ja registrite maksmahakkamist toimetatakse kinnistamine Notariaalseaduse §§ 336—369 ette nähtud korras, s.o. Eestis maksva kinnistussüsteemi kohaselt (§ 91).

Kõigest sellest järgneb, et kuni Eestis maksva kinnistussüsteemi laiendamiseni Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti külge liidetud maa-aladel asuvate kinnisvarade peale olid notarid kohustatud käima Vene riigi sisekubermangudes valitseva korra järele ja seega ei

ölnud neil üldse õigust kinnistuslõivu võtmiseks lepingute pealt, mis tehtud olid enne kõnesoleva reformi teostamist ja kinnistuskomisjonile esitati tõendustena kodanikkude juba olemasolevate õiguste kohta.

Ei tule aga notaritel lõivu võtta nii esimeses kui ka teises küsimuses mainitud lepingute tegemisel ning on kõik kinnistuskomisjoni toimingud üldse maksudest vabad ja antakse isegi tema poolt koostatud kinnistusaktid maksuta välja, siis on väljaspool igasugust kahtlust, et esimeses küsimuses tähendatud lepingud on kinnistuslõivust vabad ning et teisele küsimusele võib vastus olla ainult eitav.

Neil põhjustel leiab Riigikohtu üldkogu, kokkukõlas Sise- ja Kohtuministri arvamusega, et esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt ja teisele eitavalt, ning sellepärast: **otsustas:** seletada, et esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, teisele eitavalt.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

14. detsembril 1929. aastal.

Kohtu- ja Siseministri poolt Kohtute sead. § 259¹ alusel 10. detsembril 1929 a. nr. 1260 all esitatud seletusepärimine küsimuses, kas Ts. kp. s. § 1356¹¹ (RT 33/34 — 1923 a.) põhjal peab kohus saatma oma otsuse ärakirja abielu maksvusetuks tunnistamise ja lahutamise asjus ainult sisemaa vastavale asutisele või isikule, või ka välisriigi asutisele või isikule, kelle juures abielu oli sõlmitud.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

10. detsembril 1929. a. pöördus Kohtu- ja Siseminister Riigikohtu üldkogu poole järgmise seletusepärimisega: „Nagu ligipandud kirjavahetusest näha, on kohtutes selgusetus tekkinud Abieluasjade kohtupidamise korra (RT 33/34 — 1923) § 1356¹¹ rakendamise asjas. Nimelt peab selle paragrahvi järgi kohus saatma oma otsuse ärakirja vastavale asutisele või isikule, kelle juures abielu sõlmiti, äramärkimiseks sellekohastes raamatutes. On kerkinud küsimus, kas „vastavate asutiste või isikute“ all tuleb mõista ainult meie oma riigi organeid, või ka välismaa vastavaid asutisi ja isikuid. Sel põhjusel palun Kohtute sead. § 259¹ alusel Riigikohtu seletada, kas Ts. kp. s. § 1356¹¹ (RT 33/34 — 1923) põhjal peab kohus saatma oma otsuse ärakirja abielu maksvusetuks tunnistamise ja lahutamise asjus ainult sisemaa vastavale asutisele või isikule, või ka välisriigi asutisele või isikule, kelle juures abielu oli sõlmitud. Omalt poolt arvan, et ärakiri tuleks saata ainult sisemaa vastavale asutisele või isikule, sest see ärakiri saadetakse „äramärkimiseks sellekohastes raamatutes“ ja sellist ettekirjutust ei või teha siseriigi seadus välisriigi asutistele“.

Eeltoodud kirjale juurdelisatud kirjavahetusest nähtub, et Tartu-Võru rahukogu oli 23. septembril 1929. a. otsustanud lahutada abielu, mis sõlmitud Ilja Ilja p. Enosovi ja Olga Viktori tütre Enosovi, sünd. Ivanovi, vahel 11. oktoobril 1913. a. laulatuse teel Pihkvas, Pihkva kadettide korpuse juures asuvas Spaso-Preobraženski kirikus, ja sellest abielust sündinud tütarlapse Olga tema ema Olga Enosovi hoole alla ja kasvatamisele jätta. Selle otsuse oli rahukogu ärakirjas esitanud Kohtu- ja Siseministeeriumile palvega seda Välisministeeriumi kaudu edasi toimetada Pihkva linna nimetatud Spaso-Preobraženski koguduse preestrile äramärkimiseks sellekohastes raamatutes. Mainitud palve oli Kohtu- ja Siseministeeriumi poolt edasi antud Välisministeeriumile, kuid viimane ei leidnud selle täitmiseks seaduslikku põhjust ja saatis temale esitatud kohtuotsuse ärakirja tagasi.

Asja ettekande ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu:

Abieluasjade kohtupidamise korra III osa määrab, et Tsiviilkohtupidamise seaduse III raamatu III jaotuse III peatükk (§§ 1356¹ — 1356⁹) kaotab maksvuse ja selle asemele pannakse maksma uues redaktsioonis „kolmas peatükk“, milles sisalduvad §§ 1356¹ — 1356¹² (RT 33/34 — 1923). § 1356¹ järele toimetatakse abielu maksvusetuks tunnistamise ja lahutamise asjad kohtutes üldistel alustel järgmistes paragrahvides ette nähtud eranditega ja § 1356¹¹ määrab, et kohus saadab oma otsuse ära kirja seesuguses asjas aega viitamatult peale esimese astme otsuse seadusejõusse astumist või teise astme otsuse täitmisele pööramise aja kättejõudmist vastavale asutisele või isikule, kelle juures abielu sõlmiti, äramärkimiseks sellekohastes raamatutes. Seega osutub § 1356¹¹ määrus erandiks Ts. kp. s. §§ 925, 926 ja järgm. väljendatud üldreeglist, mille järele kohus ise oma otsuseid ei täida, vaid nende täitmine kohtutäituri kaudu kohtu poolt välja antava täitelehe põhjal jäetakse kohtukäijate hooleks.

Põhiseaduse § 68 järele teostavad Eestis õigusemõistmist Eesti kohtuasutised ning nende poolt tehtavad otsused on, peale nende seadusejõusse astumist, Ts. kp. s. § 893 põhjal kohustavad ainult kõigile Eesti kohtu- ja valitsuseasutistele ning ametnikkudele, mitte aga välisriikide ametikohtadele. Sellepärast ei ole ka Eesti kohtuasutistel õigust oma otsuste täitmist nõuda välisriikides viimaste kohtu- ja valitsuseasutiste või ametnikkude kaudu, samuti kui ka Eesti Vabariik ei luba oma territooriumil välisriikide kohtuotsuste täitmist, välja arvatud juhud, kus täitmisele kuulub seesuguse välisriigi otsus, kellega Eesti Vabariik on kohtuotsuste täitmise suhtes tähendatud üldisest korrast erandina vastava konventsiooni sõlminud (Ts. kp. s. § 1273). Samasuguse määruse sisaldab ka Vene Nõukogude Riikide Liidu Tsiviilkohtupidamise koodeksi § 255 märkus, mille järele välisriikide kohtuotsuste täitmise kord määratakse kindlaks iseäraliste kokkulepetega vastavate riikidega. Eesti Vabariigi ja Vene Nõukogude Riikide Liidu vahel säärast kokkulepet seni sõlmitud ei ole.

Kõike seda arvesse võttes ja ühinedes Kohtu- ja Siseministri poolt väljendatud seisukohaga, leiab Riigikohtu üldkogu, et Eesti kohtuasutised Ts. kp. s. § 1356¹¹ tähendatud otsuste ära kirjade saatmiseks kohustatud on ainult Eesti asutistele või ametnikkudele, kellele alluvad seesuguste otsuste täitmised vastavate märkuste tegemise teel sellekohastes raamatutesse.

Neil põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et Eesti kohtuasutised on Ts. kp. s. § 1356¹¹ põhjal kohustatud saatma oma otsuste ära kirjad abielu maksvusetuks tunnistamise ja lahutamise asjas sellekohase märkuse tegemiseks perekonnaseisu raamatutesse ja registritesse vastavatele Eesti ametikohtadele ja ametnikkudele, välisriikide ametikohtadele aga ainult siis, kui Eesti Vabariigi ja vastava välisriigi vahel sellekohane konventsioon on sõlmitud.

13

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

14. detsembril 1929 a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas on kohtul õigus kriminaalsüüdistustes asjatoimetust seisma panna või mitte alustada tsiviilõiguslike küsimuste ellahendamiseks peale nende juhtude, mis Kr. kp. s. § 27 ette nähtud?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtu esimees tegi 14. dets. 1929. a. Riigikohtu Üldkogule ettepaneku anda seletus küsimusele, kas on kohtul õigus kriminaalsüüdistuses asjatoimetust seisma panna või

mitte alustada tsiviilõiguslike küsimuste lahendamiseks peale nende juhtude, mis Kr. kp. s. § 27 ette nähtud, sest Riigikohtu üldkogus valve korras arutusel olnud asjadest on näha, et kohtuasutised, kriminaaljuurdlusti toimetades, ühed kitsamas, teised laiemas ulatuses asjatoimetusi seisma panevad või antud kaebustes juurdlusti üles ei võta põhjusel, et neis asjades on tegemist tsiviilõiguslike küsimustega, kuna Riigikohtu üldkogu ise mõnes valve korras antud kaebusajas (näit. toim. nr. 3 — 1929) vaatekohale on asunud, et kriminaalsüüdistuste toimetamine on lubatud üles võtmata jätta või juba toimetusel oleva süüdistuse edasitoimetamist seisma panna ainult Kr. kp. s. § 27 ette nähtud kolmel juhul, nimelt kui teo süüdivuse määramine oleneb perekonnaõiguste, kinnisvara omanduse õiguse või süüdistatava maksujõuetuse iseloomu kindlakstegemisest. Niisuguse lahkumineva praktilise ja sellega ühenduses tekkivate kaebuste ärahooldamiseks on tarvis üldine seletus anda, mis pärast välja kuulutamist kohtutele juhtnööriks võiks olla.

Prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohtu üldkogu, et esitatud küsimusele tuleb vastata eitavalt.

Kr. kp. s. § 27 on ette nähtud juhud, mil on nõutav tsiviilkohtu otsus enne, kui kriminaalsüüdistust võib algatada või otsustada. Need on perekonnaseisuõiguste, kinnisvara peale omandusõiguste ning maksujõuetuse iseloomu kindlakstegemine, kui kriminaalsüüdistuste oleneb nendest asjaoludest. Peale nende ei näe Kr. kp. s. enam teisi prejaditsiaal põhiseid ette. Endine Vene senat on Kr. kp. s. § 27 küll laialdasemalt seletanud ja selle alla ka viinud juhud, mis § 27 sisuga kokku ei käi. Vajadust Kr. kp. s. § 27 laialdasemas mõttes tõlgendada leiti Venemaal tarvilikuks vandemeeste kohtu sisseseadmisel, kus sageli kriminaalsüüdistusega seotud tsiviilõiguslike küsimusi pidid lahendama kohtunikud, kel suuremalt jaolt puudusid üld- kui ka juriidiline haridus. See Kr. kp. s. § 27 täpsast mõttest kõrvalekaldumine on ka Vene Senati enese viinud üksisele vastukäivatele otsustele. Meil maksva kohtukorra ja üldise olukorra juures ei ole enam kuidagi õigustatud Kr. kp. s. § 27 täpsast mõttest kõrvalekaldumine. Peab ka veel arvesse võtma, et prejaditsiaalküsimuste laiendamise peale juba seaduses ettenähtud juhtude teistele juhtudele toob kaasa teatud liiki kriminaalasjade otsustamise viivitust, mis vähendab kuritegude repressiooni ja paneb kahjusajatele kriminaalasjade jälgimisel mitteõigustatud kohustised ja kulud.

Seepärast otsustas Riigikohtu üldkogu: küsimusele vastata eitavalt.

Nr. 6.

ÜLDKOGU.

30. detsembril 1929. a.

Riigikohtu esimehe poolt üldkogule lahendamiseks esitatud küsimus: missuguses korras peab toimuma vallaslaste seadustamine endisest Pihkva ja Peterburi kubermangust Eesti Vabariigi külge liidetud maa-aladel?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja ettekande ja prokuröri arvamuse kuulanud ning esitatud küsimuse arutusele asudes, leiab Riigikohtu üldkogu:

Eesti-Vene rahulepingu põhjal Eesti Vabariigi külge liidetud Põhjala ja Narvatagustel maa-aladel on Asutava Kogu poolt 9. juunil 1920. a. antud Seisuste kaotamise seaduse (RT 1920 a. 129/130) järele seni maksev Vene Tsiviilõigus (Vene Seaduste Kogu X k. I j.). Selle õiguse § 144¹, samuti kui Balti Eraõiguse § 173, näeb ette, et vallaslapsed seadustatakse nende vanemate pärastise abiellumisega, kuid nõuab lapse seadustamise jõusseastumiseks

selle tunnistamist Ts. kp. s. §§ 1460¹⁻⁷ ette nähtud korras tehtava kohtumäärusega. Seesuguse määruse tegemist Baltimaadel maksva korra järele ei nõuta. Siin seadustatakse vallaslaps tema vanemate abiellumise fakti jõul ning tema seadustamine tõestatakse vastava märkuse tegemisega perekonnaseisuregistrisse abielumehe avaldise põhjal perekonnaseisuametnikule, et ta ennast tunnistab oma naise enne abiellumist sündinud lapse isaks. (v. Vene Senati Tsiv. kass. dep. ots. 1900 a. nr. 6; RT 191/192 — 1925 a. välja kuulutatud „Perekonnaseisu Seaduse“ § 31; Riigi Teataja 1926 a. nr. 48 väljakuulutatud „Siseministri juhtnõõride Perekonnaseisu Seaduse kohta“ § 69).

Kuid vaatamata sellele olulisele vahele Venemaa sisekubermangude ja Baltimaade jaoks seatud korra vahel, tuleb siiski tunnustada, et vallaslaste seadustamine peab praegu ka Petserimaa ja Narvatagustel maa-aladel toimuma samas korras, milles see toimub Balti Eraseadusele alluval territooriumil, sest Ts. kp. s. §§ 1460¹⁻⁷ ette nähtud kohtumääruse tegemise võimalus on Eestis üldse ära langenud Riigikogu poolt 6. juunil 1924. a. antud „Tsiviil-Kohtupidamise Seaduse Ühtlustamise Seaduse“ (RT 1924 77/78) tagajärjel. Selle seaduse § 1 määrab, et Tsiviil-kohtupidamise seaduse §§ 1799—2097 pannakse maksma ka Petserimaal ja Narvatagusel maa-alal. Seega ja Ts. kp. s. §§ 1799 ja 1907 põhjal ei ole nendel maa-aladel enam maksvad mainitud §§ 1460¹⁻⁷ määrused ning ei kuulu enam üldse Eesti kohtute võimkonda vallaslaste seadustamise asjade arutamine ja lahendamine. On aga Riigikogu poolt 6. juunil 1924. a. antud seaduse eesmärgiks Tsiviil-kohtupidamise seaduses ette nähtud korra kindlaksmääravate reeglite ühtlustamine kõigis Eesti Vabariigi osades, siis ei jää ka mingit kahtlust selles, et vallaslaste seadustamine peab Petserimaal ja Narvatagustel maa-aladel toimuma samas korras, milles see toimub Balti Eraseadusele alluval Eesti Vabariigi territooriumil. Vastupidisele seisukohale asudes tuleks tunnustada, et vallaslaste seadustamine Petserimaal ja Narvatagustel maa-alal üldse enam võimalik ei ole. See aga käiks risti vastu seaduseandja tahtele, kes, ära kaotades Ts. kp. s. §§ 1460¹⁻⁷ määruste käsitlemise võimaluse, samal ajal on jösse jätnud Vene Tsiviilõiguse § 144¹ põhjaneva määruse, mis kokkukõlas Balti Eraseaduse § 173-ga tunnustab vallaslaste seadustamist nende vanemate pärastise abiellumisega.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohtu üldkogu otsustas: seletada, et Petserimaa ja Narvatagustel maa-aladel peab vallaslaste seadustamine toimuma samas korras, nagu see toimub Balti Eraseadusele alluvates Eesti Vabariigi osades.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

30. detsembril 1929. a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas kuulub Kohtute sead. § 251 ette nähtud kohtuesimeeste järelevalve võim kohtuametnikkude korraldiku asjaajamise järele rahukoguesimeestele ka rahukohtunikkuide suhtes?

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts; Riigikohtu prokuröör R. Rägo.

Küsimuse esitamiseks on tõuget andnud kahtlused, mis on tekkinud mõnes kohtuasutises Kohtute seaduse § 249 p. 2 ning 3 ja § 251 tõlgendamisel rahukogude ja ringkonnakohtute ümbermoodustamisega ja liitmisega, kuna Kohtute seaduse § 251 ette nähtud kohtuesimeeste õigusi ei olnud eriliselt fikseeritud rahukogudejuhatajate, Venemaal n.n. alatiste liikmete, meie esimeeste jaoks rahukohtunikkuide tegevuse järele valvamiseks.

Prokuröri arvamuse ära kuulunud, leiab Riigikohus, et küsimusele tuleb vastata jaa-tavalt järgmistel kaalutlustel.

1918. a. 18. novembril antud ajutiste kohtute sisseseadmise määruste kirjatähe järele paistab, nagu oleks meil viimase vene ajajärgu kohtutest kaotatud kohtupalat ja alles jätud ainult ringkonnakohus ja rahukogu uute funktsioonidega, sest kohtupalati kui teise astme kohtu ülesanded on pandud ringkonnakohtule ja ringkonnakohtute ülesanded nõude- ja süüteoasjade lahendamises rahukogudele. Tõepoolest aga muutis nimetatud 1918. a. 18. novembri korraldus endist kohtukorraldust sisu poolest ainult selles, et ta endise aja ringkonnakohtud ja rahukohtunikud kogud liitis rahukogude nime all ja kohtupalati ajutiselt ringkonnakohtu nime all teotsema pani; kuna vene ajal kohtupalat Peterburis asus, meie maa piirkonnas ainult üks ringkonnakohus — Tallinnas — oli, endise Eesti kubermangu jaoks Narva linnaga, teised maaosad aga väljaspool praeguse Eesti Vabariigi piire oma suuremaid kohtuasju pidid õiendama, samal ajal rahukogusid praeguse Eesti Vabariigi piirides oli olnud arvu poolest viis, ja kohut rahvale ligemale taheti tuua, siis võeti lähtekohaks rahukogud omas reaalses olemuses ja määrati nendeks kohtuasutisteks, kes pidid mõlemate liidetavate kohtute tegevust alustama ja jätkama, kuna senine ringkonnakohus, mis Tallinnas oli sisse seatud, omakord pidi kohtupalati ülesanded oma peale võtma. Olgugi et see eelnimetatud Ajutiste kohtute sisseseadmise määrustes uus ümberkorraldus kõik mitte täpsalt väljendatud ei olnud, omandasid uuendatud kollegiaalkohtud, kes samal ajal sama kohtuministri poolt käima pandi, kes tähendatud määrused oli välja andnud, vastavalt sama korralduse ja võimkonna, mis olid kuulunud kas kohtupalatile või ringkonnakohtule, ja nii said siis ka rahukogud endiste ringkonnakohtute korralduse oma tsiviil- kriminaal- ja administratiivosakondadega ja esimeeste kõrval abiesimeestega, alatiste liikmetega (kohtuliikmete asemel), kohtu-uurijatega ja nende kohtute alla käivate notaritega, samuti ka nende kohtute juurde saadetavate kohtuametikandidaatidega selle iseärasusega, et rahukohtunikud omasid tol ajal ka õigust kõigist kohtuistungitest nii osakondades kui ka üldkogus osa võtta, samuti nagu seda võisid ka kohtu-uurijad, mis meie kohtute tegevuse esimesel ajajärgul rahukogude koosseisu vähesuse pärast arusaadavaks tarviduseks oli. Kohtupalati asemele astunud ringkonnakohus omandas Tallinna ringkonnakohtult ainult selle asukoha ja nime ja õiguse kohtu-uurijaid oma kohtuistungitest kohtuliikme õigustega osa võtma kutsuda, aga varsti 10. 4. 1920 (RT 55) anti temale ka vana nimetus Kohtupalat, nagu teda varemalt kohtuseadustes kutsuti, tagasi ja kaotati kohtu-uurijate osavõtu võimalus tema istungitest, kohtu-uurijaid võisid edaspidi jälle ainult rahukogude esimehed rahukogude istungitest osavõtmisele kutsuda, kelle koosseisu hulka nad kuulusid. Lõppude lõpuks lõpetati 1925. aastal (RT 171) ka veel rahukohtunikud osavõtt rahukogude istungitest ära selle ainsa erandiga, et lubati neid veel osa võtma kutsuda teise astme, s. o. rahukohtunikud juurest edasikaebuste teel rahukogusse tulnud asjade lahendamiseks, kuid ilma ettekande õiguse ja kohusega. Kinnistusjaoskonnad, mis meil erandina rahukogude ja mõne rahukohtuniku juures asusid, kuulusid Vene kohtuasutiste süsteemis ringkonnakohtute juurde ja ei kujuta selle poolest ka nüüd mingit iseärasust.

Olles muutunud oma ehituse poolest endistele ringkonnakohtutele vastavateks kohtuasutisteks, kellele peale ringkonnakohtute võimkonna kuulub ka veel endiste rahukogude kui teise astme kohtu võimkond, omavad rahukogud ja nende funktsionärid, alates nende esimeestest, loomulikult kõiki neid õigusi ja kohuseid, mis kuulusid endistele ringkonnakohtutele ja nende vastavatele ametnikkudele nendel lasuvate kohuste täitmiseks ja nagu rahukogu alalised liikmed, kes rahukogu üldkogus tööjaotuse järele rahukogus rahukohtunikud tegevuse peale antavaid kaebeasju arutavad, selles omas tegevuses käivad rahukogude esimeeste ligema valve alla, nii käivad ka rahukogudele alluvad ja nende koosseisude hulka kuuluvad rahukohtunikud, samuti ka lisarahukohtunikud, kuivõrt nad rahukogu piirkonnas rahu-

kohtuniku kohuseid täidavad, kõiges omas sellises ametitegevuses tema valve alla. Kohtute seaduse § 251 ette nähtud järelevalve ei ole kohtuesimeestele mitte ainult nende õiguseks, vaid ka kohuseks, ja kohtuesimeestele kuulub selle järele ka õigus läbi vaadata ka rahukohtunikkude ja lisarahukohtunikkude asjatoimetusi.

Kõigil eeltoodud kaalutlustel Riigikohtu üldkogu otsustas: küsimusele vastata jaatavalt.

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. jaanuaril 1929. a.

Juuru vallavolikogu voliniku Valter Freimanni revisjonkaebus Rapla jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 24. augustist 1928. a. Harju Maavalitsuse protesti asjas Juuru vallavolikogu poolt valitud revisjonikomisjoni tegevusest oleku ja oma kohuste mittetäitmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, prokuröri abi A. Luiga.

Rapla jaoskonna rahukohtunikule antud protestis seletas Harju Maavalitsus, et Juuru valla revisjonikomisjon olevat valla asjaajamist revideerinud ainult 19. oktoobril 1927. a., kuna 1926. a. ja 1928. a. ei olevat revisjonikomisjon üldse teotsenud, nagu see selgunud revideerimisel järelevalve korras 12. juulil 1928. a.. Vallavolikogude valimise ning vallavolikogude ja vallavalitsuste korraldamise seaduse § 75, Siseministeeriumi Omavalitsuse Asjade Peavalitsuse 18. VIII. 1919. a. nr. 605 ja Harju Maavalitsuse administratiivosakonna ringkirjaliste korralduste järele olevat valla revisjonikomisjoni ülesandeks vallavalitsuse asjaajamise ja arvepidamise revideerimine vähemalt 3 korda aastas. Seepärast palus Adm. K. K. § 2 ja Järelevalve seaduse alusel sundida Juuru vallavolikogu poolt valitud revisjonikomisjoni oma ülesandeid ja kohustisi korralikult täitma. Otsusega 24. augustist 1928 a. rahuldab Rapla jsk. rahukohtunik Harju Maavalitsuse protesti. Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Juuru vallavolikogu volinik Valter Freimann tühistada Rapla jsk. rahukohtuniku otsuse ja asi anda uueks otsustamiseks teisele rahukohtunikule, seletades: 1) Praegune Juuru valla revisjonikomisjon moodustatud 24. III. 1927. a., seepärast ei saavat temale süüks panna endise revisjonikomisjoni tegevusetust; 2) järelevalve korras revideerimise ajaks, s.o. 12. juuliks 1928. a., ei olevat 1928. a. veel lõppenud olnud, mispärast revisjonikomisjonil veel aega küllalt olnud 1928. a. revideerimist toimetada; 3) seaduses ei olevat ette nähtud, mis ajal ja mitu korda aastas revisjonikomisjon valla asjaajamist peab revideerima. Siseministeeriumil ega maavalitsusel ei olevat üldse õigust revisjonikomisjonile eeskirju anda revideerimise kohta; seesugune õigus olevat ainult vallavolikogul; 4) Järelevalve seaduse § 5 põhjal puudunud maavalitsusel alus kohtu poole pöördumiseks, kuna maavalitsus ei olevat tähtaega määranud puuduste kõrvaldamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 75 järele kontrollib vallavalitsuse asjaajamist revisjonikomisjon. Kuigi seaduses ei ole ette nähtud, kui sagedasti peab revisjonikomisjon vallavalitsuse asjaajamist revideerima, siiski ei saa sellest järeldada, et revisjonikomisjon võib talitada oma heaksarvamise järele, s.o. kas aastas mitte kordagi revideerida või revideerida ainult üks kord aastas. Eelnimetatud seaduse § 70 järele on vallavolikogu kohustatud tema poolt valitud täidesaatvate organite tegevuse järele valvama. Kuid nagu nähtub Juuru vallavalitsuse asjaajamise revideerimi-

sest Harju Maavalitsuse poolt 12. juulil 1928. a., ei ole Juuru vallavolikogu oma järelevalve kohustist revisjonikomisjoni suhtes korralikult täitnud, sest 1926. a. ja 1928. a. kuni 12. juulini ei ole revisjonikomisjon üldse teotsenud, kuna 1927. a. on vallavalitsuse asjaajamist ainult üks kord revideerinud. Siseministeeriumil ja maavalitsusel, kui järelevalve asutistel, on õigus valdadele seadusenoete täitmiseks korraldusi teha ja valdadel tuleb nende seaduslikkude korralduste järele talitada. Seepärast on aluseta kaebaja väide, et siseministeeriumil ja maavalitsusel ei ole õigust ära määrata, kui sagedasti revisjonikomisjon peab vallavalitsuse asjaajamist revideerima. Mis puutub kaebaja seletusse, et Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse § 5 põhjal ei olevat maavalitsusel alust olnud kohtu poole pöördumiseks, vaid olevat pidanud määrama enne tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, siis selle kohta tuleb tähendada, et käesoleval korral oli tegemist kauemat aega kestnud kohuste mittetäitmisega. Niisugusel juhul ei olnud maavalitsusel alust tähtaega määrata puuduste kõrvaldamiseks, vaid oli õigustatud otsekohe kohtu poole pöörduma palvega sundida revisjonikomisjoni oma kohuseid korralikult täitma. Kaebaja seletusel, et praegusele revisjonikomisjonile ei saa süüks panna endise revisjonikomisjoni tegevusetust, ei ole asja kohta tähtsust, sest rahukohtunik oma otsuse põhistes seda ei ütle, vaid ainult konstateerib, et 1926. a. ei ole revisjonikomisjon üldse teotsenud.

Eeltoodud põhjendustel Adm. k.k. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Juuru vallavolikogu voliniku Valter Freimanni revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. jaanuaril 1929. a.

Koonga vallavolikogu voliniku Jaan Komissoni (Komesson) revisjonkaebus Pärnu 2. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 30. augustist 1928. a. Koonga 6-klassilise algkooli õpetaja Ann Martsoni ümbervalimise kohta käiva Koonga vallavolikogu 1928. a. 23. juuni otsuse vastu Pärnu Maavalitsuse poolt tõstetud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Koonga vallavolikogu koosolekul 23. juunil 1928. a. arutas päevakorra p. 84 all küsimust, kas Koonga koolijuhatajat Jaan Martsoni ja õpetajat Ann Martsoni ümbervalimisele võtta või mitte ja otsustas: Jaan ja Ann Martsonid ümbervalimisele võtta. Samal koosolekul, päevakorra p. 85 all otsustas vallavolikogu Ann Martsoni Koonga 6-kl. algkooli peale õpetajaks tagasi mitte valida ja Pärnumaa koolivalitsusele esitada teda ametist lahti registree-rida ning uue õpetaja valimised siis seaduslikus korras välja kuulutada ja ette võtta. Pärnu 2. jsk. rahukohtunikule antud protestis palus Pärnu Maavalitsuse volinik Jüri Markson tühistada Koonga vallavolikogu otsused 23. juunist 1928. a. prot. nr. 4 p.p. 84 ja 85, seletades: 1) Vallavolikogu olevat rikkunud Avalik. algk. seaduse §§ 61 ja 62 nõudeid, mille järele õpetaja valimisi võib ette võtta alles siis, kui on olemas lahkuvalt õpetajalt lahkumisteadaanne, s.o. kui on olemas vaba koht (Õpet. registr. määruse § 2), mida Koonga 6-kl. algkoolis aga ei olevat; 2) Eestima koolival. ajutise korralduse (RT 6 — 1918.) § 4 p. b järele kuuluvat õpetaja lõplik tagandamine ametist hariduseministeeriumile kohaliku koolivalitsuse ettepanekul, aga mitte vallavolikogule. Määralise õpetaja Ann Martsoni valimisele võtmise ja tema õpetajaks tagasi mittevalimise otsusega olevat vallavolikogu asunud nimetatud õpetajat kohalt vallandama. Otsusega 30. augustist 1928. a. rahuldab Pärnu 2. jsk. rahukohtunik Pärnu maavalitsuse voliniku protesti.

Riigikohtule antud kaebuses palub Koonga vallavolikogu volinik Jaan Kommisson tühistada Pärnu 2. jsk. rahukohtuniku otsus ja vallavolikogule õigus anda vallas olevate õpetajate ametist lahtiregistreerimise ettepanekuga vajaduse korral kohalikule koolivalitsusele esineda, või asi rahukohtunikule uueks otsustamiseks anda, seletades: vallavolikogu otsustanud ainult esineda maakoolivalitsusele ettepanekuga õp. Ann Martson lahti registreerida, missuguse ettepanekuga võivat vallavolikogu alati esineda. Vallavolikogu ei olevat mingisugust õpetaja valimist toimetanud. Hääletamisele pidanud Martson ikkagi tulema, sest ilma selleta ei olevat võimalik olnud selgusele jõuda, kas vallavolikogu enamus soovib teda lahtiregistreerimiseks ette panna või mitte.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud leiab Riigikohus: Asjatoimetusest nähtub, et Ann Martson on määraline kutseõigusega õpetaja Koonga algkoolis. Avalikkude algkoolide seaduse (RT 75/76 — 1920) §§ 61 ja 62 järele võib õpetaja valimisi ette võtta siis, kui on lahkuvalt õpetajalt lahkumisteedaanne. Käesoleval korral ei ole Ann Martson kooli ülalpidajale lahkumisteedaannet andnud. Samuti ei ole asjatoimetusest näha, et Ann Martson oleks ametist lõplikult tagandatud, mis võib sündida ainult hariduseministeeriumi otsuse põhjal (Eestimaa koolivalitsuse ajutise korralduse § 4 p. 1 — RT 6 — 1918. ja hariduseministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta § 15 — RT 149/150 — 1920) ja missugusel korral tuleks uue õpetaja valimine ette võtta. Koonga vallavolikogu koosolekul 23. juunil 1928. a. on otsustanud: 1) Ann Martson ümbervalimisele võtta (p. 84) ja 2) Ann Martsoni Koonga 6-kl. algkooli peale õpetajaks tagasi mitte valida (p. 85). Sellest nähtub selgesti, et vallavolikogu on otsustanud Ann Martsoni õpetaja ametist vallandada ja teda tagasi mitte enam valida. Säärast õpetaja ametist vallandamise õigust vallavolikogule seaduse järele ei ole antud. Vallavolikogul on küll õigus maakoolivalitsusele esineda õpetaja lahtiregistreerimise ettepanekuga, kuid kui Koonga vallavolikogu käesoleval korral hääletamise teel tahtis teada saada, kas Ann Martson lahtiregistreerimiseks esitada või mitte, nagu tema volinik Riigikohtule antud kaebuses seletab, siis tuli ka vastavalt sellele küsimus formuleerida ja hääletusele panna. Lõpuks tuleb tähendada, et Aval. algk. seaduse § 85 p. 7 järele kuulub ettepanekute tegemine kohalisele koolivalitsusele õpetajate lahtilaskmise asjus kooli hoolekogude ülesannetesse. Asjatoimetusest ei nähtu, et Koonga algkooli hoolekogu oleks Ann Martsoni õpetajaametist lahtilaskmise asjus ettepanekuga esinenud. Kaevatud rahukohtuniku otsus on kokkukõlas maksvate seadustega ja vastavate määrustega, mispärast puudub alus selle tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Adm. k.k. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Koonga vallavolikogu voliniku Jaan Kommissoni revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. jaanuaril 1929. a.

Voldemar Kuik'i kaebus Teedeministeeriumi otsuse peale 7. septembrist 1928. a. telefonimaksude tagasimaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Apteeker Voldemar Kuik'i palve peale 4. IX. 1928. a. milles ta palus teedeministrit korraldust teha, et tema apteegile määratud telefoni abonendimaks selles suuruses nagu see ette nähtud äride kohta ära muudetak ja temalt rohkem nõutud raha tagasi makstaks,

teatas teedeministeerium kirjaga 7. sept. 1928. a. nr. 1951 all Voldemar Kuik'ile et 1925. a. telefonitariif nr. 28 (RT 27/28 — 1925) on oma maksvuse kaotanud kõigis osades ja kõigi selle tariifi juurde kuuluvate muudatuste ja täiendustega 1. juulist 1927. a. vabariigi valitsuse poolt 15. juunil 1927. a. vastu võetud telefonitariifi nr. 48 (RT 62 — 1927) maksmahakkamisega. Selle tariifi § 21 jaotab maksud kahte liiki: a) maksud mis võetakse korterites olevate ja riigi- ning omavalitsuste asutiste päralt olevate telefonide pealt ja b) maksud mis võetakse äride ja dividendi maksvate ühingute telefonide pealt. Apteekide kohta tariifis erandit ei ole tehtud, seepärast ei ole võimalik korraldust teha tagantjärele nõutud summade tagasimaksmiseks.

Riigikohtule antud kaebuses palub Voldemar Kuik teedeministeeriumi eespool esitatud otsus tühistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Riigi Teataja 27/28 — 1925. avaldatud telefonitariifis nr. 28 § 14 olnud loendatud põhimõtteliselt asutised, mis äri mõiste alla ei käivat, need olnud „igasugused headtegevad ja kultuursihilised seltsid ja kutseühingud, mille põhikirjades dividendi saamist ette pole nähtud, samuti kõik koolid, kursused, haigemajad, apteegid ja hobusepostijaamad“.

Ülaltoodud telefonitariif nr. 28 olevat küll ära muudetud (RT 62 — 1927), kuid sellega ei olevat muudetud „ärimõiste“ apteegi kohta. Kui apteek olnud vana tariifi maksmise ajal headtegev, kultuuriline, tervishoidlik asutis, mis äri mõiste alla ei käivat, siis ei saavat ka see uue tariifi ajal teisiti olla, sest et apteegi iseloom ei olevat vahepeal mitte muutunud. Teedeministeerium olevat tema palve tagasi lükanud sel põhjusel, et 1927. a. tariifis ei olevat apteekide kohta erandit tehtud. Kuid ka teiste asutiste kohta, mis § 21 olnud loendatud, ei olevat erandit tehtud, kuid seni ei võetavat telefoni abonendimaksu nendelt sel määral, nagu seda võetavat äridelt, ainult erandit tehtavat arusaamatul põhjusel apteekide kohta. Telefoni määrustikus (RT 67 — 1927) § 310 lõpul olevat öeldud: „äri mõiste selgitamisel on äritunnistus ja organisatsiooni põhikiri lõplik otsustaja telefoni seade kõnekohtade maksude määramisel“. Apteekidel mingit põhikirja ei olevat, vaid nad töötavad Vabamüügi apteekide avamise seaduse (RT 149 — 1924) alusel, mille § 1 ütlevat: „Vabamüügi apteegid riigis on tervishoidlikud asutused...“. Seega ei olevat apteek äriiline ettevõtte. Apteeke äri mõiste alla viia ei olevat võimalik. Ärisid asutatavat tulutoovuse põhimõtte pärast, nende avamiseks ei olevat takistusi, kuna apteekide arv olevat kindlaks määratud ja apteegirohte müüdivat kindla taksi järele. Telefon apteegis olevat seks, et õnnetu juhu korral kiiresti arsti välja kutsuda või ise abiandmiseks kohale rutata.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Voldemar Kuik'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Vabariigi Valitsuse poolt 15. juunil 1927. a. kinnitatud telefonitariifi nr. 48 § 21 jaotab abonentmaksud kahte liiki: a) maksud, mis võetakse korterites olevate ja riigi- ning omavalitsuseasutiste päralt olevate telefonide pealt ja b) maksud, mis võetakse äride ja dividendi maksvate ühingute telefonide pealt.

Riigikogu poolt 30. XI. 1922. a. vastu võetud Vabamüügi apteekide avamise seaduse § 1 tervishoidlikkudeks asutisteks nimetatud apteegid võivad olla riigi, omavalitsuste ja eraisikute omad. Käesoleval juhul on V. Kuik'i apteek eraisiku oma ja seepärast ei või ta ka kuuluda telefonitariifi (RT 62 — 1927) § 21 p. a loendatud abonentide liiki, missugune on maksev riigi- ja omavalitsuseasutiste telefonide kohta.

Ei ole õige kaebaja arvamus, et RT 27/28 — 1925 avaldatud telefonitariifi § 14, s.o. osa, milles olid loendatud abonentid, mis äri mõiste alla ei käi, maksuma oleks jäänud. Terve tariif, nii ka nimetatud paragrahv, on muudetud ja selle asemele on maksuma pandud RT 62 — 1927 avaldatud tariif, samuti ka RT 67 — 1927 avaldatud telefonimäärustik. Telefonimäärustiku § 31 näeb ette, et äri mõiste selgitamisel on äritunnistus ja organisat-

siooni põhikiri lõplik otsustaja telefoniseade kõnekohtade maksude määramisel. Arvesse võttes, et kaebaja apteek käib ärimaksu alla (Ärim. sead. § 453 p. 2 selt. 2 ja 5), siis on käesoleval juhul kaebajalt abonentmaksu õigesti võetud, mispärast kaevatud otsuse tühistamiseks puudub alus.

Seeäprast Adm. k. k. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Voldemar Kuik'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

25. jaanuaril 1929. a.

Jaan Daniel'i kaebus Kohtuministeeriumi otsuse peale 23. okt. 1928. a. päevarahade asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

23. okt. 1928 a. nr. 1241 all teatas Kohtuministeerium Jõhvi jsk. rahukohtunikule järgmist: „Riigi Teatajas 27 — 1928 avaldatud Ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse maksmapanemisel oli seaduseandja tahe ergutada üksik- ja kollegiaalkohtuid juhtudel, kus seadus jätab neile selleks vaba valiku, võimalikult sagedamini väljasõite ette võtma, et esiteks kohut rahvale rohkem kättesaadavaks teha ja teiseks tunnistajate tasu arvel kulused kokku hoida. Seepärast on ka seaduses otseselt väljendatud, et kõrgendatud päevaraha makstakse ainult kohtute väljasõitude puhul. Teie sõidud Rakveresse 22. ja 29. septembril ei ole ühenduses olnud kohtu, kui niisuguse, väljasõiduga (rahukogu Rakverest välja ei sõitnud), seepärast ei ole kõrgendatud päevaraha saamine siin õigustatud. Ka rahukogu istungitest osa võtma kutsutud kohtu-uurijatele, kui istungeid peetakse rahukogu alalises asukohas, on makstud seni päevaraha mitte kr. 5.—, nagu Teie oletate, vaid ainult kr. 4.—“.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jõhvi jsk. rahukohtunik Jaan Daniel eeltoodud Kohtuministeeriumi otsus tühistada järgmistel põhjustel: Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse (RT 27 — 1928) mõtte tõlgendamist ja selle tagajärjel tehtud otsust tema ametisõidu kohta Rakvere-Paide rahukogu istungile 22.—29. sept. 1928. a., nagu oleks temal olnud õigus saada mitte 5, vaid 4 krooni, ei lugevat tema õigeks. Nimeetatud seadus pandud maksma mitte selle tõttu, et üksik- ja kollegiaalkohtuid ergutada väljasõitusid tegema, vaid selleks, et kohtutegelaste tõelisi väljasõitudega seotud kulused katta, mis esile kerkinud kohtutegelaste palvel peale Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse 20. V. 1927. a. vastuvõtmist (RT 54 — 1927). Seaduse mõttest (RT 27 — 1928 sead. 143) olevat näha, et üksikkohtu tegelastele ja kohtu-uurijatele makstavat nende väljasõitude puhul kohtuasjade toimetamise otstarbel 8.—12. palgaastmes tähendatud isikutele I liigi II järgu järgi (RT 54 — 1927), s.o. 5 krooni päevas. Tema väljasõit sündinud rahukogu istungile Jõhvist Rakveresse 22. sept. 1928. a. rahukogu nõudel kohtuasjade toimetamisest osavõtmise otstarbel, kus viibinud 7 päeva, kui kohtutegelane, väljaspool oma alalist elukohta, mis erakorraliste kuludega seotud olnud, mille katteks olevat eespoolnimetatud suuruses päevaraha seaduses ette nähtud. See asjaolu, et rahukogu pidanud oma istungit Rakveres, aga mitte mujal, siin mõõtuandev ei võivat olla, sest et vaidlus käivat temale, kui kohtutegelasele, aga mitte rahukogule makstavate päevarahade kohta. Kui Kohtuministeeriumi arvamusega ühineda, siis tulevat ette juht, et Narva linnas asuvad rahukohtunikud, kes rahukogu väljasõidu istungitest Narvas osa võtavad, võivad

päevaraha 5 krooni päevas saada, aga kõik teised, keda Rakveresse kutsutakse, ainult 4 krooni, vaatamata sellele, et Narva kohtutegelastel rahukogu kohtuistungitest osavõtmise puhul erakorralisi kulusid ei tulevat kanda. Samuti ei olevat ka see asjaolu tähtis, kui palju Koh-tuministeerium seni maksnud kohtu-uurijatele, nende ametisõitude eest rahukogu kohtu-istungitele, vaid see, kui palju neil õigus saada olevat.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Jaan Danieli kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest kaevatud otsus on kokkukõlas Riigi Teatajas 27 — 1928 avaldatud Ametisõitude tasuseaduse muutmise seadusega, mille järele kõrgen-datud päevaraha makstakse ainult kohtute väljasõitude puhul. Et kaebaja väljasõit Jõhvist Rakveresse 22.—29. sept. 1928. a. ei olnud ühenduses kohtu, kui niisuguse, välja-sõiduga, nagu seda Kohtuminister kaevatud otsuses õigesti tähendab, siis ei olnud temal õigust kõrgendatud päevaraha saada. Et seaduseandja tahe oli kõrgendatud päevarahasid maksta kollegiaal- ja üksikkohtute ning kohtu-uurijate väljasõitude puhul oma alalisest asukohast kohtu asjade toimetamise otstarbel, aga mitte kõigil kohtunikkude ja kohtu-uurijate ametialaliste väljasõitude puhul, see selgub otseselt eelmainitud seaduse sõ-nalisest tekstist ja samuti ka selle seaduse projektile juurde lisatud Vabariigi Valitsuse seletuskirjast. Viimases tähendatakse järgmist: „Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse muut-misega 20. V. 1927. a. (RT 54 — 1927) vähendati tunduvalt kohtunikkude päevarahasid nende väljasõitude puhul. Selle tõttu on kohtud siin ja seal väljasõitudest üldse loobuma hakanud ning arutavad asju oma alalises asukohas, põhjendades seda sellega, et madal päevaraha ei võimalda neile väljasõidu korral ära elada. Seesugune olukord on aga hoopis soovimata nähtused kaasa toonud, kus tunnistajad ja asjaosalised kaugelt peavad kohtusse ilmuma... Neil põhjustel kavatakse käesolev eelnõu kohtunikkude päevara-hasid tõsta väljasõitude puhul, mis ette võetakse kohtuasjade toimetamise otstarbel.“ Kuigi õigeks pidada, et elamiskulude mõttes vahet ei ole, kas jsk. rahukohtunik oma ala-lisest asukohast sõidab rahukogu istungile, kui kohtuliige, selle alalise asupaika, või rahukogu väljasõidu sihtkohta, siiski seadust tuleb kohaldada ainult neil juhtudel, mille jaoks ta maks-ma pandud. Et aga ülalmainitud Ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse järele maks-takse kõrgendatud päevarahasid kohtute väljasõitude puhul, siis võib jsk. rahu-kohtunik selle seaduse järele kõrgendatud päevaraha saada ainult siis, kui ta, kui üksik-kohus, oma alalisest asukohast välja sõidab oma jaoskonda kohtuasjade toimetamise ots-tarbel, või kui rahukogu väljasõidu istungist kohtuliikmena osa võtab. Seepärast Adm. k. k. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Jaan Daniel'i kaebus taga-järjeta jätta.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

29. jaanuaril 1929. a.

Jakob Reiali ja Jüri Reiali kaebus Planeerimise peakomisjoni otsuse peale 17. aprillist 1928. a. Kolga-Jaani kirikumõisa ja renditalude planeerimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Soosaare valla renditalude „Ülevaino“ ja „Sopi“ kasutajad Jakob Mardi p. Reial ja Jüri Reial tühistada Planeerimise peakomisjoni otsus 17. apr. 1928. a. nende talude planeerimise asjas, seletades, et käesolevas asjas olevat pla-neerimist toimetatud Riigimaade planeerim. juhtnõõride §§ 1 ja 20 vastaselt. „Ülevaino“

talude küljest võetud ära kodu juurest 12 vkm. kultiveeritud heinamaad ja antud asemele üle 10 kilomeetri eemal asuva Rõika vabrikult 11—12 vkm. soostunud heinamaad. Kodu juurest heinamaast saavat veel kõigest 4—5 koormat heinu. Planeer. tehn. juhtn. § 13 järele tulevat talitada just ümberpöörduvalt — kodust kaugel asuvad maakohad ära lõigata. „Ülevaino“ maapidamine olevat selle planeerimise tagajärjel halvatud. „Sopi“ talu küljest võetud ära 5—6 vkm. karjamaad, mille peale lastud 50 aasta jooksul metsa kasvada, mis tasuta rentniku tarvitada pidavat olema. Karjamaa jäänud alaväärtuslikuks ja väikeseks, sest popsile eraldatud muist karjamaad. Popsil olnud aga kasutada karjamaa mujalt riigimaadest. Peale selle võetud ka ära „Sopi“ talu küljest 2 vkm. põldu. Planeerimise peakomisjon ei olevat üksikasjalikult küsimust üldse arutanud, mis nähtuvat peakomisjoni otsuse motiividest. Otsuses olevat lühidalt ainult tähendatud, et „Ülevaino“ talul olevat keskkohas tarvilisel määral rohumaad olemas ja talu suurus ületavat Maaseaduse § 17 ette nähtud normi, ning „Sopi“ talu planeerimise kohta olevat samuti tähendatud, et talu suurus ületab Maasead. § 17 ette nähtud normi ja et lõigete tegemine olnud tarvilik väikemaajapidamise korraldamiseks. Planeerimise peakomisjon ei olevat arutanud ka kaebust asjaajamise korra kohta Maakorralduse komisjonis. Maakorralduse komisjonis olevat nimelt asja otsustamisel maamõõtja ühes komisjoniga otsuste tegemise tuppä läinud, mis M.T.M. § 8 järele ei olevat lubatud, ja Kolga-Jaani kiriku talude planeerimise asjas kuulatud üle kõik kaebajad, arvu järele üle 20 — ja siis tehtud otsused korruga. Maamõõtja seletusi avalikul istungil üldse ei olevat kuulatud. Niisugune asjaarutamise kord ei võimaldavat põhjalikku asjaselgitamist.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maaseaduse § 22 järele on riigistatud maade väiketaludel rentnikkudel eesõigus kohti omale kasutamiseks saada, kuid riigil on õigus neid talusid uuesti kruntida. Uuesti kruntimise juures ei või neid talusid ainult vähendada alla Maaseaduse §§ 17 ja 18 ette nähtud normi. Talude kruntimisel ei tule üksnes arvesse võtta üksiku talu planeerimise otstarbekust, vaid kõikide planeerimise piirkonnas asuvate talude planeerimise otstarbekust, nagu see ka Riigimaade planeerim. tehnil. juhtn. §§ 8, 13, 17, 18 ja teistes ära märgitud. Selle tagajärjel ei saa ka planeerimise otstarbekuse üle otsustada üksipäinis üksiku talu seisukohalt, vaid planeerimise piirkonnas asuvate kogu majapidamiste seisukohast. Üldiselt ei või aga endist renditalu vähendada alla Maasead. § 17 ette nähtud normi ja iga talu peab planeerimise tagajärjel võimalikult elujõuline olema ning planeerim. juhtn. § 20 järele peab planeerimisel võimalikult kinni pidama nõudmisest, et kõik haritav maa, põld, oleks eluaseme läheduses ja ühes tükis. Kuigi riigimaade planeer. tehn. juhtn. § 17 soovib endisi renditalusid korraldada võimalikult endises suuruses, näeb § 18 otsekohe ette ärälõigete tegemise endiste talude küljest väikemaajapidamiste kasuks. Nagu asjatoimetusest nähtub, on „Ülevaino“ talu suurus planeerimise järele 37,95 tiinu ja „Sopi“ talu suurus 28,91 tiinu. Seega on ka Planeerimise peakomisjoni põhistus õige, et nende talude uuesti kruntimisel ei ole rikutud nende talude kasutajate seaduslikke õigusi, mis neile Maasead. § 22 kindlustatud, kuigi talude piire on muudetud. See asjaolu, et talud ületavad Maasead. § 17 ette nähtud normi, on ka iseenesest väliseks tunnuseks, et talud on uutest piirides Maaseaduse seisukohalt elujõulised.

Kaebajate seletused asjaajamise korra rikkumise kohta asja arutusel Maakorralduse komisjonis on põhjendamata. Kaebajate seletuste järjest ärakuulamine ja siis asja otsustamine ühe korruga on loomulik, kui arutusele kuulub kogu planeerimise piirkonnas asuvate talude planeerimine, kus ühe talu planeerimise muutmise võib tingida terve rea teiste talude planeerimiste muutmist. Samuti ei näe M.T.M. ette, et komisjon võib maamõõtja seletusi kuulata ainult avalikul istungil.

Kõigil ettetoodud põhjustel, Adm. k.k. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Jakob Reiali ja Jüri Reiali kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

29. jaanuaril 1929. a.

Jüri Kaupi voliniku vann. adv. Otto Tiefs kaebus Planeerimise peakomisjoni otsuse peale 17. aprillist 1928. a. Kolga-Jaani kirikumõisa renditalust „Kaubi-Miku“ väikese maakoha nr. 52 eraldamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jüri Kaupi volinik vann. adv. O. Tief tühistada Planeerimise Peakomisjoni otsus 17. apr. 1928. a. tema volitaja „Kaubi-Miku nr. 71“ talust maakoha nr. 52 eraldamise asjas, seletades, et Kolga-Jaani kirikumõisa maade planeerimisel olevat „Kaubi-Miku“ talust eraldatud maakoht nr. 52 all põhjendusel, et seal asuvat Tõnis Kaupi elumaja, mispärast riigimaade planeer. tehnil. juhtnööride §§ 17 ja 18 alusel olevat selle maa-ala eraldamine õigustatud, kuid Tõnis Kaup'il ei olevat Kaubi-Miku renditalu maa peal ei elumaja ega majapidamist. Kaebaja arvab, et niisugustel asjaoludel, kus Tõnis Kaupil ei ole tema volitaja maa peal ei elumaja ega majapidamist, ei saa riigimaade planeer. tehn. juhtnööride §§ 17 ja 18 alusel ka Tõnis Kaupile maad eraldada. Käesolevas asjas ei olevat ka tingimusi, mis õigustaksid ehituskrundi loomise tehniliste juhtnööride § 33 alusel. Üksipäinis see asjaolu, et kaebaja volitajale veel maad küllalt järgi jääb, ei õigustavat ilma seadusliku aluseta talu küljest äralõiget tegema.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigimaade planeerimise tehniliste juhtnööride § 17 järele võib rendimaade korraldamisel planeerimise korras taludel asuvaid väikemajapidamisi — vabadikukohti — talust eraldada iseseisvateks kohtadeks ja samade juhtnööride § 18 järele võib ka renditalu maade arvel neid väikemaapidamisi suurendada. Kuid selle eelduseks on ikkagi, et korraldatava renditalu maadel mõni väikemajapidamine, või väikemaapidamine juba olemas on. Nagu asja algtoimetusest nähtub, on planeerimiskava esitusel „Kaubi-Miku nr. 71“ talust eraldatud maatükk nr. 52 all põhjendusel, et seal asub Tõnis Kaubi elumaja. Missuguste tõenduste põhjal seal asuv elumaja on Tõnis Kaubi omaks arvatud, ei ole asjatoimetusest näha. Kaebustes planeerimiskava vastu on „Kaubi-Miku nr. 71“ talu kasutaja seletanud, et Tõnis Kaubil mingisugust maja ja maapidamist tema krundil ei ole, kuid tema kaebused on tagajärjeta jäetud, ilma et Maakorralduse komisjon või Planeerimise peakomisjon mingisuguste objektiivsete tõenduste põhjal oleks Tõnis Kaubi väikemajapidamise või väikemaapidamise Kaubi-Miku talu maadel kindlaks teinud. Niisugustel asjaoludel ei saa Planeerimise peakomisjoni otsust lugeda kokkukõlas olevaks planeer. tehn. juhtn. §§ 17 ja 18 määrustega ja sellepärast Adm. k.k. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Planeerimise peakomisjoni otsus 17. aprillist 1928. a. tühistada Kolga-Jaani kirikumõisa renditalust „Kaubi-Miku“ nr. 71 koha nr. 52 eraldamise kohta käivas osas ja selles osas asi Planeerimise peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

29. jaanuaril 1929. a.

Viljandi maavalitsuse voliniku maavalitsuse esimehe H. Lauri kaebus Planeerimise peakomisjoni otsuse peale 17. aprillist 1928. a. Kolga-Jaani ev. lüt. usu kihelkonnakooli maa planeerimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Planeerimise peakomisjoni otsusega 17. apr. 1928. a. on Viljandi maavalitsuse kaebus Viljandimaa riigimaade korralduskomisjoni otsuse vastu 27. I. 1928. a. Kolga-Jaani kihelkonna koolimaa koolitalu „Kilbo-Hansu“ tükeldamise asjas läbi vaatamata jäetud põhjendusel, et kaebus on antud tähtaja möödumisel. Riigikohtule antud kaebuses palub Viljandi maavalitsuse volinik sama maavalitsuse esimees H. Lauri tühistada Planeerimise peakomisjoni otsus 17. aprillist 1928. a. ja kohustada Planeerimise peakomisjoni Viljandi maavalitsuse kaebust arutusele võtma. Ühes sellega palub Viljandi maavalitsuse volinik Riigikohut sisulisele arutusele võtta Kolga-Jaani kihelkonna koolimaa koolitalu „Kilbo-Hansu“ planeerimise asja ja tunnistada nimetatud koolimaa planeerimine seadusevastaseks. Planeerimise peakomisjoni otsuse kohta 17. apr. 1928. a. seletab kaebaja: 1) Planeerimise peakomisjon ei olevat omas tegevuses olnud järjekindel. Maavalitsusele olevat teada antud asja arutamise päevast Peakomisjonis, maavalitsuse esindaja seletused olevat asja arutelul ära kuulatud ja alles siis jõutud otsusele, et maavalitsuse kaebus on antud peale tähtaega; 2) et Administratiiv-kohtukorra § 26 põhjal kuulutatavat administratiivkohtu otsused omavalitsustele otsuse ärakirja kättesaatmisega ja kaebuse tähtaega loetavat otsuse ärakirja kättesaamise päevast asutises. Sama korra järele tulevat käia ka asjaajamisel administratiivasutistes, sest omavalitsused olevat kollegiaalsed asutised ja omavalitsuse volinikul ei olevat ilma asutise loata mingit õigust asja edaspidise käigu äramääramise kohta. Viljandi maavalitsus olevat oma kaebuse Planeerimise peakomisjonile õigel ajal ära andnud, arvates kaevatud otsuse ärakirja kättesaamisest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tähele pannes, et Planeerimise peakomisjon ei ole sisuliselt Viljandi maavalitsuse kaebust üldse arutanud, ei saa ka Riigikohus sisulisele arutusele võtta koolitalu „Kilbo-Hansu“ planeerimise asja, vaid Riigikohtu arutusele kuulub käesolev kaebus ainult ses osas, milles palutakse tühistada Planeerimise peakomisjoni otsus 27. apr. 1928. a. Viljandi maavalitsuse kaebuse läbi vaatamata jätmise kohta. Nagu asja algoimetusest nähtub, on Viljandi riigimaade korralduskomisjoni otsus kaevatud asjas kuulutatud 27. jaanuaril 1928. a.. Viljandi maavalitsuse kaebus Planeerimise peakomisjonile on ära antud Viljandimaa riigimaade ülemale 17. märtsil 1928. a.. Planeerimiskava esitusel ei ole Viljandi maavalitsuse esindajat olnud ja ei ole ka planeerimiskava vastu Viljandi maavalitsuse poolt Riigimaade korralduskomisjonile kaebust antud. Korralduskomisjoni koosolekust on komisjoni liikmena osa võtnud maavalitsuse abiesimees. Viljandi maavalitsus on selles asjas esmakordselt esinenud kaebusega Planeerimise peakomisjonile ja M. T. M. § 61 alusel oli Planeerimise peakomisjon kohustatud maavalitsusele teatama koosoleku päevast, millal kaebus arutusele tuleb. Kuid maavalitsusele kutse saatmisega ei olnud veel ära otsustatud küsimus kaebuse tähtaja kohta, mis küsimus on otsustatud Planeerimise peakomisjoni poolt 27. apr. 1928. a. Riigikohtule antud kaebuse otsustamisel on tarvis ainult vastust leida kü-

simusele, kas omavalitsuste suhtes tuleb kaebuse tähtaega M.T.M. § 59 põhjal lugeda otsuse väljakuulutamise päevast või ära kirja kättesaamise päevast. Ts. kp. s. § 1292 järele saadetakse kohtuotsuste ära kirjad asjaomastele riigiasutistele ja § 1293 järele loetakse kaebuse tähtaeg riigiasutistele (ka omavalitsuseasutistele) otsuse ära kirja kättesaamise päevast. Samasugune kord on Adm. k.k. § 26 järele maksma pandud ka administratiivkohtu otsuste suhtes. Kuid selle korra järele ei saa talitada M. T. M. § 59 kohaldamisel. M.T.M. § 59 näeb ette kaebusi asjaosaliste poolt ja proteste riigiasutiste poolt — Maakorralduse ja Riigimetsade valitsuse poolt. Nii kaebuste kui protestide jaoks on ette nähtud ühesugune tähtaeg, nimelt üks kuu, arvates riigimaade korralduskomisjoni otsuse väljakuulutamise päevast. On juba asjaomaste riigiasutiste kohta § 59-s protesti tähtaja algus arvatud otsuse väljakuulutamise päevast, siis ei ole alust arvata teistele riigiasutistele või omavalitsustele, kes võivad esineda asjaosalistena, kaebuse tähtaja algust komisjoni otsuse ära kirja kättesaamise päevast. Planeerimise peakomisjoni kaevatud otsus on seega põhjendatud M.T.M. § 59 selgele ja täpsale ettekirjutusele, mispärast ta ka õigeks tuleb lugeda.

Ettetoodud põhjustel, Adm. k.k. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Viljandi maavalitsuse voliniku maavalitsuse esimehe H. Lauri kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

29. jaanuaril 1929. a.

Lääne maavalitsuse voliniku Jüri Valga (Valk) revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 9. novembrist 1927. a. Jüri Oldekopi kaebuse asjas Lääne maavalitsuse 1927. a. 18. augusti otsuse vastu Märjamaa alevi ehituskruntide väljaandmise kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe, prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna-Haapsalu rahukogule antud kaebuses palus Jüri Oldekop tühistada Lääne maavalitsuse otsus, millega tagajärjeta jäeti tema kaebus Märjamaa ehituskruntide väljaandmise komisjoni otsuse peale. Oma kaebuses seletas Oldekop järgmist: temale olevat aluseta ära öeldud kruntide loosimisest osavõtmisest, kuna temal riigilt saadud kohta kasutada ei olevat olnud ja temal olnud õigus ehituskrundi nr. 13 peale, kui selle krundi kasutajal. Pealegi olevat kruntide väljaandmine välja kuulutatud 3. mail 1927. a., kuna väljaandmine sündinud 1. juunil 1927. a., millega rikutud ehituskruntide väljaandmise määruse § 5 nõudeid.

Asja arutanud, otsustas Tallinna-Haapsalu rahukogu 9. novembril 1927. a. Lääne maavalitsuse otsuse tühistada ja ehituskrunt nr. 13 uuesti väljaandmisele määrata põhjusel, et Oldekopil ei olnud riigi poolt antud krundi kasutada ja et majade omanikke, kellel on ainult hoonetealune maa, tuleb lugeda maata kodanikkudeks vastavalt määruse § 14 nõudele.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Lääne maavalitsus rahukogu otsus tühistada põhjusel, et rahukogu seletus seab majaanuse maa omanikke eesõigustatud seisukorda, võrreldes nendega, kellel üldse maad ei ole.

Asja arutanud ja prokuröri arvamusel kuulunud, leiab Riigikohus, et Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus tuleb tühistada ja J. Oldekopi poolt rahukogule antud kaebus tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Rahukogu on tühistanud Lääne maavalitsuse otsuse põhjusel, et Ehituskruntide väljaandmise juhtnööride (RT 29 — 1927) § 14 ette nähtud maata perekondade all tuleb mõista ka majaomanikke, kellel on ainult hoonetealune krunt, ja et seesugustel isikutel on seepärast õigus kruntide väljaloosimisest osa võtta ja samuti neid kasutamiseks saada. See rahukogu arvamus on ekslik, sest Ehituskruntide väljaandmise juhtnööride § 14 näeb otsuse ette, et ehituskruntide loosimisest võivad osa võtta ainult maata perekonnad, mispärast loosimisest osa ei saa võtta need, kellel ühel või teisel viisil on maa kasutamiseks ükskõik missuguses suuruses. Ekslik on ka rahukogu arvamus, et sama juhtnööride § 20. tuleb järeldada, et loosimisest ei või osa võtta ainult need, kellel riigilt on kasutada krundid. See § 20. ei näe üldse ette loosimisest osavõtmist ja selle paragrahvi abil § 14 seletamine on täiesti ekslik, sest § 20. näeb ette ainult seda, et need maata perekonnad, kes on juba saanud riigilt krundi, teiskordselt krunti saada ei või, kuigi neil, kui maata perekondadel, oli võimalus kruntide loosimisest osa võtta mitmes kohas, kus krunte loositi, kui see sündis enne mõne krundi kättesaamist. Loomulik, et selles § 20. ei olnud tarvis tähendada neid isikuid, kellel juba loosimise ajal olid omad krundid, sest § 14. järele nemad loosimisest osa võtta üldse ei saanud, kui maaga varustatud isikud. Seepärast puudus ka alus Oldekopi palve rahuldamiseks loosimisest osa võtta lubamises ja puudub alus rahukogule antud tema kaebuse rahuldamiseks. Mis puutub Oldekopi kaebuses toodud väitesse juhtnööride § 5 rikkumise kohta, siis ka see väide ei ole kaaluv ja ei või maavalitsuse otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest sellega ei ole Oldekopi huvid kuidagi riivatud, kuna temal üldse ei olnud õigust loosimisest osa võtta, nagu eespool tähendatud, ja pealegi oli temale väljaloosimise aeg teada.

Neil põhjustel Adm. k.k. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 9. novembrist 1927. a. tühistada ja Jüri Oldekopi poolt rahukogule antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. veebruaril 1929 a.

Jaan Kerge kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 24. maist 1928. a. „Poola“ talust Kusta Kirschenbergile maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kusta Kirschenbergil on Jaan Kerge käest Vaabina „Poola nr. 15“ talu maast rendil kaks vakamaad maad, kus temal oma tuuleveski ning muud hooned peal seisavad. Vaabina valla korralduskomisjon otsustas maakasutajale Kusta Kirschenbergile eraldada Jaan Kerge „Poola“ talust 0,80 ha rohkem või vähem, kui palju leidub looduses tegeliku kasutamise piirides. Võru Maakorralduskomisjon ja Maakorralduse Peakomisjon jätsid Jaan Kerge kaebused tagajärjeta. Peakomisjon põhjendab oma otsust sellega, et Kogukonna-asutiste ja erarendimaade korralduse seaduseandlikest motiividest selgub, et seaduseandja ei ole tahtnud arvestada asjaolusid, mis elamisvõimalused maakasutaja omal väikemaapidamisel loonud. Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Kerge Maakorralduse Peakomisjoni otsus tühistada alljärgnevatel põhjustel: Niihästi valla korralduskomisjoni kui ka Võru Maakorralduskomisjoni olevat ta taotelnud, et Kusta Kirschenbergil puudub Popsiseaduse järele maa saamise õigus põhjusel, et Popsiseaduse sihiks on väikemajapidamise põllumajandusliku eluaseme kindlustamine, aga mitte tööstuslikuks otstarbeks maa eraldamine töösturitele, kes

talukoha maa peal rendilepingu alusel kasutavad oma tööstuseks maad, nagu seda Kusta Kirschenberg, kellel on vastav tööstuse patent, mille kohta ka aktis vastav Vaabina valla-valitsuse tunnistus ja kelle rendi maa-alal on tuule- ja mootorveski tööstussisesead olemas ja töötamas. Kaebuses Maakorralduse komisjonile olevat tähendatud asjaolud ja vastavad tõendused ette toodud, kuid Peakomisjon ei olevat seda kaalumisele võtnud ja olevat vaikides mööda läinud küsimusest, kas käesoleval juhul Popsiseadus võimaldab tööstuse otstarbeks maaeraldamist. Peakomisjon nägevat oma motiivides Kirschenbergi tuule- ja mootorveski siseseadu ja tööstuses ning rendilepingu tingimustes ainult maakasutaja poolt oma väikemaapidamisel loodud elamisvõimalusi, millega seaduseandja Popsiseaduse järele maaeraldamist maakasutajale ei arvestavat. Säärane Peakomisjoni seisukoht polevat õige ega vastavat Popsiseaduse mõistele, sest Popsiseadus võimaldavat maaeraldamist väikemaapidamistele põllumajanduslikuks, aga mitte tööstuslikuks eluasemeks.

Seaduseandja ja Vabariigi Valitsuse motiivides tähendatud seaduse e. uviimises olevat selgesti väljendatud eeltähendatud põhimõtte, et tööstusele Popsiseaduse järele maid talukohast eraldada ei saa ja et vabrikanti olevat sama seaduse alusel võimatu popsiks tunnistada. Kõigil neil põhjustel olevat Peakomisjon oluliselt oma otsuses käesolevas asjas rikkunud Popsiseaduse §§ 1. ja 2., mispärast see otsus ei võivat jõusse jääda ja tulevat tühistada kui Popsiseaduse mõistele vastukäiv.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebust ei tule rahuldada.

Kaebaja vastupidisele seletusele Maak. Peakomisjon on küsimust arutanud, kas käesoleval puhul võib käsitamist leida Kogukonna- asutiste ja erarendimaade korraldamise seadus ja on selle küsimuse jaatavalt otsustanud ja Riigikohtu arvates õigesti. Tähendatud seaduse § 1 järele kuuluvad korraldamisele seal nimetatud maad, millele asutatud: a) renditalud; b) rendilepingu põhjal kasutatavad iseseisvad väikemaapidamised; c) väikemajapidamised, mis maaomaniku nõusolekul asutatud enne 1920. a. ja mida ei kasutata töölepingu alusel. Maad kasutab Kusta Kirschenberg 1887. aastast alates ja kasutatava maa peale on temal ehitatud eluhoone, tuuleveski ja kõrvalhooned.

Seaduse paragrahv 1 hääletamisel oli ettepanek tehtud tema võimupiirkonda kitsendada järgmise märkusega, „selle seaduse alla ei kuulu äri- ja tööstuskohad ja nende tarviduseks eraldatud maa-alad“, kuid see ettepanek lükati tagasi (vt. Riigikogu prot. 10. istungjärk 1926. a. lhk. 745). Seepärast see asjaolu, et Kirschenbergil asub vaidluse all oleva maa peal tuuleveski, ei või põhjuseks olla temale äraütlemiseks. Tuuleveskile vaatamata tuleb tema majapidamist ikkagi lugeda väikemajapidamiseks ja kaebaja selletused vabrikandi kohta on täiesti ilma mingisuguse aluseta.

Eeltoodud põhjusel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Jaan Kerge kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. jaanuaril 12. veebruaril 1929. a.

Georg Kiimanni kaebus Haridusministri otsuse peale palga maksmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

11. okt. 1928. a. nr. 23063 all teatas Riigikoolivalitsus Tartu Linna Koolivalitsusele Haridusministri resolutsiooni põhjal, et Õppejõudude tasuseaduse § 10 p. 1 põhjal võib õpetaja nädalatundide normaalarv, s.o. tundide arv, mille eest õpetaja saab terve palga, langeda 24-ni algkoolis ainult siis, kui kinnitatud tunnikava ei võimalda klassikomplektide arvuga

võrdse õppejõudude arvu juures 30 või 28 tunni andmist ühes koolis. Ainult sel tingimusel saavat õpetaja linna algkoolis täie palga 28/28/27—24 tunni eest. Et Tartu linna XV algkoolis on 8 klassikomplekti juures ametis 9 õppejõudu, siis ei võivat selle kooli õpetaja täit palka saada 27 tunni juures ja G. Kiimanni vastupidine väide ei olevat õige. Sel põhjusel olevat G. Kiimanni palve Haridusministeeriumi poolt tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Georg Kiimann eellettetoodud otsus tühistada ja Haridusministrit kohustada tema palvet täita järgmistel põhjustel: Avalikkude õppeasutiste õppejõudude tasude seaduse § 10 p. 2 järele saavat linna algkooli õpetaja täie palga, andes 24—28 tundi nädalas. Kui seadus annab ühele õpetajale õiguse saada täie palga 24—27 nädalatunni eest, siis andvat ta sama õiguse igale õpetajale. Nõnda olevat ka temal õigus saada täie kuu palga 130 kr. Seaduses olevat kahekümnekaheksandikkudega arvestamine selgesti piiratud, kui nädalatundide arv on alla 24 või üle 28 ja arvestamine kahekümnekaheksandikkudega 24—28 nädalatunni piirides ei olevat seaduslik. § 10 p. 1 õpetaja õigusi palga saamise suhtes ei puudutavat, vaid olevat juhtnõõriks koolitööd organiseerivatele asutistele. Kui koolitöö olevat organiseeritud nõnda, et mitmel õpetajal ühes koolis nädalatundide arv on 27, siis see punkt ei andvat õigust vähendada õpetaja palka $\frac{1}{28}$ võrra.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Georg Kiimani kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest kaevatud otsus on seadusega kokkukõlas.

Avalikkude õppeasutiste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seaduse (RT 22 — 1928 sead. nr. 117) § 10 p. 1 järele on linna algkoolide õpetajate nädalatundide normaal arv 28, mis võib väheneda 24 nädalatunnini, kui Haridusministeeriumi poolt maksma pandud tunnikava ei võimalda klassikomplektide arvuga võrdse õppejõudude arvu juures 28 tunni andmist ühes koolis. Sama paragrahvi p. 2 tähendatakse, et kui õpetaja nädalatundide arv linna algkoolides on alla 24 või üle 28, siis makstakse temale tundide arvu järgi iga nädalatunni eest $\frac{1}{28}$ § 4 tähendatud õpetajapalgast.

§ 5 tähendatakse, et klassikomplekti all mõistetakse õpilaste kogu, keda õpetaja õpetab ühes ruumis ühel ajal ja kes selleks kinnitatud asutise poolt, kellele kuulub õppeasutiste registreerimine.

Et ka koolijuhataja kuulub õppejõudude hulka, see selgub juba sama seaduse § 13-st milles on tähendatud, kui palju tunde tuleb temal nädalas anda.

Kui nüüd silmas pidada, et algkoolis, kus kaebaja õpetajaks, on 8 klassikomplekti ja 9 õppejõudu, s. t. klassikomplektide arv ei ole võrdne õppejõudude arvuga, siis ei saa selle kooli õpetajate nädalatundide normaal arv üldse väheneda sel põhjusel, millest räägib § 10 p. 1, vaid õpetajatele tuleb palka maksta tundide arvu järgi iga nädalatunni eest $\frac{1}{28}$ § 4 tähendatud õpetajapalgast, nagu seda kaebaja suhtes õieti on tehtud.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Georg Kiimani kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. veebruaril 1929 a.

Peet (Peeter) Riis'i kaebus Töö-hoolekandeministeeriumi otsuse peale 24. septembrist 1928. a. pensioni nõudmise tagasilükkamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse käskkirjaga 16. V. 1927. a. vabastati teenistusest omal palvel Valgamaa Sangaste metskonna I jsk. metsnik Peet Riis, arvates 15. V. 1927. a.

27. III. 1928. a. esines Peet Riis palvega Töö-hoolekandeministri nimele määrata temale pensioni põhjusel, et tema on õpetajana ja metsnikuna Eesti Vabariigi piirides teeninud kokku 18¹/₂ aastat, teenistuse ajal oma tööjõu kaotanud ja teenistusest lahkunud nõrga tervise pärast. Sangaste metskonna kirja põhjal 13. VI. 1928. a. on Peet Riis Valga linna pensionikomisjoni poolt 16. juulil 1928. a. tervislikult läbi vaadatud ning komisjon on leidnud, et Peet Riis on tööjätkamise võimaluse jäädavalt kaotanud, et tööjõu kaotus on temal 60% ja et kõrvalabi tema ei vaja. Komisjon on P. Riisi haigustena märkinud veresoonte lubjastuse südametegevuse nõrkemisega ja jooksjahaiguse. Haiguse tekkimise põhjusena on näidatud vanadus, haigeksjäämise aeg tõenduseta. Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus on P. Riisi pensionipalve ühes materjaliga vahikirjaga 20. VIII. 1928. a. esitanud Töö-hoolekandeministeeriumile pensionimääramiseks 17-aastase teenistuse eest Pens. sead. § 9 p. b ja § 11 alusel 554,13 krooni aastas. Töö-hoolekandeministeeriumi otsusega 24. sept. 1928. a. on Peet Riisi pensioninõudmine tagajärjeta jäetud põhjendusel, et tema ei ole 25 aastat teeninud ja et puuduvad tõendid selle kohta, et tema oleks teenistusest vabastatud haiguse põhjal, kuna pensionikomisjoni aktiga 16. VII. 1928. a. on ainult tõestatud, et Peet Riis oli kaotanud 60% tööjõust läbivaatuse ajal, teenistusest tema oli aga lahkunud 15. mail 1927. a.

26. okt. 1928. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Peet Riis määrata temale uus arstlik ülevaatus ja tühistada Töö-hoolekandeministeeriumi otsus 24. sept. 1928. a., seletades, et tema on riigiteenistuses olles haigeks jäänud ja oma tööjõu kaotanud, mispärast temale oleks tulnud määrata pensioni Pens. sead. §§ 9, 12, 14 alusel, hoolimata sellest, et tema 25 aastat ei ole teeninud. Asjaolu tõenduseks, et tema eemalejäämine riigiteenistusest on põhjustatud riigiteenistuses saadud haigusest, palub Riis üle kuulata Sangaste jsk. arsti K. Rauchi ja Sangaste metskonna metsaülemat Hans Vares't.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Töö-hoolekandeministeeriumi otsusega on Peet Riisi pensioninõudmine tagasi lükatud põhjendusel, et Pensionikomisjoni aktiga 16. juulist 1928. a. ei ole tõestatud, et Peet Riis oleks teenistuse jätkamise võimaluse kaotanud ametist lahkumise ajaks, s. o. 15. maiks 1927. a. Kaebaja seletuse järele olevat tema ametist lahkunud omal palvel ja palve põhistamiseks olevat kaebaja ette toonud asjaolu, et tema on haiguse tõttu kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse. Niisugustel asjaoludel oleks pidanud ülemus Pens. sead. § 47 järele korralduse tegema kaebaja arstlikuks läbivaatamiseks enne teenistusest vabastamist. Oli aga ülemus korralduse teinud kaebajat pensionikomisjonis arstlikult läbi vaadata pärast teenistusest lahkumist, siis pidi pensionikomisjon Pens. sead. § 50 ja 51 põhjal kindlaks tegema, kas kaebaja oli haiguse tõttu kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse juba teenistusest lahkumise ajaks. Töö-hoolekandeministeeriumi seletuse järele olevat ka pensionikomisjonidele ringkirjaliselt ülesandeks tehtud riigiteenijate arstlikul läbivaatamisel pärast teenistusest lahkumist alati ära määrata, millal just läbivaadatav on teenistuse võimetuks muutunud. Käesoleval korral on Pensionikomisjon üldiselt tunnustanud, et Peet Riis on haiguse tõttu teenistuse jätkamise võimaluse kaotanud, kuid ei ole täpsalt kindlaks määranud, et P. Riis oli teenistuse jätkamise võimaluse kaotanud juba 15. maiks 1927. a. Kaebaja ülemus on nähtavasti Pensionikomisjoni otsust mõistnud nii, et P. Riis oli teenistuse jätkamise võimaluse kaotanud ametist vabastamise ajaks ja asjale käigu andnud Pens. sead. § 53 ette nähtud korras. Niisugustel asjaoludel ei olnud Peet Riisil omalt poolt alust Pensionikomisjoni otsuse vastu kaebusega esineda Pens. sead. § 67 korras. Osutus aga Pensionikomisjoni akt puudulikuks ja nimelt seepärast, et Pensionikomisjon ei andnud vastust kõikidele küsimustele, mis tema otsustamisele kuulusid, siis ei võinud see asjaolu põhjustada pensioninõudmise tagasilükkamist, vaid Töö-hoolekandeministeerium oleks pidanud kaebaja ülemuse kaudu saatma asjatoimetuse tagasi pensionikomisjonidele, et viimane akti koostaks vastavalt seadusenõuetele. Niisugusel korral oleks ka kaebajal omalt poolt võimalus olnud Pensionikomisjonile tarvilikke tõendusi esi-

tada ja tarbe korral Pensionikomisjoni otsuse vastu esineda edasikaebusega Pens. seaduse § 67 alusel. Kõigil ettetoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Töö-hoolekandeministeeriumi otsus 24. septembrist 1928. a. tühistada ja asi Töö-hoolekandeministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. veebruaril 1929 a.

Georg Vehm'i kaebus Haridusministeeriumi otsuse peale 9. nov. 1928. a. Riigi hoolekandekooli õppejõududelt kütte- ja valgustuseraha taajasinõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridusministeerium v/k. 9. XI. 1928 a. nr. 12812 teatas Riigi hoolekandekooli juhatajale, et tema poolt on Avalikkude õppeasutuste ja õigusega erakoolide õppejõudude tasu seaduse muutmise seaduse § 29 rikkumisega kõigile õppejõududele antud tasuta mitte ainult korter, vaid ka küttepuid ja valgustus, mispärast Haridusministeerium temale kohuseks teeb kõigilt kooli õppejõududelt ja kooli asjaajajalt sisse nõuda kütte- ja valgustusekulud, arvates 1. aprillist 1928. a., vastavalt neile andmetele, mis esitatud vahekirja juures 29. okt. 1928 a. nr. 305. Ühtlasi lisis Haridusministeerium juurde, et edaspidi võib kooli poolt õppejõududele ja kooli asjaajajale küttepuid ja petrooleumi ainult tasu eest välja anda.

Riigikohtule antud kaebuses palub Riigi hoolekandekooli juhataja Georg Vehm Haridusministeeriumi tähendatud korraldus tühistada järgmistel põhjustel: Kaebaja arvates ei peaks Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasu seaduse muutmise seaduse (RT 31 — 1928) § 29 tekst jätma mingit kahtlust, et kui temas mainitakse tasuta korteri andmist riigi hoolekandekooli õppejõududele, siis on siin korter mõeldud ühes kütte ja valgustusega. Kogu seaduses ei kõneldavat kuski korteri andmisest kütte ja valgustusega, vaid need käivad ikka korteriga koos. Kui seaduseandja oleks mõelnud korteri andmist Riigi hoolekandekooli õppejõududele kütte ja valgustusega, siis oleks ta seda kahtlemata ka täpsalt väljendanud. Et korter on seaduses mõeldud ühes kütte ja valgustusega, peaks eriti selguma § 29 teisest lausest. Selles lauses kõneldakse üürist „korterit“ eest ja võimalikkude arusaamatuste ärahooldamiseks lisatakse selgitam seks veel klambrites juurde sõnad „ühes kütte ja valgustusega“. Sõna „korter“ tähendavat seega just ka kütet ja valgustust, nagu see tähendatud deklaratiivse iseloomuga esimeses lauses. Ja kuna kolmas lause, mis kõneleb tasuta korteri andmisest, on loogiliselt eelmiste järg, sisaldab erandit, millal korteri eest üüri ei võeta, siis ei peaks kahtlust olema, et ka selles lauses on korter mõeldud ühes kütte ja valgustusega. Olgu veel tähendatud, et kui ministeeriumi seisukoht püsima jääks, siis oleksid Riigi hoolekandekooli õppejõud halvemas seisukorras, kui teiste koolide õppejõud, sest viimastelt võetakse korteri ja kütte ning valgustuse eest maha vaid 10% palgast, esimestel tuleks aga kütte ja valgustuse eest üksi maksta kaugelt üle 10% oma palgast, arvesse võttes kütteinete ja valgustusainete hindu. Seaduseandja tahe olnud aga just soodustada, mitte raskendada Riigi hoolekandekooli õppejõudude seisukorda, sest oma töö iseloomu tõttu olevat nemad palju tihedamalt seotud oma õppeasutise ja õpilastega, kui teiste koolide õppejõud.

Käesolevat asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei vääri rahuldandmist. Kaebaja väide, et korter olevat seaduses mõeldud ühes kütte ja valgustusega, ei ole sugugi veenev. Korteri mõiste alla ei saa iseenesest

viia ka kütte ja valgustuse saamist ühes korteriga. Kaebaja ise tähendab, et kui seaduseandja silmas peab korterit ühes kütte ja valgustusega, siis võimalikkude arusaamatuste ärahooldamiseks lisab selgitamiseks juurde sõnad „ühes kütte ja valgustusega“. Vaatlusel olevas § 29-as esineb sõna „korter“ viis korda, kusjuures kolm korda, kus on korteri andmisest ja korteri eest maksmisest juttu, on juurde lisatud kas klambrites või ilma klambriteta sõnad „ühes kütte ja valgustusega“, ja kaks korda on sõna „korter“ ilma lähema selgitusega tarvitatud. Peab tähendama, et ei teki kahtlust, et esimest korda, kus selles paragrahvis sõna „korter“ ilma sõnade „ühes kütte ja valgustusega“ juurde lisamata on tarvitatud, on korter mõeldud kui elamisruum kütte ja valgustusega, kuna see sõna on vastu seatud sõnadele „korter ühes kütte ja valgustusega“. Põhjast vaidluseks annab selle paragrahvi viimane lause „Riigi hoolekandekoolis ja Harku koloniis antakse õppejõududele korter tasuta“. Sellest, et korteri all otseses mõttes tuleb mõista ainult elamiseks kõlblikku ruumi ja et ka arutusel oleva seaduseparagrahvi eelkäivates lausetes enne seda, kui peale korteri oli tahetud anda ka küte ja valgustus, igakord on selgitamiseks juurde lisatud sõnad „ühes kütte ja valgustusega“, peab Riigikohtu arvates järeldama, et selle paragrahvi viimases lauses tarvitatud sõna „korter“, ilma et oleks juurde lisatud sõnu „ühes kütte ja valgustusega“, väljendab selgesti seaduseandja tahet ainult korterit kui niisugust anda ilma mingisuguse lisandusega. Viimases lauses sisalduv määrus, et Riigi hoolekandekoolis ja Harku koloniis antakse õppejõududele korter tasuta, on erand eelmistest selles paragrahvis olevatest määrustest, ega tule teda kui erandit ka mitte laiemas mõttes võtta. Et seaduseandja ka teistel juhtudel, kus peale korteri tuleb saada veel küte ja valgustus, seda ära tähendab vastavate sõnadega, selle tõenduseks võiks ette tuua samas RT 31 — 1928 a. Riigikogu poolt 30. märtsil 1928. a. vastu võetud ja nr. 165 all avaldatud Põllumajanduslikkude koolide õppejõudude tasude seaduse; selles seaduse § 3 loeme, et koolide juhatajad ning õppejõud saavad kooli ülalpidajalt tasuta vastava korteri ning kohaliku turu hindadega kütte ning valgustuse.

Kaebaja väide, et ministeeriumi seisukoha püsijäämisel Riigi hoolekandekooli õppejõudude seisukord oleks halvem kui teiste koolide õppejõudude seisukord, kes peavad korteri eest ühes kütte ja valgustusega mitte üle 10% oma normaalpalgast maksma, ei ole millegagi tõendatud; peaks aga see tõepoolest nii olema, siis ei võiks see põhjuseks olla tõlgendamise teel käsitatud seaduse täiendamiseks.

Eeltoodud põhjustel Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Georg Vehmi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1./28. veebruaril 1929. a.

Mustla alevivolikogu voliniku Karl Lamsoni revisjonkaebus Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsuse peale 23./25. oktoobrist 1928. a. Johan Podari kaebusasjas tema krundist maa eraldamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja M. Klaassen;
Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Mustla alevi planeerimiskomisjon koosolekul 4. septembril 1928. a. otsustas Hans Tõhki palve peale Johan Podari krundi küljest Hans Tõhki krundile juurde planeerida 4 sülda maad kogu Tõhki krundi laiusel. Selle otsuse kinnitas Mustla alevivolikogu 6. septembril 1928. a. Viljandi 2. jsk. rahukohtunikule antud kaebuses palus Johan Podar tühistada Mustla alevivolikogu otsus 6. septembrist 1928. a., seletades: 1) Alevivolikogul ei olevat õigust maad

ühelt ära võtta ja teisele anda; 2) Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113 — 1927) § 2 põhjal antavat maad alevi valdamisele, kuid ei antavat mitte omandusõigust eraisikute maade kohta. Sama seaduse § 3 põhjal pidavat maa-ala planeeritama ning ministeerium esitavat planeerimise kava Vabariigi Valitsusele, kes eraldavat omavalitsuste tarvis maa-alad. Samuti nägevat § 5 ette, et maaalad kinnistatakse ja alles siis tõusvat alevil asjaõigus; 3) nimetatud seaduse § 6 järele jäävat eraisikute õigused maksma ning tunnustatavat nende põlist pidamist; 4) § 7 järele olevat alevivalitsusel õigus ainult kasutamise viisi ja -tingimusi määrata, mitte aga maid ära võtta ja planeerida; 5) temal olevat aiamaajapidamine, mis § 6 järele planeerimisele ei kuuluvat.

Otsusega 23./25. oktoobrist 1928. a. tühistas Viljandi 2. jsk. rahukohtunik Mustla alevivolikogu otsuse 6. sept. 1928. a. Hans Tõhkile maa planeerimise asjas Johan Podari krundist.

Riigikohtule antud kaebuses palub Mustla alevivolikogu volinik Karl Lamson tühistada Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsus ja jätta Johan Podari kaebus tagajärjeta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus: rahukohtuniku arvamus, nagu poleks Mustla alevivolikogul õigust olnud Johan Podari käes kasutada olevat krunti ümber korraldada, on ekslik. Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113 — 1927) põhjal on Podari käes kasutada olev maa-ala Mustla aleviomavalitsuse valdamisele üle antud ja nimetatud omavalitsus oli kohustatud üleantud maade kohta valmistama planeerimiskava (§ 3). Omavalitsuse poolt koostatud planeerimiskavad ei astu kohe jõusse, vaid need tuleb veel kinnitamiseks esitada. Nagu näha Siseministri 5. juuni 1928. a. määrusest, mis antud Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 ja selle elluviimise määruse (RT 42 — 1928) § 3—5 põhjal, on nimetatud kavade kinnitamiseks esitamise hilisemaks tähtpäevaks määratud 1. oktoober 1929. a. Järelikult ei käi eeltähendatud maade planeerimiskavade koostamine, niivõrt kui see puutub linna ja alevi omavalitsuse tegevusse, administratiivkohtu kontrolli alla, vaid koostatud kavade kinnitamine kuulub kõrgemate administratiivasutiste kompetentsi (§§ 3, 6, 11). Seepärast ei allunud Johan Podari kaebus üldse rahukohtunikule ja tuli läbivaatamiselt kõrvaldada.

Eeltoodud põhjendustel Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsus 23./25. oktoobrist 1928. a. tühistada ja Johan Johani p. Podari poolt rahukohtunikule antud kaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. jaanuaril / 8. märtsil 1929 a.

Tartu maavalitsuse ja sama maavalitsuse voliniku vann. adv. abi Josephine Eineri revisjon-protestid Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 5./11. septembrist 1928. a. Tartu maavalitsuse protesti asjas Tähtvere vallavolikogu 1928. a. 15. juuni otsuse prot. nr. 4 p. VIII vastu end. valla käskjala Gustav Kama „Vallamad“ talust väljatõstmise asjas vallavoliniku mittevahimise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Tartu 6. jaoskonna rahukohtunik arutas 5./11. septembril 1928. a. Tartu maavalitsuse protesti Tähtvere vallavolikogu otsuse vastu 15. juunist 1928. a. end. valla käskjala Gustav

Kama väljatõstmise asjas valla voliniku valimata jätmise pärast ja otsustas Tartu maavalitsuse protesti tagajärjeta jätta. Põhistas rahukohtunik oma otsust järgmiselt: „Maavalitsus leiab, et see eitav otsus käib valla huvide vastu ja nõuab järelevalve korras selle otsuse tühistamist. Omavalitsuste ajutine järelevalve seadus (RT 78 — 1919) annab küll maavalitsusele õiguse vallaomavalitsuse asutiste tegevuse seaduslikkuse järele valvamiseks, kuid kaevatud vallavolikogu otsuses ei leidu midagi seadusevastast, ega pole ka protestis käsitatud ega näidatud, mille poolest see otsus oleks seadusevastane, vaid ainult on toonitatud, et vallavolikogu eitav seisukoht pole valla huvide seisukohalt küllalt otstarbekohane ja on valla huvidele kahjulik. Kuid seaduse nr. 104 (RT 97 — 1926) § 70 järele on vallavolikogu oma võimkonna piirides määravaks asutiseks ja tema otsustamisele käivad kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused, kuna vallavalitsus on § 76 järele ainult vallaomavalitsuse täidesaatsvaks organiks. Kas vallavolikogu on vallavalitsuse ettepanekuga — nagu käesoleval juhul — nõus või mitte, on vallavolikogu enese otsustada, ja et kedagi, ei füüsilist ega juriidilist isikut, ei saa sundida oma tahtmise vastu kohtuprotsessi alustama, oli vallavolikogu õigustatud Gustav Kama väljatõstmise ettepanekut kui ka selleks voliniku valimist tagasi lükkama.“

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Tartu maavalitsus eeltoodud rahukohtuniku otsus tühistada. Maavalitsus seletab järgmist: rahukohtunikule antud protestis palunud maavalitsus tühistada Tähtvere vallavolikogu otsus sel põhjusel, et Vallavolikogude valimise ja vallavalitsuste korraldamise seaduse § 79 järele on vallavalitsuse ülesandeks tehtud vallaametnikkude palkamine ja lahtilaskmine ja vallavolikogu ei olevat õigustatud ennast selle tegevuse vahele segama ning peab vallavalitsuse seesuguseid toiminguid tunnustama; ka juhatanud vallavolikogu koosolekut tähendatud otsuse tegemisel mitte vallavanem või tema abi, vaid eriliselt selleks valitud koosolekjuhataja. Tartu maavalitsuse volinik vann. adv. abi Einer palub Riigikohtule antud revisjonprotestis samuti tühistada rahukohtuniku otsus põhjustel, et, volikogu jätnud oma otsuse põhjendamata, et rahukohtunik oma otsusega andvat vallavolikogule õiguse vallavalitsuse seaduslikke ja tarvilikke ettepanekuid mitte vastu võtta ja et volikogu ei võinud eelarveaasta jooksul eelarve kohta tehtud otsuseid muuta.

Asja arutanud, Tähtvere vallavolikogu voliniku seletused ja prokuröri arvamuse kuulnud, leiab Riigikohus, et Tartu maavalitsuse ja maavalitsuse voliniku protestid tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Vallavolikogude valimise seaduse (RT 97 — 1926) § 79 järele kuulub kõigi vallaametnikkude, peale vallasekretäri, ametissevõtmine vallavalitsuse kompetentsi ja seepärast võib neis asjus selle seaduse alusel vallavalitsus teotseda täiesti iseseisvalt, ja kui tarvilik, võib vallavalitsus esineda nende asjade puhul ka kohtus ilma et vallavolikogu teda selleks volitaks või volinikku valiks, sest vastasel korral oleks nende asjade otsustamine ikkagi olenenud vallavolikogust. Seepärast talitas Tähtvere vallavolikogu õieti, kui jättis valimata voliniku kohtus esinemiseks ametist lahti lastud vallakäskjala Kama väljatõstmiseks palgatalust, sest selles asjas võis esineda kohtus vallavalitsus, nagu eespool tähendatud, ka ilma vallavolikogu volituseta. Endised veneaegsed seadused seesugustes asjades kohtus esinemise kohta ainult vallavolikogu volitusel ei ole enam igal juhul maksvad, kuna Vallavolikogude valimise seadus on uue korra sisse seadnud § 79-ga, andes vallavalitsusele õiguse iseseisvalt vallaametnikke, välja arvatud ainult vallasekretär, ametisse võtta.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus Tartu maavalitsuse ja sama maavalitsuse voliniku vann. adv. abi Josephine Eineri revisjonprotestid tagajärjeta jätta.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1./19. märtsil 1929. a.

Tähtvere valla voliniku Karl Vosmi revisjonkaebus Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 13./15. augustist 1928. a. Jüri Puutsa kaebuse asjas Tähtvere vallavolikogu 1928. a. 14. märtsi otsuse prot. nr. 2 p. VII vastu temalt naise Marie Puutsa ravitsuskulude vastuvaidlematus korras sissenõudmise kohta.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu 6. jaoskonna rahukohtunik arutas 13./15. augustil 1928. a. Jüri Puutsa kaebust Tähtvere vallavolikogu otsuse peale, millega otsustati vastuvaidlematus korras sisse nõuda Jüri Puutsalt tema naise ravitsemise eest makstud kulud 158 krooni ja iga kuu kohta antud abiraha 20 krooni suuruses, ning tähele pannes, et Hoolekandeseaduse järele on lubatud sisse nõuda vastuvaidlematus korras abiandmiseks tarvitatud summased peale 2-aastast tähtaega ainult abisaajalt, mitte aga tema mehelt, otsustas vallavolikogu eelnimetatud otsuse tühistada.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Tähtvere valla volinik Karl Vormi rahukohtuniku otsus tühistada põhjusel, et rahukohtunik on ekslikult tõlgendanud H. S. § 25 ja 94; et Hoolekandeseaduse § 25 olevat ette nähtud ainult säärased sugulased, kes ei ole perekonnaliikmed ja ainult neilt tuleb H. S. § 25 järele kohtu teel tsiviilkorras kulusid sisse nõuda, kuna H. S. § 94 on ette nähtud perekonnaliikmed, kelle peale tehtud kulusid võib administratiivkorras nõuda; ka ei nägevat Hoolekandeseaduse § 94 ette seda, et vastuvaidlematus korras võib ainult peale 2 aastast tähtaega kulusid sisse nõuda, vaid selle paragrahvi järele võib kahe aasta jooksul nõuda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tähtvere valla voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Tähtvere valla voliniku arvamus, et igasuguseks abiks perekonnaliikmete peale tarvitatud kulusid võib sisse nõuda perekonnapea käest H. S. § 94 põhjal administratiivkorras, on ekslik. H. S. Seaduse § 94 näeb ette ainult säärase kulude administratiivkorras sissenõudmist, mis tehtud perekonnaliikmetele abiandmisel H. S. § 92 korras, see on siis, kui perekonnapea ise on abitarvitaja seisukorras ja saab abi H. S. § 90 põhjal. Kui aga perekonnaliikmed saavad H. S. Seaduse alusel abi teistel juhtudel, siis puudub alus selleks abiks tarvitatud summade tagasinõudmiseks administratiivkorras H. S. § 94 alusel ja seda tuleb nõuda H. S. § 25 ette nähtud korras, see on tsiviilkohtu teel, kui ei ole H. S. Seaduses ette nähtud erilist korda nende kulude tagasinõudmiseks. Käesolevas asjas on Jüri Puutsa naisele antud abi H. S. § 90 korras ja ainult temalt võib tehtud kulusid vastuvaidlematus korras H. S. § 94 korras tagasi nõuda, kuna mehelt tuleb nõuda juba üldkorras, see on H. S. § 25 alusel tsiviilkohtu korras. Seepärast on rahukohtunik õieti tühistanud Tähtvere vallavolikogu otsuse kulude administratiivkorras Jüri Puutsalt sissenõudmise kohta. Mis puutub valla voliniku väitesse, et rahukohtunik olevat ekslikult seletanud, et H. S. § 94 korras võib kulusid ainult peale 2 aasta möödumist sisse nõuda, siis need väited ei ole kaaluvad, kuna H. S. § 94 näeb ette just 2 aastat vabatahtliku maksmise ajaks. H. S. § 25 korras nõudmise kohta ei ole rahukohtunik aga seletanud, et kulusid võib tagasi nõuda ainult peale 2 aasta möödumist ja seda kitsendust H. S. § 25 üles seatud ei ole.

Neil põhjustel Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tähtvere valla voliniku Karl Vosmi revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. veebruaril/22. märtsil 1929. a.

Rudolf Tikmanni kaebus Kohtuministri otsuse peale 19. nov. 1928 a. Tartu linna notari nimetamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; prokuröri abi K. Luud.

Kohtuministeeriumi v/k. 19. nov. 1928. a. nr. 1161 teatati õigusteadlasele Rudolf Tikmannile, et tema palve notariks määramise kohta Tartu linna on Kohtuministri resolutsiooniga 19. nov. 1928. a. tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Rudolf Tikmann, et tema leiab Kohtuministri otsuse ebaseadusepärase olevat järgmistel kaalutlustel: Ajutise notariaalseaduse § 16 (RT 24 — 1919 sead. nr. 59) järele nimetatakse notarid ametisse kohalise rahukogu ettepanekul Kohtuministri poolt. Tekib küsimus, kas on rahukogu ettepanek siduv Kohtuministrile notarite ametissenimetamisel ja kas tohib tema notarit nimetada üksnes isikute hulgast, kes rahukogu poolt kandidaadina esitatud, või on Kohtuminister õigustatud notariks nimetama ka isikut, keda rahukogu üldse pole esitanud. Analüüsides § 16 sõnalist väljendust, tuleb asuda seisukohale, et selle paragrahvi järele on notarite ametissenimetamise võim küll usaldatud Kohtuministrile, kuid see võim on piiratud rahukogu ettepanekuga. Kuna notar riigiteenijaks loetakse Kohtuministeeriumi võimkonnas, siis võiks Kohtuminister rahukogu poolt esitatud notarikandidaadi nimetamata jätta ainult Ajutise notariaalseaduse § 5 ja Riigiteenistuse seadusesst (RT 149 — 1924) § 4 ja 5 ette nähtud takistuste ilmsikstulekul notarikandidaadi suhtes. Et Kohtuministril õigus oleks ametisse nimetada ka isikut, keda rahukogu üldse pole esitanud, seda ei saa Ajur. not. sead. § 16 mitte järeldada. Edasi, silmas pidades: 1) et Not. sead. § 1, 20, 27 ja 39 põhjal järelevalve kohustus notarite tegevuse üle kuulub rahukogule, 2) et seadus notarikandidaadi esitamise kohustise rahukogu peale paneb mitte ainult vorminõuete pärast, vaid, nagu nähtud seaduseteksti esialgsetest motiividest, seepärast, et rahukogud lähemalt tunnevad esitatavaid kandidaate, kuna just nende ametissekinnitamine on puhtvormitaitmine, mispärast ka see toiming vene ajal oli pandud kohtupalatite vanemate esimeeste peale, et Kohtuministrit puhtvormiliste toimingutega mitte koormata (Not. sead. § 16 motiivid); 3) et kui seaduseandja oleks tahtnud anda ametissekinnitavale võimule, käesoleval juhul Kohtuministrile, diskretsioonivõimu, siis oleks ta seda ka *expressis verbis* seaduses väljendanud (vrd. KAS § 215 RT 2 — 1921 sead. nr. 14), siis peab igasugune kahtlus ära langema, et notari ametissenimetamisel on Kohtuminister maksva seaduse järele seotud nende kandidaatidega, kes temale rahukogu poolt nimetamiseks esitatud. Lõpuks täbendab kaebaja, et ministri resolutsioon, millega tema palve rahuldamata jäetud, on täitsa motiveerimata, milline palvete otsustamise kord aga sugugi lubatav ei tohiks olla, sest et ta Riigikohtul igasuguse võimaluse võtab järele katsuda, kas äraütlev otsus on ka maksvate seadustega kokkukõlas. Säärast otsustamisviisi võivat lubada üksnes neis asjades, kus asjade otsustamine antud diskretsioonivõimu äranägemisele, missugust võimu aga Kohtuministrile notarite ametissemääramise alal seadusega ei olevat antud.

Kaebaja palub Riigikohtul Not. sead. § 15 rikkumise pärast tühistada Kohtuministri otsused Hugo Vihalem'a Tartu linna notari ametisse nimetamise ja tema, kaebaja, palve tagajärjeta jätmise kohta samale notarikohale ühes kõigi seaduslike tagajärgedega.

Rudolf Tikmanni kaebuse peale andis Kohtuminister järgmise seletuse: Tartu notari kohale kandideerisid: Johannes Mõtte, Rudolf Tikmann ja Hugo Vihalem. Esimene neist eksamit ei sooritanud ja rahukogu on otsustanud esitada tema palvekirja ühes eksamineerimisprotokolliga notarikohale esitamata. Teise kohta on rahukogu otsustanud: notarikohale nimetamiseks esitada (8 häälega 5 vastu). Kolmanda kohta on rahukogu otsustanud: mitte esitada notarikohale nimetamiseks (7 häälega 6 vastu). Peale läbirääkimist Tartu-Võru rahukogu esimehega määrasin mina resolutsiooniga 19. XI. 28. Hugo Vihalem'a Tartu notariks; ühtlasi käskisin kantseleijuhatajal Mõttele ja Tikmannile teatada, et nende palved on minu poolt jäetud tagajärjeta. Vormilise käskkirja kirjutasin alla 20.XI. 1928. a. Kõige pealt tuleks minu arvates kaebus jätta läbi vaatamata vormilistel põhjustel, sest et Tikmannil pole käesoleval juhul kaebamise õigust. See õigus oleks tal ainult siis, kui tal oleks olnud õigus nõuda, et teda ametisse peaks määratama või ainult seaduslikkudel põhjustel määramata jäetaks. Seesugust õigust aga ei ole maksva seaduse järgi kellelgi. Tikmannile teatati, et ta palve on rahuldumata jäetud ja sellega peaks tema kohta asi lõpetatud olema ja ka see asjaolu, kas keegi teine on määratud või ei, ei võiks Tikmanni õigusi kuidagiviisi laiendada. Peale selle tuleks kaebus aga ka sisuliselt tagajärjeta jätta. Kaebaja, nagu näha tema kaebuses leiduvatest väidetest, on eksiarvamusel rahukogu võimupiiride suhtes ettepanekute tegemisel, samuti ka Kohtuministri võimupiiride suhtes nimetamisel; sellele eksiarvamusele on teda nähtavasti viinud kohtunikkude ja kohtu-uurijate kohtadele kandidaatide ülesseadmise kord (KAS § 213 — RT 2 — 1921); säärane koopteerimise põhimõttele rajatud kandidaatide ülesseadmise kord ilma kandidaatide palveta on mõeldav ainult kollegiaalsetes asutistes ja seda korda ei ole laiendatud isegi prokuratuuri suhtes, kõnelemata veel muudest kohtuasutistes teenivatest ametnikkudest ja notaritest. Peale kohtunikkude ja kohtu-uurijate on kõikide muude riigiteenijate suhtes maksev üldine ametissenimetamise kord, kus igaüks võib palvega esineda ja igaühe palve tuleb selle võimu poolt otsustada, kellele seaduse järgi kuulub nimetamise õigus. Selle korra harilikuks tunnuseks, olgugi mitte alati, on, et ametissenimetamine toimub vahenditult ülemuse ettekandel, mis on ka arusaadav, kuna ülemus peab vahenditult teostama järelevalvet nimetatava üle ning kandma vastutust, kuid samuti enesestmõistetav on ka see, et lõplik otsustaja on ametissenimetaja ja ettekandjal ei ole õigust ühtegi palvet ise otsustada, sest see oleks võimu liialdus. Seepärast mõistan mina Not. sead. § 16 nii, et rahukogu peab iga notariks nimetamise palve Kohtuministrile esitama, ette pannes kas nimetada või tagajärjeta jätta, kusjuures Kohtuminister mõjuvatel põhjustel võib ka teisiti otsustada, kui esitatud. Kaebaja väide, et rahukogu lähemalt tunneb esitatud kandidaati, et tema hindamine seepärast Kohtuministrile siduv on ja et Kohtuminister on ainult vormitaitja, võis tegelikule olule vastata suures Vene riigis, mitte aga meil Eestis; eriti oleks raske käesoleval juhul tõendama tulla, et Tartu-Võru rahukogu lähemalt kui Kohtuminister tunneb kandidaate Tikmanni ja Vihalema, kellest esimene alates 1. XI. 1927. a. teotseb Tallinnas ja teine alates 1927. a. kevadest oli Kohtuministri kantselei juhatajaks. Ametissenimetamine või nimetamatajätmine on diskretsiooniõigus, mille tõttu sellekohased otsused ei kuulu motiveerimisele. Seepärast arvan, et kaebus tuleb vormilistel põhjustel jätta läbi vaatamata, või kui Riigikohus selle sisulisele arutusele peaks võtma — tagajärjeta jätta.

Asjast võttis osa kolmanda isikuna Hugo Vihalem.

Asja arutanud, kaebaja ja kolmanda isiku seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Kohtuministri otsus 19. nov. 1928. a. puudutab kaebaja Rudolf Tikmanni ja kuna ta arvab, et selle otsusega on rikutud tema õiguslikud huvid, siis peab tunnustama, et temal Adm. K. K. § 3 järele õigus on kaevata tähendatud otsuse peale.

2. Ajutise notariaalseaduse (RT 24 — 1919) § 16 järele „nimetatakse notarid ametisse kohaliku rahukogu ettepanekul Kohtuministri poolt“.

Kui selle lause tõlgendamist kaebaja poolt jälgida, siis paistab, et tahetakse sõnale „ettepanek“ valimise tähendust anda ja Kohtuministri notarinimetamise õigust asendada tema notarikinnitamise õigusega, kui mitte koguni õigusega, õigemini kohustisega rahukogu poolt valitud notar registreerida.

Niisugune tõlgendamine ei ole kaaluv. Sõna „ette panema“ tähendab esijoones lihtsalt esitama ja siis esitama selles mõttes, et esitatud isik on soovitatud kandidaat vakantkohale. Ajutise notariaalseaduse § 16 (RT 24—1919) on endise notariaalseaduse (položenie o not. tšasti) § 16 muudetud kuju ja ka viimases leidub sõna „esitama“ sessamas ühendis ja mõttes, nagu Ajutise notariaalseaduse § 16-s.

Vene Senatil on mitmel korral juhus olnud Notariaalseaduse § 16 tarvitatud sõna „ettepanekutel“ (по представлениямъ) kohta seletust anda. Vene Senati seletuste järele olid ringkonnakohtu-esimehed selle seaduse järele kohustatud esitama kõiki isikuid, kes notari vakantkohale kandideerisid, mitte aga ainult neid, keda heaks arvasid ettepanekjad (Vene Senati Kass. Dep. üldkogu ots. nr. 15 — 1881. a. ja Senati ühend. koosol. ots. nr. 279 — 1912. a.). Seejuures peatub Senat ka nendel ülesannetel, mis esitavad asutised oma ettepanekutel peavad silmas pidama ja täitma, ja nimelt selgitama, kas kandidaadid seaduses ette nähtud tingimustele notarikoha suhtes vastavad ja kas ühe või teise vastu mingisuguseid takistusi ei ole notariks nimetamiseks. Sellega, et Ajut. notariaalseaduse § 16 on ringkonnakohtu-esimehe asemel asetatud rahukogu ja Kohtupalati vanema esimehe asemel Kohtuminister, ei ole sõnale „ettepanekul“ teist tähendust antud, vaid on endine jäetud.

Selle järele näeb Ajut. notariaalseaduse § 16 ette, et isikud, kes vakant-notarikohale kandideerivad, peavad oma sooviavaldused esitama rahukogule, kes oma ettepanekus Kohtuministrile teateid esitab, kas vastavad esitatavad kandidaadid seaduses ette nähtud tingimustele või mitte, kusjuures rahukogule muidugi pole keelatud ka oma arvamust avaldada, kes tema arvates esitatavaist kandidaatidest kõige sündsam on notariks nimetamiseks vakantkohale. Kokkukõlas sellega on juhatuskirjas notarite kohta (RT 24 — 1919 § 9) seletatud, et palvekirjad notariks saamiseks kirjutatakse Kohtuministri nimele, kuid antakse rahukogule, kes need ühes oma heaksarvamisega ministeeriumile edasi saadab.

Ajut. notariaalseaduse § 16 järele nimetatakse „notarid ametisse kohaliku rahukogu ettepanekul Kohtuministri poolt“. Sõna „nimetab“ iseenesest ei kitsenda kuidagiviisi Kohtuministri valikuõigust notarinimetamisel; kitsendus seisab sõnades „kohaliku rahukogu ettepanekul“. Kuid kui silmas pidada ülaltoodut, kuidas tuleb mõista neid sõnu („rahukogu ettepanekul“), siis peab sellest järgnema, et seadus jätab Kohtuministrile õiguse valida kandidaatide hulgast, keda rahukogu temale on esitanud. Ei Ajut. notariaalseaduse § 16, ega üldse Notariaalseaduses ei leidu tähendusi selle kohta, kuidas tuleb talitada, kui Kohtuminister ei peaks leidma võimalikuks esitatud kandidaati notariks nimetada; kuid see asjaolu on veel tõenduseks sellele, et rahukogu ettepaneku all on mõeldud kõikide sooviavaldajate isikute palvete esitamine, nii et Kohtuministrile on jäetud õigus kandideerivate isikute hulgast oma vaba valiku järele seda isikut notariks nimetada, keda ta peab kõige kohasemaks sellele kohale. Kohtuminister on käesoleval juhul selle järele teotsenud ja järelikult, kaebaja vastupidisele väitele, ei ole seaduses ette nähtud korda notarinimetamisel rikkunud. Asjaolu, et KAS. § 215² — (RT 2 — 1921 sead. nr. 14) expressis verbis annab Riigikohtule õiguse peale esitatud kandidaatide ametisse nimetada ka teisi isikuid, kui nad seadusenõuetele vastavad, ei selgita kuidagiviisi Ajut. notariaalseaduse § 16 sisu ja mõistet.

Tuleb ka õigus anda Kohtuministrile, kui ta arvab, et ametissenimetamine või nime tamata jätmine on diskretsiooniõigus, mille tõttu sellekohased otsused ei kuulu motiveerimisele.

Kõige sellepärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Rudolf Tikmanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5./26. märtsil 1929. a.

Viru maavalitsuse revisjonprotest Rakvere 2. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 25./29. oktoobrist 1928. a. Vaivara vallavalitsuse 1927. a. 7. oktoobri otsuse prot. nr. 31 p. 1 vastu Eduard Savi asemele August Relo vallavolikogusse kutsumise kohta antud protesti asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; prokuröri abi A. Luiga.

Vaivara vallavalitsus oma koosolekul 7. oktoobril 1927. a. otsustas vallavolikogust lahkunud Eduard Savi asemel kutsuda volikogusse sama nimekirja järgi kõige rohkem volikoguliikmete kandidaatide hulgast nimelisi hääli saanud August Relo. Selle otsuse vastu tõstis Viru maavalitsus protesti Jõhvi jaosk. rahukohtuniku ees, paludes see otsus, kui mittekokkukõlas olev Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse § 61. otsese mõistega, tühistada. Jõhvi jaoskonna rahukohtunik rahuldab protesti, kuid see otsus on Riigikohtu otsusega tühistatud ja asi Rakvere 2. jaoskonna rahukohtunikule uueks otsustamiseks antud.

Rahukohtunik asja läbi vaadates, leidis: volikogust lahkunud Eduard Savi oli valitud Põllumeeste, Kristliku rahvaerakonna, Rahvaerakonna, Asunikude ja Tööerakonna kandidaatide ühise nimekirja järele, samast nimekirjast tuleb ka uus kandidaat volikokku valida ja kutsuda; tähendatud kandidaatide nimekirjade ühendusele antud häälte arvu jagaja on 39, nagu see valimiskomitee väljaarvamisest näha (valimismaterjal lk. 166 ja 167). Nimekiri, mille järele volikogust lahkunud Savi volikokku oli läinud, sai valimistel nimelisi hääli 60 ja nimeta hääli 58; selle nimekirja piirides volikoguliikmete järjekorra kindlaksmääramist talitades Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ja vallavalitsuste korrald. sead. § 54—60 korras (valimismaterjal lk. 168) on volikokku läinud nimekirja esialgses järjekorras kandidaadid:

Nr. 1 — 26 nimelise — 13 nimeta häälega,

Nr. 2 — 9 nimelise — 30 nimeta häälega, ja

Nr. 3 — 15 nimeta häälega, sest viimasel nimelisi hääli ei ole ja eelmisest kandidaadist järele jäänud nimeta hääled (15) tuleb lugeda järjekorras kolmandale, s.o. Savile antuks, pealegi järgmistel kandidaatidel kellelgi üle 15 nimelise hääle pole; 15-ne nimeta hääle Savile antuks lugemiseega enam nimeta hääli ei ole ja järgmiseks kandidaadiks järjekorda tuleb lugeda see, kes rohkem nimelisi hääli saanud, sest vastasel korral pole üldse tähtsust nimede allakriipsutamisel; ja rohkem nimelisi hääli on saanud nimekirjas 12. kohal seisev kandidaat August Relo, kes 9 nimelist häält saanud, mispärast tema on järgmiseks kandidaadiks peale Savi, ja et Savi on volikogust lahkunud, siis tuleb Relo volikokku kutsuda, nagu vallavalitsus seda õieti on välja arvanud.

Seepärast jättis rahukohtunik Viru maavalitsuse protesti tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonprotestis Viru maavalitsus, tähendades, et ta seda rahukohtuniku seisukohta õigeks pidada ei saa, palub rahukohtuniku otsus tühistada ja protest rahuldada järgmistel põhjustel: Vallavolikogude valimise seaduse § 42 (RT 97 — 1926) põhjal loetavat nimelised hääled antuks kogu kandidaatide nimekirjale ja ainult kandidaatide järjekorra suhtes märgitud kandidaadile. Sellest järgnevat, et kandidaadile antud nimelised hääled ei lähe tema lahkumisega volikogust mitte kaduma, vaid tuleb uue kandidaadi sissekutsumisel arvesse võtta, kui kogu nimekirjale antud nimeta hääled. Kui õigeks pidada seda seisukohta, et nimelised hääled kandidaadi lahkumisega volikogust kaduma lähevad, siis satuksime väljapääsmatusse seisukorda sel puhul, kui teatud nimekirjale

oleks valimistel antud ainult nimelised hääled ja need märgitud nimekirja esimesele kandidaadile. Kui nüüd see vabatahtlikult lahkuks volikogust, siis ei oleks üldse õigust samast nimekirjast järgmist kandidaati tema asemele kutsuda.

Käesoleval korral kasutanud lahkunud volinik Savi nimeta häälte ülejääki — 15, mis Vallavolikogude valimise seaduse § 59 põhjal temale nimelisteks häälteks olid arvatud. Savi lahkumisega vallavolikogust pidavat need 15 häält esialgse nimekirja järjekorras järgmisele kandidaadile, see on Jaan Küttis'ele nimelisteks häälteks minema. Seega olevat temal nüüd kõige rohkem nimelisi hääli ja tema tulevat esimeses järjekorras volikokku kutsuda Savi asemele.

Vallavolikogude valimise seaduse § 66 määrustel ei saavat seejuures olulist tähtsust olla, sest see paragrahv sundivat küll peale valimisi lõplikku kandidaatide nimekirja koostama, kuid ei keelavat kandidaatide järjekorra muutmist selles nimekirjas ka pärast valimisi.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et protest on põhjendatud.

Vallavolikogude valimise seaduse (RT 97 — 1926) § 59 alusel määratakse isikud, kes teatavast kandidaatidenimekirjast volikoguliikmeks valituks tunnistatud, kuid ei määrata mingisugust uut järjekorda ülejäänud kandidaatidele, kelle kohta jääb maksma nimekirja järjekord seniks, kuni on vajadus seaduses ette nähtud juhtudel (§ 61) uue kandidaadi volikogusse kutsumiseks. Uue kandidaadi volikogusse kutsumisel lahkunu asemele (§ 61) maksab aga jälle § 59 ette nähtud kord, s.o. üksikut kandidaati tähendamata antud häälte arvu ülejääk, mis ühe liikme volikogust lahkumise puhul vabaneb, arvatakse nimelisteks häälteks nimekirjas seismise järjekorras esimesele kandidaadile, keda veel valituks ei ole loetud, ja arvatakse valituks see kandidaat, kellel sellega on kõige rohkem nimelisi hääli, kusjuures ühesuuruse häältearvu juures annab eesõiguse nimekirja järjekord. Tuleb silmas pidada, et lahkunu vallavoliniku asendamisel peab vallavalitsus talitama valimisseaduse § 54—60 ette nähtud korras ja et selle järele ei tohi valimisseaduse § 66 põhjal koostatud lõplik nimekiri nende nõuete vastu käia.

Käesoleval korral, nagu see õieti antud protestis välja on arvatud, peab lahkunud voliniku Savi asemel nimekirja järjekorras seisev kandidaat Jaan Küttis saama nimeta häälte ülejäägi 15, kui nimelised, ja kuna temal selle järele on 16 nimelist häält, kandidaat August Relol aga ainult 9 nimelist, siis tuleb tema esimeses järjekorras volikokku kutsuda Savi asemele. Rahukohtuniku kaevatud otsus kui Vallavolikogude valimise seaduse § 61 vastu käiv ei või selle järele jõusse jääda.

Eeltoodud põhjustel ja Adm. K.K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Rakvere 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 25./29. oktoobrist 1928 tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Rakvere 1. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. märtsil 1929. a.

Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate kandidaatide nimekirjade ühenduse esindaja Mihkel Pung'a kaebus Riigikogu Valimiste Peakomitee otsuse peale 20. märtsist 1929. a. Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate Saaremaa valimisringkonna kandidaatide nimekirja tühistamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikogu Valimiste Peakomitee oma 1929. a. 20. märtsi koosolekul otsustas tühistada Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate Saaremaa valimis-

ringkonna kandidaatide nimekirja ja sellest teatada nimekirja ja ühenduse esindajale, sest nimetatud valimisringkonna kandidaatide nimekirja juures puuduvat kandidaatide Georgi Jää ja Konstantin Sepp'a nõusoleku teadustused.

Riigikohtule antud kaebuses palub Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate kandidaatide nimekirjade ühenduse esindaja Mihkel Pung tühistada ülaltoodud Riigikogu Valimiste Peakomitee otsus 20. III. 1929. a. ning Saaremaa valimisringkonna kandidaatide nimekiri seaduslikuks tunnistada järgmistel põhjustel:

Riigikogu valimise seaduse § 43 järele lisandatavat kandidaatide nimekirjale kõikide kandidaatide teadustused, et nad nõus on end selle nimekirja järgi hääletada laskma. Neid nõusoleku teadustusi võivat ka pärast järele viie päeva jooksul esitada. Kandidaatide nimekirja sisu olevat ära määratud Valimisseaduse § 41-ses. Selle paragrahvi määruse järele pidavat nimekirjad koostatama paragrahvile juurde lisatud üldise vormi kohaselt seal tähendatud andmetega. Sellega olevat nimekirja vorm tunnistatud seaduse enese osaks. Siit järgnevat edasi, et ainult need kandidaatide nimekirjad ei olevat seaduslikud, mis tähendatud vormi kohaselt ei ole kokku seatud. See vorm aga ei sisaldavat eneses nõudmist, et kandidaadi nõusolek, kui nimekirja oluline osa, oleks nimekirjas eneses antud, s.o. et kandidaadi nõusolek võivat nimekirjas puududa, ilma et sellega nimekiri ise puudulik oleks. Valimiste Peakomitee võivat Val. seaduse § 54 korras nimekirja puudustest nimekirja esindajale teatada, kuid need puudused pidavat nimekirja sisu piirides olema, nii nagu need piirid § 41 lisas tähendatud. Et aga kandidaadi nõusolek üldse ei olevat seaduse järele nimekirja osa, siis seepärast, et mõne kandidaadi nõusolek puudub, ei võivat nimekirja tühistada. Siit tulevat järeldada, et kandidaat, kes oma nõusolekut ei ole andnud, langevat nimekirjast välja, kuna muus osas nimekiri täielikult jäävat maksma tingimusega, et minimaalne arv kandidaate alles jääks (§ 51).

Edasi leiab kaebaja, et nimekirja esindajal ei olevat võimalust kandidaate, kelle nõusolek puudub, nimekirjast maha kustutada lasta, sest nimekirja esindaja võimupiirid olevat Val. seaduse § 11 ja 48 ära tähendatud ja nimetatud paragrahvi määrused ei andvat esindajale õigust sisulisi muudatusi nimekirjas teha. Ainult kandidaatidel enestel olevat õigus otsustada, kas nad oma nõusoleku otse nimekirja esitamisel annavad või annavad nad selle seaduses ette nähtud viie päeva jooksul. Kui aga nad seda ei tee, siis langevat nad nimekirjast välja. Nimekirja esindajal ei olevat õigust selles asjas midagi ette võtta. Valimisseaduse § 54 ei laiendavat mingil viisil esindaja võimupiire, sest need võimupiirid olevat sisuliselt ainult § 48-mas ära tähendatud.

Käesolevat asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Mihkel Pung'a kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigikogu valimise seaduse (RT 16 — 1926 sead. nr. 17) peatükk 6-es kannab pealkirja: „Kandidaatide nimekirjad“ ja sisaldab endas riigikogukandidaatide nimekirjade kohta käivaid seadusemäärusi (§§ 40—56). Nimetatud peatüki § 55-as on öeldud, et „käesoleva peatüki nõuetele mittevastavad nimekirjad tühistab Riigikogu Valimiste Peakomitee“.

Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate Saaremaa valimisringkonna kandidaatide nimekirja puudustest, nagu asjatoimetusest nähtub, on Riigikogu Valimiste Peakomitee kaebajale, kui selle nimekirja esindajale, teatanud, kuid tema neid puudusi määratud tähtajal ei kõrvaldanud. Seepärast talitas Riigikogu Valimiste Peakomitee täiesti seadusepäraselt, kui ta eeltähendatud nimekirja tühistas, kuna see nimekiri RVS peatükk 6 (§ 43-das) ette nähtud nõuetele ei vastanud.

Kaebaja ei vaidle selle vastu, et kaevatud peakomitee otsuses tähendatud puudused nimekirjal olemas, kuid arvab siiski, et nende puuduste pärast ei oleks peakomitee võinud tervet nimekirja tühistada, kuna minimaalne kandidaatide arv (§ 51) alles jäänud, kelle kohta olnud kõik seaduses ette nähtud andmed esitatud. Seda kaebaja arvamust tuleb eksli-

kuks lugeda. Riigikogu valimise seadus ei anna Riigikogu Valimiste Peakomiteele õigust neid nimekirja üles võetud kandidaate, kelle kohta peakomitee poolt nimekirja esindajale § 54 korras teada antud puudused kõrvaldamata jäänud, nimekirjast maha kustutada ei omal initsiatiivil ega esindaja palvel, vaid Riigikogu val. seadusest saab ainult seda järeldada, et Riigikogu Valimiste Peakomitee võib kandidaatide nimekirja *kui tervikut*, mis koostatud üldise vormi kohaselt selles vormis tähendatud andmetega (§ 41) ja mis koostub kandidaatide nimestikust, nende soovitajate allkirjadest (§ 42) ja kõigi kandidaatide teadustustest, et nad nõus on end selle nimekirja järgi hääletada laskma (§ 43), kas tunnistada Riigikogu valimise seaduse peatükk 6-da nõuetele vastavaks ja temale seaduses ette nähtud käik anda, või ta tühistada, kui ta nimetatud seaduse peatükk 6-da nõuetele ei vasta (§ 55). Peakomitee võib ainult neid parandusi ja muudatusi nimekirjades iseseisvalt ette võtta, mida seadus otseselt kohustab teda tegema. Need juhud on Riigikogu val. sead. §§ 51 ja 52 ette nähtud.

Kui kaebaja vaate seisukohale asuda, et peakomitee peaks säärastel juhtudel nagu käesolev, temale esitatud kandidaatide nimekirjast osa kandidaate maha kustutama ja seega kandidaatide järjekorda muutma, siis ilmkahtlemata tuleks peakomiteel oma peale võtta ülesanded, mis kuuluvad kandidaatide nimekirja esitava kodanikkude rühmale, s.o. et peakomitee peaks koostama seadusenõuetele vastava riigikogukandidaatide nimekirja, vaatamata sellele, et säärane tegevus Riigikogu Val. Peakomitee ülesannete hulka ei kuulu.

Neil põhjustel ja Riigikogu valimise seaduse § 11 põhjal **otsustas** Riigikohus: Majaomanikkude, kaupmeeste, töösturite ja teiste eraomandust pooldajate kandidaatide nimekirjade ühenduse esindaja Mihkel Pung'a kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. aprillil 1929. a.

Maurus Vahtriku kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 29. märtsist 1928. a. 1927. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maurus Vahtrik on oma teadaandes 1926. aasta tulude kohta üles andnud, et tema ülalpidamisel on 1926. aastal olnud tütar Heljo, sünd. 6. III. 1920. a., poeg Kaljo, sünd. 15. XII. 1923. a. ja naine Anna. Hoolimata asjaolust, et laste ja naise elukohana oli näidatud Valga vald Lätimaal, ei olnud Maurus Vahtrikul tarvidust erilisi tõendusid selle kohta esitada, et lapsed ja naine tema ülalpidamisel olid, sest B.F.S. §§ 9, 199 ja 200 järele lasub kohustus naise ja laste ülalpidamise eest eeskätt just mehel. Kui Tulumaksu komiteel kahtlus tekkis asjaolu juures, kas Maurus Vahtrik tegelikult lapsi ja naist ülal pidas, siis oleks tulnud temalt Tulum. sead. § 47 alusel selle kohta lisateateid ja tõendusid nõuda ja Tulumaksu komitee oleks võinud M. Vahtriku poolt üles antud perekonnaliikmed Tulum. sead. §§ 21 ja 22 alusel arvestamata jätta ainult juhul, kui komiteel oleks olnud kindlad andmed, et need perekonnaliikmed M. Vahtriku ülalpidamisel ei olnud. Käesolevas asjas on aga komitee otsus rajatud ainult oletusele ja asjaolule, et maksukohuslane ei ole omalt poolt õigel ajal ja õiges korras tõendusid esitanud selle kohta, et naine ja lapsed 1926. a. tema ülalpidamisel olid. Ettetoodud kaalutlustel leiab Riigikohus, et M. Vahtriku kaebus tema naise ja laste arvestamatajätmise kohta tema maksualuse tulu kindlakstegemisel on põhjendatud. Naise ema ei ole M. Vahtrik tulu teadaandes oma ülalpidamisel olevaks märkinud ja seepärast ei olnud ka Tulumaksu komiteel alust teda arvesse võtta. kuigi M. Vahtrik seda hiljem on palunud.

Ettetoodud põhjustel Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsus 29. märtsist 1928. a. tühistada ja asi Tulumaksu Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. aprillil 1929. a.

Pärnu linnavalitsuse kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 7. juunist 1928. a. Jaan Varesse maakorralduse nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Pärnu linnavalitsus tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsus 7. juunist 1928. a. Jaan Varessele Pärnu linnavalitsuse „Koolikoha“ maast maa eraldamise asjas, seletades, et Peakomisjoni seisukoht, nagu oleks igal maakasutajal õigus maa eraldamist nõuda, ei olevat õige, ja et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel olevat õigus maa eraldamist nõuda ainult niisugusel maakasutajal, kes maad kasutab rendilepingu alusel. Pärnu linnaomavalitsus ei olevat aga J. Varessele maad kunagi rendile andnud ja samuti ei olevat Pärnu linnaomavalitsus kunagi õigust andnud õpetaja palgamaad edasi rentida Varessele.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maakorralduse Peakomisjon on oma otsuse käesolevas asjas rajanud Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 2, lit. b-le, leides, et selle põhjal võib maa eraldamist nõuda iga kogukonnamaade kasutaja. Kuid § 2 terves ulatuses on ühenduses § 1-ga ja § 2 põhjal võib nõuda, nagu selles paragrahvis otseselt öeldud, ainult § 1-es nimetatud maade korraldamist. § 1 järele kuuluvad aga korraldamisele maad, mida kasutatakse rendilepingu alusel, ja väikemajapidamised, mis maaomaniku nõusolekul asutatud enne 1920. a. ja mida ei kasutata töölepingu alusel. Nii §§ 1-st ja 2-st kui ka teistest nimetatud seaduse määrustest, näiteks § 31-st, selgub, et selle seaduse alusel maa-korraldamise nõudmiseks on tarvilik, et maakasutaja oleks olnud õiguslikus vahekorras maaomanikuga. Käesolevas asjas, nagu asjatoimetusest nähtub, ei ole Pärnu linnaomavalitsus J. Varessele maad kasutamiseks üldse andnud, samuti ei ole Pärnu linnaomavalitsus oma nõusolekut andnud J. Varessele tema koha asutamiseks. Omalt poolt ei ole ka J. Vares Pärnu linnaomavalitsusele maakasutamise eest mingit tasu maksnud. Kuna J. Vares ei ole maad kasutamiseks saanud maaomanikult, siis ei ole temal ka õigust Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse põhjal tema kasutusel oleva maa eraldamist nõuda.

Ettetoodud põhjustel ja Adm. K.K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 7. juunist 1928. a. tühistada ja asi samale peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. mail 1929 a.

Lelle vallavalitsuse kaebus Rahaministri otsuse peale, mis väljendatud Riigikassa kirjas 21./22.nov. 1928. a. nr. 8843-T. tulu- ja liikumata varanduste maksu riigiosa kohta aruannete nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; prokuröri abi K. Luud.

Kirjadega 13. okt. 1928. a. nr. 2161 ja 9. nov. 1928. a. nr. 2498 palus Lelle vallavalitsus Rahaministrit vabastada Lelle vallavalitsust Pärnu I. jsk. maksuinspektori 11. sept. 1928. a.

ringkirjas nr. 2055 ja Riigi Kinnisvarade Maksuameti 24. sept. 1928. a. ringkirjas nr. 3570 nõutavatest aruandmistest. Vastuseks nendele palvetele teatas Riigikassa v/k. 21./22. nov. 1928. a. nr. 8843-T Lelle vallavalitsusele järgmist: Riigi eelarveseaduse § 38 põhjal maksuma pandud riigitulude kassakorra määruse § 41 märkuse järele loetakse vastuvõetud riigimaksude aruandmise alal omavalitsusasutisi alluvateks Otsekoheste Maksude Peavalitsusele; ses paragrahvis ette nähtud aruannete nõudmine tugineb muuseas ka Eelarve seaduse §-le 36, mis ette näeb, et asutised, kelle hooleks on seaduse või Rahaministri korraldusega usaldatud riigimaksude ja muude tulude sissenõudmine ja vastuvõtmine, on kohustatud kandma kõik need summad kindlaksmääratud tähtaegadel ja korras riigikassa arvele ja ühtlasi aru andma kõigist sissetulekutest riigikassale ning Riigikontrollile. Selles paragrahvis omavalitsuseasutistele erandeid ei ole tehtud ega saa seda paragrahvi ka nii tõlgendada, et see üksi riigiasutiste kohta käiks. Kuna Tulumaksu seaduse § 64 (RT 78 — 1922) ja § 72 (RT 63/64 — 1920) ning Liikumata varanduste maksuseaduse § 28 (RT 18/19 — 1920) on otseselt tähendatud, et need maksud õiendatakse muu seas ka valla- või alevivalitsuses, siis ei leia Rahaminister võimaliku olevat Lelle vallavalitsust vabastada aruandmise kohustisest ja ära jätta aruandeid, mis riigitulude kassakorra määruse põhjal nõutakse vallavalitsustelt vastuvõetud ja Eesti Panga osakondadesse edasi antud riigimaksude kohta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Lelle vallavalitsus tema kaebused rahuldada ja teda aruannete andmisest vabastada või tema kaebused Rahaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata. Oma kaebust põhjendab vallavalitsus järgmiselt:

1. Tulumaksuseaduse § 93 on kindlaks määratud, missuguseid määrusi on õigus Rahaministril tulumaksu asjus anda ja selle paragrahvi alusel RT 11/12 — 1925 välja kuulutatud määruse järele peab kuu jooksul vastu võetud tulumaks edasi antud olema hiljemalt järgneva kuu 5. päevaks, s. t. selleks päevaks peavad maksuraamatud kokku võetud olema, kuid maksuinspektor nõuab selle maksu kohta aruannet iga kuu 3. päevaks, sellest selgub, et need korraldused on üksteisega vastuolus.

2. Seadus liikumata varanduste maksu kohta maal (RT 18/19 — 1920) ja nimelt selle seaduse § 41 määrab ka kindlaks, mis asjus võib Rahaminister selle maksu kohta määrusi anda, ning sama seaduse § 39 alusel peab vallavalitsus kuu jooksul vastu võetud maksusummad kuuluvuse järele edasi andma (riigiosa Eesti Panga osakonda) järgneva kuu 10. päevaks, s. t. selleks päevaks peab maksuraamatud kokku võetama, kuid Kinnisvarade Maksuamet nõuab riigitulude kassakorra määruse alusel kuulisi aruandeid selle maksu üle iga kuu 5. päevaks.

3. Kui Riigi eelarveseaduse § 36 alusel on tahetud seda aruandmise kohustist vallavalitsuse peale panna, siis ehk oleks seda ka seaduses selgemalt väljendatud ning vastavalt ära muudetud Liikumata varanduste maksu ja Tulumaksuseaduse paragrahvid, sest neid seadusi ei saa nii tõlgendada, et vallavalitsus peaks kuhugi sääraseid igakuulisi aruandeid andma.

4. Nende aruannete nõudmisel ei ole ka mingisugust otstarvet ega sihti, sest Liikumata varanduste maksu seaduse § 40 järele on maksuinspektorid kohustatud iga aasta vähemalt kord liikumata varanduste maksu asja vallavalitsuses revideerima.

Lelle vallavalitsuse kaebuse peale annab Riigikassa järgmise seletuse:

Riigi eelarveseaduse § 32 põhjal on Riigikassa kohustatud valvama selle järele, er riigitulud korralikult ja õigel ajal sisse tuleksid. Sama seaduse § 36 põhjal loetakse kõik eelarves ette nähtud tulud ühiseks riigi sissetulekuks; edasi ütleb sama paragrahvi teine lõige, et „asutised, kelle hooleks on seaduse või Rahaministri korraldusega usaldatud riigimaksude ja muude tulude sissenõudmine ning vastuvõtmine, on kohustatud kandma kõik need summad kindlaksmääratud tähtaegadel ja korras Riigikassa arvele ja ühtlasi aru andma kõigist sissetulekutest Riigikassale ja Riigikontrollile.“ Riigi eelarveseaduse tähendatud paragrahvide nõudmiste täitmiseks on Eelarveseaduse § 38 põhjal Rahaministrile lubatud lähemad mää-

rused aruandmiseks anda kokkuleppel Riigikontrolöri, tähendatud paragrahvi põhjal on ka maksma pandud Määrus kassakorra kohta riigi tulude alal, mis välja kuulutatud 9. veebr. 1928. a. (RT 11 — 1928). Kuna Tulumaksuseaduse § 64 (RT 78 — 1922) ja § 72 (RT 63/64 — 1920) on otseselt alevi- ja vallavalitsused muu seas nimetatud asutistena, kuhu tulumaks õiendada tuleb ja kes maksu sissenõudmist peavad jälgima ning, et samuti seaduses Liikumaat varanduste maksu kohta maal (RT 18/19 — 1920) on ka otseselt nimetatud, et liikumata varanduste maks õiendatakse muu seas valla- või alevivalitsuses (seaduse § 28) ja et valla- ja alevivalitsused teevad korraldusi maksuvõlgade sissenõudmiseks (seaduse § 30 ja 32), siis on selleks, et Riigi eelarveseaduse § 32 ja 36 nõudeid täita, Rahaministeeriumi poolt riigitulude kassakorra määruse § 41 (RT 11 — 1928) juures ette nähtud märkus, et „Otsekoheste Maksude Peavalitsusele alluvateks asutisteks loetakse käesolevas paragrahvis omavalitsuseasutisi, kes otsekoheste maksusid vastu võtavad“. Selle märkuse põhjal tuleb siis vallavalitsustel kui riigi tulu- ja kinnisvaramaksu sissenõudjatel ja vastuvõtjatel koostada kuuaruanded (vorm nr. 4) nende poolt vastu võetud, riigitulude arvele Eesti Panka üle antud ja maksjatele tagasi makstud riigitulude kohta ning saata need kahes eksemplaris hiljemalt aruandekuule järgneva kuu 5. päevaks Otsekoheste Maksude Peavalitsusele. Lelle vallavalitsus seletab Riigikohtule 22. XII. 1928. a. nr. 2161/2498 all antud administratiivkaebuses, et Riigitulude kassakorra määruse § 41 (RT 11 — 1928) ja Liikumata varanduste maksuseaduse § 39 (RT 18/19 — 1920) ning Tulumaksuseaduse § 91 käsitamise kohta antud Rahaministri määruse (RT 11/12 — 1925) alusel nõutavad tulusummade edasisaatmise ja aruannete esitamise tähtajad ei olevat kokkukõlas, nimelt pidavat vastuvõetud tulumaks edasi antud olema hiljemalt järgneva kuu 5. päevaks, maksuinspektor aga nõudvat aruandeid juba 3. kuupäevaks; samuti pidavat vastuvõetud kinnisvaramaks edasi antud olema järgneva kuu 10. päevaks, Riigi Kinnisvarade Maksuamet aga nõudvat aruandeid juba 5. kuupäevaks. Selle Lelle vallavalitsuse seletuse kohta tuleb aga tähendada, et Lelle vallavalitsus on nii tulusummade edasisaatmise kui ka aruannete esitamise tähtaegade küsimuses täielisel eksiarvamusel. Nimelt on Rahaministri poolt Tulumaksuseaduse § 91 käsitamise kohta antud määruses ette nähtud, et kuu esimesest kuu viimase päevani sissetulnud summad tuleb Eesti Panga osakonda saata hiljemalt järgneva kuu 5. päevaks; Riigitulude kassakorra määruse § 41 märk. (RT 11 — 1928) põhjal nõutakse kuuaruannete esitamist samuti hiljemalt aruandekuule järgneva kuu 5. päevaks. Edasi on Liikumata varanduste maksu seaduse § 39 (RT 18/19 — 1920) küll öeldud, et valla- ja alevivalitsused annavad eelmisel kuul sisse tulnud summad kuuluvuse järele edasi (riigimaksurenteisse) hiljemalt 10-daks kuupäevaks, samas paragrahvis on aga ka öeldud, et valla- ja alevivalitsused peavad juba iga kuu esimesel päeval arvet tegema kõigi eelmisel kuul sisse tulnud summade kohta, seega on Lelle vallavalitsusel täiesti võimalik Riigitulude kassakorra määruse § 41 (RT 11 — 1928) ette nähtud aruannet esitada hiljemalt aruandekuule järgneva kuu 5. päevaks. Selgituseks tuleb veel tähendada, et kui Lelle vallavalitsuse poolt eelmisel kuul vastu võetud tulusummad edasi antakse Eesti Panga osakonda järgmisel kuul, s.o. kas hiljemalt 5. või 10 kuupäeval, nagu see vastavates maksuseadustes ja määrustes on ette nähtud, siis näidatakse nende summade Eesti Panga osakonda edasiandmise juba järgmise kuu aruannetes, s.o. selle kuu aruandes, millal tulusummad tegelikult vallavalitsuse poolt on edasi antud, mispärast eelmisel kuul sissetulnud tulusummade järgmisel kuul Eesti Panga osakonda edasiandmise ja aruannete koostamise tähtpäevad ei tarvitse sugugi kokkukõlas olla. Beltoodud seletust arvesse võttes palub Riigikassa Lelle vallavalitsuse administratiivkaebus jätta rahuldamata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Riigikassa seletuses on üksikasjaliselt selgitatud Lelle vallavalitsuse kaebuse põhjendamatus. On vallavalitsusele seaduse järele kohustus pandud liikumata varanduste maksusid

(Seadus liikumata varand. maksu kohta maal RT 18/19 — 1920 § 28 ja 39) ja tulumaksusid (Tulumaksusead. § 64) vastu võtta ja neid riigimakse Eesti Panka maksta kindlaksmääratud tähtaegadel ja korras, siis on ta Riigi eelarveseaduse (RT 185/186—1925) § 36 järgi ühtlasi ka kohustatud aru andma kõigist sissetulekute Riigikassale ning Riigikontrollile. Aluseta on vallavalitsuse põhjendus, et teda nende asutiste hulka ei või lugeda, kuna vallavalitsusel ei ole antud õigust sissetulnud summaksid oma kulude katteks tarvitada, sest nagu sama seaduse § 36 nähtub, on niisugune õigus antud ühele või teisele asutisele eriseadusega. Arusaadav, et Liikumata varanduste maksu seaduse (RT 18/19 — 1920) § 40 ette nähtud maksuinspektori revideerimised ei võinud asendada vallavalitsuselt nõutavaid aruandeid, sest neil on teised ülesanded täita. Mis puutub raskustesse tähtaegade kohta, millal aruanded esitatud peavad olema, siis tuleb selle kohta tähendada, et vallavalitsuse kaebused Rahaministrile ei käinud õieti nende raskuste kohta, vaid eitasid üldse vallavalitsuse aruannete esitamise kohustist. Kuid Liikumata varanduste maksu seaduse § 41 annab Rahaministrile õiguse § 39 ette nähtud tähtaegu muuta ja pealegi, nagu Riigikassa seletusest nähtub, „eelmisel kuul sisse tulnud tulusummade järgmisel kuul Eesti Panga osakonda edasiandmise ja aruannete kokkuseadmise tähtpäevad ei tarvitse sugugi kokkukõlas olla“

Kõige selle pärast ja Adm. K.K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Lelle vallavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. mail 1929. a.

Tõnu Kärk'i vol. vann. adv. abi Sergei Paul'i kaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 1927. a. puhaskasumaksu asjas tehtud peavalitsuse motiivide mitteväljasaatmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tõnu Kärk'i volinik vann. adv. abi S. Paul esines 19. jaan. 1928. a. Otsekoheste Maksude Peavalitsusele palvega välja saata temale peavalitsuse motiveeritud otsuse ärakiri T. Kärk'i 1927. a. puhaskasumaksu asjas, mis oli arutusel 18. novembril 1927. a. Palve puhul teatati vann. adv. abi Paul'ile, et motiivide nõudmine, mis sisse tulnud 19. jaanuaril 1928. a., on hiljaks jäänud ja seepärast ei saadeta motiveeritud otsuse ärakirja.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tõnu Kärk'i volinik vann. adv. abi S. Paul peavalitsuse otsus temale eeltähendatud asjas motiveeritud otsuse ärakirja mitteväljasaatmise kohta tühistada ja kohustada Otsekoheste Maksude Peavalitsust palutud otsuse ärakiri välja saata põhjusel, et iga kodanik olevat õigustatud teada saada, missugused põhjused olid tema palve jaatavalt või eitavalt otsustamiseks. Samuti ei olevat tähtis, mis otstarbeks ärakirja nõutakse, kas edasikaebamiseks või arhiivi jaoks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tõnu Kärki voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse motiveeritud otsuste ärakirjade väljasaatmine on eriti reguleeritud Vabariigi Valitsuse poolt Ajut. valitsemise korra § 12 a. põhjal 3. jaan. 1921. a. vastu võetud muudatusega seaduses Otsekoheste Maksude Peakomitee kohta (RT 4 — 1921, sead. nr. 30), mille § 2 ja 4 on üles seatud reeglid otsuste ärakirjade (motiivide) väljasaatmise ja nende kätteandmise tagajärgede kohta. Neist reeglitest nähtub, et Otsekoheste Maksude Peavalitsus peale motiveerimata otsuse ärakirja väljasaatmist on kohustatud kuuajalisel tähtajal sellekohase kirjaliku palve sisseandmise päevast arvates, välja saatma palujale

oma otsuse täielikud motiivid, s.o. motiveeritud otsuse ärakirja (eelnim. sead. § 2); samuti nähtub selle seaduse § 4, et edasikaebuse tähtaeg arvatakse motiveerimata otsuse teatamise päevast, kuid sel juhul, kui on palutud otsuse motive, siis nende kättesaamise päevast. Et aga selle seaduse § 3 järele kaebused peavalitsuse otsuste peale antakse 12. apr. 1920. a. seaduse § 13 korras, s.o. kuuajalisel tähtajal, siis nähtub, et peavalitsuse otsused, millest kaebajatele on teatatud otsuste motive teatamata, astuvad seadusejõusse ühe kuu möödumisel sel juhul, kui selle aja jooksul ei ole antud kaebust või palutud teatada otsuse motive. Järelikult võib otsuse motiivide teatamist (motiveeritud otsuse ärakirja) nõuda ainult eelnimetatud kuuajalisel tähtajal, arvates motiveerimata otsuse ärakirja kättesaamise päevast, nagu see selgub eeltähendarud seaduse § 4-ast. Et peavalitsuse otsuste motiivide ärakirjade väljasaatmise kohta palujatele on erikord sisse seatud, siis puudub alus käesoleva kaebuse rahuldamiseks, sest kaebaja on käesolevas asjas esinenud 18. nov. 1927. a. otsuse motiivide ärakirja väljasaatmise palvega alles 19. jaanuaril 1928. a., kuna sama otsuse motiveerimata ärakirja oli ta kätte saanud juba 28. novembril 1927. a. ning seepärast võis motiveeritud otsuse ärakirja väljasaatmist paluda ainult 28. detsembrini 1927. a.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22. p. 1 põhjal **otsustas** Riigikonus: Tõnu Kärki voliniku vann. adv. abi Sergei Pauli kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. mail 1929 a.

Surnud Oskar Seisleri pärijate alaealiste laste Kurt ja Hedda Seisleri eestkostjate Theodor Seisleri ja Johann Kurrikoffi ning Oskar Seisleri vol. vann. adv. Hans Soots'i kaebus Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse peale 7. det. 1928. a. pärandusmaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prkuröri abi A. Luiga.

Viljandi-Pärnu rahukogu oma otsusega 7./14. novembrist 1925. a. otsustas nõuda sisse surnud Oskar Seisleri pärijailt 67679 kr. 57 s. pärandusmaksu. Tähen datud summa tasumise tähtaega pikendati pärijate voliniku palvel Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsusega 17. veebruarist 1926. a. ja lubati tasuda 16 ühesuuruses osas ühes 6% aastas, alates 15. märtsist 1926. a. iga kolme kuu tagant 4 aasta jooksul. Tähen datud maksu pikenduse otsust täitsid pärijad 15. septembrini 1927. a. ja tasusid selle aja jooksul 29990 kr. 45 s. pärandusmaksu ja sama otsusega pärandusmaksu seaduse § 23 põhjal välja arvatud % 5046 kr. 15 s. suuruses. Peale selle tasuti pärijate poolt 25. juunil 1928 a. Eesti Panga Viljandi osakonna kv. nr. 2990 vastu 10.075 kr. 67 s. pärandusmaksu. Sellega tasuti pärijate poolt kokku pärandusmaksu 29990 kr. 45 s. + 10.075 kr 67 s. = 40.066 kr. 12 s. Tartu-Võru rahukogu, kus asi Riigikohtu otsuse põhjal 4. nov. 1926. a. teist korda arutusel oli, oma otsusega 21./27. aprillist 1928. a. vähendas ülaltähendatud pärandusmaksu summat ja otsustas nõuda sisse O. Seisleri leselt 5681 kr. 10 s. ja lastelt nende ühisvastutusel 45.112 kr. 27 sen. pärandusmaksu. 18. oktoobril 1928. a. pöördus pärijate volinik Hans Sepp Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poole palvega, paludes vabastada lapsed 5681 kr. 10 s. pärandusmaksu tasumise vastutusest ja kanda üle Peavalitsuse otsusega välja arvatud ja pärijate poolt juba ära tasutud pärandusmaksu tähtaja pikenduse protsendid 5046 kr. 15 s. pärandusmaksu katteks, mis Tartu-

Võru rahukogu otsusega 21./27. aprillist 1928. a. määratud, ning lugeda sellega lastelt määratud pärandusmaks tasutuks.

Selle palve puhul otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus „kanda üle riigituludes Eesti Panga Viljandi osakonda 12. märtsil, 11. juunil ja 3. oktoobril 1927. a. kv. nr. 17993, 3665 ja 8368 vastu kokku pärandusmaksu viivitusprotsentide (ptk. VI § 2) arvele makstud 2072 kr. 88 s. Tartu-Võru rahukogu otsusega 21./27. aprillist 1928. a. Oskar, Kurt ja Hedda Seisler'ilt sisse nõuda määratud pärandusmaksu katteks pärandusmaksu (ptk. VI § 1) arvele, rohkem ülekandmises aga jätta surnud Oskar Seisleri pärijate voliniku Hans Jaani p. Seppa'a palve 18. oktoobrist 1928. a. järeleduseta“.

Riigikohtule antud kaebuses palub surnud Oskar Seisleri pärijate alaealiste laste eestkostja Theodor Seisleri ja Johann Kurikoffi ning Oskar Seisleri volinik vann. adv. Hans Soots tühistada Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus ja tunnistada tagasimaksmisele kuuluvaks terve summa makstud pikendusprotsente, s.o. 5.046 kr. 15 s., põhjusel, et need protsendid olid makstud tühistatud Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse põhjal, mille asemel nüüd olevat Tartu-Võru rahukogu otsus, mis seadusejõusse astunud ja mille järele tuleb pärandusmaks tasuda, kuna Viljandi-Pärnu rahukogu otsus on oma jõu kaotanud kõigi tagajärgedega.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Pärandusmaks käesolevas asjas on lõplikult kindlaks määratud Tartu-Võru rahukogu otsusega, mis otsus ka seadusejõusse on astunud. Seega pärandusmaksu tasumise kohustis tekkis seepärast vastavalt Pärandusmaksuseaduse § 20 nõuetele ühe kuu jooksul Tartu-Võru rahukogu otsuse jõusseastumise päevast arvates ja ainult selle tähtaja möödalaskmise korral oleks Otsekoheste Maksude Peavalitsus õigustatud olnud võlasummale viivitusraha juurde arvama 1% iga möödalastud terve või pooliku kuu eest Pärandusmaksuseaduse § 20 teise lõike alusel ja selle seaduse § 23 korras võis pikenduse andmise korral nõuda pikendusprotsente. Enne ühe kuu möödumist Tartu-Võru rahukogu otsuse seadusejõusse astumise päevast arvates aga O. Seisleri pärijate pärandusmaksu maksmiseks veel mingit kohustist ei olnud, sest ei olnud veel seadusejõusse astunud kohtuotsust, mispärast Otsekoheste Maksude Peavalitsusel puudus seaduslik alus 17. veebruari 1926. a. otsusega nõuda pärijatelt pikenduseprotsente, ja viimaste poolt Peavalitsuse tähendatud otsuse järele juba makstud pikendusprotsendid kuuluvad ümberarvamisele pärandusmaksu tasuks määratud summade katteks või ka pärijatele väljaandmisele, kui seadusejõusse astunud Tartu-Võru rahukogu kohtuotsusega määratud pärandusmaks tasutud on. Otsekoheste Maksude Peavalitsuse voliniku poolt Riigikohtu istungil esitatud väide, nagu kuuluks see pärandusmaks tasumisele juba eelmise, s.o. Viljandi-Pärnu rahukogu otsuse põhjal, on täiesti ekslik, sest Viljandi-Pärnu rahukogu otsus seadusejõus üldse ei ole olnud ja seepärast tema järele Pärandusmaksuseaduse põhjal mingit pärandusmaksu tasumise kohustist tekkida ei võinud. Pärandusmaks erineb teistest riigimaksudest, mille tasumiseks on kindlad tähtajad määratud, mis võivad kätte jõuda ka enne nende maksude pärast antud kaebuste puhul tehtud kohtuotsuste jõusseastumist ja mille tõttu ka nende maksude maksmise kohustis võib tekkida enne asja lõplikku lahendamist kohtus; pärandusmaksu tasumise juures säärased võimalused aga puuduvad. Neil põhjustel ei või Peavalitsuse otsus jõusse jääda ja kuulub tühistamisele.

Seepärast Adm. K.K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus 7. detsembrist 1928. a. tühistada ja asi sama Peavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. mail 1929. a.

Singer Sewing Machine Company Eesti osakonna voliniku vann. adv. Johannes Madisson'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 19. dets. 1928. a. 1928. a. kasuprotsendi-maksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

1928. aasta kasuprotsendimaksu määramisel Singer Sewing Machine Company Eesti osakonnale on Iseäraline Tulu- ja Ärimaksu Komitee ettevõtte maksualuse kasu hulka arvanud ettevõtte poolt Singer Manufacturing Company'le makstud protsendid 116.489 kr. 16 s. suuruses summas. Selle vastu esitatud edasikaebus on Otsekoheste Maksude Peakomitee oma otsusega 19. dets. 1928. a. tagajärjeta jätnud põhjendusel: 1) et Singer Sewing Machine Company Eesti osakonna tegevuseks eraldatud põhikapital 2.040.000 m. suuruses ei vastavat ettevõtte tegevuse ulatusele, kuna ettevõtte aastane läbimüük oli üle 144.657.455 m. ja kaupade ülejääk oli aasta lõppks 65.471.961 m. väärtuses; 2) et bilansi passivas näidatud „N.J. peavalitsuse arve 173.579.610 mrk.“ olevatki ettevõtte tegelik tegevuskapital, mille kasutamise eest firma osakond on maksnud 1927. a. protsente 116.489. kr. 16 sn., mille võrra kasu aruandes vähendatud, kuna osakond ei olevat Otsekoheste maks. sead § 614 p. 3 põhjal võetavat 5% riigimaksu temal kasutada oleva võõra kapitali sissetulekute üldse maksnud; 3) et Singeri õmblusmasinate valmistamise ja müügi äris tegevuse laienemisel 1904. aastast peale olevat tegevus jaotatud valmistamise ja müügi harudesse, mis aga tegelikult kujutavat üht majanduslikku ühikut, valmistamise alal teotsevat The Singer Manufacturing Company ja müügi alal Singer Sewing Company, mille mõlemate lähem side olevat väljaspool kahtlust, kuna ka Eesti osakond ise näivat mõlemaid selte pidavat oma peavalitsusteks.

Riigikohtule antud kaebuses palub Singer Sewing Machine Company Eesti osakonna volinik vann. adv. Johannes Madisson tühistada Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 19. dets. 1928. a., seletades. 1) et Singer Sewing Machine Company Eesti osakonna põhikapital olevat määratud vastavalt Seadusele välismaa seltside ja ühingute tegevuse kohta Eestis (RT 88/89 — 1921) 1923. aastal 600 dollarile (RT 15/16 — lisa 1923) ja 1928. aastal 14.000 dollarile (RT 10 lisa — 1928) ning Otsekoheste Maksude Peakomitee võimkonda ei kuuluvat küsimuse otsustamine, kui suur ühel või teisel välismaa seltsi Eesti osakonnal põhikapital peab olema; 2) et Ameerika Ühendriikides teotsevat kaks iseseisvat juriidilist isikut: Singer Manufacturing Company ja Singer Sewing Company. Ainult viimasel olevat Eestis oma osakond. Peakomiteele esitatud notariaalväljavõttest kaebaja volitaja äriiraamatust nähtuvat, et kõnesolev võlasumma 173.579.610 mk. kui ka selle pealt makstud protsendid 11.648.918 mk. on kantud: „The Singer Manufacturing Company Current Account New-York for 1927“ arvele. Inglisekeelses aruandes olevat see summa samuti õieti tähendatud „Current A/C N.Y. Credit Singer Man. Co 173.579.610“. Ainult aruande eestikeelses tõlkes olevat eksitus tekkinud ja seda arvet olevat eesti keeles tõlgitud „N.Y. peavalitsuse arve kred. Singer Man. Co. 173.579.610“; 3) et Singer Manufacturing Company ja Singer Sewing Company olevat mõlemad omaette juriidilised isikud, mille asutajateks erisikuid, ja see asjaolu, et kaebaja volitaja on saanud Eestis ainuõiguse Singer Manufacturing kaupade müügiks, ei tähendavat veel seda, et tema töösturiga ühe majandusliku ühiku moodustab. Side mõlemate seltside vahel seisvat sidemes, mis olevat harilik müüja ja ostja vahel; 4) et 5%-line riigimaks ei olevat mitte seepärast kaebaja volitajal tasumata, et tema loeks protsendid makstuks

peaarile, vaid seepärast, et maksuamet ei olevat kunagi makstud protsentide pealt riigimkasu nõudnud, kuigi kaebaja volitaja ettevõtte on aruandev ettevõtte.

Asja arutanud, poolte seletusi ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algoimetuses olevast materjalist nähtub, et selts „The Singer Manufacturing Company“ on asutatud 1873. aastal põhikapitaliga 1.000.000 dollarit ja et 1920. aastast teotseb nimetatud selts põhikapitaliga 90.000.000 dollarit. Selts „Singer Sewing Machine Company“ on asutatud 1904. aastal põhikapitaliga 1.000.000 dollarit ja 1922. aasta 27. oktoobril on registreeritud seltsi põhikapitali suurendamine 10.000.000 dollarile. Seaduse põhja välismaal seltside ja ühingute tegevuse avamise kohta Eestis (RT 88/89—1921) on Kaubandus-tööstusminister 26. jaan. 1923. a. viieks aastaks loa andnud osakonna avamiseks Eestis firmale „Singer Sewing Machine Company“ ja see luba on uuendatud 27. jaan. 1928. a. (RT 15/16 lisa—1923 ja RT 10 lisa 1928. a.). Fimal „The Singer Manufacturing Company“ osakonda Eestis ei ole. Tähele pannes neid nõudeid, mis Seadus välismaa seltside ja ühingute tegevuse avamise kohta Eestis üles seab nende tegevuse avamiseks loa andmisel ja teotsemisel (§ 2, 9, 10, 11) ja asjaolu, et „Singer Sewing Company“le“ on luba antud oma osakonda Eestis avada loas tähendatud põhikapitaliga ja tingimustel, tuleb tunnustada, et „Singer Sewing Company“ on Kaubandus-tööstusministri poolt loetud iseseisvaks omaette juriidiliseks isikuks ja et ainult „Singer Sewing Company“t“ tuleb selle järele pidada ka Eestis teotseva tema osakonna suhtes peasealtsiks, aga mitte „The Singer Manufacturing Company“t“. Küsimuse otsustamine välismaa seltsi õigusvõime ja liitumise üle teiste seltsidega kuulub eelnimetatud seaduse järele (RT 88/89—1921, sead. nr. 165) Kaubandus-tööstusministri võimkonda ja maksuasutistel ei ole seaduslikku alust küsimust otsustada teisi, kui see on otsustatud Kaubandus-tööstusministri poolt. Ettevõtte 1927. a. ingliskeelses aruandes on 173.579.610 mk. näidatud: „Current A/C N.Y. Credit Singer Man. Co“ ja kuigi eestikeelses tõlkes, kus see summa on samuti märgitud „Kred. Singer Man. Co“, on ühtlasi veel juurde kirjutatud kaebaja seletuse järele eksituse tõttu: „Peavalitsuse arve“, ei anna see asjaolu eeltoodud kaalutluste põhjal alust lugeda maksuasutistel Singer Manufacturing Company't Singer Sewing Machine Company Eesti osakonna suhtes peasealtsiks ja sellele võlgnevat summat peasealtsilt saadud summaks tegeliku põhikapitali suurendamise otstarbel, vaid seda summat tuleb ikkagi lugeda tegevuses olevaks võõraks kapitaliks ja saaduks mitte peasealtsilt, vaid teiselt lahusesisvalt seltsilt. Selle järele ei ole ka alust selle summa pealt makstud protsente ettevõtte maksualuse tulu hulka arvata. Ettetoodud põhjustel ja Adm. K.K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 1928. a. 19. detsembrist tühistada ja asi Otsekoheste Maksude Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. mail 1929. a.

Leibs-Bers Mizrochs'i ja Mause-Elja Blioch'i vol. vann. adv. Johan Aronson'i kaebus Rahaministri otsuse peale presspärmivabriku asutamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; prokuröri abi K. Luud.

Läti kodaniku Leibs-Bers Mizrochs'i ja Leedu kodaniku Mause-Elja Blioch'i volinik vann. adv. J. Aronson palub Riigikohut tühistada Rahaministri otsus tema volitajatele presspärmivabriku avamise loa mitteandmise kohta, mis väljendatud tema kirjas 21. nov. 1928. a. Kaubandus-tööstusministri nimele ja mis ette toodud Kaubandus-tööstusministri resolutsioonis 22. nov. 1928. a., mis resolutsioon Kaubandus-tööstusministeeriumi tööstus-osa-

konna kirjaga 1. dets. 1928. a. nr. T 2983 all teatatud Tallinna linnavalitsusele ning anda asi tarbe korral uueks otsustamiseks Rahaministrile.

Kaevatud Rahaministri otsus on tähendatud kirjas järgmiselt ette toodud: „Nagu hra Rahaministri kirjast 21. nov. 1928. a. näha, leiab viimane, et uute pärmivabrikute asutamine meil täiesti üleaurune on, majanduslikult isegi kahjulik ja rahvamajanduslikult säära- rastesse uutesse ettevõtetesse kapitali investeerimine soovimatu, kusjuures säärase killustamise juures endine ja ka uued ettevõtted kiratsema on sunnitud, mispärast viimaste asutamiseks Rahaministeerium luba ei anna“.

Rahaministri otsust ei pea kaebajad õigeks järgmistel põhjustel:

Kaebajate arvates puuduvat seadus, mis õigustaks Rahaministrit või mõnd teist võimu keelduma luba andmast vabrikut avada presspärmi valmistamiseks melassist sel alusel, et kahjulik kapitale investeerida ja endine kui ka uus vabrik kiratsema sunnitud. Seda õigust ei põhjendavat veneaegne Aktsiisiseaduse § 131. Rahaministri luba pärmivabriku edasitöötamiseks ja uute avamiseks olnud Aktsiisiseaduse § 193 põhjal tarvis ainult siis, kui pärmivabriku asukohal ei olnud aktsiisiametnikke. Kaebajad arvavad, et praegumaksvate seaduste põhjal Rahaministril puudub üldse õigus keelata avada presspärimistööstust, kui ehitised ja sisesead selleks tehniliselt kõlvulised; seda luba maksvate seaduste põhjal Rahaministrilt üldse ei olevat tarvis nõutada, kuna selleks alus puuduvat. Pärimistööstus iseenesest olevat vaba, nagu iga teine tööstuski. Et aga pärimistööstus aktsiisi alla käib ja aktsiisiametnikkude lähedust nõuab, siis olevat teatavad takistused pärmivabriku avamiseks puht-riskaalhuvides ainult sel korral, kui kohal ei ole ette nähtud aktsiisiametnikku. On arusaadav, et riik ei saa aktsiisiametkonda paigutada igale poole, kus keegi soovib avada aktsiisi alla käivat pärimistööstust. See oleks liiga kulukas. Tallinnas ei saavat see küsimus üldse tekkida. Rahaministri majanduslikud kaalutlused iseenesest ei peaks asja kohta kuidagi mõõduandvad olema seda rohkem, et neid teistel aladel ei tunnustata.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Suur-, kesk- ja väiketööstuse seaduse (RT 28 — 1920) sisaldab § 7—21 üldisi määrusi suurtööstusettevõtete asutamise korra kohta, kuid nendega ei ole maksvust kaotanud erimäärused, mis ühe või teise suurtööstusettevõtte asutamise kohta vastavates seadustes on väljendatud. Niisuguste ettevõtete hulka tuleb viia ka presspärmivabrikud. Nimelt määrab Aktsiisiseaduse § 193 teine lõige, et uute pärmivabrikute asutamiseks ilma viinapõletamiseta on tarvilik, et selleks iga kord Rahaministri eriluba oleks olemas. Kaebaja viide Aktsiisiseaduse § 131-le ei ole veenev, sest viimane sisaldab ainult üldises lauses määrust, et teatavate ettevõtete asutamine peab toimuma Aktsiisivalitsuse ja politsei teadmisel, kuid lähemad määrused pärmivabrikute asutamise kohta kui ka Rahaministri õiguste ja kohustiste kohta tähendatud vabrikute suhtes leiduvad Aktsiisisead. § 190—207, nii et § 193 seatud nõudmist, et uute pärmivabrikute asutamiseks ilma viinapõletamiseta, peab olema Rahaministri luba, ei või asendada lihtsa teadaandmisega Rahaministrile uue presspärmivabriku asutamise üle. Kaebajate arvamus, et Rahaministri luba uue pärmivabriku avamiseks on Akts. sead. § 193 põhjal vaja ainult siis, kui pärmivabriku kohal ei ole aktsiisiametnikku, ei leia mingit toetust tähendatud seaduses, sest selles, et Rahaminister võib luba anda pärmivabriku töötamiseks ka seal, kus aktsiisiametnikke ei ole, on selles paragrahvis eraldi erandina tähendatud, nii et uute pärmivabrikute asutamiseks seadus nõuab iga kord eriluba Rahaministri poolt selleks, sõltumata sellest, kas on kohal, kus kavatakse ehitada pärmivabrikut ilma viinapõletamiseta, aktsiisiametnikku või mitte.

Rahaminister on mittelubamist üksikasjaliselt põhjendanud ja tema kaalutluste vastu pole kaebajad midagi kaaluvat ette toonud. Seepärast Adm. K.K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Leibs-Bers Mizrochs'i ja Mause-Elja Blioch'i voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. aprill/14. mai 1929. a.

Friedrich Must'a kaebus Kohtuministeeriumi otsuse peale päevarahade tagasinõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

10. nov. 1928. a. on Kohtuministeerium korralduse teinud lisarahukohtunik Friedrich Must'alt tagasi nõuda 6 krooni, mis viimasele Haapsalu ametisõidu puhul välja makstud päevarahade arvel põhjendusel, et lisarahukohtunikud ametisõitude puhul päevaraha üldse ei saa. Riigikohtule antud kaebuses palub lisarahukohtunik Friedrich Must tühistada Kohtuministeeriumi korraldus 10. nov. 1928. a., seletades, et arvamus, et lisarahukohtunikud ametisõitude puhul päevaraha üldse ei saa, olevat ekslik ja vastuolues K. as. s. § 571 ja Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse muutmise seaduse (RT 54 — 1927) § 1 ja 10-ga. Kaebaja leiab, et lisarahukohtunikkude alaline teenistuskohd on K. a. s. § 569 järele Riigikohtu juures ja et komandeerimise korral rahukohtunikkude kohuste täitmisele, millega on seotud elukoha muutmine ja erakorralised kulud, tuleks lisarahukohtunikkudele ühes sõiduraha tasumisega maksta ka päevaraha.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Kohtuministeerium on oma korralduse 10. nov. 1928. a. rajanud Riigikohtu otsusele 15. okt. 1926. a. lisarahukohtunik Julius Annoki kaebuse asjas (Riigikohtu adm. os. toim. nr. 110 3. II—1926. a.). Nimetatud asjas kuulus Riigikohtu lahendamisele küsimus, kas lisarahukohtunik on õigustatud päevaraha saama aja eest, mil tema jaoskonna rahukohtuniku aset täidab jaoskonna rahukohtuniku asupaigas. Sellele küsimusele on Riigikohus nimetatud otsuses eitava vastuse andnud, leides, et lisarahukohtuniku asumine Riigikohtu juures ei tähenda seda, et lisarahukohtunikul Riigikohtu juures ja Riigikohtu asupaigas mingisugune alaline amet või ametikoht oleks, vaid et lisarahukohtuniku ülesanne ehk amet seisabki ühe või teise jaoskonna rahukohtuniku kohuste täitmises, mispärast lisarahukohtuniku ametikoha asupaigaks tuleb lugeda selle jsk. rahukohtuniku asupaika, kelle kohuseid tema juhtub täitma ja mille järelduel lisarahukohtunik jsk. rahukohtuniku kohuste täitmisel selle asupaigas ei ole õigustatud päevaraha saama. Kuid nimetatud otsusest ei või järelduel teha, et lisarahukohtunik üldse ei ole õigustatud päevaraha saama. Asüdes jsk. rahukohtuniku kohuste täitmisele lisarahukohtunik omandab õiguse päevaraha saada ametisõitude puhul samadel alustel, nagu seda võiks saada sama jsk. rahukohtuniki ametisõitude puhul. Samuti on lisarahukohtunikul õigus päevaraha saada ühes sõidukulude tasumisega asumisel komandeerimise korral selle jsk. rahukohtuniku asupaika, kelle aset temal tuleb täita, sest seda asumist ühest kohast teise tuleb lugeda ametisõiduks ja Riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse § 9 mõtte järele tuleb ametisõitude korral, mille eest tasutakse sõidukulud, maksta ka päevaraha. Tähele pannes, et Kohtuministeeriumi kaevatud korraldus on rajatud üldisele põhjendusele, et lisarahukohtunik üldse ei ole õigustatud päevaraha saama, ilma et Kohtuministeerium oleks selgitanud küsimust, missuguste ametisõitude päevarahade arvel oli Fr. Must'ale 6 krooni välja makstud ja et üldiselt on lisarahukohtunikul eespooltoodud alustel õigus päevaraha saada, Adm. K.K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Kohtuministeeriumi korraldus, mis Kohtuministeeriumi poolt kirjaga 10. novembrist 1928. nr. 1450 all Riigikohtu esimehele teada antud, tühistada ja asi Kohtuministeeriumile uueks otsustamiseks saata

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17./31. mail 1929. a.

Nikolai Janson'i kaebus Sõjaminstri otsuse peale 13. dets. 1928. a. pensioni ja toetusraha mittemääramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Eru san.-major Nikolai Janson'ile on nii pensioni kui ka ühekordse toetusraha saamine ära öeldud muu seas põhjusel, et ta lahkus kaitseväeteenistusest omal palvel, olles kaitseväeteenistusekõlbuline (arstliku komisjoni akt. nr. 15 — 29. dets. 1925. a.), seega Pens. sead. § 35, 39 ja 40 nõuetele mittevastates, milles peatingimusteks on isiku teenistusekõlbmatusest teenistusest lahkumise momendil, ja et seepärast ei ole Jansoni pensioniõiguslikkuse küsimuse otsustamisel mingisugust tähtsust antud pärast tegevast kaitseväeteenistusest lahkumist tekkinud teenistusekõlbmatusele, nagu see Jansoni juures Kaitsev. pens. sead. § 57 ja 59 korras kindlaks tehtud arstlike komisjonide aktidega nr. 291/3514 — 1928. a., nr. 2041 — 15. V 1928. a., nr. 47 — 22. XI 1928. a. ja Kaitseväeteenistuse seaduse (RT 43 — 1926) § 40 p. 2 korras koostatud kaitseväeteenistuse komisjoni aktiga 7. III 1928. a.

Selle Sõjaminstri arvamusega ei leia Riigikohus võimaliku olevatühineda.

Aktist nr. 15 — 29. XII 1925. a. nähtub, et Tallinna sõjaväehaigemaja arstlik komisjon on otsusele tulnud, „et san.-major Nikolai Janson põeb peaaupõrutuse tagajärgi, mis teenistuskohuste täitmisel rahuajal juhtunud õnnetuse tulemusena tekkinud ja piiravad ajutiselt töövõimet kolmkümmend (30) protsenti, kuid teenistuse jätkamist ei takista. Kõrvalabi ei vaja, uus järelevaatatus kahe aasta pärast tarvilik.“

Akti nr. 2041 järele 1928. a. 15. maist on jällegi sõjaväekeshaigemaja arstlik komisjon otsusele tulnud:

„1) san.-major Nikolai Janson põeb traumaatilist neuroosi, mis on tekkinud 1922. aastal sõjaväeteenistuskohuste täitmisest tingituna peaaupõrutuse ja pealuumurde tagajärjel; 2) haigus on parandamatu; 3) töövõimekaotus on sõjaväeteenistusest rahuajal tingitud haiguse tagajärjel alaliselt viiskümmend (50) protsenti; 4) uut arstlikku järelevaatust ei ole vaja; 5) kõrvalabi ei ole tarvilik; 6) san.-major Nikolai Janson on sõjaväeteenistusekõlbmatu p. 1 lit. B järgi.“

Mõlemate aktide sisust selgub kahtlemata, et arstlikud komisjonid on Nikolai Jansoni läbivaatamisel kindlaks teinud ühe ja sama haiguse, nimelt, et ta põeb peaaupõrutuse tagajärgi, mis teenistuskohuste täitmisel rahuajal juhtunud õnnetuse tulemusena tekkinud, kuid kuna esimene komisjon arvas, et see haigus piirab ajutiselt töövõimet 30% ja teenistuse jätkamist ei takista, et aga uus järelevaatatus tarvilik kahe aasta pärast, on viimane komisjon otsusele tulnud, et haigus on parandamatu, et N. Jansoni töövõime kaotus on 50% ja et ta ei kõlba sõjaväeteenistusse. Sellest järgneb, et esimene läbivaatamine ei andnud lõplikku resultaati ja teine läbivaatamisakt on järg esimesele läbivaatamisaktile ning sisaldab arstliku komisjoni lõpptulemuse. Nikolai Janson on arvatud reservi 1. märtsist 1926. a., selle järgi oli ta esimesel läbivaatamisel, mis toimus 29. detsembril 1925. a., veel sõjaväeteenistuses. Kaitsev. pens. seadus ei nõua, et isik, kes töövõime kaotamise pärast teenistusest lahkuda tahab, peab teenistust jätkama nii kaua, kui arstlikud komisjonid lõplikule otsusele on jõudnud haiguse isoleerimise, tema tekkimise põhjuse ja raskuse kohta; isikul võib teenistuse jätkamine ülejõu tunduda enne veel, kui arstid seda kindlaks võivad teha objektiivsete tunnuste põhjal; sun-

dida säärasel korral haiget isikut teenistust jätkama, oleks asjatu; ta saaks riigilt palka, kuid haiguse tõttu ei võiks korralikult oma kohuseid täita. Et Nikolai Jansonile on pensioni ja ühekordse teotusraha saamine ära öeldud põhjusel, et ta teenistusest lahkus enne kui ta arstliku komisjoni poolt teenistuseks kõlbmatuks oli tunnistatud, seda asjaolu ei või käesoleval juhul Riigikohtu arvates temale süüks arvata nii, et ta seepärast pensioniõiguse kaotaks, siis ei või kaevatud otsus jõusse jääda.

Seepärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Sõjaministri otsus 1928. a. 13. detsembrist tühistada ja asi samale ministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14./31. mail 1929. a.

Viljandi Toorelinatööstuse osaühisuse vol vann. adv. Gustav Seen'e kaebus Rahaministri otsuse peale 7. jaan. 1929. a. o/jü. vallasvara oksjoni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi A. Luiga.

15. detsembril 1928. a. esines Viljandi Toorelinatööstuse osaühisuse juhatus kaebusega Rahaministrile, paludes tühistada Pikalaenupanga poolt panga põhikirja § 39 põhjal 7. dets. 1928. a. toimetatud osaühisuse poolt pangale panditud vallasvara müüki oksjonil ja Pikalaenupangale ette kirjutada uus oksjon pidada kõigi seadusenõuete täitmisega. Kirjaga 9. I 1929. a. teatas Rahaministeerium Viljandi Toorelinatööstuse osaühisusele, et Rahaministri otsusega 7. I 1929 a. on kaebus tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Rahaminister kui ka Vabariigi Valitsus ei ole õigustatud ega kohustatud lahendama vaidlusi, mis tekivad Pikalaenupanga ja tema klientide vahel protsessuaalsete või materiaalsete seaduste pärast ja et osaühisusel tuleb pöörduda oma huvide kaitseks kohtu poole, kui ta arvab, et tema huvid on Pikalaenupanga tegevuse läbi rikutud. Riigikohtule antud kaebuses palub Viljandi Toorelinatööstuse osaühisuse volinik vann. adv. Gustav Seen muuta Rahaministri otsus ja Rahaministrile ette kirjutada osaühisuse kaebus sisulisele arutusele võtta, seletades, et rahukohtunikule või rahukogule ei olevat mõeldav kaebuste esitamine Pikalaenupanga tegevuse vastu vallasvara müümisel panga põhikirja § 39 alusel ja et kuna Pikalaenupank alluvat oma põhikirja § 78 põhjal Rahaministrile, siis olevat ainus võimalus kaebustega esineda neis asjus Rahaministrile, kes olevat ka kohustatud kaebusi sisuliselt otsustama.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Pikalaenupanga põhikirja § 39 põhjal (RT 115 — 1927) toimub võlgniku pangale panditud vallasvara müük avalikul enampakkumisel ilma kohtuta panga juhatuse korraldusel. Panga põhikirja § 78 ja 79 põhjal kuulub pangaasjade üldine juhtimine panga nõukogu võimkonda ja § 79 p. 7 põhjal kuulub panga nõukogu võimkonda ka korratute võlgnikkude käest võlgujäänud summade sissenõudmise otsustamine. Panga põhikirja § 78 määrusest, et pank allub Vabariigi Valitsusele Rahaministri kaudu, ei saa järeldada, nagu kaevatud Rahaministri otsuses õieti seletatud, et Rahaminister ja Vabariigi Valitsus oleksid õigustatud lahendama vaidlusi, mis tekivad panga ja tema klientide vahel ja et Rahaminister ja Vabariigi Valitsus võiksid kaebuse korral sisulisele arutamisele ja ümberotsustamisele võtta kõiki küsimusi, mis panga põhikirja järele kuuluvad panga juhatuse ja panga nõukogu otsustamisele. Rahaministri ja Vabariigi Valitsuse ülesanded on ette nähtud panga põhikirjas ja panga asjade otsustamine Rahaministri ja Vabariigi Valitsuse poolt võib toimuda ainult panga põhikirjas ette nähtud piirides ja alustel. Panga tegevuse vastu põhikirja § 39 alusel ei ole ette nähtud kaebuste esi-

tamist Rahaministrile ja neis asjus ei kujunda Vabariigi Valitsus ega Rahaminister kõrgemat ametiastet, kelle arutamisele ja otsustamisele oleks kuulunud panga võlgnikkude panditud vallasvara müügi korraldamine panga juhatuse ja nõukogu poolt, kuigi selles oleks ilmsiks tulnud mõned seaduste rikkumised. Panga põhikirja § 39 viimasest lõigendist tuleb järeldada, et neis asjus on arvatud panga võlgnikkude huvide kaitseabinõuna huvide kaitse tsiviilkohtus nõude korras, kui panga juhatuse või nõukogu korraldusel on panga võlgnikkude huve seadusevastaselt rikutud. Ettetoodud kaalutlustel ei kuulunud Viljandi Toorelinatööstuse osähiisuse poolt Rahaministrile antud kaebus Rahaministri sisulisele otsustamisele ja seepärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Viljandi Toorelinatööstuse osähiisuse voliniku vann. adv. Gustav Seen'e kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. mail 1929. a.

Tallinna linna omavalitsuse nimel Tallinna linnavalitsuse poolt antud revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 14. märtsist 1928. a. Riigi Raudteedevalitsuse kaebe asjas Tallinna linnavalikogu 1927. a. 23. novembri otsuse vastu kinnisvaramaksu kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välb; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu rahukogu arutas 14. märtsil 1928. a. Riigi Raudteedevalitsuse kaebust Tallinna linnavalikogu otsuse peale 23. nov. 1927. a. Tallinna linna piirides asuvate raudtee kinnisvarade pealt 1927. a. eest kinnisvara maksu määramise asjas ja otsustas: Tallinna linnavalikogu otsus 23. nov. 1927. a. Riigi Raudteedevalitsuse kinnisvarade pealt 1927. a. kinnisvara maksu määramise kohta ära muuta ja ette kirjutada Tallinna linnavalitsusele seda asja uuesti arutusele ja otsustamisele võtta. Rahukogu põhistas oma otsust järgmiselt: Linna sissetulekute ja väljaminekute seaduse (29. IX 1917. a.) § 4 p. 3 põhjal kuuluvad linna kasuks võetava kinnisvaramaksu alla kõik linna piirides asuvad kinnisvarad, välja arvatud raudteetalune maa-ala ja raudteeliikumise otstarbeks määratud hooned-ehitised. Et selgusele jõuda, kas kaevatud otsus seisab kokkukõlas ülalnimetatud seaduse mõistega või mitte, tuleb kõige pealt selgitada, missugused hooned või ehitised kuuluvad raudteeliikumise juurde ja kas neid tegelikult seks otstarbeks kasutatakse.

Selle küsimuse lahendamiseks teostatud ekspertiisiga on kohal üksikasjaliselt kindlaks tehtud, et suuremat osa raudtee hoonetest ja ehitistest, mis linna poolt maksustatud, kasutatakse tegelikult raudteeliikumise otstarbeks, millest järgneb, et käesoleval korral on linna kinnisvaramaksu alla arvatud hooned ja ehitised, mis on maksva seaduse järele sellest vabad, mispärast ei või kaevatud otsus, kui maksva seadusega mitte kokkukõlas seisev, püsima jääda ja see tuleb muuta ning linnavalitsusele ülesandeks teha raudtee hoonete ja ehitiste maksustamise küsimus uuesti arutusele võtta ja otsustada, silmas pidades iga hoone või ehituse kasutamise tegelikku otstarvet ja kinni pidades Linna sissetulekute ja väljaminekute seaduse § 4 p. 3 nõudest.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Tallinna linna omavalitsuse nimel Tallinna linnavalitsus tühistada Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus ja asi saata uueks otsustamiseks. Linnavalitsus põhistab revisjonikaebust järgmiselt. Nagu asjatoimetusest nähtub (vt. linnavalitsuse algoimetus, teatelehed) on linna kasuks Linnamaksu seaduse §§ 4 — 28 põhjal määratud maksu Raudteedevalitsuse kinnisvarade pealt ainult nende kinnisvarade pealt, mis Raudteedevalitsus üüritab kolmandatele isikutele ja ainult sel määral, kui palju Raudteedevalitsus tema oma poolt linnavalitsusele antud andmete põhjal kolmandate isikute käest

üüri saab, s. o. maksustatud on ainult üüritatavad elumajad ja hooned. Seda on linnavalitsuse esindaja rõhutanud igal kohtuistungil ja selle asjaolu on õigeks võtnud ka Raudteedevalitsuse esindaja.

Lähtudes vaatepunktist, et üüritatud hoone ei või kuidagi olla tarviline otseselt raudteeliikumisele, on ka linnavalitsuse esindaja väelnud kohtuekspertiisi vastu, mis selleks pidi ette võetama, et asjatundjate kaudu selgitada, kas tulutoovuse järgi maksustatud hooned on tarvilised raudteeliikumiseks, kuid hoolimata vastuvaidlusest otsustas rahukogu toime panna ekspertiisi nimetatud otstarbeks.

Linnavalitsus leiab, et kui teatud kindla sihiga asutis soetab omale kinnisvaru ja hooned, siis seda muidugi oma sihtide parimaks saavutamiseks. Kui Raudteedevalitsus, kelle ülesanne on liikumise korraldamine, ehitab raudtee lähedal ja raudtee alla võõrandatud maa-alal, mille eest temal enam ostuhinda ei tarvitse maksta, maju ja hooned, selleks, et sinna tasu eest elama asuksid liikumiskorraldavad ametnikud ja teenijad, kes siis kergema vaevaga kättesaadavad, siis on muidugi silmas peetud ka parimat liikumiskorraldamist, kuid see on kaudne abinõu, kunagi aga mitte otsene. Liikumiseks tarvilised hooned on ikkagi ainult säärased hooned, nagu masinatepood, vagunikuurid, hooned veevarustamiseks ja kütteenite hoidmiseks, jaamahooned j.n.e., aga mitte tulutoovad elumajad, mille otsene eesmärk raudteeteenijatele parimate teenistustingimuste loomine, aga mitte liikumise korraldamine. Selles mõttes on ka Vene Senat mitu korda tähendatud küsimust otsustanud (9. märtsil 1900 nr. 2609, 23. märtsil 1899 nr. 2878, 23. aprillil 1903 nr. 3337 j.n.e.).

Asjatundjad, asudes nendele esitatud küsimuse lahendamisele, ei ole tarvitanud õiget alust. Selle asemel, et arvamust avaldada, missugused maksustatud hooned on tarvilised liikumiseks, on nemad arvamust avaldanud küsimuse kohta, millised teenijad on tarvilised liikumiseks. Siin peab kõige pealt tähendama, et kui raudtee ainuke ülesanne on liikumise korraldamine, siis peaksid ka kõik raudteeteenijad eranditult samaks otstarbeks olema. Ükski asutis ei saa läbi ilma kantseleita, ka kantselei ühes raamatupidamisega on loodud liikumise korraldamiseks, kuid kantseleiametnikke, raamatupidajaid, arste-asjatundjaid ei peeta sääraseks teenijateks, kelle korterid maksustamise alla ei kuulu. Peale selle puudub asjatundjate arvamuses järjekindlus — näiteks on täiesti arusaamatu, miks ei kuulu sepa korter maksustamisele, aga kümniku korter kuulub (p. 15), remonditöölise korter ei kuulu, aga töödejuhataja oma kuulub (p. 34) j.n.e.

Seda kõike arvesse võttes oli täiesti põhjendatud linnavalitsuse esindaja palve uut ekspertiisi ette võtta, millise palve aga rahukogu tagasi lükkas.

Kõige selle põhjal arvab linnavalitsus, et käesoleval juhul ei saa sugugi arvestada asjatundjate arvamust.

Asja arutanud, Tallinna linnavalitsuse voliniku seletused ja prokuröri arvamuse kuulunud, leiab Riigikohus, et Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel. Tallinna-Haapsalu rahukogu on tühistanud Tallinna linnavalikogu otsuse 23. nov. 1927. a., tugedes ekspertide arvamusele, mille järele suuremat osa raudtee hoonetest ja ehitistest, mis linna poolt maksustatud, tarvitatakse raudteeliikumise otstarbeks, ja tegelikult ka selleks ära kasutatakse. Nagu asjatoimetusest nähtub, on asjatundjad oma arvamuse avalduses üksikute raudteehoonete ja -ehitiste kohta lähtunud säärasest Linna sissetulekute ja väljaminekute seaduse § 4 p. 3 tõlgendamisest, et selle seaduse järele on kinnisvara maksust vabastatud hooned, mis liikumiseks ära tarvitatud või korteriteks antud ametnikkudele, kelle amet liikumiseiga seotud ja nõuab raudtee ligiduses elamist. Lähtudes sellest seisukohast, on asjatundjad üksikute majade kohta arvamuse avaldanud, et majades ühed korterid kuuluvad raudtee liikumise tarbeks, teised aga ei kuulu ja et selle järele ühed korterid samas majas kuuluvad maksustamisele, teised aga mitte. Rahukogu ei ole oma otsuses asjatundjate arvamust üldse hindamisele võtnud, kuid tühistades Tallinna linnavalikogu otsuse, tugedes

üldiselt asjatundjate arvamusele, on rahukogu omaks võtnud ka asjatundjate poolt omas arvamuses esitatud seaduse tõlgendamise. Kuid revisjonkaebuses on õieti tähendatud, et asjatundjad on oma arvamuse avaldamises asunud ekslikule alusele, mis osaliselt on tingitud ka seaduse ekslikust tõlgendamisest. Linna sissetulekute ja väljaminekute seaduse § 4 järele käivad kõik linna piirides asuvad kinnisvarad kinnisvaramaksu alla, välja arvatud kinnisvarad, mis tähendatud § 4 p.p. 1—3. § 4 p. 3 järele on kinnisvara maksust vabastatud raudteecalune maa ja raudtee liikumise tarveteks kuuluvad majad, samuti raudtee päralt olevate puukoolide maa. § 4 p. 3 kui väljavõtet üldisest reeglist ei saa tõlgendada laiendavalt. Majad, mis ehitatud raudteeteenijate elukorteriteks, või majad, kus asuvad raudteeteenijate elukorterid, ei ole § 4 p. 3 järele kinnisvaramaksust vabastatud ja samuti ei ole § 4 p. 3 ette nähtud majade liigitamist kinnisvaramaksu määramisel üksikutesse osadesse ja majade üksikute osade maksustamist, silmas pidades, missugune raudteeametnik või -teenija ühes või teises korteris elab. Raudteemajade maksustamisel tuleb arvesse võttes maja iseloomu, selgitada, kas teatav maja otseselt raudteeliikumise tarveteks kuulub, mitte aga, kes selle maja üksikutes korterites elab. Revisjonkaebuses on õieti sellele tähelepanu juhitud, et see asjaolu, kui raudteeteenijaskond raudtee läheduses elab, võib kaudselt võimaldada raudtee liikumise paremat korraldamist, kuid iseenesest see asjaolu ei põhjustaks veel teenijaskonna elumajade vabastamist § 4 p. 3 põhjal kinnisvaramaksust, kui need majad otseselt ei kuulu raudteeliikumise tarveteks.

Arvesse võttes eeltoodud kaalutlusi ja asjaolu, et rahukogu otsuses ei ole lähemalt ära tähendatud, missugused maksustatud hoonetest ja ehitistest on maksuvabad, mille juures ei ole selle küsimuse selgitamiseks linnavalitsusele ka üldisi juhtnööre antud, Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 1928. a. 14. märtsist tühistada ja asi samale rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. mail / 7. juunil 1929. a.

Rahaministri ettekäanne tühistada August ja Georg Tofer'i engros-manufaktuuräri 1923. a. puhaskasu maksustamine.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi A. Luiga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Ärimaksusead. § 448 järele koostub ärimaks põhi- ja lisamaksust. Sama seaduse § 579 märkuse kohaselt võib põhiärimaksu ja vastavalt sellele ka lisaärimaksu nõuda mitte rohkem kui möödunud kolme aasta eest. § 579 märkust ei saa mõista kui erilist soodustust äripidajatele ilma äritunnistuse lunastamata, vaid selles sisalduvat määrust tuleb lugeda üldreegli väljenduseks, mille järele põhi- ja lisaärimaksu võib tagantjärele määrata endiste aastate eest mitte rohkem kui kolme aasta eest. Põhi- ja lisaärimaksu määramine möödunud neljanda ja rohkem aastate eest ei ole seega Ärimaksuseaduse põhjal lubatud. Seda üldreeglit tuleb silmas pida ka Ärimaksuseaduse § 595 kohaldamisel ja § 595 tuleb nii tõlgendada, et ka selle järele võib uut maksustamist ette võtta ainult juhul, kui see toimub § 579 ette nähtud kolme aasta kestel. Käesolevas asjas on Rahaminister 2. III 1929. a. esinenud Riigikohtule ettekandega, tühistada Ärimaksusead. § 595 ja Ärimaksusead. käsitamise juhtnööride § 110 p. 5 alusel August ja Georg Tofer'i engros-manufaktuuräri puhaskasu maksustamine 1923. a. eest ja lubada sama aasta eest teostada Tofer'ite nimetatud äri uut maksustamist. Tähele pannes, et eeltoodud kaalutluste põhjal tuleb A. ja G. Tofer'i äri maksustamist 1923. aasta eest lugeda iganuks, Ärimaksusead. § 595 ja sama seaduse käsitamise juhtn. § 110 p. 5 põhjal **otsustas** Riigikohus: Rahaministri ettekäanne tagajärjeta jätta.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. septembril 1929. a.

Pärnu linnavalitsuse vol. vann. adv. H. Reimann'i rev. kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu määruse peale 23. jaan. 1929. a. Tallinna linnavalitsuse peale Juhan Tiits'i ravitsuskulude tasumise asjas antud kaebuse läbi vaatamata jätmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna-Haapsalu rahukogu otsusega 23. I. 1929. a. on Pärnu linnavalitsuse kaebus Tallinna linnavalitsuse tegevuse peale Juhan Tiitsi ravitsuskulude tasumise asjas läbi vaatamata jäetud põhjendusel, et kaebaja on oma kaebuse saatnud otsekohe rahukogule, kuna Hoolekande seaduse § 208 järgi oleks tulnud kaebus anda rahukogule Tallinna linnavalitsuse kaudu. Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Pärnu linnavalitsuse volinik vannutatud advokaat H. Reimann Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse tühistada ja saata asi rahukogule tagasi sisuliseks otsustamiseks. Kaebaja seletab, et Hoolekande seaduses ei sisalduvat määrusi selle kohta, mis tuleb teha kaebustega, mis saadetud otsekohe kohtusse, et olevat küsitav, kas ka omavalitsused peavad andma kaebusi hoolekande asjus teise vastava omavalitsuse kaudu ja et kaebuse otseteed kohtusse andmise tagajärjeks ei võivat olla kaebuse läbi vaatamata jätmine, kui kohus kaebust mitte tagasi saatnud ei ole ja selle juba oma toimetusse on võtnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Hoolekande seaduse § 208 ei tee vahet Hoolekande seaduse alusel kaebuste esitamise korra kindlaksmääramisel, kas kaebused esitatakse eraisikute või omavalitsus-asutiste poolt. Kõigi kaebuste esitamise jaoks on määratud ühine kord, nimelt asutise kaudu, kelle otsuse peale kaevatakse ja see asutis saadab juba § 209 alusel kaebuse vastavale kohtule, juurde lisades kaebusele kõik asjasse puutuvad andmed ja oma seletuse. Nii tuleb käesolevas asjas lugeda Pärnu linnavalitsuse poolt Tallinna-Haapsalu rahukogule antud kaebus esitatuks ebaõiges korras ja rahukogu ei olnud kohustatud seda kaebust sisulisele arutusele võtma, kuigi enne kaebuse avalikule arutusele määramist rahukogu oleks võinud kaebuse ka tagasi saata.

Ettetoodud põhjustel ja Adm. K.K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Pärnu linnavalitsuse voliniku vann. adv. H. Reimanni revisjon-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. septembril 1929. a.

Valgamaa Koolivalitsuse revisjonkaebus Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 28. jaan. 1929. a. Sangaste vallavolikogu kaebe asjas Tagula algkoolile valitud õpetaja Ella Kurvitsa ametisse mitteregistreerimise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Sangaste vallavolikogu kaebusel on Tartu-Võru rahukogu 28. jaanuaril 1929. a. otsustanud tühistada Valgamaa Koolivalitsuse otsuse 13. sept. 1928. a. Sangaste Vallavolikogu poolt 5. septembril 1928. a. valitud Tagula algkooli õpetaja Ella Kurvitsa ametisse mitteregistreerimise kohta ja Valgamaa koolivalitsusele ette kirjutada Ella Kurvits Tagula algkooli määralise õpetajana ametisse registreerida.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Valgamaa koolivalitsus Tartu-Võru rahukogu otsuse ära muuta ja Sangaste vallavolikogu voliniku Juhan Hansu p. Karu kaebus Valgamaa koolivalitsuse otsuse vastu läbi vaatamata või asja sisulisel arutusel tagajärjeta jätta. Valgamaa koolivalitsus leiab: 1) et Juhan Hansu p. Karul ei olevat olnud tarvilikku volitust kaebusega esinemiseks Sangaste vallavolikogu nimel, sest temale antud volitus vallavolikogu otsuse kujul ei vastavat. Ts. kp. s. §§ 247, 248, 1285 ja 1286 nõuetele, mispärast see kaebus tuleks läbi vaatamata jätta; 2) et Sangaste vallavolikogu, valides õpetajaks Ella Kurvitsi ja põhjusi esitamata valimata jättes kooli hoolekogu poolt esitatud kandidaadi, olevat rikkunud A. algk. sead. § 85 p. 5 märkuse, mis asjaolu olevat õigustanud Valgamaa koolivalitsust Ella Kurvitsit registreerimata jätma; 3) et õpetajate seminari seaduse § 15—18 järgi antavat seminari lõpetajatele kutsetunnistus välja alles praktika-aasta järel ning Haridusministeeriumi määruse järgi õpetajate registreerimise kohta (RT 149/150 — 1920) võivat õpetaja kutseta isikuid ametisse registreerida ainult õpetaja kohustetäitjaks ja Haridusministeeriumi ringkirja järgi 21. aug. 1924. a. nr. 23173 tulevat seminari lõpetajaid samuti üheks aastaks registreerida õpetaja kohustetäitjaks, mispärast rahukogu ettekirjutus, registreerida E. Kurvits, kes Võru õpetajate seminari lõpetanud 25. mail 1928. a. määraliseks õpetajaks, ei olevat kokkõlas vastavate seaduste ja määrustega.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Revisjonkaebuses esitatud vaidlus Sangaste vallavolikogu voliniku volituste kohta on alusetu. Nagu asjatoimetusest nähtub, on Juhan Hansu p. Karu Sangaste vallavolikogu liige ja Sangaste vallavolikogu otsusega 26. septembrist 1928. a. on temale volitus antud just käesolevas asjas vallavolikogu nimel esineda nii rahukogus kui Riigikohtus. Ts. kp. s. §§ 247 ja 248 ei ole käesolevas asjas kohaldatavad ning Ts. kp. s. §§ 1285 ja 1286 kohaselt tuleb antud volitus küllaldaseks lugeda. Mis puutub kaebuses esitatud seletusse Av. algk. sead. § 85 p. 5 märkuse rikkumise kohta Sangaste vallavolikogu poolt, siis ei saa ka seda seletust põhjendatuks lugeda. Rahukogu on oma otsuse põhistuses õieti seletanud, et vallavolikogu on § 85 p. 5 märkuse järgi kohustatud oma otsust põhistama, kui tema hoolekogu poolt esitatud kandidaadi üldse valimisele võtmata jätab. Käesoleval juhul on aga hoolekogu poolt esitatud kandidaat hääletamisele võetud ja hääletamisel vähem hääli poolt saanud kui vastu. Selle järgi oli volikogul õigus sama märkuse järgi õpetajat valida omalt poolt üles seatud kandidaatide hulgast ja selle valimist ei tarvitsenud enam eriti põhistada. Õpetajate registreerimise määruses (RT 149/150—1920) nimelt § 3 p. j on samuti ette nähtud, et valimisprotokollis peab tähendatud olema seaduses nõutavad põhjused, kui kandidaate üles seadva asutise poolt esitatud kandidaadid „valimisele võtmata jäetud“. Valimisel hoolekogu kandidaadi vähemusse jäämise põhistust ei nõua ka registreerimise määrus. Nii tuleb õpetaja valimist Sangaste vallavolikogu koosolekul 5. sept. 1928. a. lugeda toimunuks seadusepäraselt. Kuid ei saa õigeks pidada rahukogu ettekirjutust Valgamaa koolivalitsusele registreerida sel koosolekul valitud õpetaja ametisse määralise õpetajana. Revisjonkaebuses on õieti seletatud, et see ettekirjutus on käesoleval juhul vastuolus Õpetajate seminari seaduse (RT 123 — 1923) §§ 15—18 ja Õpetajate ametisse registreerimise määrusega (RT 149/150 — 1920). Viimase määruse § 7 tähenduse 1 järele võib õpetaja kutseta isikuid registreerida ainult õpetaja kohustetäitjaks ja õpetajate seminari seaduse § 18 järgi antakse algkooli õpetaja kutsetunnistus välja seminari lõpetajale alles praktika-aasta järele, kui seminari pedagoogika-nõukogu ei ole teda § 15 märkus 3 põhjal praktika-aastast vabastanud. Ella Kurvits oli lõpetanud Võru õpetajate seminari alles 1928. aasta kevadel ja et tema pedagoogika-nõukogu poolt oleks vabastatud praktika-aastast, selle kohta ei ole asjatoimetuses mingisuguseid tõendusi. Kõige selle põhjal oleks Valgamaa koolivalitsus õigustatud olnud Ella Kurvitsat registreerima õpetaja kohustetäitjaks, aga mitte määraliseks õpetajaks.

Esitatud põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru rahukogu 1929. a. 28. jaanuari otsuse muutmiseks Valgamaa koolivalitsusele ette kirjutada registreerida Ella Kurvits Tagula algkooli õpetaja kohustetäitjaks. Muus osas Valgamaa koolivalitsuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril 1929. a.

Gustav Parkseppa kaebus Sõjaministri käskkirja nr. 3884 peale teenistusest vallandamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käskkirjaga kaitsevæele nr. 3884 22. detsembrist 1928. a. arvati noorem-leitnant Gustav Parksepp erusse tervislikkudel põhjustel.

Riigikohtule antud kaebuses palub Gustav Parksepp Sõjaministri käskkirja tühistada järgmistel põhjustel: Ajutise kodukorra määruste § 13 põhjal (RT 26/27 — 1920) ei olewat lubatud ametnike haiguse puhul teenistusest vabastada enne 26 nädala möödumist tööst lahkumise päevast arvates. Ka Riigiteenistuse seaduse § 22 (RT 149 — 1924) põhjal olewat ametnike lubatud vallandada ainult parandamata haiguse puhul. Ükski komisjon aga ei olewat tema haigust parandamatuks tunnistanud; samuti nägevat ette haiguste ja kehaliste puuduste nimekirja lit. B p. 15 a (RT 36 — 1927), et kompenseeritud tiisikusega ja mitte-aktiivse tuberkuloosiga ohvitserid võivad teenida edasi.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Gustav Parkseppa kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Noorem-leitnant Gustav Parksepp on kaitsevæeteenistuseks kõlbmatuks tunnistatud haiguste ja kehaliste puuduste nimekirja lit. B p. 15 põhjal 29. oktoobril 1928. aastal sõjaväe keskhäigemaja arstliku komisjoni poolt. Selle komisjoni otsuse vastu Parksepp kaebusega ei esinenud Kaitsevæeteenistuse seaduse § 58 (RT 43 — 1926) ette nähtud korras ja komisjoni otsus astus jõusse ning Sõjaminister oli õigustatud noorem-leitnant Parkseppa erusse arvama vastavalt Kaitsevæeteenistuse seaduse § 196, 41 ja 40 (RT 43 — 1926) ja Kaitsevæeohvitseride teenistuskäigu seadluse § 28 p. 4 ja 34 põhjal. Kaebaja väide, et see erusse arvamine võiks sündida alles peale 26 nädala teenistusest ärajäämisest arvates, on ekslik, sest Kaitsevæeohvitseride teenistuskäigu seadluse (RT 37/38 — 1924) § 28 ja 29 järgneb üleviimine aktiivseisukorrast reservi, maakaitsevække või erusse aktiivteenistuseks kõlbmatuks tunnistamise korral kohe peale ametikoha üleandmist ega ole üles seatud nõuet, et haigus peab parandamatuks tunnistatud olema. Seepärast on aluseta kaebaja toetumine määrustele, mis antud ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta ja Riigiteenistuse seaduse § 22-le. Neil põhjustel puudub alus Parkseppa kaebuse rahuldamiseks.

Seepärast ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Gustav Parkseppa kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril 1929. a.

Hugo Kõrva kaebus Sõjaministri otsuse peale 2. märts. 1929. a. pensioniaja arvestamise asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Sõjaministri otsusega 2. III. 1929. a. on rahuldamata jäetud erultn. Hugo Kõrv'a palve, pensioniõigusliku ajana arvestada 4 päeva piirivalve teenistust 5 riviteenistuse päevaks.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hugo Kõrv Sõjaministri otsuse tühistada ja tema palve rahuldada alljärgnevatel kaalutlustel:

„Eestis olevat piirivalve korraldatud Vene Üksiku piirivalvecorpuse seaduse põhjal (Pravila ob otdelnom corpuse pograničnoi straži). Selle seaduse § 195 järgi saavat ohvitser, kes lahkuib piirivalve teenistusest, pensioni üldise Pensioniseaduse alusel vastavalt ratsapolkude ohvitseridele. Sõjaministeeriumi juriskonsuldi arvamus, millega on ühinenud Sõjaminister, ja mille järgi ei tule arvestada 4 päeva teenistust riviametikohal 5 päevaks, olevat ekslik kahel põhjusel. Esiteks ei olevat Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 20 sisuline ja loogiline raskuspunkt mitte selles, et eraldada kaitseväeteenistust mittekaitseväeteenistusest, nagu seda arvab Sõjaminister. Selle § 20 sisuline mõte seisvat selles, et eraldada riviteenistuse aega administratiivteenistuse ajast. Sellest seisukohast lähtudes tulevat eeskätt küsida, kas on piirivalveteenistus rivi- või administratiivteenistus. Siin olevat vastuvaidlematult selge, et piirivalveteenistus on sisuliselt riviteenistus, kus tuleb iga silmapilk olla lahinguvalmis. See lahinguvalmis olek eraldavatki riviteenistuse administratiivteenistusest ja piirivalveteenistuse kohta ei saavat kuidagi tõendada, et see oleks administratiiv- ehk fronditagune staabiteenistus. Väidet, et piirivalveteenistus on riviteenistus, tõendavat Üksiku piirivalvecorpuse seaduse §§ 80, 195, 204, 207 ja 267, mis seaduse alusel olevat korraldatud ja asutatud ka meie piirivalve. Teiseks ei olevat Sõjaministri otsus õige juba sellepolest, et kui Kaitseväelaste pensioni seadus § 20 näeks ette ainult teenistust kaitseväs, siis ei oleks temal, kaebajal, üldse õigust pensioni saamiseks, kuna ta olevat teeninud piirivalves. Kaitseväelaste pensioni seaduse § 20 peamõte seisvat aga riviteenistuse eraldamises administratiivteenistusest ja teist mõtet nimetatud §-le anda ei saavat. Piirivalveteenistus olevat aga oma loomult, sisult ja tegeliku eluavalduse vaatekohalt riviteenistus ja seepärast tuleks ka lugeda 4 päeva teenistust piirivalves 5 päevaks, samuti, nagu seda loetakse tavalises riviteenistuses kaitseväs. Üksiku piirivalvecorpuse seadusest olevat näha, et piirivalveteenistuses seisvad ohvitserid olid koguni hoopis soodsamates pensionitingimustes, kui olid seda harilikus kaitseväs seisvad ohvitserid (§§ 195, 199 ja 164), kuid Sõjaministri otsusest tema palve peale olevat näha, et piirivalveteenistuses seisval ohvitseril ei ole isegi kasarmus ja laagris viibiva kaitseväe-ohvitseri pensioniõigusi. Säärast vahetegemist ei põhjustavat Üksiku piirivalvecorpuse seadus, mis olevat aluseks meie piirivalve korraldusele.“

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulnud, leiab Riigikohus, et kaebust ei tule rahuldada.

Piirivalves teenivatele ohvitseridele määratakse pension Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel selle seaduse § 1 märkuse põhjal. Selle seaduse § 20 järgi loetakse pensioni arvestamisel teenistus kaitseväs riviametikohadel iga neli päeva viieks administratiivteenistuse päevaks, kusjuures selle paragrahvi all leiduvas märkuses on tähendatud, et riviametikohad on ette nähtud vastavates seadlustes.

Kaebaja väidabki, toetudes Vene Üksiku piirivalvecorpuse seaduse § 195-le, et piirivalveteenistus tuleb lugeda riviametikohaks. Tähendatud § 195 järgi saab ohvitser, kes lahkuib piirivalveteenistusest, pensioni üldise Pensioni seaduse alusel vastavalt ratsapolkude ohvitseridele.

Kuid selle kaebaja arvamusega ei saa ühineda. See seaduse paragrahv määrab ainult, missuguse seaduse järgi tuli pension välja arvata piirivalveteenistusest lahkuvale ohvitserile, nagu seda teeb Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seadus, kui ta § 1 märkuses muu seas määrab, et kaitseväeteenistuses olevateks pensioni seaduse järgi loetakse muu seas ka piirivalves teenivad ohvitserid; sellega aga ei ole sugugi kindlaks tehtud, et teenistus piirivalves loetakse riviametikohaks. Õieti tähendas Kaitsemistri esindaja, et Vene Üksiku piirivalvecorpuse seadus maksab meil sedavõrt, kuivõrt ta meie oludega kokku läheb ja et

eriti § 195 ei tule kohaldamisele, kuna Vene piirivalve oli olnud ratsaväeline, meil aga jala-
väeline. Kv. pensioni seaduse § 20 märkus nõuab otsekohe, et riviametikohad peavad olema
ette nähtud vastavates seadlustes, seda nõuet ei ole piirivalveteenistuse kohta ega või seepärast
Hugo Kõrv'a kaebus rahuldamisest leida. Tema seletus, et piirivalve jaoks ei olevat Kaitse-
väelaste pensioniseadus mitte „eriseadus“, vaid see olevat ainuke seaduslik alus piirivalve-
teenistuses seisvatele ohvitseridele pensioni saamiseks tööjõu kaotuse ja tervisriikete puhul,
ei selgita asja ega lahenda tekkinud küsimust.

Kõige sellepärast ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Hugo
Kõrv'a kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. septembril 1929. a.

*Karl Vervolt'i kaebus Haridusministeeriumi korralduse peale, mis teada antud Haridusminis-
teeriumi üldsekretariaadi kirjaga 5. apr. 1929. a. nr. 14615 enamsaadud palga kr. 828-tagasi-
nõudmise pärast.*

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

V/k. 5. apr. 1929. a. teatas E.V. Haridusministeeriumi üldsekretariaat Viljandimaa
koolivalitsusele, et Põltsamaa ühisgümnaasiumi õpetajalt Karl Vervoltilt tuleb temale eelmis-
tel aastatel enamakstud palk tagasi nõuda. Selle nõudmise täitmiseks on Viljandi Maa-
valitsuse haridusosakond v/k. 17. aprillist 1929. a. nr. 1377²⁸ teatanud Põltsamaa ühisgüm-
naasiumile, et Karl Vervoltil tuleb tagasi maksta 1. jaanuarist 1921. a. 1. aprillini 1928. a.
enamsaadud palka 828 krooni. Sellest nõudmisest on Karl Vervoltile teatatud Põltsamaa
ühisgümnaasiumi poolt 19. aprillil 1929. a. kirjaga nr. 8.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Vervolt Haridusministeeriumi korralduse temalt
828-kroonilise palga tagasinõudmise kohta aja eest 1. jaanuarist 1921. a., 1. aprillini 1928. a.
tühistada järgmistel põhjustel: Kaebaja olevat õpetajate seminari haridusega õpetaja ja
kutsega keskkooli eriõppeaine õpetaja (võimlemine). 13. mai 1921. a. Õpetajate palgaseaduse
(RT 41 — 1921) § 1 lit. a põhjal kuulunud ta seega selle seaduse ilmumise ajast palga saa-
mise suhtes 1. järgu õpetajate hulka ja saanud palka kui niisugune 1. märtsil 1928. a. ilmunud
Õppejõudude tasude seaduse maksamahakkamiseni (RT 22 — 1928).

Esimese järgu järgi saanud ta palka ka laulmise õpetamise eest, olgugi et tal selle aine
õpetamiseks keskkoolis kutse puudus. Nüüd aga nõudvat Haridusministeerium temalt tagasi
just selle palgavahe, mis on I ja II järgu lauluõpetaja palkade vahel põhjusel, et laulmise
õpetuse eest ei olnud tal õigust palka saada I järgu järgi, vaid II järgu järgi.

See Haridusministeeriumi väide või põhjendus olevat ekslik ja seadusevastane. Hari-
duseministeerium tahtvat uut 1. märtsi 1928. a. palgaseaduse maksvust laiendada aja kohta,
mil maksis 1921. a. 13. mai seadus. Seadus ise aga seda ei lubavat, vaid uues palgaseaduses
olevat otseselt öeldud selle maksvuse ulatus aja suhtes.

Vana 1921. a. 13. mai palgaseadus aga, öeldes, et I järku kuuluvad eriõppeainete õpe-
tajad sellekohase kutsetunnistusega ja vähemalt keskkooli või õpetajateseminari eelharidusega
(§ 1, lit. a) lubavat temal, kui seminari haridusega ja kutsega võimlemisõpetajal, I järgu järgi
palka saada ka teiste ainete eest, mida õpetanud (laulmine). Et see teisiti ei ole järelduvat sel-
lest, et: 1) seadus ei ütle seda, 2) tarvitades seaduse analoogiat, nähtuvat sama sead. § 1 ja

ka uue palgasead. (RT 22 — 1928) § 1, et näit. erialal (näit. keeleteaduse osak.) ülikooli lõpetanud keskkooliõpetaja, õpetades seal koolis mõnda teist ainet (näit. matemaatikat), saavad ka nende viimaste õppeainete eest, vaatamata, et neil sel alal puudub kutse, palka I järgu järgi. Sama mõte seaduse analoogia kasutamise tõttu tulevat laiendada ka eriõppeainete kohta ja käesoleval juhul tema, kaebaja kohta. 3) Puuduvat veel Haridusministeeriumi seletus selle kohta, keda üldse lugeda eriainetes õpetajaks. 4) Võrreldes 1921. ja 1928. a. palgaseadusi kokkukõlas käesoleva küsimusega, olevat seaduseandja tahe nii ühel kui teisel juhul selge. Kui 1928. a. palgaseaduses on öeldud, et § 1 p. 3 tähendatud eriainetes õpetajad saavad palka I palga järgus ainult oma eriainetes tundide eest, muude tundide eest tasutakse neile teises palgajärgus (§ 3), see reegel puudus aga 1921. a. palgaseaduses, siis olevat selge, et seda mõtet ei tahtnudki seaduseandja tol korral antavasse palgaseadusse põimida. Teisiti ei olevat seletatav, miks puudub see norm 1921. aasta seaduses, leidub aga 1928. a. seaduses. Arusaadav, et selleks, et uus seadus pidi muutma seda olukorda, mis oli varem, s. o. et eriainetes õpetaja ei või edaspidi enam I järgus palka saada nende ainetes eest, mis ei kuulu tema kutse hulka.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

1. K. Vervoltile oli teada antud Haridusministeeriumi üldsekretariaadi kiri 5. aprillist 1929: a. nr. 14615 selle üle, et temalt tuleb temale eelmistel aastatel enamakstud palk tagasi nõuda ja see asjaolu õigustas teda esinema Riigikohtus käesoleva kaebusega Haridusministeeriumi korralduse vastu, mispärast Haridusministeeriumi esindaja vaidlus, et kaebajal vormiliselt ei olnud põhjust kaebust tõsta Haridusministeeriumi vastu, on alusetu.

2. Karl Vervolti kaebus ise aga ei vääri rahuldamist. 13. mail 1921. a. Õpetajate palgaseaduse § 1 lit. a määrab, et I järku kuuluvad muu seas: eriõppeainetes õpetajad sellekohase kutsetunnistusega ja vähemalt keskkooli või õpetajate ning vaimuliku seminari eelharidusega, kuna aga sama § lit. b määrab, et II järku kuuluvad õpetajate ning vaimuliku seminari lõpetajad; ..keskkooli lõpetajad. Sellest nähtub, et tähendatud õpetajad on seadusega oma hariduse järgi palga suhtes II järku paigutatud ja juhul, kui nad kui eriõppeainetes õpetajad sellekohase kutsetunnistusega teotsevad, siis I järku kuuluvad; niisugustel õpetajatel, kui nad õpetavad teisi aineid, puuduvad nende õppeainetes kohta käivad kutsetunnistused ja järelikult langevad sellega I järgust välja ja võivad kuuluda ainult II järku. Kaebaja väide, et puudus Haridusministeeriumi seletus selle kohta, keda üldse lugeda eriainetes õpetajaks ja et Haridusministeeriumi nüüdne seletus eriõppeainetes õpetajate palga suhtes on uue palgaseaduse mõjustusel tehtud ja et ta ekslikult seaduse poolt selleks antud õigusega laiendab seda seadust aja kohta 8 aastat tagantjärele, on ümber lükatud toimetuses oleva Haridusministeeriumi v/k. 7. aprillist 1925. a. nr. 2670 Tartumaa koolivalitsusele. Selles kirjas, täienduseks endistele 1924. aastast, teatab kooliosakond, et tunnistused, mille omamine ei tõenda vastava üldhariduse omamist, annavad vastava palgakõrgenduse õpetajaile ainult töös, mille jaoks eriharidus nende tunnistuste järgi olemas, ja et „võimlemiseõpetajatel on õigus palka saada nendes ringkirjades ette nähtud normide järgi ainult võimlemistundide eest, kuna tundide eest teistes ainetes, kui nad neid õpetavad, tasu tuleb arvata harilikkude normide järgi, s. o. neile, kellel õpetajateseminari või üldharidusliku keskkooli haridus, — teise haridusjärgu järgi, ja neile, kelle haridus väiksem, — kolmanda järgu järgi“.

Selle järgi on ekslik kaebaja arvamus, et 1921. a. 13. mai Õpetajate palgaseaduse põhjal tema, kui kutsega võimlemisõpetaja, oli õigustatud saama palka I järgu järgi kõigi tema poolt õpetavate ainetes eest, ja tema kaebust ei tule rahuldada.

Sellepärast ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Karl Vervolti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1. oktoobril 1929. a.

Jaan Kaalu kaebus Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektori otsuse peale 1929. a. 4. maist metsavahi ametist vallandamise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigimetsade Valitsuse direktori määrusega 26. veebr. 1929. a. on metsavaht Jaan Kaal Metsaseaduse § 69 alusel ametist vabastatud põhjendusel, et tema on tema hoole ja valve alla usaldatud vahtkonnas metsa- ja valmismaterjale kõrvaldada võimaldanud lihtsatel paberitükikestel antud tähekestega ja pole nõudnud selleks vastavaid raiepileteid ega väljaveolubasid ja et peale selle on metsa rohkem välja antud, kui lubatud, ilma raiepiletite ja riigile tasu maksmata. Kõige selle tagajärjel olevat riigile suuremad kahjud tekkinud, mille tõttu asi prokuröri kaudu eeluurimisele määratud ja metsavahi vastu igasugune usaldus kaotatud. 25. märtsil 1929. a. on Jaan Kaal esinenud kaebusega Metsade Peavalitsuse peadirektorile, paludes Riigimetsade valitsuse korraldust tema ametist vallandamise kohta ära muuta ja teda endisele kohale ametisse jätta. Kaebaja seletas, et tema ametist vabastamine põhineb arvatavasti metsarevident H. Karu poolt 1928. a. toimetatud metsarevideerimise puhul koostatud aktil, kuid selles aktis esitatud andmed olevat kõik ebaõiged. Metsarevideerimist ja kändude loendamist olevat toimetatud kaebaja äraolekul ja seejuures olevat loendatud 1927. ja 1928. a. omavoliliselt-raiutud puude kändudeks kõik puude kännud, mis varem metsaülemate poolt seaduslikus korras puuostjatele müüdüd, asunikkudele lubade järgi antud ja mis suurte puude mahalaskmisel purunenud. Kärevere metstkonnas ei olevat kände kunagi süstemaatiliselt üldse tembeldatud, mis ei saavat aga kaebaja süüks arvata ja mille tagajärjel ei saavat ka kõiki puid, kus känd tembeldamata, omavoliliselt kõrvaldatuks lugeda. Nende asjaolude tõenduseks palus kaebaja rea tema poolt üles antud tunnistajaid üle kuulata. Kirjaga 4. maist 1929. a. teatas Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus Jaan Kaalule, et tema kaebus on tagajärjeta jäetud ja et tema võib kohtu-uurija juures, kellele Tartu-Võru rahukogu prokuröri poolt on ettepanek tehtud eeluurimist alata N. s. §§ 351, 13 ja 354 põhjal, kaebuses esitatud asjaolusid selgitada ja tunnistajaid üles anda.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Kaal tühistada Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse korralduse tema ametist vabastamise kohta, seletades: 1) et tema on Kärevere metstkonna „Kärkna“ metsandiku „Soppi“ vahtkonna metsavahiks olnud 29 aastat ja oma ametit korralikult ja asjatundlikult pidanud ning selle koha peal asuvad hooned olevat kõik kaebaja või tema eelkäijate perekonna liikmete poolt ehitatud; 2) et tema olevat nõudnud vormilisi raiepileteid ja väljaveolubasid oma ülemuselt metsnik Leppikult ja metsaülemalt Sessmannilt, kuid viimased seletanud, et vormilised plangid olevat lõppenud ja Metsade Peavalitsus ei saatvat neid välja ning nõudnud temalt, kui alluvalt ametlikult, et tema metsamaterjalid nende poolt antud lihtpaberitele kirjutatud tähtede vastu välja annaks. Niisugustel asjaoludel ei saavat seda temale süüks arvata; 3) et tema ei ole oma vahtkonnast sellekohase loata mingisugust metsamaterjali välja andnud ja et revident Karu poolt tema äraolekul koostatud aktis esitatud andmed tembeldamata kändude kohta ei olevat õiged, nagu tema juba kaebuses peadirektorile on seletanud, kuid Metsade Peavalitsus jätnud need andmed kontrollimata; 4) et kaebaja olevat ametist vabastatud tema seletusi kuulamata ja tema poolt esitatud tõendusi kaalumata, 5) et kaebaja ametist vallandamisel ei ole kinni peetud korrast, mis Riigiteenistuse seaduses ette nähtud. Aasjaolude tõenduseks, et Metsade Peavalitsus ei

saatnud õigel ajal nõudmiste peale vormilisi metsaraie- ja väljaveopileteid, et kaebaja oli sunnitud ülemuse käsul lihtpaberil kirjutatud tähtede vastu metsamaterjali välja andma, et raiutud puude kände järjekindlalt ei tembeldatud ja et omavoliliselt raiutud puude hulka arvatud puud, mis müüdüd ja mille eest riigile raha tasutud, palub kaebaja tunnistajatena üle kuulata endist metsaülemat Sessmanni, end. metsniku T. Leppikut, end. metsavahti J. Kangru't, K. Anijärve ja J. Lattik'at.

Asja arutanud ja prokurööri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigiteenistuse seaduse § 45 järgi kaotas selle seaduse maksmahakkamisega oma maksuvuse s. k. III k. esimene raamat. Riigiteenistuse seaduse § 2 järgi määratakse teenistusvahekorrd riigi ja ametniku vahel kindlaks selle seaduse alusel kõigil juhtudel, mis ei ole eriteenistusseadustes teisiti korraldatud. Metsaseaduse § 69 (S. K. VIII k. 1 j.) on ette nähtud erikord metsavalve ametnikkude ametist vabastamiseks ning Riigiteenistuse seaduse §§ 45 ja 2 järgi on see kord püsima jäänud ka Riigiteenistuse seaduse maksmahakkamisel. Nii ei saa kaebaja seletust, nagu oleks teda ebaseaduslikus korras ametist vabastatud, põhjendatuks pidada. Kaebajat võis Metsaseaduse § 69 korras ametist vabastada. Kuid käesoleval korral ei ole kaebaja ametist vabastamisel Metsaseaduse § 69 ettekirjutusest täpsalt kinni peetud. Metsaseaduse § 69 alusel võib metsavalve ametnikke ametist vabastada, kui nad „osutuvad ebausaldusväärseteks“. Et seda asjaolu metsavalve ametniku vastu esile tuua ametist vabastamise põhjusena, on tarvis näidata andmeid, mille põhjal ametnik ebausaldusväärseks on osutunud. Loomulikult peab ülemus neid andmeid ka selgitama ja nende tõelikkust kontrollima. Käesoleval korral on kaebaja ametist vabastamise aluseks võetud asjaolud ametist vabastamise määruses loendatud, kuid, nagu kaebaja seletab, neid asjaolusid ei ole ülemus üldse selgitanud. Metsarevideerimist olevat toimetatud kaebaja äraolekul, temale ei ole revideerimise tagajärgi teatavaks tehtud ega asja kohta seletust päritud. Kaebajale on üksnes öeldud, et tema võib asja selgitada kohtu-uurija juures. Kuid asja selgitamisel kohtu-uurija juures võib tähtsus olla asja edaspidisel arutamisel kriminaalkohtu korras, millel enam ei ole tähtsust kaebaja ametist vabastamise suhtes § 69 põhjal. Ka kaebaja kohtus õigeks mõistmise või asja lõpetamise puhul jääb tema ikkagi ametist vabastatuks. Et ametnikku Metsaseaduse § 69 põhjal ametist vabastada, peab vastav ülemus ka ise asja enne selgitama, sest isegi väiksemate distsiplinaarkaristuste määramisel on asja selgitamine ja ametniku seletuse kuulamine kohustuslik.

Esitatud põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektori otsus 1929. a. 4. maist tühistada ja asi Põllutöoministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. oktoobril 1929. a.

Palivere vallavolikogu voliniku Johannes Treuholdi revisjonkaebus Haapsalu jaoskonna rahukohtunikule otsuse peale 31. maist 1929. a. Lääne maavalitsuse poolt Palivere vallavolikogu 1929. a. 15. aprilli otsuse prot. nr. 1 p. 1 vastu vallasekretäri valimise kohta antud protesti asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokurööri abi K. Luud.

8. mail 1929. a. Haapsalu jsk. rahukohtunikule antud protestis palus Lääne maavalitsuse volinik tühistada Palivere vallavolikogu otsuse 15. aprillist 1929. a. nr. 1 p. 1

Jaan Reinansi vallasekretäriks valimise kohta, kes Siseministri otsusega 19. V. 1923. a. Sinalepa vallasekretäri ametist oli lõplikult tagandatud hooletuse, saamatuse ja oskamatusse pärast.

31. V. 1929. a. otsustas rahukohtunik Palivere vallavolikogu otsuse 15. IV. 1929. a. nr. 1 p. 1 tühistada ja vallavolikogule ette kirjutada uued vallasekretäri valimised seaduslikul tähtajal ja korras ette võtta, leides, et Vallavolikogude valimise seaduse (RT 97 — 1926) § 78 järgi valitakse vallasekretär vastava hariduse ja ettevalmistusega kodanikkude hulgast, kuna aga Palivere vallavolikogu poolt valitud sekretär Jaan Reinans Siseministri otsusega 19. V. 1923. a. Sinalepa vallasekretäri ametist lõplikult tagandatud, kui selle ameti mitteoskaja, siis ei saavat Reinansi seaduse mõtte järele lugeda vastava ettevalmistusega isikuks, kuigi ta 1921. a. vallasekretäri eksami rahuldavalt sooritanud.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Palivere vallavolikogu volinik Johannes Treuhold tühistada ülalesitatud rahukohtuniku otsuse järgmistel põhjustel:

Jaan Reinans olevat vallasekretäri kutseõiguse omandanud 1921. a. Seda õigust ei olevat saanud Siseminister temalt ära võtta, kui ta tema Sinalepa vallasekretäri ametist tagandas. Ei saavat nüüd, kus 6 aastat tagandamisest möödunud, öelda, et temal puudub vastav ettevalmistus, mida nõuab Volikogude valimise seadus § 78. See vaade olevat vildak, et J. Reinans, kui ta soovib vallasekretäri ametisse astuda, peab uue tõenduse ametioskuse kohta esitama, sest siis tulevat tunnustada, et Siseministri otsus ametist tagandamise kohta annuleeris kutseõiguse. Sinalepa vallavolikogu 1923. a. 18. juuni otsuses p. 9 nähtuvat, et Reinans olnud vallavolikogule ametikohane sekretär ja ajanud rahuldavalt ametiasju. Ka Palivere vallavalitsuse tunnistusest 12. apr. 1929. a. nr. 58 nähtuvat, et 4. II. 1929. a. teeninud Reinans Palivere vallas sekretäri abina ja selle aja jooksul pälvunud ümbruskonna lugupidamise kui vastutulelik ja ametioskaja ametnik.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Palivere vallavolikogu voliniku revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigikogu poolt 7. dets. 1926. a. vastu võetud Vallavolikogude valimise j.n.e. seaduse (RT 97 — 1926, sead. 104) § 78 järgi valib vallavalitsuse raamatute ja arvete pidamiseks ja üldse vallavalitsuse kantselei koguasjaajamise juhtimiseks vallavolikogu ametisse vastava hariduse ja ettevalmistusega kodanikkude hulgast vallasekretäri (Aj. sead. valla ametn. palga ja tööolude korraldamise kohta RT 69/70 — 1920).

Jaan Reinans on küll 1921. a. omandanud vallasekretäri kutseõiguse vastava eksami sooritamiselega, kuid tegelikult vallasekretäri ametis olles ei ole ta suutnud vallasekretäri kohuseid täita, mispärast Siseminister ta ametist lõplikult on tagandanud, kui selle ameti mitteoskaja (Sisem. otsus 19. V. 1923. a. algt. lht. 2). Seega langes Siseministri otsusega J. Reinans kodanikkude hulka, kellel vallasekretäri ameti jaoks ettevalmistus puudub ja tema 1921. a. omandatud kutseõiguse tunnistus kaotas oma positiivse väärtuse. Järelikult talitas Palivere vallavolikogu seadusevastaselt, kui ta Jaan Reinansi vallasekretäriks valis, mispärast kaevatud rahukohtuniku otsuse tühistamiseks puudub alus. Ei ole asja kohta mingit tähtsust neil asjaoludel, et Jaan Reinans on 1929. a. mõni aeg vallasekretäri abiks olnud ja et tema ametist tagandamisest on 6 aastat mööda, sest tema uuesti vallasekretäriks valimiseks oli tarvilik ametioskuse tunnistuse esitamine, mis välja antud peale Siseministri 19. V. 1923. a. otsust.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Palivere vallavolikogu voliniku Johannes Treuholdi revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. oktoobril 1929. a.

Kilingi valla voliniku Peet Gerberson'i ja Kilingi-Nõmme alevi voliniku vann. adv. Artur Jungi kaebused Kohtu- ja Siseministri otsuse peale 27. aprillist 1929. a. maa-alade eraldamise asjas Kilingi-vallale ja Pärnu Maavalitsusele Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 korras.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maa-ala kohta, mille eraldamist palusid Pärnu Maavalitsus ja Kilingi Vallavalitsus linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 korras, tegi Kohtu- ja siseminister 27. aprillil 1929. a. järgmise otsuse : 1) Pärnu Maavalitsuse nõudmise osaliseks rahuldamiseks kanda planeerimiskavasse eraldamiseks Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 korras Kilingi-Nõmme alevi administratiivpiirides asuvast end. Saarde ev. luteriusu kihelkonnakoolimaja krundist 0,80 ha, millest 0,34 ha asub üle Kantsi tänava koolimaja vastu ja 0,46 ha koolimaja ümbruses kuni uue rajatava tänavani; 2) Kilingi vallavalitsuse nõudmine jätta rahuldamata.

Selle otsuse vastu andsid Riigikohtule kaebused 1) Kilingi valla esindaja vallasekretär Peet Gerberson, kes palub kaevatud otsuse tühistada ja Kilingi vallavalitsuse nõudmise rahuldada või asi Kohtu- ja siseministrile uueks otsustamiseks saata ja 2) Kilingi-Nõmme alevi volinik vann. adv. Artur Jung, kes palub samuti tühistada kaevatud otsuse ja asi Kohtu- ja siseministrile uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 põhjal peavad vastavad omavalitsused selle seaduse alusel nende valdamisele antud maade jaoks valmistama planeerimiskava. Sama paragrahvi teises lõikes on tähendatud, et kinnitamiseks esitatud planeerimiskava alusel eraldab Vabariigi Valitsus Siseministeeriumi ettepanekul teistele omavalitsustele või riigile tarvilikud maa-alad, kuna ülejäänud maad ühes riigile kuuluvate päraldistega lähevad pärast kava kinnitamist vastava omavalitsuse omanduseks. Asja algtoimetusest nähtub, et Pärnu maavalitsus ja Kilingi vallavolikogu on esinenud Kilingi-Nõmme alevi omavalitsusele palvetega eraldada neile palvetes tähendatud maa-alad Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse alusel alevi valdamisele läinud maade planeerimisel. Kilingi-Nõmme alevivolikogu on mõlemad palved otsustanud eitavalt, mille tagajärjel küsimuse lahendamine eelnimetatud seaduse teostamise määruse § 4 põhjal on läinud Siseministeeriumile, kes küsimuse on ka otsustanud. Nagu nähtub Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse § 3 teisest lõikest, ei ole Siseministeeriumi otsused neis asjus lõplikud, vaid Siseministeerium peab oma otsused ettepanekutena esitama Vabariigi Valitsusele, kes lõpliku otsuse teeb. Sellest järgneb, et ka kaebused Siseministeeriumi otsuste peale tuleb esitada Vabariigi Valitsusele, mitte aga Riigikohtule.

Eeltoodud põhjendustel Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113—1927, sead. nr. 90) § 3 teise lõike põhjal **otsustas** Riigikohus: Kilingi valla voliniku Peet Gerbersoni ja Kilingi-Nõmme alevi voliniku vann. adv. Artur Jungi kaebused sisuliselt läbi vaatamata jätta.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. oktoobril 1929. a.

Tartu Maavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Jans'i kaebus Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna otsuse peale, mis väljendatud kirjas 17. juun. 1929. a. nr. 3441²⁸ maavalitsuse teede jaoskonna koosseisu kahe koha võrra vähendamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tartu Maavalitsuse volinik vann. adv. J. Jans tühistada Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna otsused Tartu Maavalitsuse teede-osakonna koosseisu muutmise kohta, mis teatatud vahikirjades 7. ja 17. juunist 1929. a. nr. 3441—28 ja tunnistada, et v/k. nr. 3441 — 14. III. 1929. a. teatatud otsus mainitud koosseisu kohta on seadusepärane ja lõplik 1929. a. kohta, sest vahikirjadest nr. 3441 — 1928. a. 7. ja 17. juunist 1929. a. nähtuvat, et Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakond on peale seda, kui ta Tartu Maavalitsuse eelarve 1929. aastaks teede-osakonna koosseisu suhtes täitmisele oli lubanud, oma otsust muutnud ja asjaajaja-tehnika ning laduvalitseja teedekapitali arvel ülal peetavate ametnikkude hulgast maha kustutanud. Kirjas nr. 3441 — 14. III. 1929. a. tähendatud kokkulepe olevat ajutine olnud. Kuid seaduses ei olevat käesolevas asjas mingisuguseid ajutisi kokkuleppeid ette nähtud ja mainitud v/k. 14. III. 1929. aastal ei olevat ka öeldud, et eelarve täitmisele lubamine oleks ajutine. Seepärast olevat uus otsus vastuvõtmatu, kui ilma ühe poole nõusolekuta tehtud ja eelarvet kesk aastat segi ajav korralliku asjaajajamise seisukohalt ja kui seadusega mitte kokkukõlas olev.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tartu Maavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Jans'i kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Juhtnõõrid maakonna teedekapitali arvel ülal peetava alalise tehnilise organisatsiooni kujundamiseks (RT 10 — 1929) näevad ette, et teede-osakondade koosseisu määrab kindlaks maavalitsus kokkuleppel Teedeministeeriumiga (§ 3). Selle kokkuleppe alusel kujundab maavolikogu tähendatud organisatsiooni Maanteede seaduse § 61 põhjal. Kuna käesoleval juhul Tartu Maavalitsusel teedeosakonna alalise tehnilise koosseisu kohta kokkulepe Teedeministeeriumiga oli, nagu see nähtub Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna kirjast 14. III. 1929. a. nr. 3441, ja Tartu Maavolikogu on selle organisatsiooni koosseisu oma koosolekul 15/16. III. 1929. a. kinnitanud ning see maavolikogu otsus on Siseministeeriumi poolt täitmisele lubatud, siis, silmas pidades, et iga omavalitsus ajab oma asju koostatud ja kinnitatud eelarve alusel, ei võinud Teedeministeerium seaduslikus korras kindlaks määratud Tartu Maavalitsuse teede-osakonna koosseisus muudatusi eelarveaasta kestel enam ette võtta.

Neil põhjustel ja Adm. K.K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna korraldused, mis Tartu Maavalitsusele teada antud kirjadega 7. ja 17. juunist 1929. a. nr. 3441-28 all, tühistada.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. oktoobril 1929. a.

Helga Ungern-Sternberg'i voliniku vann. adv. Otto Tief'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 25. septembrist 1928. a. „Leviveski“ nr. 109a talust Theodor Kypree' pärijatele Reinhold Rannale ja Mihkel Bakhof'ile maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Reinhold Ranna ja Mihkel Bakhof'i palvel otsustas Tori valla kohalik korralduskomisjon 16. II. 1927. a. Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise sead. § 2

lit. c p. 1 põhjal eraldada maakasutajatele Theodor Kypree' pärijatele Helga Ungern-Sternberg'i Leviveski nr. 109/a talust $\frac{1}{3}$ ha maad. H. Ungern-Sternberg'i kaebusel otsustas 30. V. 1928. a. Pärnu Maakorralduse Komisjon Tori valla korralduskomisjoni otsuse tühistada ja R. Ranna ja M. Bakhof'i palve tagasi lükata põhjendusel: 1) et nõudjad ei ole tõendusi esitanud vahekorra kohta maaomanikuga ja oma õiguste kohta esineda Kypree' pärijate nimel maa eraldamise nõudega; 2) et $1\frac{1}{2}$ -vakamaaline maa-ala, mille eraldamist nõutud, on Theodor Kypree' omal ajal endiselt omanikult rendile võtnud veski ja villatööstuse alla ja asutanud sinna puht-töendusliku iseloomuga majapidamise; 3) et kummalgi nõudjal on mujal riigirendikohad kasutada pikemaajaliste rendilepingute alusel.

Mihkel Bakhof'i ja Reinhold Ranna edasikaebusel otsustas 25. sept. 1928. a. Maakorralduse Peakomisjon tühistada Tori valla korralduskomisjoni otsuse 16. II. 1927. a. ja Pärnu Maakorralduse Komisjoni otsuse 30. V. 1928. a. ja tunnistada, et „Leviveski“ nr. 109a talu maast kuulub eraldamisele Kypree' pärijaile nende hoonete alune ja õue maa kuni $\frac{1}{3}$ hektaarini. Peakomisjon leidis: 1) et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse andmise motiividest olevat näha, et seaduseandja ei ole tahtnud seadusest välja jätta väikemajapidamisi, millel asutatud äri- või töõndusettevõtted; 2) et asjaolul, et kõik Kypree' pärijad ei ole esinenud maa eraldamise nõudega, ei olevat tähtsust, sest maa korraldamist võivat nõuda maa kasutaja; 3) et tähtajalist maade kasutamist ei saavat lugeda maaks, mis kasutajale kindlustatud, ning selleks tulevat lugeda maad, mis kasutamises on omandusõiguse või põlise tarvitamise õiguse alusel; 4) et käesolevas asjas olevat tegemist maa eraldamisega Kypree' pärijaile, mispärast sellel asjaolul ei olevat tähtsust, et ühele pärijale on mujalt maad eraldatud; 5) et sellel asjaolul ei olevat tähtsust, kas maad kasutatakse isiklikult või edasirentimise teel.

Riigikohtule antud kaebuses palub Helga Ungern-Sternberg'i volinik vann. adv. Otto Tief tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse, seletades: 1) et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel võivat kuuluda korraldamisele kaubandus- või töõndusettevõtte kohad ainult juhul, kui need omavad väikemajapidamise iseloomu, aga mitte ettevõtte, millel on kaubandus- või töõndusettevõtte äritunnistus; 2) et Peakomisjon olevat otsustanud maad eraldada Kypree' pärijatele, maa eraldamist olevat aga nõudnud Rand ja Bakhof isiklikult maa kasutamise fakti alusel. Rand ei olevatki kaaspärija, aga Bakhof'ile olevat juba maad „Muraka“ talust eraldatud; 3) et pikaajalist rendilepingut tulevat lugeda küllalt kindlustatud majapidamisviisiks ja et Bakhof'ile kui ka Rannale olevat kindlustatud nende kasutada olevate töõnduskohtade omandamise võimalus RT 16 — 1928. avaldatud seaduse nr. 85 § 3 alusel.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu asja algoimetusest nähtub, on esialgse avaldise maa eraldamise kohta andnud isiklikult Reinhold Rand ja Mihkel Bakhof. Kuid juba kohalikus vallakomisjonis on nad oma nõudmist põhjendanud Theodor Kypree' maa kasutamise ja tuginenud pärimisõigusele. Valla komisjonis koostatud teatelehes on juba märgitud, et Rand ja Bakhof nõuavad maa eraldamist kui Theodor Kypree' pärijad. Kaebaja ei eita, et Bakhof on kaaspärija Theodor Kypree' järele. Sellepärast, kuigi R. Rand kaaspärija ei ole, on Bakhof'il kui pärijal ka üksinda õigus maa eraldamist nõuda, hoolimata sellest, et teised kaaspärijad maa eraldamist ei ole nõudnud ja temale selleks volitust ei ole andnud. Kui esitatud maaeraldamise nõudmise arutusel selgus, et maa eraldamist on õigus nõuda Theodor Kypree' pärijatel, ja et selle nõudmise on esitanud ainult üks pärijatest, siis ei olnud ka alust eraldada maad isiklikult nõudjale, vaid üldse pärijatele, kes asja kohta ise omavahel kokku võivad leppida. Et asja niisugusel otsustamisel R. Ranna ja M. Bakhof'i isikliik avaldis rahuldumata on jäetud, selle vastu oleks võinud ka R. Rand ja M. Bakhof kaebusega esineda, kui nad oleksid leidnud, et maa oleks tulnud neile isiklikult eraldada, kuid

nemad seda teinud ei ole. Kõige selle põhjal tuleb Peakomisjoni otsuse põhistusi maa eraldamise kohta, mis lähtuvad seisukohast, et käesolevas asjas on Theodor Kypree' pärijatele maad eraldatud, mispärast R. Ranna ja M. Bakhof'i isiklikud seisukorrad ei ole asja otsustamisel olulised, õigeks pidada. Olulise tähtsusega on aga käesoleva asja otsustamisel küsimuse lahendamine, kas see maa, mis on eraldatud, üldse kuulub Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel korraldamisele. Tähendatud seaduse § 1 järgi kuuluvad selle seaduse alusel üldiselt korraldamisele: 1) renditalud, 2) iseseisvad väikemaapidamised ja 3) väikemajapidamised, mis enne 1920. a. asutatud maaomaniku nõusolekul ja mida ei kasutata töölepingu alusel. Maakorralduse Peakomisjon on oma otsuse põhistuses seletanud, et seaduseandmise motiividest olevat näha, et seaduseandja ei ole tahtnud seadusest välja jätta väikemajapidamisi, millel asutatud äri- või tööndusettevõtted. See seletus on esitatud kujul õige, kuid selle järgi peab ka igal üksikul juhul selgitama, kas majapidamine, mille koosseisu kuuluvad äri- ja tööndusettevõtted, hoiab ikka veel alles väikemajapidamise iseloomu, ja ainult küsimuse jaataval otsustamisel tuleb antud majapidamine tunnistada korraldamisele kuuluvaks eeltähendatud seaduse alusel. Ei ole aga teatud majapidamisel enam väikemajapidamise iseloomu, siis ei või ka see korraldamisele kuuluda Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel. Küsimuse selgitamisel tuleb arvesse võtta majapidamise asutamise sihti ja otstarvet ja majapidamise üldist iseloomu, kas maa rentimise eesmärgiks on olnud omale eluaseme kindlustamine ja väikemajapidamise asutamine, või otseselt töönduslike ja äriettevõtete asutamine, mille iseloom ületab väikemajapidamise piirid. Maakorralduse Peakomisjon ei ole sellest seisukohast küsimust üldse selgitanud ja Peakomisjoni otsuse põhistusest ei selgu, missugustel kaalutlustel Peakomisjon on tunnistanud Theodor Kypree' poolt asutatud vesiveski ja villatööstuse väikemajapidamiseks.

Ettetoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 25. septembrist 1928. a. tühistada ja asi Maakorralduse Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. oktoobril 1929. a.

Olustvere Vallavalitsuse voliniku Johan Mandel'i revisjonkaebus Suure-Jaani jaoskonna rahukohtunikule otsuse peale 24. maist 1929. a. Viljandi Maavalitsuse protesti asjas Olustvere Vallavolikogu 1929 a. 12. aprilli otsuse prot. nr. 11 p. V vastu Suure-Jaani II astme algkooli ülalpidamise kulude mittetasumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Suure-Jaani jaoskonna rahukohtunikule antud protestis seletas Viljandi Maavalitsuse volinik sama maavalitsuse esimees H. Lauri, et otsustega 19. nov. 1924. a. ja 26. okt. 1927. a. võtnud Olustvere Vallavolikogu endale kohustise Suure-Jaani II astme algkooli ülalpidamise kulude kandmiseks proportsionaalselt Olustvere vallast selles koolis käivate laste arvule. Nimetatud kooli pidanud ülal maakond valdade ja alevite arvel, kes selleks kohustise ja lubaduse andnud. Nüüd, kui Olustvere valla lapsed on Suure-Jaani II astme algkoolis õppinud ja nendele vastavad kulud tehtud, otsustanud Olustvere Vallavolikogu tagantjärele 12. aprillil 1929. a. neid kulusid mitte tasuda. Et oma peale võetud kohustistest tagantjärele vabaneda ei võivat, siis palus rahukohtunikku tühistada Olustvere Vallavolikogu otsuse 12. aprillist 1929. a. prot. nr. 11 p. 5. Otsusega 24. maist 1929. a. rahuldas Suure-Jaani jsk. rahukohtunik Viljandi Maavalitsuse voliniku protesti.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Olustvere Vallavalitsuse volinik Juhan Mandel tühistada Suure-Jaani jaoskonna rahukohtuniku otsuse ja jätta tagajärjeta Viljandi Maavalitsuse protesti või saata asi uueks otsustamiseks Viljandi I jsk. rahukohtunikule, seletades, et Viljandi Maavalitsus nõudvat tema volitajalt II astme algkooli majanduslikkude kulude kandmist aja eest, mil Olustvere vallas 6-kl. algkool veel sunduslik ei olewat olnud. Selle aja eest ei olewat Olustvere vald kohustatud neid kulusid kandma, nagu seda Riigikohus olewat seletanud otsuses 4. okt. 1927. a., toim. nr. 682I¹. Nimetatud Riigikohtu otsusega saanud tema volitajale selgeks, et vallavolikogu otsused 1924. a. ja 1927. a. Suure-Jaani II astme algkooli ülalpidamise kulude kandmise asjus olewat seadusevastased, mispärast vallavolikogu õigustatud olnud oma varemtehtud otsuseid muutma. Seadusevastased vallavolikogu otsused ei loovat maavalitsusega mingisugust lepingulist vahekorda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Avalikkude algkoolide seaduse elluviimise määruse (RT 153/154 — 1920) § 5 märkuse järele on vallavolikogud õigustatud 6-aastalist koolikohustist maksma panema enne kui see sünnib üle riigi. Kui Olustvere Vallavolikogu oma otsustega 19. XI. 1924. a. ja 26. X. 1927. a. Viljandi Maavalitsuse ettepanekul vabatahtlikult enda peale võttis kohustise kanda Suure-Jaani II astme algkooli majanduslikud kulud proportsionaalselt Olustvere vallast selles koolis käivate laste arvule, siis sellega soovis ta võimaldada oma valla lastele haridusesaamist 6-kl. algkooli piirides. Sellepärast ei sisalda need vallavolikogu otsused midagi seadusevastast. Vallavolikogu tuginemine Riigikohtu otsusele 4. oktoobrist 1927. a. on käesoleval korral aluseta, sest tähendatud otsusega lahendatud asjas ei olnud tegemist vabatahtlikult valla kanda võetud kooli majanduslikkude kulude kandmise kohustisega. Oli Olustvere Vallavolikogu Viljandi Maavalitsuse ettepanekul vabatahtlikult enda peale võtnud Suure-Jaani II astme algkooli majanduslikkude kulude kandmise vastavalt Olustvere vallast selles koolis käivate laste arvule, siis ei või vallavolikogu selle kohustise kandmisest tagantjärele loobuda, nagu rahukohtunik õieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K.K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Olustvere Vallavalitsuse voliniku Johan Mandel'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. oktoobril 1929. a.

Otepää Alevivolikogu ja Alevivalitsuse voliniku vann. adv. abi Boris Niidu revisjonkaebus Otepää jsk. rahukohtuniku otsuse peale 15./18. juulist 1929. a. Ludvig Tina' kaebe asjas Otepää Alevivalitsuse ja Ehituskomisjoni ühise otsuse vastu 11. maist 1929. a. prot. nr. 73 p. 11 ja sama alevivolikogu otsuse vastu 7. juunist 1929. a. prot. nr. 5 p. V kaebaja krundil asuva hoone ehitamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja, riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

14. juunil 1929. a. Otepää jaoskonna rahukohtunikule antud kaebuses palus Ludvig Tina' volinik vann. adv. abi Joh. Tuul tühistada Otepää Alevivalitsuse ja alevi ehituskomisjoni ühise otsuse 11. maist 1929. a., prot. nr. 73 p. II selles osas, milles nõutakse, et tema volitaja poolt püstitatav hoone peab tänavast vähemalt 3 jalga eemal olema, seletades: 1) Otepää Alevivalitsuse poolt ei olewat seni maksma pandud sundmäärust ehitusviiside kohta alevis, mispärast puuduvat alus nõuda hoone ehitamist 3 jalga tänavast eemale; 2) tema volitaja ei ehitavat uut hoonet, vaid ehitavat vanale majale teist korda;

3) ehitatav hoone asuvat kinnistatud krundil, mis pärast alevivalitsusel ja ehituskomisjonil puuduvat alus nõuda hoone ehitamist tänavast eemale. Samal päeval sama rahukohtunikule antud kaebuses palus Ludvig Tina' volinik vann. adv. abi Joh. Tuul tühistada ka Otepää Alevivolikogu otsuse 7. juunist 1929. a., millega on Ludvig Tina' ehitustööd seisma pandud ja temale keelatud hoonet senisele kohale ehitada. Kohtuistungil 15. juulil 1929. a. määras rahukohtunik mõlemad eelnimetatud kaebused ühendada ja ühiselt arutada ning otsustada. Otsusega 15./18. juulist 1929. a. rahuldab Otepää jsk. rahukohtunik Ludvig Tina' voliniku kaebused ja tühistas mõlemad kaevatud otsused.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Otepää Alevivolikogu ja Alevivalitsuse volinik vann. adv. abi Boris Niit tühistada Otepää jaoskonna rahukohtuniku otsuse 15./18. juulist 1929. a. ja asi samale rahukohtunikule või teisele rahukohtunikule uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Ehitusseaduse § 177 märkus 2 põhjal on igasuguste ehitiste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani võetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi (RT 68 — 1924). Ehitusseaduse § 77 täiendamise seaduse (RT 191/192 — 1925) märkus 3 põhjal on eelmises (2.) märkuses ette nähtud kord ehitiste püstitamiseks ja maa-alade võtmiseks tänavate, avalikkude platside ning parkide alla maksev ka alevite suhtes. Käesolevas asjas ei ole rahukohtunik selgitanud, kas Otepää alevil on kinnitatud ehitusplaan või mitte ja, jaataval korral, kas Ludvig Tina' hoone püstitatakse selle plaani järele või selle plaani vastaselt. See asjaolu, et Otepää Alevivalitsus ei ole seni ehituste püstitamise kohta sundmäärust maksma pannud, ei õigusta Ludvig Tina' hoonet püstitama ehitusplaani vastaselt, olgugi obrokkrundil.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Otepää jaoskonna rahukohtuniku otsus 15./18. juulist 1929. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Elva jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18./25. oktoobril 1929. a.

Johannes Öunmann'i voliniku vann. adv. abi August Otti kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 25. septembrist 1928. a. Johannes Valdmann'i omanduses olevast Kõrtsi-Mardi talust maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 25. septembrist 1928. a. jättis Maakorralduse Peakomisjon tagajärjeta Johannes Öunmann'i kaebuse Järva Maakorralduse Komisjoni otsuse peale maa eraldamise nõudmise asjas Võhmuta vallas asuvast Johannes Valdmann'i päralt olevast Kõrtsi-Mardi talust põhjusel, et eraldada palutav maa-ala asub maavalitsuse ettepanekul Siseministri poolt kinnitatud Järva-Jaani aleviku ehituspiirkonnas.

Riigikohtule antud kaebuses palub Johannes Öunmann'i volinik vann. adv. abi August Ott tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse ja asi samale Peakomisjonile uueks otsustamiseks tagasi saata, seletades, et tema volitaja on maa eraldamise nõudmise esitanud 9. aprillil 1926. a., kuna Järva-Jaani aleviku ehituspiirkond on Siseministri poolt kinnitatud alles 30. septembril 1927. a., s.o. pärast maakeraldamise nõudmise esitamist.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (RT 16 — 1926) alusel kuuluvad korralda-

misele kogukonna-, asutiste- ja erarendimaad, mis asuvad väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piire ning maavalitsuste ettepanekul Siseministri poolt kinnitatud alevikkude ehituspiirkondi. Käesolevas Johannes Ōunmann'i maaeraldamise nõudmise asjas on tekkinud vaidlus selle üle, kuidas tuleb mõista ütlust: „Siseministri poolt kinnitatud alevikkude ehituspiirkondi“. S. o. kas seaduseandja mõtles alevikke, mille ehituspiirkonnad seaduse maksamahakkamise ajaks Siseministri poolt juba kinnitatud on, või alevikke, mille ehituspiirkonnad Siseministri poolt edaspidi kinnitatakse. Kui silmas pidada, et eelnimetatud seaduse väljaandmise ja maksamahakkamise ajal ühegi aleviku ehituspiirkond Siseministri poolt veel kinnitatud ei olnud, nagu nähtub Siseministeeriumi poolt Riigikohtule esitatud Siseministri poolt kinnitatud piirkondadega alevikkude ja raudteejaamade nimestikust, siis on selge, et seaduseandja võis mõelda ainult alevikke, mille ehituspiirkonnad Siseministri poolt edaspidi kinnitatakse. Johannes Ōunmann on maaeraldamise nõudmise esitanud küll enne Järva-Jaani aleviku ehituspiirkonna kinnitamist Siseministri poolt, kuid enne küsimuse lõplikku otsustamist Maakorralduse Peakomisjonis, kuhu asi oli läinud edasikaebuste teel, oli Järva-Jaani aleviku ehituspiirkond Siseministri poolt juba kinnitatud. Sellepärast talitas Maakorralduse Peakomisjon õieti, kui ta arvestas asjaolusid, mis olid olemas asja lõpliku otsustamise ajal, ja Johannes Ōunmann'i maaeraldamise nõudmise tagajärjeta jättis. Lõpuks tuleb tähendada, et Johannes Ōunmann'il on õigus maakorraldamist nõuda Riigikogu poolt 11. detsembril 1928. a. antud Alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seaduse alusel (RT 104 — 1928).

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K.K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Johannes Ōunmann'i voliniku vann. adv. August Oti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. oktoobril 1929. a.

Frieda Pedak'u kaebus Aktsiisi Peavalitsuse korralduse peale alkoholiste jookidega kauplemise keelamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusepp, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Frieda Pedak, et kirjaga 25. juunist 1929. a. nr. 1490 all olevat Aktsiisi Peavalitsuse monopoliosakond peavalitsuse direktori allkirjaga teatanud Tartu-Valga prefektile, et temale ära keelatakse Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 6 põhjal (RT 50 — 1927) alkoholiste jookidega kauplemine Tartus, Riia tän. nr. 91, põhjusel, et ta olevat Tartu 2. jsk. rahukohtuniku käskotsusega 10. apr. 1929. a. karistatud RNS § 29. põhjal 7 krooniga ehk 2-päevase arestiga seepärast, et tema poolt ei ole piirituse ja alkoholiste jookide müügi kohta käiva Rahaministri määruse § 24 ette nähtud tähtajal aktsiisiringkonna juhatajale esitatud Eesti Panga Tartu osakonna kviitungit, mille vastu on tasutud kr. 200.— patendimaksu 1928. a. eest. Seda kviitungit ei olevat temal võimalik esitada seepärast, et see kviitung on kaduma läinud ja võimalik ei olevat olnud seda üles leida. Seda seletanud tema ka 7. aktsiisiringkonna 3. jsk. juhatajale Jõe. Selle kviitungi mitteesitamise eest karistanudki rahukoh-tunik teda 7 kr. ehk 2-päevase arestiga.

Nüüd olevat Aktsiisi Peavalitsus eelnimetatud kirjaga Tartu-Võru prefektile korralduse teinud, temale, kaebajale, teatada, et temal enam luba pole alkoholiste jookidega kaubelda just eespoolnimetatud karistuse pärast Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi sea-

duse § 15 p. 6 põhjal. Selles paragrahvis olevat selgesti väljendatud, missugustel juhtudel müügiluba ära võetakse, kuid seal ei olevat mitte öeldud, et rahatrahviga karistamine rahukohtuniku käskotsusega RNS § 29 põhjal ka kuidagi kitsendavalt mõjaks müügiloa suhtes. § 15 nägevat ette korduvat karistamist, nagu selle paragrahvi p. 7-gi; seepärast ei olevat Aktsiisi Peavalitsuse korraldus kokkukõlas Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadusega ning tulevat tühistada. Neil põhjustel palub kaebaja Aktsiisi Peavalitsuse korralduse tühistada ning ühtlasi kaevatud korralduse täitmise esialgselt seisma panna.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Aktsiisi Peavalitsuse korraldus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse (RT 50 — 1927, sead. nr. 46) § 15 p. 7 põhjal ei või alkoholiliste jookide müügi kohtade pidajateks või juhtijateks olla isikud, kes pidades või juhtides alkoholiliste jookide müügikohti, toimepanid süütegesid, mille tagajärjel müügikoht suleti, või kes kohtulikult karistatud alkoholiliste jookide müügi seaduste ja määruste rikkumise eest, kahe aasta jooksul, arvates karistamisest või müügikoha sulgemisest.

Nagu asjatoimetuses olevast 7. ringkonna 3. jsk. juhataja J. Jõe 12. III. 1929. a. nr. 126 all protokollist nähtub, on restoranipidaja Tartus, Riia tän. nr. 91, Frieda Pedak tagasi andmata jätnud Eesti Panga Tartu osakonna kviitungi, mille vastu on 1928. a. eest patendimaksu tasunud kr. 200.— suuruses, sellele vaatamata, et Rahaministri poolt Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi kohta antud määruse § 24 põhjal pidanud see esitatud olema 2 nädala jooksul aktsiisiringkonna valitsusele peale maksvuse tähtaja lõppu (31. XII. 1928. a.), vabandades seda sellega, et ta olevat selle kviitungi kogemata teiste paberitega ühes ahju visanud. Tähendatud protokollil põhjal palus Aktsiisi Peavalitsus 6. IV. 1929. a. nr. 13998 all Tartu 2. jsk. rahukohtunikku Frieda Pedak'u Rahaministri poolt antud määruse § 24 (RT 74 — 1927) rikkumise pärast, nimelt, et ta oma restorani 1928. a. peale antud patenti peale maksvuse tähtaja lõppu kahe nädala jooksul kohaliku aktsiisiringkonna valitsusele tagasi ei andnud, vastutusele võtta R.N.S. § 29 põhjal, ja rahukohtunik oma käskotsusega 10. apr. 1929. a. on ka Frieda Pedak'ut tähendatud Rahaministri määruse § 24 põhjal süüdlaseks tunnistanud ja teda karistanud 7 krooniga või selle mittemaksmise korral 2-päevase arestiga, milline otsus on seadusejõusse astunud. Ülalesitatud asjaoludest nähtub, et Frieda Pedak on küll jõusseastunud kohtuotsusega karistatud, kuid mitte Alkoholiliste jookide müügi seaduste ja määruste rikkumise pärast, vaid Rahaministri määruse (RT 74 — 1927) § 24 rikkumise pärast, milline määrus on küll Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 41 põhjal välja antud, kuid mille § 24 oma sisu poolest seisab väljaspool Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse määruste piire. § 24 nõudel, et load ja patendid antakse 2 nädala jooksul peale maksvuse tähtaja lõppu kohalikule aktsiisiringkonna või jsk. valitsusele tagasi, ei ole mingit sidet Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse ja piirituse ja alkoholiliste jookide müügiga või selle müügi kohta maksuma pandud sundmäärustega, vaid sisaldab endas ainult maksvusekaotanud dokumendi tagasiandmise korda, millise dokumendi (patendi) tagasiandmine üldse ei ole Seadusega piirituse ja alkoholiliste jookide müügi koha pidajatele kohuslikuks tehtud. Pealegi nähtub esitatud asjaoludest, et kaebajal on kaduma läinud maksukviitung, aga mitte patent. Kõigil neil kaalutlustel leiab Riigikohus, et Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 kohaldamine kaebaja Frieda Pedak'u suhtes on aluseta, mispärast kaevatud korraldus ei või jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Seepärast ja Adm. K.K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Aktsiisi Peavalitsuse korraldus, mis nimetatud peavalitsuse monopoliosakonna poolt kirjaga 25. juunist 1929. a. nr. 1490 all teada antud Tartu-Valga prefektile, tühistada.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. oktoobril 1929. a.

Aleksei Ivanov'i kaebus Aktsiisi Peavalitsuse peadirektori otsuse peale 26. juunist 1929. a. alkoholiste jookidega kauplemise õiguse kaheks aastaks äravõtmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Alkoholiste jookide müügi õigusega restorani pidaja Aleksei Ivanov oli karistatud Petseri I jsk. rahukohtuniku 4. aprillil 1929. a. jõusse astunud otsusega RNS § 29 põhjal RT 50 — 1927 avaldatud seaduse nr. 46 § 34 — III osa ja RT 74 — 1927 avaldatud Vabariigi Valitsuse määruse I osa rikkumise eest, mis seisis selles, et tema restoranis on täiesti puudunud viinapudelid mahutusega $\frac{1}{4}$ liitrit müümiseks riigihinnaga. Vahekirjaga 26. juunist 1929. a. nr. 1515 teatas Aktsiisi Peavalitsus Võru-Petseri prefekti kaudu A. Ivanov'ile, et Alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 põhjal temal ei ole õigust kahe aasta jooksul, arvates 4. aprillist 1929. a., alkoholiste jookidega kaubelda ja et kauplemise jätkamisel tuleb tema vastutusele võtta RNS § 51⁴ põhjal, müüki Akts. sead. § 102 märkuse põhjal sulgedes.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksei Ivanov muuta Aktsiisi Peavalitsuse määrus 26. juunist 1929. a., seletades, et Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 põhjal ei või alkoholiste jookide müügi kohtade pidajateks olla isikud, kes karistatud säärase alkoholiste jookide müügi seaduste ja määruste rikkumiste eest, mis näevad ette peale hariliku karistuse veel õiguste kitsendamist alkoholiste jookide müügi õiguse äravõtmise näol, nagu Akts. sead. §§ 1112, 1115 ja 1117, ja et RNS § 29 põhjal karistamine ei võta ära õigust alkoholiste jookidega müügikohta pidada.

Asja arutusel Riigikohtus seletas kaebaja volinik täiendavalt, et Piirituse ja alkoholiste jookide müügi seaduse § 31 põhjal ei olevat tema volitajale kohuslik pidada müümiseks viinapudeleid mahutusega $\frac{1}{4}$ liitrit ja see ei olevat kohuslikuks tehtud ka Vabariigi Valitsuse määrusega 27. VII. 1927. a., mis pärast tema volitaja tegelikult ei olevatki alkoholiste jookide müügi seadusi ja määrusi rikkunud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 järgi on alkoholiste jookide müügikoha pidamise õiguse kaotamise ainsaks tingimuseks, et müügikoha pidaja on karistatud jõusseastunud kohtuotsusega alkoholiste jookide müügi seaduste või määruste rikkumise eest, mille juures karistamäär al ei ole üldse tähtsust, vaid müügikoha pidamise õiguse kaotus järgneb igale karistamisele. Seepärast ei ole alust selle õiguse kaotust siduda ainult karistamisega nende süütegude eest, mille eest juba kohtukaristusena on ette nähtud selle õiguse kaotamine. Mis puutub kaebaja voliniku seletusse, et tema volitajale üldse ei olnud kohuslik pidada viinapudeleid mahutusega $\frac{1}{4}$ liitrit, siis ei saa ka seda seletust põhjendatuks pidada. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 31 on küll ette nähtud piirituse ja viina müük väljaviimiseks kinnistes pudelites, mis sisaldavad $\frac{3}{4}$ liitrit piiritust, kuid sama paragrahvi järgi on Vabariigi Valitsusel õigus lubada piiritust ja viina müügile lasta ka suuremates ja väiksemates pudelites. Vabariigi Valitsuse määrusega 27. VII. 1927. a. ongi lubatud viina müügile lasta kinnistes pudelites, mis sisaldavad $\frac{1}{4}$ liitrit ja 3 liitrit vedelikku, kusjuures esimene suurus on määratud ainult kohaltarvitamiseks Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 5 ette nähtud müügikohtades, kus müük kinnistes pudelites sama seaduse § 34 järgi sunduslik. Kui § 34 kolmas lõige

määrab, et selle paragrahvi esimeses ja teises lõikes nimetatud müügikohtades peab igal ajal tarvilikul määral tagavaraks olema viina kinnistes pudelites, siis võib seda ikka mõista ainult nii, et tagavaraks peab olema viina pudelites, mille mahutus ette nähtud nii selle seaduse § 31 kui ka selle paragrahvi põhjal Vabariigi Valitsuse poolt antud määruses, s.o. tagavaraks peab olema viina kinnistes pudelites igas mahutuses, milles viina seaduslikus korras müügile lastud. Vabariigi Valitsuse määruses on isegi eriti tähendatud, et pudelid $\frac{1}{4}$ -liitrilise mahutusega on määratud kohaltarvitamiseks selle seaduse § 5 ette nähtud müügi-kohtades, kus müük kinnistes pudelites sama seaduse § 34 järgi sunduslik.

Kõigil ettetoodud põhjustel ei ole alust kaebuse rahuldamiseks, mispärast Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Aleksei Ivanov'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. oktoobril 1929. a.

Johannes Alber'i kaebus Aktsiisi Peavalitsuse otsuse peale 26. juunist 1929. a. alkoholiliste jookidega kauplemise õiguse kaheks aastaks äravõtmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Rakvere 2. jsk. rahukohtuniku 1. nov. 1928 a. jõusse astunud käskotsusega on Johannes Alber RNS § 29 põhjal karistatud 10 krooniga või selle mittemaksmise korral 2-päevase arestiga RT 74 — 1927 avaldatud Rahaministri sundmääruse § 9 rikkumise eest, mis seisis selles, et tema ei saanud õigel ajal ärakirja oma viinakaupluse arveraamatust kohalikule akts. ringkonna valitsusele. Vähekirjaga 26. juunist 1929. a. Viru-Järva prefektile palus Aktsiisi Peavalitsus teatada Johannes Alber'ile, et Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 põhjal ei ole Alber'il õigust kahe aasta jooksul, arvates 1. nov. 1928. a., alkoholiliste jookidega kaubelda ja et kauplemise jätkamisel tuleb ta RNS § 51⁴ põhjal vastutusele võtta, alkoholiliste jookide müüki Akts. sead. § 102 teise märkuse põhjal sulgedes.

Riigikohtule antud kaebuses palub Johannes Alber tühistada Aktsiisi Peavalitsuse korralduse, seletades: 1) et Rahaministri määruse § 9 rikkumine ei võivat aluseks olla Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 j. 7 kohaldamiseks, sest selles olevat ette nähtud süüteod müügi tegevuse juures, aga mitte viivituses teadete saatmises. Käesoleval juhul olevat kaebaja arveraamatust ärakirja kõigest 6 päeva hiljem saatnud, kui määruses ette nähtud; 2) et Rahaministri määruse § 25 alusel (RT 74 — 1928) oleks pidanud kaebajalt vastavad load ja patendid ära võetama aktsiisiametnikkude poolt kahe nädala jooksul, arvates 1. novembrist 1928. a., aga mitte kuus kuud hiljem.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 järgi ei või alkoholiliste jookide müügi kohtade pidajateks ja juhtijateks olla isikud, kes pidades või juhtides alkoholiliste jookide müügikohti toime panid süütegusid, mille tagajärjel müügikoht suleti, või kes kohtulikult karistatud alkoholiliste jookide müügi seaduste ja määruste rikkumise eest kahe aasta jooksul, arvates karistamisest või müügikoha sulgemisest. Käesoleval juhul ei ole kaebaja alkoholiliste jookide müügi seadusi rikkunud, vaid teda on karistatud Rahaministri määruse (RT 74 — 1927) § 9 rikkumise eest. Rahaministri määrus on välja antud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 41 alusel, mille järgi Rahaministril on õigus välja anda selle seaduse piirides tarvilikke juhtnööre ja sundmäärusi. Määruse

§ 9 järgi on tagavaraladude ja kaupluste pidajad kohustatud saatma kõige hiljem iga kuu 10. päevaks aktsiisiringkonna või jaoskonna valitsusele aktsiisiametniku poolt õigeks tunnistatud raamatute ära kirju eelmise kuu eest, möödunud aasta raamatuid ühes nende juurde kuuluvate dokumentidega aga järgneva aasta 15. jaanuariks. Raamatute pidamise kohustis ise ja raamatute pidamise viis on ette nähtud sama määruse §§ 7 ja 8. Seaduse enesega ei ole tagavaraladude ja kaupluste pidajatele raamatupidamise kohustist peale pandud ning § 41 alusel on Rahaministril õigus sundmäärusi välja anda ainult seaduse piires. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 ette nähtud alkoholiste jookide müügi määruste rikkumiste all tuleb ikkagi mõista sääraste määruste rikkumist, mis otseselt põhinevad seaduse enese määrustel, neid üksikasjalisemalt märkides, või mis antud teatava ringi küsimuste kohta, mille korraldamine seadusega jäetud määruste ülesandeks (§§ 38, 40, 23, 31). Tagavaraladude ja kaupluste avamiseks loa andmisel võib ju Aktsiisivalitsus korraldada, et nende pidajad raamatuid peaksid ja neist ära kirju esitaksid, kuid eksimusi sellel alal ei saa lugeda niisugusteks, mis tingivad § 15 p. 7 kohaldamise. Ei saa arvata, et § 15 p. 7 alla saaks näiteks arvata ka Rahaministri määruse § 8 vastu eksimist, s.o. kui parandusi raamatus ei ole mitte nii tehtud, nagu selles paragrahvis ette nähtud, või kui raamatuid ei ole nii puhtalt peetud, nagu seda Aktsiisivalitsus nõuab.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja Adm. K.K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Aktsiisi Peavalitsuse korraldus, mis nimetatud peavalitsuse monopoliosakonna poolt kirjaga 26. juunist 1929. a. nr. 1511 all teada antud Viru-Järva prefektile, tühistada.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. oktoobril 1929. a.

Viljandi Maavalitsuse voliniku Nikolai Vatter'i kaebus Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna otsuse peale, mis väljendatud kirjas 31. maist 1929. a. nr. 3617²⁸, maavalitsuse teedekapitali 1929./1930. aasta eelarve muutmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Viljandi Maavalitsuse volinik Nikolai Vatter tühistada kõigi tagajärgedega Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna korraldus Viljandimaa 1929./1930. a. teedekapitali eelarve ümbertegemise ja kärpimise asjas. Kaebaja seletab, et Kohtu- ja siseministeeriumi kirjaga 7. juunist 1929. a. nr. 190 lubatud Viljandi Maavalitsuse 1929./30. a. eelarve, mille hulka kuulub ka teedekapitali 1929./30. a. eelarve, täitmisele ilma muudatusteta. Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakonna nõudmise peale esitanud Viljandi Maavalitsus 1929./30. a. teedekapitali eelarve ka nimetatud osakonnale ning kirjaga 31. maist 1929. a. saatnud ehitustehnika-osakond maavalitsusele teedekapitali eelarve tagasi täiesti ümbertehtult. Teedekapitali eelarvet olevat kärbitud tulude ja kulude poolest ja eelarvest olevat kustutatud hädatarvilikkudeks väljaminekuteks ette nähtud summad, kantsleijõudude: asjaajaja-laduvallitseja ja arveametniku- masinakirjutaja palgad, kõigi teede- ja sillavahtide palgad ja teederevidentide söidu- ja päevarahad j.n.e. Samuti olevat kärbitud teedekapitali eelarves ette nähtud tehnilise personaali palgad, ilma et oleks maavalitsusega kokku lepitud vastavalt Vabariigi Valitsuse juhtnõõride § 3 (RT 10 — 1929). Kaebaja arvab: 1) et Maanteede seaduse § 56 alusel (RT 48 — 1928) määrab teedekapitali arvel ametis peetavate isikute palgad kindlaks maavolikogu ja et sama paragrahvi alusel võib teedekapitali summasid tarvitada maavolikogu poolt määratud piirides

Maanteede seaduses tähendatud otstarveteks, mispärast Teedeministeeriumil ei olevat õigust maavolikogu poolt vastu võetud ja Kohtu- ja siseministeeriumi poolt järelevalve korras täitmisele lubatud eelarvet muuta; 2) et Maanteede seaduse § 61 alusel kujundatakse teedekapitali arvel ülalpeetav alaline tehniline personaal Vabariigi Valitsuse juhtnõõride alusel Maavolikogu otsusel, mille juures Maanteede seadus ei nägevat ette palkade määramist kokkuleppel Teedeministeeriumiga, mispärast Vabariigi Valitsuse määrus (RT 10 — 1929) selles osas, mis näeb ette tehnilise personali palga määramise maavalitsuse poolt kokkuleppel Teedeministeeriumiga, ei olevat kokkukõlas Maanteede sead. § 56-ga; 3) et Maanteede seaduse § 60 alusel olevat Teedeministeeriumil ainult õigus omavalitsustes ette võtta revideerimisi maanteede ehitamise ja korrashoiu alal; nõuda rahalisi ja tehnilisi andmeid j.n.e.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maanteede seaduse § 56 on küll ette nähtud, et maavalitsuse juurde asutatud teedekapitali summasid võib tarvitada maavolikogu poolt määratud piirides ja samuti on § 61 ette nähtud, et maakonna teedekapitali arvel ülal peetav alaline tehniline organisatsioon kujundatakse Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõõride alusel maavolikogu otsusel, kuid sellest ei saa veel järeldada, et maavolikogul on õigus maavalitsuse teedekapitali tarvitamise üle otsustada iseseisvalt, mille juures tema poolt vastu võetud eelarve kuuluks ainult Kohtu- ja Siseministeeriumi järelevalvele. Maanteede seadusega on maavalitsuse teedekapitali tarvitamine asetatud eri-seisukorda, võrreldes maaomavalitsuse muu eelarvega, ning maavolikogu õigused teedekapitali kasutamisel ja eelarve kokkuseadmisel ses osas on piiratud Teedeministeeriumile sel alal antud õigustega. Nii näeb Maanteede seaduse § 36 ette, et eelarved uute ehituste ja põhjalikkude paranduste kohta, mis teostatakse ka maavalitsuse teedekapitali arvel, kinnitab Teedeministeerium, ning § 38 järele kinnitab Teedeministeerium ka maavalitsuste poolt koostatud tegevuskavad sildade ja teede ehituse ning parandustööde kohta. § 34 järgi Teedeminister otsustab lõplikult küsimuse, missugune omavalitsus on kohustatud ehitama ja korras hoidma silda, mis asub kahe omavalitsuse administratiivpiiril, kui omavalitsused ise selle üle kokku ei lepi. Maavalitsuse teedekapital ise luuakse § 57 järele osaliselt riiklikust toetusest, mille määrab § 21 alusel Teedeminister, arvestades teede ehitamise, parandamise ja korrashoiu tarvidust ning raskust iga üksiku maakonna piiris. § 60 järele vajab Teedeministri heakskiitmist ka üldine teedeehituse kava iga maakonna piires, mis ette määratakse vähemalt üheks või enam aastateks ja Teedeministeeriumil on õigus toimetada omavalitsustes revideerimisi maanteede ehitamise ja korrashoiu alal, nõuda rahalisi ja tehnilisi andmeid, eelarveid ja aruandeid, anda tarvilikke määrusi nende esitamiseks, samuti tööde väljaandmise lepingute sõlmimise ja nende täitmise üle. Kõigest sellest selgub, et maavolikogu otsused nii § 56 kui ka § 61 alusel vajavad Teedeministeeriumi nõusolekut, nagu kogu teedekapitali eelarve. Vabariigi Valitsuse määruse § 3 (RT 10 — 1929) tulebki mõista nii, et enne Maanteede sead. § 61 ettenähtud küsimuste otsustamist maavolikogus tuleb neis küsimustes maavalitsusel Teedeministeeriumiga kokku leppida. Nagu asja algtoimetusest nähtub, on Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakond Viljandi Maavalitsuselt teedekapitali 1929./30. a. eelarve esitamist nõudnud juba kirjaga 18. jaanuarist 1929. a. Kuid maavalitsus on selle eelarve esitanud alles vahekirjaga 15. maist 1929. a. peale selle vastuvõtmist maavolikogu poolt 14. mail 1929. a. Ühtlasi on Viljandi Maavalitsus esitanud 14. mail 1929. a. maavolikogu poolt vastu võetud kogueelarve Kohtu- ja Siseministeeriumile, ilma et teedekapitali eelarve kohta oleks Teedeministeeriumiga kokku lepitud. Säärastel asjaoludel ei oleks Kohtu- ja Siseministeerium pidanud Viljandi Maavalitsuse eelarvet teedekapitali aelarve osas täitmisele mitte lubama. Kuid kuigi Kohtu- ja Siseministeerium kirjaga 7. juunist teatas Viljandi Maavalitsusele, et järelevalve korras selle eelarve vastu vaidlust ei tõsteta, ei võinud see asjaolu kuidagi takistada Teedeministeeriumi en ne seda oma kohustist täitmast teedekapitali summade tarvitamise üle järelevalve teostamisel, sest Teedeministeeriumi ehitustehnika-osakond on

oma seisukoha Viljandi Maavalitsuse teedekapitali eelarve kohta samale maavalitsusele teatavaks teinud vahekirjaga 31. maist, s. o. enne seda, kui Kohtu- ja Siseministeeriumi poolt eelarve täitmisele oli lubatud. Kohtu- ja Siseministeeriumi minetus käesoleval juhul ei või ka tagantjärele Teedeministeeriumi seaduslikku tegevust tühiseks muuta, mida Viljandi Maavalitsus ei peaks arvestama.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Viljandi Maavalitsuse voliniku Nikolai Vatter'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. oktoobril 1929 a.

Mart Kurja kaebus Aktsiisi Peavalitsuse korralduse peale 26. juunist 1929. a. veini- ja õllekaupluse loa äravõtmise ja kaupluse sulgemise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Vahekirjaga 26. juunist 1929. a. nr. 1513 all Viljandi-Pärnu abiprefektile palus Aktsiisi Peavalitsus teatada Mart Kurjale, et viimasel, kes Mõisaküla jaoskonna rahukohtuniku 14. sept. 1928. a. seadusejõusse astunud otsusega karistatud Akts. sead. § 1133 ette nähtud süüteo eest, enam ei ole luba kaubelda alkoholiste jookidega ja et kauplemise jätkamisel tuleb teda vastutusele võtta R. N. S. § 51⁴ põhjal, alkoholiste jookide müüki Akts. sead. § 102 teise märkuse põhjal sulgedes. Korralduse põhistusena oli näidatud, et Piirituse ja alkoholiste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 põhjal ei ole Akts. sead. § 1133 ette nähtud süüteo eest karistatud isikul õigust alkoholiste jookide müügi kohta pidada kahe aasta jooksul, arvates viimasest karistamisest, ja et Rahaministri määruse § 25 põhjal olnud Mart Kuri kohustatud müügiõiguse kaotamise puhul esitama kahe nädala jooksul aktsiisiringkonna valitsusele temale alkoholiste jookide müügikoha pidamiseks antud loa.

Riigikohtule antud kaebuses palub Mart Kuri tühistada Aktsiisi Peavalitsuse korralduse 26. juunist 1929. a., seletades: 1) et Piirituse ja alkohol. jookide müügi sead. § 14 põhjal olevat õigus alkohol. jookide müügi kohta sulgeda ainult Siseministril ja juhul, kui selles korduvalt avaliku korra rikkumisi ja sama seadusest üleastumisi esineb; 2) et kaebaja olevat ainult ühel korral Akts. sead. § 1133 rikkumise pärast karistatud ja määratud karistuse ka ära kandnud, nüüd olevat aga temale sama teo eest teiskordne karistus määratud, mis raskem kohtu poolt määratud karistusest; 3) et Piirituse ja alkohol. jookide müügi sead. § 15 p. 7 tulevat kohaldada ainult alkohol. jookide müügi kohtade pidamiseks loa väljaandmisel, aga mitte nende müügikohtade pidajate kohta, kellele load juba välja antud; 4) et Aktsiisi sead. § 1133 rikkumise pärast võivat alkohol. jookide müügi kohta sulgeda ainult kohtuotsusega ja teiskordsel karistamisel sama süüteo eest; 5) et Aktsiisi Peavalitsus oleks pidanud kaebajale müügikoha pidamiseks loa andmisest keelduma vähemalt aasta vahetusel, sest Akts. sead. § 1133 rikkumise eest olevat tema kohtu poolt karistatud juba 1928. a. augustikuul.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 15 p. 7 järele ei või olla alkoholiste jookide müügi kohtade pidajateks ja juhtijateks isikud, kes, pidades või juhtides alkoholiste jookide müügi kohti, toime panid süütegusid, mille tagajärjel müügikoht suleti, või kes kohtulikult karistatud alkoholiste jookide müügi seaduste ja määruste rikkumise eest kahe aasta jooksul, arvates karistamisest või müügikoha sulgemisest. Aktsiisiseaduse § 1133 rikkumine tähendab just alkoholiste jookide müügi seaduste rikkumist, ja kohtulik karistamine

selle eest toob seepärast kaasa § 15 p. 7 ette nähtud tagajärjed. § 15 p. 6 on raskema juhuna ette nähtud teiskordne karistamine Akts. sead. § 1133 rikkumise eest, mis karistatult õiguse võtab kolme aasta jooksul alkoholiste jookide müügi koha pidajaks ja juhtijaks olla, kuna esmakordne Akts. sead. § 1133 rikkumise eest karistamine tingib § 15 p. 7 ette nähtud tagajärjed. Õiguse kaotamine alkohol. jookide müügi koha pidajaks olla § 15 p. 7 põhjal on kohtuotsuse tagajärjeks ja sellepärast ei saa õigeks võtta kaebaja seletust, et seda õigust võib ära võtta ainult kohtuotsusega. § 15 p.7 järele on-alkohol. jookide müügi koha pidamise õiguse kaotamise ainsaks tingimuseks, et müügikoha pidaja on karistatud jõesseastunud kohtuotsusega alkoholiste jookide müügi seaduste või määruste rikkumise eest, mille juures karistuse määral üldse ei ole tähtsust. Ei saa õigeks võtta ka kaebaja seletust, et § 15 p. 7 tuleb kohaldada ainult uue loa väljaandmisel, kuna juba välja antud luba maksma jääb tähtaja lõpuni. Õiguse kaotuse kaheaastast kestust § 15 p. 7 järele arvatakse just karistamisest, aga mitte antud loa tähtaja lõppemisest. Kui veel arvesse võtta, et Piirituse ja alkohol. jookide müügi seaduse § 7 järele load antakse välja kolmeaastalisteks ajajärkudeks, siis peaks täiesti selge olema, et § 15 p. 7 põhjal kaotab alkohol. jookide müügi koha pidaja õiguse seda edasi pidada just kohtuotsuse jõesseastumisest, sest muidu kaotaks § 15 p. 7 igasuguse tähtsuse, kuna uue loa väljaandmise ajaks võib juba möödunud olla kaks aastat karistamisest, mille kestel karistatult luba ei ole müügikohta pidada. Loa väljaandmine alkohol. jookide müügi kohtade pidamiseks kuulub sama seaduse § 6 järele Aktsiisivalitsuse võimkonda, Aktsiisivalitsuse ülesannete hulka kuulub ka järelevalve selle üle, et müügikohtade pidajateks oleksid selleks õigustatud isikud (§8) ja sellepärast tuleb Aktsiisivalitsust ka õigustatuks lugeda korraldusi tegema, et isikud, kes § 15 p. 7 põhjal on õiguse kaotanud alkoholiliste jookide müügi kohta pidada, neid mitte enam ei peaks.

Kõigil ettetoodud põhjustel tuleb Aktsiisi Peavalitsuse kaevatud korraldus seadusepäraseks lugeda, mispärast Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Mart Kurja kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 56.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. oktoobril 1929 a.

Jadviga Martins'i kaebus Majandusministri otsuse peale 17. maist 1929. a. täiendava kinnistumaksu nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

9. märtsil 1929. a. otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus sisse nõuda Jadviga-Margarethe Martins'ilt Kr. 467.40 kinnistuslõivu ühes 1% viivitusrahaga kuus põhjusel, et 1. märtsil 1928. a. Narva notar J. Hansing'u juures reg.nr. 689 all sõlmitud kingituslepingu pealt, mille järgi Olga ja Artur Kokk kinkisid Jadviga-Margarethe Martins'ile $\frac{2}{3}$ suurused mõttelised osad Narvas asuvatest kinnisvaradest, on kinnistuslõivu tasutud Kr. 16.20, kuna aga Kinnistuslõivu seaduse järele oleks tulnud tasuda Kr. 483,60, arvates 6% lepinguobjekti kõrgemast seaduslikust hinnast Kr. 8.060-st. Selle otsuse vastu antud vastulause jättis Majandusminister resolutsiooniga 17. V 1929. a. tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jadviga Martins Otsekoheste Maksude Peavalitsuse ja Majandusministri otsused ära muuta, seletades, et lepinguobjekti kõrgemast seaduslikust hinnast — Kr. 8.060 — tulevat Vene Lõivusead. § 226 põhjal kinnisvaral lasuvad võlad Kr. 7.790 — maha arvata. Seega olevat kingituse väärtus Kr. 720, mis summast kinnistuslõiv ka olevat tasutud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Veneaegse Lõivuseaduse § 226 on paigutatud V.S.K.V.r. II jaotuse I peatükki, mis räägib lõivust üldse, mitte aga kinnistuslõivust. Kinnistuslõivu kohta olid veneaegses Lõivuseaduses maksvad § 235—276, mis olid paigutatud sama raamatu ja jaotuse II-se peatükki. Vabariigi Valitsuse poolt 12. aprillil 1920. a. vastu võetud seadusega nr. 198 (seadus krepostimaksu kohta — RT 67/68 — 1920) on veneaegne Kinnistuslõivuseadus muudetud ja osa paragrahve maksvusetuks tunnistatud. Maksvusetuks tunnistatud paragrahvide seas ei leidu küll § 226, kuid see on täiesti arusaadav, sest tähendatud paragrahv ei kuulu nende paragrahvide hulka, mis käsitlesid kinnistuslõivu, vaid asub koguni teises peatükis. Eelnimetatud Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud Krepostimaksu seadusega muudetud § 235 uue redaktsiooni järele käivad kinnistuslõivu alla kõik omandusõiguse üleminekul kinnisvarade peale, maha arvatud Pärandusmaksu seaduse § 1 ette nähtud juhud. Pärandusmaksu seaduse § 1 räägib aga ainult varandustest, mis tasuta ühe isiku käest teise kätte üle lähevad p a r a n d u s e t e e l. Järelikult käivad kinnisvarade kinkelepingud Krepostimaksu seaduse alla. Selle seaduse § 264, mis 12. aprilli 1920. a. seadusega muutmata jäi, ütleb, et kui akti järele, mis krepostimaksu alla kuulub, omandaja võtab enda peale võõrandaja võlad, siis tuleb seda lugeda ostusumma tasumiseks ja ka selle pealt tuleb krepostimaksu arvata. Sama korra alla peavad nüüd käima ka kinkelepingud ja krepostimaksu (kinnistuslõivu) ei tule võtta mitte ainult puhta (võlgadeta) kingituse pealt, vaid kingituseobjekti koguväärtuse pealt. Kui seaduseandja tahe oleks olnud kinnistuslõivu võtta kinkelepingute põhjal üleminevate varanduste puhta (võlgadeta) väärtuse pealt, siis, muutes § 235 ja teisi, oleks ta seda ära tähendanud, et kinnistuslõivu säärasel korral tuleb võtta ülemineva varanduse puhta väärtuse pealt.

Eeltoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Jadviga Martins'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. novembril 1929. a.

Sindi Alevivolikogu voliniku vann. adv. abi E. Villmann'i revisjonkaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 8./22. detsembrist 1928. a. kaebe asjas Pärnu Maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse nr. 36 vastu osa tervishoidlikkudest kuludest Sindi alevi kanda määramise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Viljandi-Pärnu Rahukogu oma otsusega 8. dets. 1928. a. jättis rahuldamata Sindi Alevivolikogu voliniku Evald Saar'e kaebuse Pärnu Maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse nr. 36 peale, millega oli alevivalitsuse peale pandud osa kulude kandmine Pärnu Maavalitsuse 1928./29. a. eelarves ette nähtud tervishoidlikkude väljaminekute katteks proportsionaalselt alevielanikkude arvule, 597.14 krooni, põhistades oma otsust järgmiselt: 1) Riigi Teatajas nr. 2 — 1928. a. avaldatud Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 12 lausuvat, et üldine elanikkude tervishoiu eest hoolitsemine ja seadusliku järelevalve teostamine tervishoiu alal vastavas omavalitsuse piirkonnas olevat maa- ja linnaomavalitsuse kohus; 2) sama seaduse § 14 põhjal olevat Vabariigi Valitsusel õigus anda alevitele tervishoiu alal linnaomavalitsuse õigused, mis loendatud § 13; 3) sama seaduse § 31 järele olevat aleviomavalitsused, kui neile pole antud tervishoiu alal linnaomavalitsuse õigusi, kohustatud vastu võtma ja ametisse seadma

tervishoiuarsti, keda tarbe korral võivad asendada maavalitsuse poolt ametisse määratud jaoskonna-arstiga; 4) § 38 järele omavalitsuse piirides asuvad aleviomavalitsused, kui neile § 14 alusel pole antud tervishoiu alal õigusi, võtvat maavolikogu poolt vastu võetud eelarvetega tervishoiuks määratud kuludest osa vastavalt nende elanikkude arvule ja maksavad vastavad summad hiljemalt eelarveaasta lõpuks maavalitsuse kassasse. Nagu Pärnu Maavalitsuse määruse ärakirjast 9. okt. 1928. a. nähtub, olevat maavalitsus otsustanud Pärnu Maavalitsuse piirides asuvale Sindi alevile esitada tasuda ära hiljemalt 31. märtsil 1929. a. tervishoidlike kulude katteks 597 krooni 14 senti. Mis puutub kaebaja voliniku väitesse, et Sindi Alevivolikogu olevat enne käesoleva määruse kättesaamist otsustanud nõutada omale linnaomavalitsuse õigusi rahva tervishoiu korraldamiseks (vaata volikogu otsus 12. X 1928. a.), siis olevat see alevivolikogu otsus tehtud pärast maavalitsuse määrust, ja kuigi edaspidi alev saab need õigused, siis olevat alevil õigus tagasi nõuda osa kuludest, kuid see asjaolu ei andvat praeguses asja seisukorras vaielda kulude üldise aluse kohta, vaid vaielda võiks ainult kulude suuruse kohta. Edasi, mis puutub kaebaja voliniku väitesse, nagu poleks maavalitsusel õigust sissetulekuid nõuda, mis ei ole eelarves ette nähtud, siis rahukogu, arvesse võttes maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse põhistusi, millest nähtub, et Pärnu Maavolikogu otsusega 13./14. aprillist 1928. a. on vastu võetud maakonna 1928./1929. a. eelarve, arvates 1. aprillist 1928. a. 1. aprillini 1929. a., milles olevat maakonna tervishoidlike kuludeks kogusummas määratud 27.982 krooni ja mis Sindi alevi kohta, arvesse võttes alevi elanikkude arvu, tegevat 597 kr. 14 senti, leiab, et kaevatud Pärnu Maavalitsuse määrus 9. oktoobrist 1928. a. tervishoiu kulude sissenõudmise osas Sindi alevilt on õige ja kokkukõlas Tervishoiu korraldamise seadusega. Neil põhjustel jättis rahukogu kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Sindi Alevivolikogu volinik vann. adv. abi Eugen Villmann ülalesitatud rahukogu otsuse tühistada, sest 1) Tervishoiu korraldamise seadus *eo ipso* ei kohustavat aleviomavalitsusi kandma osa maaomavalitsuste kuludest, vaid andvat õiguse nõuda, et aleviomavalitsused neid kulusid kannaksid, kuna aga Pärnu Maavolikogu oma 1928./1929. a. eelarvesse tervishoiu kuludeks üles võtnud 27.982 krooni ja eelarve sissetulekute osas ei olevat näidanud, et osa nimetatud kuludest Sindi aleviomavalitsus kandma peab, siis olevat maavolikogu käesolevaks aastaks loobunud õigustest, mis temale annab ülalnimetatud seaduse § 38 ja 2) rahukogu oleks pidanud käesoleva asja seisma panema, kuna Sindi Alevivolikogu olevat enne maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse nr. 36 kättesaamist otsustanud nõutada omale linnavalitsuse õigusi tervishoiu korraldamiseks.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Sindi Alevivolikogu voliniku vann. adv. abi E. Villmann'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Tervishoiu korralduse seaduse § 38 on otseselt öeldud, et maavalitsuse piirides asuvad aleviomavalitsused, kui neile sama seaduse § 14 alusel pole antud tervishoiu alal linnavalitsuste õigusi, võtavad maavolikogu poolt vastu võetud eelarvetega tervishoiuks määratud (aga mitte tarvitatud) kuludest osa vastavalt nende elanikkude arvule ja maksavad vastavad summad hiljemalt eelarveaasta lõpuks maavalitsuse kassasse; seega vastupidi kaebaja arvumusele, seadus *eo ipso* kohustab aleviomavalitsust maavalitsuse eelarves tervishoiu korraldamiseks ette nähtud kuludest osa võtma ja aleviomavalitsusele langevat kuludeosa maavalitsuse kassasse tasuma. See asjaolu, et maaomavalitsuse tulude eelarves Sindi alevilt saadavat summat ei ole üles võetud, ei tõenda, et ta Sindi alevile langevatest kuludeosast oleks loobunud.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Sindi Alevivolikogu voliniku vann. adv. abi E. Villmann'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 58.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. novembril 1929. a.

Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu vol. vann. adv. abi Konstantin Hallik'u kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 7. maist 1929. a. restoran „Küba“ köögi ja toitainete laos Tööstusliku töö seaduse määruste alla arvamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kinnitusnõukogu I osakonna otsusega 7.V. 1929. a. on Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu voliniku kaebus restoran „Küba“ köögi ja toitainete laos Tööstusliku töö seaduse IV jaotuse IV peatüki määruste alla arvamise asjas tagajärjeta jätud põhjendusel, et restorani köök ja toitainete ladu olevat kohad, kus tooresainetest valmistatakse tarvitamiseks kõlblikke toite ja neid seatakse müügiks korda, mille järele nad kuuluvat Tööstusliku töö sead. § 372 p. b-s ette nähtud ettevõtete liiki. Tööstusliku töö seaduse üksikud peatükid olevat oma ulatuse poolest lahkuminevad ja kuna I peatüki määruste alla kuuluvat puhttööstuslikud ettevõtted, kuuluvat IV peatüki alla ka niisugused ettevõtted, mida harilikult kaubanduslikkudeks nimetatakse.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu volinik vann. adv. abi Konstantin Hallik Kinnitusnõukogu otsuse muuta, seletades: 1) et Tööstusliku töö seaduse alla kuuluvad ainult tööstuslikud ettevõtted, mis niisugustena registreeritud ja põhining täiendava ärimaksu alla arvatud; 2) et ettevõtte võivad Tööstusliku töö seaduse alla käia ainult tervikuna, mispärast ei oleval võimalik eraldada osa kaubandusliku ettevõtte teenijatest kas eriala või muude tunnuste järele ja arvata neid Tööstusliku töö seaduse määruste alla; 3) et käesolevas asjas olevat Tööstusliku töö seaduse IV p. § 372 tõlgendamisel tööstuse mõistet liiga laialiselt võetud, sest kui restorani köök seepärast tööstuslikuks ettevõtteks lugeda, et temas saadusi müügiks korda seatakse, siis tulevat kõik kaubanduslikud ettevõtted Tööstusliku töö seaduse IV p. alla arvata, kuna neis kaupu vastu võetakse, välja pakitakse ja letile kantakse, üldse müügiks korda seatakse.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tööstusliku töö seaduse § 372 p. b põhjal kuuluvad T.T.S. IV peatüki alla tööstused, kus saadusi valmistatakse, ümber töötatakse, muudetakse, puhastatakse, parandatakse, kurnistatakse, lõpetatakse, müügile korda seatakse, katki lõhutakse, ära hukatakse või kus materjalid (ained) ümber moodustatakse. Riigiärimaksu seaduse § 447 ja 449 on vahe tehtud tööstuslikkude ja kaubanduslikkude ettevõtete vahel, kusjuures kumbagi liiki kuuluvad ettevõtted on § 449 ligilistatud ettevõtete nimekirjades lähemalt tähendatud ja restoranid (ühes nende köökidega) on kaubanduslikkude ettevõtete liigi hulka arvatud. Tööstusliku töö seaduse § 372, kõneldes „tööstustest“, ei lausu otseselt midagi sellest, et siin oleks „tööstusettevõtete“ all mõistetud midagi muud, kui teistes maksvates seadustes selle all on mõistetud, ja seepärast tuleb „tööstuste“ all siin mõista samu ettevõtteid, mis maksvais seadustes juba seks oli tunnustatud. Kõige selle põhjal ei ole alust restorani kööki lugeda „tööstuseks“, mispärast ka kaevatud otsust ei saa õigeks pidada.

Esitatud põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 7. maist 1929. a. tühistada ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. novembril 1929. a.

Jaan Timusk'i kaebus Kohtu- ja Siseministri resolutsiooni peale 10. sept. 1929. a. poja ravitsemiskulude asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Pärnu 3. jsk. rahukohtunik Jaan Timusk järgmist: 1929. a. märtsikuu lõpul viinud ta oma poja kohtuasutiste usaldusarsti dr. J. Kuke nõusolekul ja soovitusel operatsioonile Viini prof. Hass'i juurde. Tema palunud Kohtu- ja Siseministeeriumi esitatud arvete järele temale tagasi maksta poja ravitsemiskulud, nimelt operatsiooni honorari arstidele ja aparaadi hinda, kokku 2.300 šillingi suuruses, ja tema poja haigemajas viibimise eest Tallinna linna keskhaigemaja III kl. normide järele. Ministeerium maksnud temale tagasi ainult poole aparaadi hinnast — kr. 130 — ja haigemaja ravitsuskulud eelnimetatud normide järele, kuna muus osas tema palve Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 10. IX. 1929. a. tagajärjeta jäetud. Arstiabi andmise korra (RT 3 — 1921) § 15 põhjal olevat tal õigus operatsioonikulud riigilt tagasi saada, sest nimetatud paragrahvis ei tehtavat vahet välismaa ja kodumaa arstide-spetsialistide vahel. Seepärast palub tühistada Kohtu- ja Siseministri resolutsiooni 10. IX. 1929 ja kohustada Kohtu- ja Siseministeeriumi tema poja ravitsemiskuludest täiendavalt temale välja maksma operatsioonikulud ühes aparaadi hinnaga prof. Hass'i arve järgi.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigiasutistes töötavatele ametnikkudele ja töölistele ning nende perekonnaliikmetele arstiabi andmise korra (RT 3 — 1921) § 15 on tähendatud, et peale lepinguarstide võib riigiteenistuses seisev ametnik ja tööline ka väljaspool lepingut seisva arsti-spetsialisti poole pöörduda. Kui väljaspool lepingut seisva arsti tarvitamine sünnib usaldusarsti soovitusel, siis makstakse kulud arvete järele; vastasel korral tasutakse kulud usaldusarsti kinnitusel ainult lepinguarsti normide piirides. Iseäralistel juhtudel ja usaldusarsti äranägemisel võib aga ka viimased kulud täielikult riigi arvele võtta. Ei või mingisugust kahtlust olla, et Arstiabi andmise korras mainitud arstide all on mõeldud kodumaaarste. Kindel on, et lepinguarstid, samuti ka usaldusarstid, kes valitakse lepinguarstide seast ja kes on riigi huvide järelevalvajaks (Arstiabi andmise korra § 6 ja selle märkus 2) peavad olema kodumaa-arstid. Kui § 15 tähendatud, arstide-spetsialistide all oleks mõeldud ka välismaa arste-spetsialiste, siis oleks see Arstiabi andmise korras olnud tähendatud. Seepärast puudub ka alus välismaa arstile-spetsialistile makstud operatsioonikulusid riigi kanda võtta. Mis puutub aparaadi hinnast ainult poole osa riigi arvele võtmisse, siis selles osas ei ole Kohtu- ja Siseministri otsus küllalt põhjendatud. Kantsleidirektori ettekandes, millega Kohtu- ja Siseminister on ühinenud, on tähendatud, et ei ole tõendusid toodud, et säärane aparaat kodumaal üle riigi arvele võetud Kr. 130 maksaks. Kaebaja Timusk esitas arve, milles aparaadi eest makstud summa oli tähendatud. Kui Kohtu- ja Siseminister, olles põhimõtteliselt nõus aparaadi hinda riigi kanda võtma, tahtis selle hinna välja maksta selles suuruses, kui palju säärane aparaat kodumaal maksab, siis oleks tulnud selgitada, kas säärast aparaati kodumaal üldse valmistatakse, ja jaataval korral, kui palju selle valmistamine kodumaal maksab, või kui palju maksab kodumaal säärane välismaal valmistatud aparaat. Selgitamisel võib osutada, et aparaat kodumaal valmistatult või välismaalt sisse toodult maksab vähem, kui käesoleval korral riigi arvele võetud Kr. 130, samuti võib aga

osutada, et aparaat kodumaal rohkem maksab, kui kaebaja Timusk'i poolt esitatud arves tähendatud.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 ja 2 põhjal otsustas Riigikohus: Kohtu- ja Siseministri otsus 10. septembrist 1929. a. tühistada aparaadi eest täielikult tasu mitterääramise kohta käivas osas ja selles osas asi nimetatud ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, muus osas Jaan Timusk'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. oktoobril/12. novembril 1929. a.

Aleksander Petsner'i voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse' kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 23. märts. 1929. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Töö- ja Hoolekandeministeerium 23. märtsil 1929. a., läbi vaadates Aleksander Petsner'i pensioni nõudmise asja ja tähele pannes: 1) A. Petsner on pensioniõiguslikus teenistuses seisnud üle 30 aasta, ja teenistusest kõrvaldatud kohtuotsuseni ning samast ajast ka teenistusest tagandatud, nagu nähtub Narva Linnavalitsuse koosoleku protokoll nr. 12 1923. a. 23./26. märtsi väljavõttest ja sama linnavalitsuse vahikirjast 28. veebr. 1929. a. nr. 838; 2) Rakvere-Paide Rahukogu kriminaal-osakonna otsusega 6. juunist 1925. a. oli A. Petsner N.S. § 354 ja 3 p. 2, 31-a, 4, 134, 135 ja 31-a 5 põhjal mõistetud üheks aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste kodanikuõiguste kaotamisega; 3) pooleaastase vangisoleku järele vabastati A. Petsner küll enne tähtaega tema poolt Vabariigi Valitsusele esitatud palve põhjal, kuid kas temale ühtlasi ka iseäralised kodanikuõigused tagasi anti, asjatoimetusest ei nähtu, mispärast ka temale pensionimääramiseks alus puudub, otsustas Aleksander Petsner'i pensioninõudmise tagajärjeta jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Petsner'i volinik vann. adv. Kruuse tühistada Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse põhjusel, et NS § 43 ei olevat ette nähtud pensioniõiguse äravõtmist; uut seadust, mis ilmunud alles 1927. a., ei olevat aga õigus tarvitada käesolevas asjas, sest hiljem ilmunud seadus ei omavat tagasiulatuvat mõju.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Aleksander Petsner'i voliniku kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Aleksander Petsner on seisnud omavalitsuse teenistuses üle 30 aasta, kuid ametist tagandamisel 1923. a. tema veel ei omandanud pensionisaamise õigust, sest ei olnud ametist tagandamise ajal 60 a. vana (Pens. sead. § 7), ja 60-aastaseks sai ta alles 9./21. augustil 1928. aastal (algt. lh. 8), millal temal alles avanes õigus pensioni saamiseks. Silmas pidades aga, et 1927. a. ilmus seadus (RT 54 — 1927 sead. 54), mille järgi surmanuhtlusele, sunnitööle või vangiroodu mõistmisega käib kaasas riikliku pensioni kaotus, siis kaotas ka pensionisaamise õiguse Petsner, kes 1925. aastal oli mõistetud NS § 354 põhjal vangiroodu, mis otsus astus seadusejõusse, ja kuigi Petsner oli Vabariigi Valitsuse otsusega selle karistuse kandmisest enne tähtaega vabastatud, ei andnud see Vabariigi Valitsuse otsus temale pensionisaamise õigust, sest Riigikogu poolt 20. mail 1927. a. vastu võetud seaduses (RT 54 — 1927) ei ole ette nähtud pensioniõiguse tagasisaamist ühel või teisel viisil isikutele, kes on sunnitööle või vangiroodu mõistetud. Kaebaja voliniku väited selle kohta, et 1927. a. ilmunud seadust ei saa tarvitada enne seaduse ilmumist olnud asjaolude kohta, on õige, kuid käesolevas asjas seda tehtud ei olegi, sest seda seadust on tarvitatud 1928. aastal, s. o. ajal, millal Petsner'il avanes õigus pensioni

saada. Ekslik on ka Petsner'i voliniku väide, et vene ajal vangiroodu mõistmisega ei käinud ühes pensioniõiguse kaotamine, kuna Vene Pens. seaduse § 24 järgi kaotasid vangiroodu iseäralikkude õiguste kaotamisega mõistetud isikud ka pensioniõiguse, kuigi see eraldi NS-ses tähendatud ei olnud.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Aleksander Petsner'i voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse' kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. novembril 1929. a.

Tulumaksu Peakomitee esimehe protest Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 19. sept. 1929. a. A./S. Robert Holst ja Ko 1928 a. tulumaksu asjas kaebetähtaja uuendamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee 27. nov. 1928. a. otsuse ära kiri on kätte antud A./S. Robert Holst ja Ko-le 22. I. 1929. a. Selle otsuse peale 6. II. 1929. a. antud kaebuse jättis Tulumaksu Peakomitee oma otsusega 18. apr. 1929. a. edasikaebamise tähtaja möödumise tõttu sisuliselt arutamata.

8. V. 1929. a. esitas A./S. Robert Holst ja Ko Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee palve kaebuse tähtaja uuendamiseks, seletades, et otsuse ära kirja vastuvõtmisel kviteerija olevat allkirjale eksikombel peale löönud eelmise kuupäeva templi, s.o. 22. I. 1929. a., kuna vastuvõtmine tegelikult olevat sündinud 23. I. 1929. a. Oma otsusega 18. juunist 1929. a. Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee uuendas kaebetähtaja, tunnustades eksitusevõimalust. Tähendatud komitee esimehe protesti jättis Tulumaksu Peakomitee 19. sept. 1929. a. rahuldama.

Tulumaksu Peakomitee esimees oma Riigikohtule antud protestis toob selle rahuldamise põhjustena järgmist ette: 1) Iseäralise Tulu- ja Ärimaksu Komitee otsust 18. juunist 1929. a. ei saavat pidada rajatuks mõjuvatele põhjustele, kuna selle otsuse aluseks faktide asemel olevat võetud oletus (sõnad „tunnustades eksitusevõimalust“); 2) Riigikohus oma otsuses 11. XII. 1923. a. nr. 711 Martin Puusepa 1921. a. tulumaksu asjas olevat seletanud Tulumaksu seaduse § 57 kohaldamise küsimuses, et jsk. tulumaksu komitee otsus vastulause tähtaja uuendamise alal kuuluvat edasikaebamisele Tulumaksu Peakomiteele. Fiskus pidavat ka sama õiguslik olema edasikaebamise õiguse suhtes, kui maksnik-kaebaja. Protestiõigus ei olevat midagi muud, kui õigusliku korra kaitse fiskuse huvides, nagu seda kaebuse andmine maksniku huvide kaitseks. Kui ühineda arvamusega, et Tulumaksu seaduse § 57 suhtes protestiõigus puudub, siis võivat tekkida seisukord, et fiskus osutuvat jõuetuks takistama asjade ühekülget otsustamist ja isegi võimalikkude kahjude tekkimist riigile. Võivat näiteks tuua Tulum. sead. § 61, milles samuti nimetamata edasikaebamise kord ja et kui selle paragrahvi suhtes mitte tunnustada fiskuse protestimise õigust, siis võidavat siin tõlgendada ebaõigelt õnnetute asjaolude mõistet ja seega riigile kahju sünnitada. 3) Kaebetähtaja uuendamise palve avaldaja oma 8. V. 1929. a. palves segavat kaks erimõistet, nimelt, et kaebus teisele instantsile olevat olnud tähtaegne ja et eksituse tõttu tulevat tähtaega uuendada. 4) Tulumaksu sead. § 32 ja 33 ei nägevat mingit kitsendust protestimise alal ega piiravat seda õigust teatavate asjadega või mõnda liiki otsustega, vaid nende paragrahvide sisu viitavat sellele, et seadusega mitte kokkukõlas olevad otsused kuuluvad protestimisele komitee esimeeste poolt. 5) Ts. kp. s. üldreegleist selguvat, et tähtaega ei saavat uuendada piiramata ulatuses ning kindla aluseta ja et Ts. kp. s. § 835

järgi eraisiku eksitus ei või tähtaja uuendamise põhjuseks olla. Käesoleval juhul ei olevatki eksitus kindlaks tehtud. 6) See asjaolu, et protestist kõnelevad paragrahvid on paigutatud Tulumaksu seaduse algusse ja et § 57 protestiõigusest ei räägi, ei olevat tähtis, sest Tulumaksu sead. § 32 ja 33 nimetavat komitee otsuseid eranditult ja siis ei saavat ka Tulumaksu sead. § 52 ja 55 kohaldamisel protestikorda tarvitada, mis iseenesest ei olevat mõeldav, kuna säärasel korral üldse ei olevat protestivõimalust.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tulumaksu Peakomitee esimehel, samuti ka jsk. komitee esimehel on edasikaebuse tähtaja uuendamise otsuste peale vormiliselt õigus protesti anda, kuid sisuliselt käesoleval juhul tuleb Tulumaksu Peakomitee esimehe protest tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Tulumaksu seaduse § 57 järele on jsk. tulumaksu komiteel õigus mõjuvatel põhjustel rahuldada maksukohuseliste palveid möödalastud kaebetähtaegade uuendamiseks. Nagu asjatoimetusest nähtub, on jsk. komitee A./S. Robert Holst ja Ko-le edasikaebetähtaja uuendanud. Seaduse määruses on tähendatud, et sääraseid palveid võib rahuldada mõjuvatel põhjustel. Et aga tähendamata on jäetud, millised need mõjuvad põhjused peavad olema, siis tuleb järeldada, et põhjuste mõjukuse hindamine on jäetud seaduseandja poolt komitee otsustada. Seda asjaolu kinnitab ka see, et edasikaebuse tähtaja uuendamise küsimuses tehtud otsused on lõplikud, s.t., et sisuliselt nende otsuste peale ei saa kaevata ega protestida. Käesoleval juhul jsk. komitee otsuse peale on selle komitee esimehe poolt peakomiteele protest antud ja see protest on rahuldamata jäetud. Et see protest oleks rahuldamata jäetud ainult sel põhjusel, et § 57 korras tehtud otsuste peale protesti andmise õigus komitee esimehel puudub, seda protestitud peakomitee otsusest ei nähtu, sest see on põhistamata. Silmas pidades, et Tulumaksu seaduse § 57 korras tehtud otsused on lõplikud, siis säärase otsuste peale antud kaebusi ja proteste saab Riigikohus läbi vaadata ainult kassatsiooni korras. Kassatsiooni korras käesolevat protesti läbi vaadanud, ei leia aga Riigikohus ühtegi olulist seaduse rikkumist, mis tingiks kaevatud otsuse tühistamist.

Seepärast ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee esimehe protest tagajärjeta jätta.

Nr. 62.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. novembril 1929. a.

Gottfried Hacker'i kaebus Haridusministri otsuse peale Tallinna tehnikumist loengute eest makstud tasust 243 kr. 75 sendi suuruse osa tagasinõudmise pärast.

Eesistuja osakoina esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Gottfried Hacker'ilt, kes teenis riigi turbatööstuses, nõuti Haridusministri korraldusel Tallinna tehnikumis 1927./28. a. õppeaastal peetud loengute eest saadud tasust 243 kr. 75 sendi tasumaksmist.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hacker eelnimetatud korralduse tühistada.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Gottfried Hacker'i kaebus kuulub rahuldamisele järgmistel põhjustel:

Riigiteen. sead. § 34 alusel on riigiametnikul lubatud ametisse määrava ülemuse loaga erakorraliselt ühteaegu täita kohuseid ka teisel ametikohal, kui teenistusehuvid selle all ei kannata, ja Vabariigi Valitsusel on sama paragrahvi alusel õigus sel korral määrata ametnikule

palgalisa teise ametikoha poole palga suuruseni. Riigi vabateenijatele Riigiteen. sead. § 34 normid laiendatud ei ole, nagu see nähtub Riigiteen. sead. § 2. Riigiteenistuses seisvateks ametnikkudeks loetakse Riigiteen. sead. § 1 järgi need ametnikud, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud ametikohtadel ja ainult säärase ametnikkude kohta käib ka Riigiteen. sead. § 34 nõue, nagu see nähtub R.T.S. § 2.

Gottfried Hacker'i aga Riigiteen. seaduse järgi riigiametnikuks lugeda ei saa, sest tema teenis riigi turbatööstuses, see on eripõhikirja alusel töötavas riigiettevõttes, kohal, mis riigiasutiste koosseisudes ametikohana ette nähtud ei ole. Seepärast puudus alus tema kohta Riigiteen. sead. § 34 normide tarvitamiseks ja Tallinna tehnikumist loengute eest saadud tasust poole osa tagasinõudmiseks Riigiteen. sead. § 34 alusel.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Haridusministeeriumi korraldus Gottfried Hacker'ilt kr. 243.75 tagasinõudmise kohta, mis korraldus on Hacker'ile teada antud Tallinna tehnikumi poolt kirjaga 2. novembrist 1928. a. nr. 279 all, tühistada.

Nr. 63.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5./26. novembril 1929. a.

Johannes Ratasepa ja Jaan Virkepuu' revisjonkaebus Tallinna 2. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 11./13. oktoobrist 1928. a. kaebe asjas Rae Vallavolikogu 1927. a. 6. mai otsuse tühistamise pärast põhjusel, et neid, kui vallavolikogu liikmeid, ei olnud sellele koosolekule kutsutud.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku otsus 11./13. X. 1928. a. tuleb tühistada ja asi teisele rahukohtunikule uueks otsustamiseks saata järgmistel põhjustel:

Rahukohtunikule antud administratiivkaebuses Rae Vallavolikogu liikmed Johannes Ratasepp ja Jaan Virkepuu, paludes tühistada Rae Vallavolikogu 6. V. 1927. a. otsused, seletasid, et neile, kui volikogu liikmeile, kutseid koosolekule ilmumiseks saadetud ei olnud ja neile ei olnud üldse ka muul teel teatavaks tehtud, et koosolek peetakse.

Riigikohus oma otsuses 2. III. 1928. a., millega tühistati Raasiku jsk. rahukohtuniku otsus 5. juulist 1927. a., juba tähendas, et tuleb selgitada see asjaolu, kas kaebajate üלטähen-datud väide vastab tõele, kuid nagu kaevatud rahukohtuniku otsusest nähtub, see asjaolu ei ole rahukohtuniku poolt ikkagi selgitatud tarvilisel määral. Rahukohtunik ainult oletab, et kaebajatel oli teada vallavolikogu koosoleku päev, kuna üle kuulamata on jäetud tunnistajad kümnik Jaan Remmel, Jüri Poltimäe ja vallakäskjalg Rudolf Malsroos, kelle kaudu kutsed olevat vallavolinikkudele laiali saadetud. See asjaolu, et pooled kohtuistungil tähendatud tunnistajate ülekuulamisest loobusid, ei või põhjust anda tunnistajate üle kuulamata jätmiseks, kui teatav asjaolu selgitamata, sest administratiivkohus ei ole piiratud ainult nende tõendus-tega ja andmetega, mis asjaosalised on esitanud, vaid ta võib ka iseseisvalt asja selgitamiseks abinõusid tarvitusele võtta ja tõendusi koguda (Adm. K. K. § 20 ja 21). Eelnimetatud tunnis-tajad olid vallavolikogu esindaja poolt üles antud, ja kui ta nende ülekuulamisest loobus ja teisi tõendusi kaebajatele vallavolikogu koosoleku päeva neile teatavaks tegemise kohta ei esitanud, siis sellest loobumisest oleks võinud järeldada ainult seda, et kaebajate väide, mis

nende kaebuses on esitatud, vastab tööoludele. Et kaevatud rahukohtuniku otsus on rajatud ainult tõestamata asjaoludele, seepärast ei või ta jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tallinna 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 11./13. oktoobrist 1928. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Tallinna 4. jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 64.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. novembril 1929. a.

Mihkel Ostrov'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 25. maist 1929. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

13. mail 1929. a. esines Mihkel Ostrov Töö- ja Hoolekandeministrile palvega kõrgendada tema pensioni RT 32—1929. a. avaldatud seaduse põhjal, alates 1. aprillist 1929. a. Kirjaga 25. V 1929. a. nr. 21013 teatas Haridus- ja Sotsiaalministeerium M. Ostrov'ile, et temale määratud pensioni kõrgendamiseks RT 32 — 1929. a. avaldatud seaduse põhjal puudub alus, sest et Riigi- ja omaval. teenijate pens. seaduse § 6 teine lõige on veel praegu maksev ja tähendatud lõikes näidatud riigiteenija 3. astme palga all tuleb mõista palganormi 1923. a. palga kõrgendamise kohaselt, millises täismääras tema pensioni juba saab.

Riigikohtule antud kaebuses palub Mihkel Ostrov Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse 25. V. 1929. a. tühistada ja asi ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, seletades, et tuginemine Riigi- ja omavalits. teenijate pens. seaduse § 6 teise lõikele olevat aluseta, sest RT 32 — 1929 a. avaldatud pensionide kõrgendamise seadus ei eraldavat mingit liiki pensionisaajaid teistest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus :

Riigikogu poolt 26. märtsil 1929. a. vastu võetud seaduse nr. 234 (RT 32 — 1929) § 1 on tähendatud, et Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse (RT 123/124 — 1924) põhjal määratud pensionid kõrgendatakse 25% võrra, alates 1. aprillist 1929. a.: 1) Ülal- tähendatud seaduse § 1 p.p. a ja c näidatud isikutele ja nende perekondadele, kes saavad pensioni palganormide järgi, mis olid maksvad enne 1. aprilli 1927. a. Kaebaja Mihkel Ostrov kuulub Riigi- ja omavalitsuse teenijate pens. sead. § 1 p. a näidatud isikute liiki; temale on pensioni määratud Riigi- ja omavalitsuse teenijate pens. seaduse põhjal (mitte mõne muu pensioniseaduse põhjal) ja saab pensioni palganormide järgi, mis olid maksvad enne 1. aprilli 1927. a. Riigikogu poolt 26. märtsil 1929. a. vastu võetud seadus ei eralda teistest isikuid, kelle pensioni määramisel on arvestatud Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse § 6 teist lõiget. Kui seaduseandjal tahe oli nende isikute pensioni mitte kõrgendada, kelle pensioni väljaarvamisel on arvesse võetud ka veneaegne teenistus, siis oleks ta seda seaduses selgesti ka väljendanud. Haridus- ja Sotsiaalministeerium on Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioni seaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadust ebaõigelt tõlgendanud, mispärast tema kaevatud otsus ei või jääda jõusse.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus tühistada ja asi saata samale ministeeriumile uueks otsustamiseks.

Nr. 65.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. detsembril 1929. a.

Põllutöoministeeriumi maamõõtja Johannes Meseki kaebus Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektori korralduse peale 3. jaanuarist 1929. a. nr. 7095 ja Maakorralduse Valitsuse direktori ringkirja vastu 1. veebr. 1929. a. nr. 8155 eratellimiste järgi juriidiliste plaanide valmistamise ärakeelamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kirjaga 3. I. 1929. a. nr. 7095 all tegi Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus ülesandeks Maakorralduse Valitsuse direktorile ära keelata alluvatele maamõõtjatele eratööde tegemise juriidiliste plaanide valmistamise alal põhjusel, et Peavalitsusele on teatavaks saanud, et alluvad maamõõtjad võtavad enda peale eratööde tegemist maamõõdu alal, kuna eriti juriidiliste plaanide valmistamine eritellimiste peale ja üldse eratööde tegemine sugugi lubatav ei olevat ning et niisugune olukord olevat veel arusaamatusi nende plaanide kinnitamisel esile kutsunud ja võivat veel esile kutsuda.

Ülalesitatud Maakorralduse Peavalitsuse peadirektori korraldust maamõõtjatele teatavaks tehes keelas Maakorralduse Valitsuse direktor ringkirjaga 1. II. 1929. a. Maakorralduse Valitsusele alluvatele ametnikkudele ära eratööde tegemise juriidiliste maamõõduplaanide valmistamise alal.

Riigikohtule antud kaebuses palub Põllutöoministeeriumi maamõõtja Johannes Mesek tühistada Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse peadirektori korralduse 3. I. 1929. a. nr. 7095 all Põllutöoministeeriumile alluvatele maamõõtjatele väljaspool ametiaega eraviisil juriidiliste plaanide valmistamise keelamises, samuti ka sellel põhineva Maakorralduse Valitsuse direktori ettekirjutuse 1. II. 1929. a. nr. 8155 all, mis temale ühes peadirektori korraldusega kuulutatud 5. II. 1929. a., seletades: Riigiteenistuse seaduse § 35 järgi olevat riigiteenistuses seisvatele isikutele lubatud olla erateenistuses järgmistel tingimustel: 1) pidavat ülemusele teatama, 2) erategevus ei tohtivat takistada ametikohuste täitmist, 3) ei tohtivat riivata ametikoha väärilist lugupidamist ja au. Käesoleva keelu aluseks ei olevat võetud p.p. 1, 2 ja 3, vaid olevat öeldud, et a) teenistustöö ajal ei olevat eratööde tegemine lubatud ja b) plaanide kinnitamisel olevat sekeldusi ette tulnud. Kuna keeld on absoluutne, siis olevat p. a all tähendatud põhjendusest kaugemale mindud ja selles ulatuses ei võivat keeld maksma jääda. Teenistustöö ajal eraisikutele plaanide valmistamine ei võivat muidugi aset leida, kuid keeld käivat ka vaba aja kohta. Eraviisil valmistatud plaanide kinnitamine minevat harilikku rada, nagu kõigi teiste plaanide kinnitamine, ja mingit sekeldust ei võivat seejuures olla. Ka ei võivat ametikohuste täitmisel valmistatud plaanid paremad olla kui eraviisil valmistatud. Osa juriidiliste plaanide kinnitamine kuuluvat Rahaministeeriumi võimkonda, kellega temal alluvat vahekorda ei olevatki.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Põllutöoministeeriumi maamõõtja Johannes Mesek'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Maakorralduse ja Metsade Peavalitsusel oli Riigiteenistuse seaduse § 35 põhjal õigus korraldust teha, et riigiteenistuses seisvad ja temale alluvad maamõõtjad juriidilisi plaane eratöödena ei valmistaks.

Riigiteenistuse seaduse § 35 põhjal võib ametnik olla erateenistuses ainult oma ülemuse teadmisel, kui säärane ametniku erategevus ei takista ametikohuste täitmist ega riiva tema ametikoha väärilist lugupidamist ja au.

Käesoleval juhul on Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus, kui kaebaja ülemus, leidnud, et juriidiliste plaanide valmistamine eratöödena takistab Põllutööministeeriumi maamõõtjate ametkohuste täitmist ja on sellelaadilise erategevuse temale alluvatele maamõõtjatele ära keelanud.

Kaebaja arvamus, et teenistusest vabal ajal võivad ta tähendatud juriidilisi plaane eratööna, ka ilma ülemuse loata, valmistada, on ekslik, sest Riigiteenistuse seaduse § 35 räägitakse ainult erategevusest sel ajal, kui riigiametnik on oma otseste ametikohuste täitmisest vaba.

Juriidiliste plaanide valmistamine ka eratööna peab sündima koha peal ja Põllutööministeeriumi teadmisel ja kontrolli all (Vt. Maamõõtmise ja maakatastri plaanide valmistamise juhtnõõrid RT 102 — 1927 ja Juhtnõõrid riigimaade jaoks täpsate plaanide valmistamise kohta eramaamõõtjate kaudu RT 54 — 1927), mispärast Põllutööministeeriumi maamõõtjal sellelaadiliseks erategevuseks, nagu Põllutööministeeriumi volinik asja arutusel õigesti tähendas, ei peaks teenistusest vabal ajal aega jätkuma, kui ta teenistuseaega selleks ei tarvita, sest kantsleil korras ei ole võimalik seda tööd teha. Seepärast oli Maakorralduse ja Metsade Peavalitsusel ka vajalik põhjus alluvatele maamõõtjatele ära keelata erategevus juriidiliste plaanide valmistamise alal.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Põllutööministeeriumi maamõõtja Johannes Mesek'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 66.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. detsembril 1929. a.

Saaremaa Maavalitsuse revisjonkaebus Saaremaa 2. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 20./25. septembrist 1929. a. kaebe asjas Hellamaa Vallavolikogu 1929. a. 19. aprilli otsuse nr. 1 p. VI vastu vallasekretäri valimise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Hellamaa Vallavolikogu valis 25. märtsil 1929. a. vallasekretäriks Hugo Blumfeldt'i ja esitas protokollil Saaremaa Maavalitsusele järelevalve teostamiseks.

13. aprillil 1929. a. teatas maavalitsus telefonogrammiga vallavalitsusele, et maavalitsus ei kinnita sekretär Blumfeldt'i valimist ja pani ette uue sekretäri valimise ette võtta.

19. aprillil 1929. a. otsustas Hellamaa Vallavolikogu vallavalitsuse asjaajamise üle anda 20. apr. 1929. a. uuesti valitud sekretärile Blumfeldt'ile ja otsus täitmisele pöörata enne selle esitamist maavalitsusele põhjusel, et Blumfeldt'i valimine on seadusejõusse astunud.

Saaremaa 2. jaoskonna rahukohtunikule antud protestis palus maavalitsus tühistada vallavolikogu otsuse 19. apr. 1929. a. põhjustel, et maavalitsus teatanud vallavolikogule sekretär Blumfeldt'i mittekinnitamisest ja et vallavolikogu ei olevat arvestanud maavalitsuse ettekirjutust valida uus sekretär ja pööranud oma otsuse täitmisele enne maavalitsusele saatmist, kuna vallasekretär vajavat maavalitsuse kinnitamist ja vallavolikogu pidi maavalitsuse korralduse vastu 13. apr. 1929. a. kaebusega esinema, kui leidis, et viimase korraldus ei ole seaduslik.

Rahukohtunik, asja arutanud, otsustas 20./25. septembril 1929. a. maavalitsuse protesti tagajärjeta jätta.

Rahukohtunik põhistas oma otsust järgmiselt: „Maavalitsuse protestist 13. maist s.a. on näha, et otsusega 25. märtsist valis Hellamaa Vallavolikogu vallasekretäriks Hugo Blumfeldt'i; selle vallavolikogu otsuse tühistamist maavalitsus Omaval. ajut. järelevalve sead.

(RT 78 — 1919) § 4 ette nähtud korras ja tähtajal nõudnud ei ole. Maavalitsuse telefonogramm 13. aprillist Hellamaa Vallavalitsusele selle üle, et tema uuesti valitud sekretäri, arvesse võttes saadud andmeid, ametisse ei kinnita ning ettepanekut sisaldab uut sekretäri valimist ette võtta, ei võinud enam vallavolikogu otsust 25. märtsist mõjustada. Vallakogukonna sead. 1866. a. § 28, millele toetub maavalitsus, on oma jõu kaotanud Omaval. ajut. järelevalve seaduse maksmapanemisega; kokkukõlastades selle viimase seadusega 1926. a. maksmapandud Vallavolikogude valim. ja vallavolik. ning vallaval. korrald. sead. (RT 97 — 1926) § 78, tuleb järeldada, et vallasekretär oma ametisse astumiseks üldse enam ei vaja maavalitsuse kinnitamist; samuti ei ole maavalitsusel Järelevalve sead. § 4 põhjal õigust nõuda, et tema järelevalve all seisev omavalitsuseasutis oma tehtud otsuse tühistaks ja asja uuesti arutaks ja otsustaks; seda oleks ta pidanud tegema admin. kohtu korras protesti tõstmisega otsuse vastu. Mis puutub saadud andmetesse Hugo Blumfeldt'i isiku kohta, seisavad need selles, et Blumfeldt on Tartu-Võru rahukogu otsusega 19. novembrist 1928. a. N.s. §§ 411, 416 p. 9 j.t. põhjal karistatud ametist kõrvaldamisega (udaleniem ot dolžnosti), mis karistuseliik ei kitsenda Blumfeldt'i õigusi käesoleval juhul Hellamaa vallasekretäri ametisse valimiseks.

Kuigi Hellamaa Vallavolikogu, otsustades 19. aprillil s.a. kohuseks teha vallavalitsusele ja vallasekretär Kung'ile vallavalitsuse asjaajamist 20. aprillist alates uuesti valitud vallasekretärile Blumfeldt'ile üle anda, seda täitnud on enne järelevalvele esitamist, ei seisa see otsus vastuolus Järelevalve sead. § 4-ga; tarbe korral on järelevalveasutisel alati võimalus protestitud otsuste täitmist kohtuotsuse järgnemiseni seisma panna.

Ettetoodud põhjustel puudub alus Hellamaa Vallavolikogu protestitud otsuse tühistamiseks ning Hugo Blumfeldt'i vallasekretäri ametist kõrvaldamiseks“.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Saaremaa Maavalitsus rahukohtuniku otsuse tühistada põhjusel, et vallavolikogu otsus ei võinud üldse jõusse astuda, sest see oli tehtud korras, mis seaduses ette nähtud ei ole, ja käib otse seaduse vastu ja nimelt 1866. a. Vallakogukonna seaduse § 28 vastu, mis täies ulatuses oma maksvuse kaotanud ei olevat, mille pärast rahukohtuniku arvamus, et see seadus oma jõu kaotanud, olevat ekslik; ka olevat selgusetu, missugustel alustel on rahukohtunik arvamusele jõudnud, et Vallavolikogude valimise seaduse § 78 põhjal vallasekretär enam ei vaja ametisse kinnitamist. Uue valimise ettevõtmist nõudnud maavalitsus mitte sel põhjusel, et Blumfeldt kinnitamata jäänud, vaid sel põhjusel, et sekretäriks oli valitud isik, kes seadusenõuetele ei vastanud (1866. a. sead. § 28), mis korraldust võib järelevalveasutis Ajutise järelevalve seaduse § 5 põhjal igal ajal teha, jättes kõrvale selle seaduse § 4 nõuded. Samuti oleks pidanud rahukohtunik tühistama vallavolikogu otsuse osas, millega otsustatud vallavolikogu otsus kohe täitmisele pöörata, kuna seesugust õigust Vallavolikogule seadusega ei ole antud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Saaremaa Maavalitsuse revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Vallasekretäride valimine kuulub vallavolikogude ülesannete hulka seaduse järgi ja sellepärast iga seesugune otsus, millega vallavolikogu vallasekretäri valimisi toimetab, jääb seadusejõusse, kui ei ole muudetud järelevalveasutise protesti puhul vastavalt Omav. ajut. järelevalve seaduse § 4 nõuetele. Seepärast on ekslik maavalitsuse arvamus, et maavalitsus võib niisugust otsust mitte arvestada ja kas ise seda muuta, või nõuda, et vallavolikogu oleks oma otsuse muutnud või ignoreerinud, ilma et maavalitsus oleks selle otsuse muutmist nõudnud adm. kohtu korras. Sootuks teine asi on seesuguste otsustega, millega vallavolikogu on lahendanud asju, mis seaduste või määruste järgi ei kuulu vallavolikogu ülesannete hulka, see on, ei kuulu vallavolikogu võimkonda. Säärased otsused tegelikult ei või kunagi seaduslikku jõudu omada, kuid ka need otsused peavad tühistatud olema administratiivkohtu korras, kuigi maavalitsus neis asjus ei ole seotud Järelevalve seaduse § 4 ette nähtud tähtajaga sel põhjusel, et need otsused üldse kunagi jõusse ei astu. Näiteks sääraste otsuste hulka kuuluks otsuse tegemine vallavolikogu poolt selle kohta,

et muuta oma valla kodanikkude kohta mõnda seadust, mis Riigikogu poolt vastu võetud ja mille muutmise kuulub Riigikogule, kas üldmaksude kohta või mõne teise üldkohustise kohta. Seepärast on rahukohtunik õieti leidnud, et maavalitsus oli kohustatud vallavolikogu otsuse tühistamist Blumfeldt'i valimise asjas nõudma administratiivkohtu korras, kui leidis, et viimane ei või jõusse jääda seaduse rikkumise pärast ja kui maavalitsus seda ei teinud, astus otsus jõusse ja kuulus täitmisele.

Õieti on rahukohtunik ka leidnud, et vallasekretärid enam ei vaja seesugust kinnitamist nagu enne, sest kui vallavolikogude otsuste seadusejõusse astumise kord on kindlaks määratud, kaotab sekretäride kinnitamine igasuguse aluse, kuna vallavolikogu jõusseastunud otsusega valitud sekretär jääb ikka valitud sekretäriks. Kaebaja arvamus, et maavalitsus oli õigustatud igal ajal nõudma uue sekretäri valimist Järelevalve seaduse § 5 põhjal, kui sekretäriks oli valitud isik, kes seadusenõuetele ei vastanud, on samuti ekslik, sest käesolevas asjas oli olemas seaduses ette nähtud korras tehtud volikogu otsus ja, nagu eespool tähendatud, sääraste otsuste muutmist võib nõuda ainult Järelevalve seaduse § 4 korras.

Kuna aga vallavolikogu otsus sekretär Blumfeldt'i valimise kohta oli jõusse astunud, siis pidi see ka viibimata täitmist leidma, kuigi selleks erilist otsust ei olnudki enam tarvis. Seepärast puudub alus vallavolikogu 1929. a. 19. apr. otsuse tühistamiseks, kuigi oli otsustatud otsus täitmisele pöörata enne selle otsuse esitamist järelevalve-asutisele. Õieti on rahukohtunik samuti leidnud, et ametist kõrvaldamine (удаление от должности) kohtuotsusega ei kitsendanud Blumfeldt'i õigusi vallasekretäriks valitud olla, kuna P.S. alusel puudub alus vallasekretäride kohta teisi seadusi tarvitada, kui kõigi teiste omavalitsuseametnikkude kohta.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Saaremaa Maavalitsuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 67.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. novembril/6. detsembril 1929. a.

A.-s. „Laferme“ juhatuses vol. vann. adv. Jaan Teemandi kaebus Tollikomitee määruse peale 10. aug. 1928. a. 20% ülemäära makstud tolliraha mittetagasimaksmise pärast (kr. 4.172.84).

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

26. III. 1928. a. esines A.-s. „Laferme“ juhatus Tollinõukogule palvega Tollisead. §§ 254, 255 ja 256 põhjal korraldus teha, et nimetatud aktsiaseltsile tagasi makstaks tema poolt ülemäära makstud toll 20% suuruses mitmesuguste Eestisse 1924., 1925., 1926. ja 1927. aasta jooksul sisse veetud lehttubaka pealt kõigi tollikviitungite järgi, mille maksupäevast ei ole veel kaht aastat möödunud. Palujad seletasid, et kõnesolev tubakas olevat seltsile saadetud prantsuse firma Compagnie Internationale pour l'Industrie du Tabac, Paris, kuni 26. II. 1924. a. nimetatud Compagnie Internationale de Commerce & d'Industrie, Paris, poolt ja et RT 99/100 — 1922. a. välja kuulutatud Eesti-Prantsuse kaubalepingu järgi kuulunud need saadused tollimisel 20% hinnaalandusele Eesti tollitariifist, kuid A/S. „Laferme“ olevat kõige väljaostetud tubaka eest tasunud tollimaksu tolli põhitariifi normide järgi. 16. aprillil 1928. a. arutas Tollinõukogu revideerimisakti nr. 8443 järgi revideeritud ja tollikorraldusest aja jooksul 29. III. 1926. a. — 10. III. 1927. a. välja ostetud 1126 palli — 21195,6 kg tubaka eest 20% tollilalanduse kr. 4172,84 tagasimaksmise asja ja otsustas nõudmise rahuldamata jätta põhjendusel, et kaubakäsitaja ei ole täitnud RT 47 — 1927. a. avaldatud Rahaministeeriumi teadaande p.p. 2 ja 6 ja et kaup juba tollikorraldusest üldise tariifi järgi välja ostetud. Tolli-

komitee otsusega 12. V. 1928. a. on Tollinõukogu otsus 16. apr. tühistatud ja asi Tollinõukogule uueks otsutamiseks antud. Asja uuel otsustamisel 11. juunil 1928. a. on Tollinõukogu A/S. „Laferme“ nõudmise 4172,84 krooni tagasimaksmise kohta uuesti rahuldamata jätnud põhjendusel, et tubakas juba üldise tariifi järgi tollikorraldusest välja ostetud, kuna paluja alles nüüd on esitanud vastavad dokumendid konventsiooni põhjal soodustuste saamiseks ja et käesoleval juhul ei ole tegemist Tollisead. § 254 ette nähtud tollimaksude enamvõttega väljaarvamisel tekkinud vea tõttu. A/S. „Laferme“ voliniku vann. adv. J. Teemandi edasikaebus Tollikomiteele on Tollikomitee otsusega 10. aug. 1928. a. samuti tagajärjeta jäetud põhjendusel, et käesolevas asjas ei ole tegemist tollimaksu enamvõttega väljaarvamisel tekkinud vea tõttu, vaid tollimaks on õieti välja arvatud ja sisse võetud kokkukõlas vastava revideerimisakti ja selle juurde kuuluvate dokumentide andmetega, mis kauba tollimiseks selle sisseturule läbilaskmisel seaduslikkudeks alusteks olid Tollisead. § 206 ja 207 järgi ja mille vastu kaubakäsitaja protesti pole avaldanud ega kaebust tõstnud, nagu Tollisead. § 213—222 ette näevad.

Riigikohtule antud kaebuses palub A/S. „Laferme“ juhatuse volinik vann. adv. J. Teemant muuta Tollikomitee otsuse 10. aug. 1928. a. ja rahuldada tema usaldaja palve ülemäära sisse nõutud 4.172,84 kr. tagasimaksmise kohta. Kaebaja seletab: 1) et tema volitaja poolt pärast tollimaksmist esitatud dokumentidest olevat selgesti näha, et käesolevas asjas on tagasi nõutava summa suuruses tolli rohkem makstud, kui Eesti-Prantsuse kaubalepingu järgi maksuma oleks pidanud; 2) et Tollisead. § 255 võimaldavat üleliigselt makstud tollisummat just siis tagasi nõuda, kui üldse eksituse läbi rohkem on tolli makstud, sest riigil ei olevat tarvis kelleltki üleliigseid maksusid saada; 3) et Tollisead. § 254 nägevat ette, et kaubakäsitajal on õigus eksikombel üleliigselt sissenõutud summat tagasi nõuda 2 aasta jooksul, kui tema kindlaks teeb tolli enamvõtte väljaarvamise vea tõttu. Kuskilt ei olevat aga näha, et see viga võib olla ainult matemaatiline, mis sündinud tolli väljaarvamisel esitatud dokumentide alusel; 4) et Tollikomitee seisukoha järgi ei võivat ka riik täiendavalt tolli sisse nõuda, kui tollimaks oli esitatud dokumentide järgi õieti välja arvatud, kuid vähem kui tollitariifid ja rahvusvahelised konventsioonid ette näevad. Asja arutusel tugenes kaebaja poole volinik veel BES § 3734-1e.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tollisead. § 207 põhjal arvatakse tollimaksud välja tollirevideerimise akti põhjal ning § 206 põhjal peab tollirevideerimise akti sisse kantud olema kõik andmed kauba kohta, mis on tarvilikud võetavate tollimaksude õigeks väljaarvamiseks. Tollisead. § 213 ja järgmiste põhjal võib kaubakäsitaja tollirevideerimise akti vastu vaidlust tõsta nendes paragrahvides ette nähtud tähtaegadel ja korras. Enne kauba lõplikku väljalaskmist tolliasutise korraldusest ja kauba väljalaskmise ajal võib kauba vastavust tollirevideerimise aktile selgitada ka kontroll-revideerimise teel. Käesolevas asjas oli seatud korras tollirevideerimise akt kokku seatud, selle põhjal tollimaksud välja arvatud ja ka tasutud. Tollirevideerimise akti kokkuseadmisel puudusid andmed, et kaup oleks Eestisse sisse toodud Prantsuse kaubamaja poolt, mis asub Prantsusmaal ja sisse kantud Prantsuse kauandusregistris, mis asjaolu oleks põhjustanud selle kauba tollimist Eesti-Prantsuse kaubalepingu alusel. Neid andmeid ei esitanud ka kaubakäsitaja ega vaielnud tollirevideerimise akti vastu § 213 alusel. Tollirevideerimise akti järgi kuulus kaup tollimisele tollipõhitariifi järele, nii see ka tolliti ja tollimaksud tasuti kaubakäsitaja poolt. Vastavad tõendused, et käesoleval korral on Eestisse toodud Prantsuse kaubamaja poolt säärane kaup, mis kuulub tollimisele Eesti-Prantsuse kaubalepingu art. 1 lisa nimekirja D põhjal 20% alandusega üldisest tariifist, on kaubakäsitaja poolt tolliasutisele esitatud hiljem, kui tähtajad tollirevideerimise akti vastu vaidluseks olid juba möödunud, kaup juba tollitud ja tollikorraldusest välja lastud. Tollisead. § 254 ja 255 põhjal antakse enamvõetud tollimaksummad maksjale tagasi, kui kahe aasta jooksul maksmise päevast arvates kindlaks tehakse tolli ja muude tollimaksude enamvõte nende maksude väljaarvamise vea tõttu. Nagu juba varem tähendatud, Tollisead. § 206 põhjal peab tollirevideerimise akti sisse kantama kõik

andmed kauba kohta, mis on tarvilikud võetavate tollimaksude õigeks väljaarvamiseks. Tollisead. § 254 ja 255 ei anna õigust kahe aasta jooksul vaidlust tõsta tollirevideerimise akti vastu. Säärase vaidluse tõstmise tähtaeg on ette nähtud § 213. § 254 ja 255 põhjal võib maksja enam-makstud summad tagasi saada ainult juhul, kui tema kahe aasta jooksul kindlaks teeb, et tollimaksu on enam võetud väljaarvamise vea tõttu, s.o. kui tollirevideerimise akti andmete järgi ei ole tollimaksud õieti välja arvatud, vaid ekslikult on rohkem arvatud, kui nende andmete järgi arvata oleks võinud. Käesoleval juhul on aga tollimaksud tollirevideerimise akti järgi õieti välja arvatud ja seepärast ei ole kaebajal õigust Tollisead. § 254 ja 255 põhjal tasutud tollimaksudest midagi tagasi nõuda. On seadusega lubatud teatavaid maksusid määrata ainult seaduses määratud tähtajal, — kannatab riigi kassa, kui maksud määramata jäetud, on määratud maksu vastu seaduses lubatud vaidlust tõsta ainult teataval tähtajal, — kannatab maksnik, kui ta sellel tähtajal vaidlust ei tõsta. Riigimaksude asjad kuuluvad otsustamisele vastavate eriseaduste alusel, aga mitte Balti Eraseaduse normide järgi ja seepärast ei saa ka viimaseid oma väidete aluseks seada.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: A/S. „Laferme“ juhatuse voliniku vann. adv. Jaan Teemandi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 68.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. novembril/6. detsembril 1929. a.

Karl Horn'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 30. apr. 1929. a. pensioni ja ühekordse toetusraha määramise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu linna algkoolide käsitööklasside endine majahoidja Karl Horn esines Töö-Hoolekandeministrile palvega määrata temale ühekordne toetusraha ja pension, seletades, et tema teeninud eelnimetatud kohal 1. sept. 1919. a. 31. detsembrini 1928. a. 30. aprillil 1929. a. otsustas Haridus- ja Sotsiaalministeerium Karl Horn'i pensioninõudmise tagajärjeta jätta põhjusel, et Tartu Linnavalitsuse tõenduse järgi ametikoht, kus Karl Horn teenis, polnud pensionõigust andev.

Riigikohtule antud kaebuses palub Karl Horn tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse ja kohustada ministeeriumi määrata temale pensioni ja toetusraha või asi saata ministeeriumile uueks otsustamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Tartu Linnavalitsuse kirjas 12. aprillist 1929. a. nr. 2534 on tähendatud, et Karl Horn olnud küll linna poolt ülalpeetava kooli teenistuses majahoidjana, kuid see teenistus olevat arvatud tema teenistuse ajal kõrvaltööks ja seepärast ei olevat see teenistus võetud pensioniõigust andvate ametite hulka. Selle teate alusel ongi Haridus- ja Sotsiaalministeerium Karl Horn'i pensioninõudmise tagajärjeta jätnud. Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse § 1 märkus 1 järgi ei kuulu selle seaduse alla isikud, kelle teenistus riigi- ja omavalitsuseasutistes ja -ettevõtetes ainult kõrvaltööks on. Kuid sama märkuses on tähendatud, et ametid, mis kõrvaltööks loetakse, määrab kindlaks Vabariigi Valitsus. Haridus- ja Sotsiaalministeerium ei ole selgitanud ja asjatoimetusest ka ei nähtu, kas Vabariigi Valitsus on selle ameti, milles oli Karl Horn, kõrvaltööks arvanud. Kui Karl Horni teenistus iseenesest oli pensioniõiguslik, siis see asjaolu, et Tartu Linnavalitsus Horn'i eest pensionikapitali heaks maksu ei ole maksnud, ei võta Horn'ilt ära pensionisaamise õigust.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus 30. aprillist 1929. a. tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 69.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./19. detsembril 1929. a.

Meta Riigi vol. vann. adv. Valter Stackelberg'i kaebus Siseministri otsuse peale 10. det. 1928. a. rahvuse nimetuse muutmise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Puusep; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Siseministri otsus 10. detsembrist 1928. a. Meta Riigi rahvuse nimetuse muutmise asjas tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks Siseministrile tagasi saata järgmistel põhjustel:

Põhiseaduse § 20 järgi on iga Eesti kodanik vaba oma rahvuse määramises ning juhtudel, mil isiklik määramine võimalik ei ole, sünnib see seaduses ette nähtud korras. Üldist eriseadust, mis rahvuse määramise õiguse tegeliku tarvitamise korra ja tingimused kindlaks määraks, ei ole olemas. Kuid Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seaduses (RT 31/32 — 1925) on see küsimus üldiselt lahendatud nende rahvuste kohta, mis nimetatud seaduse § 8 järgi vähemusrahvusteks Eestis tunnistatud. Selle seaduse § 9 määrab, et „kuuluvus vähemusrahvuse kultuur-omavalitsusse tehakse kindlaks rahvusnimekirjaga, kuhu võivad endid lasta üles võtta § 8 tähendatud rahvusest Eesti kodanikud, kes vähemalt 18 aastat vanad“. Riigikogule üldkomisjoni poolt esitatud seletuskirjast Vähemusrahvuste omavalitsuse seadusele (II Riigikogu protokollid, 7. istungjärk 1925. a. lk. 209 — 219) loeme muu seas, et üldkomisjoni poolt Riigikogule esitatud seaduse-eelnõu määrusi rahvuse määramise õiguse kohta tuleb mõista nii, et „rahvusnimekirja ülesvõtmine sünnib vabalt, rahvuse tunnustamise printsiibi põhjal kodanikkude poolt, kes vähemalt 18 aastat vanad“ ja „iga üksiku kodaniku rahvuse määramine teatavasse rahvus-kultuurühendusse sünnib isiku enese vaba määramise teel.“ Riigikogu on üldkomisjoni poolt esitatud seaduse-eelnõu osad vähemusrahvuse kuuluvuse äramääramise kohta muutmatult vastu võtnud ja seepärast tuleb selle seaduse tõlgendamisel arvesse võtta üldkomisjoni seletuskirja. Vastavalt Põhiseaduse § 20-le ja Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seaduse § 8-le näeb ka Vabariigi Valitsuse poolt 17. IV. 1925. a. vastu võetud määruse (RT 65/66 — 1925) § 5 ette, et saksa rahvusnimekirja sissekandmist toimetatakse „politsei ning vallavalitsuste poolt saadud andmete kui ka üksikute kodanikkude oma rahvuse kohta tehtud teadaannete põhjal.“

Sama paragrahvi teine lõige määrab, et „juhtumusel, kui isiklik teadaanne rahvuse kohta lahku läheb vallavalitsuste või politsei poolt saadud andmetest, siis kantakse teadaandja nimekirja, kui tema § 5 ja 11 ettenähtud tähtaegade jooksul esitab nimekirja kokkuseadvale asutisele vastava õienduse Siseministeeriumi poolt teadaandja sellekohaste legitimatsioonidokumentides — isikutunnistuses j.n.e. rahvuse suhtes tehtud paranduste kohta“. Esitatust selgub, et rahvuse määramise õiguse üldised juhtumõtted on tähendatud Põhiseaduse § 20 ja Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seaduses, ning et viimase seaduse § 17 ja 29 põhjal Vabariigi Valitsuse poolt antud määruses on otseselt ette nähtud isikutunnistuses rahvuse kohta tehtud märkuste parandamise õigus ja võimalus kodanikkude teadaannete põhjal.

Mis puutub Kohtu- ja Siseministeeriumi voliniku poolt asja arutamisel Riigikohtus antud seletuses esitatud väidetes, et kaebaja ei olewat esitanud Rahvusnimekirjade pidamise mää-

ruse (RT 101/102 — 1925) § 6 ette nähtud tõendusi rahvuse kohta, kuna selge olevat, et kaebaja soovitud rahvusse ei kuulu ja et vaba rahvusemääramist võivat kurjasti tarvitada, näiteks, mõni isik, nimetades ennast inglaseks, Inglismaal mitmesuguste inglaste jaoks ette nähtud soodustuste osaliseks saada ja olevat võimalus ennast isegi mõnesse värvilisse rassi kuuluvaks tunnistada, — siis neil väidetel ei ole seaduslikku alust. Vähemusrahvuste kultuuroromavalitsuse seaduse (RT 31/32 — 1925) § 8 järgi tunnistatakse Eestis vähemusrahvusteks saksa, vene ja rootsi rahvused ning vabariigi piirides elavad vähemusrahvused, kelle üldarv mitte vähem kui kolm tuhat. § 8 loendatud kolmele rahvusele on juurde tulnud veel juudi vähemusrahvuse kultuuroromavalitsus (RT 53 — 1926). Vähemusrahvuste kultuuroromavalitsuse seadus ei tee kodaniku kuuluvust teatavasse vähemusrahvuse kultuuroromavalitsusse sõltuvaks mitte kodaniku kuuluvusest teatavasse rahvusse kui rassi, vaid annab võimaluse kodanikkudele ennast kuuluvaks tunnistada selle vabariigis lubatud rahvus-kultuurühendusse, kellele ta ennast lähedal tunneb olevat, sõltumata rahvusest kui rassist. Seepärast ei ole Kohtu- ja Siseministeeriumil seaduslikku alust keelduda Eesti kodanikkudele, kui nad 18 a. vanad, nende isikutunnistustes rahvuse kohta tehtud märkuste parandamisest. „Riigi Teatajas“ nr. 101/102 — 1925. a. avaldatud Vabariigi Valitsuse poolt vastu võetud Rahvuse-nimekirjade pidamise määruse § 6 märkuses ette nähtud nõue, et paluja peab esitama tarvilikud tõendused oma rahvuse kohta, ei ole seadusega kokkukõlas, sest Vähemusrahvuste kultuuroromavalitsuse seadus, mille §§ 29 ja 30 põhjal määrus vastu on võetud, niisugust nõuet ei sisalda. Et oleks lubatud nõuda mõnda rahvusse kuulumise tunnistamist, kellel Eesti Vabariigis kultuuroromavalitsust ei ole, või isegi mõnesse värvilisse rassi, seda seaduses ette nähtud ei ole. Sellepärast ja Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Siseministri otsus 10. detsembrist 1928. a. tühistada ja asi Kohtu- ja Siseministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 70.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./24. detsembril 1929. a.

Eduard Avik'u kaebus Haridusministri otsuse peale Tallinna tehnikumis antud tundide eest osa tasu tagasinõudmise asjus.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

V/k. 2. nov. 1928. a. nr. 279 teatas Tallinna tehnikumi direktor insener Eduard Avik'ule, et Haridusministri korraldusel tuleb tal temale Tallinna tehnikumis antud tundide eest Riigikontrolli tsiviilosakonna märkustelehe järgi rohkemmakstud 248 kr. 45 sen. tagasi maksta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eduard Avik tähendatud Haridusministri korralduse tühistada järgmistel põhjustel: Nagu näha Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse (RT 27 — 1927) § 3 viimasest lõikest, loetakse õpetajatest ametnikkudeks need, kes annavad riigikoolis vähemalt normaalarv tunde, kuna need, kes annavad riigikoolides alla normaalarvu tunde, loetakse vabateenijateks. Kaebaja tundidearv olevat alla normaalarvu ja seepärast tulevat teda lugeda vabateenijaks. Üldse ei olevat tema tehnikumi õpetajana kunagi olnud Haridusministeeriumi ametnikuks Riigiteenistuse seaduse § 1 mõttes, seepärast tulevat tema palgaasi Haridusministeeriumiga Riigiteenistuse seaduse § 2 teise lõike põhjal selle viimase seaduse järgi lahendada tsiviilõiguse alal.

Kaebaja arvamuse järgi ei tõlgenda Haridusministeerium õieti Riigiteenistuse seaduse § 34. Eelnimetatud seaduses tarvitatud mõiste „ühiteaegu“ tähendavat tema arvates ametikohuste täitmist ametiasutises määratud tööajal. See seadus nägevat ette neid ameteid, mille tööaeg ühte langeb ja sealjuures mõlemate ametikohuste täitmine tööaja jooksul ühel isikul võimalik on. Seda seisukohta kinnitavat viimase õppejõudude tasu seaduse (RT 22 — 1928) § 21 teine lõige. Teiseks ei tõlgendavat Haridusministeerium kaebaja arvates õigesti ametikoha mõistet. Viimase all tulevat võtta Riigiteenistuse seaduse § 1 põhjal neid ameteid, mille kandjad koosseisus tähendatud kui riigiametnikud. Tehnikumi õpetaja ametikohaks tulevat lugeda niisugust ametit, mille kandja annab vähemalt 12 normaaltundi nädalas. Sellest peaks siis selge olema, et Riigiteenistuse seaduse § 34 põhjal riigiametnik, kes tehnikumis vabateenijana tunde annab, on õigustatud tasu saama tehnikumi õpetaja ametikoha poole palga suuruses, see on kuni 6 normaal-nädalatunni eest. On vabateenija tundide arv üle 6, näiteks 10 tundi, saab tema tasu ikkagi 6 tunni eest. On see tundide arv alla 6, näiteks 4 tundi nädalas, siis on tema õigustatud saama täieliku tasu 4 tunni eest, sest et see ei ületa poolt ametikoha, see on, 12 normaaltunni tasu. Haridusministeerium seletab aga asja koguni teisiti ja lähtub mitte Riigiteenistuse seaduse §§ 1 ja 34 tähendatud ametikoha poole palga mõistest „palgalisa“ väljaarvamisel, vaid võtab aluseks poole tasu iga nädalatunni eest, mis „palgalisa“ väljaarvamine ei olewat kokkõlas eelnimetatud seadustega (§§ 1 ja 34). Õpetajate ja tunniandjate palgaolud korraldatavat meie seaduseandluses eriseadustega, sõltumata riigiametnikkude palga seadusest. Seepärast arvab kaebaja, et Riigiteenistuse seaduse § 34 ei käi sugugi selle kohta, kui riigiametnik ühes sellega kui vabateenija on õpetajaks riigikoolis. Tema arvates olewat tema õpetajana õigustatud tasu saama Õpetajate palga seaduse järgi, nagu see 1927./1928. eelarveaasta kohta ette nähtud Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduses (RT 27 — 1927, lk. 361).

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldada.

Eduard Avik seisab riigiteenistuses Teedeministeeriumis täie palgaga ja kuna tema tehnikumis antud tundide eest terve palga saanud, siis nõutakse temalt tagasi Riigiteenistuse seaduse § 34 põhjal $\frac{1}{2}$ palka, mis temale makstud Tallinna tehnikumis 1927./1928. kooliaastal antud tundide eest.

Tallinna tehnikumi eriainete õpetaja nädalatundide normaalarv on 12 (RT 26 — 1923, Õpetaj. palgasead. muutm. sead. § 5 märkus 4); kaebaja tundide arv selles koolis oli ainult 6 tundi nädalas. Õpetajad on määralsed, kui nad palgaseaduses ette nähtud normaalarvu tunde annavad ja tunniandjad, kelle tundide arv on sellest normist vähem (7. detsembr. 1922. a. Aval. keskkoolide sead. § 56 RT 155/156 — 1922); peale selle loetakse õpetajatest ametnikkudeks need, kes annavad riigikoolides vähemalt normaalarvu tunde, kuna need, kes riigikoolides annavad alla normaalarvu tunde, loetakse vabateenijateks (8. III. 1927. a. Riigiasutiste ja koosseisude ja riigiteenijate palgasead. RT 27 — 1927 § 3). Vabateenijate peale Riigiteenistuse seaduse (RT 149 — 1924) § 34 normid laiendatud ei ole, nagu see selgub sama seaduse § 2; kuid kaebaja Eduard Avik seisab riigiteenistuses Teedeministeeriumis ja tema, kui ametniku, kohta on see seadusenorm maksev ja tema vaidlus, et asi ei tule administratiivkorras lahendada, on aluseks.

Riigiteenistuse seaduse § 34 järgi on ametnikud, teise ameti kohuseid täites, õigustatud saama palgalisa kuni teise ametikoha poole palga suuruses. Palk on seaduses kindlaks määratud iga üksiku ametikoha jaoks. Õpetajate palgaseadusest (RT 41 — 1921 § 5 ja RT 26 — 1923 § 5) selgub, et õpetaja palga kindlaksmääramisel on aluseks võetud õpetajate nädalatundide normaalarv. Vastavalt sellele järgneb, et õpetaja palga suuruse välja-

arvamisel Riigiteenistuse seaduse § 34 kohaldamise juures tuleb lähtuda selle õpetaja nädalatundide normaalarvust, nii et seaduses lubatud palgalisa ei või poolest palgast suurem olla, mis selle õpetaja nädalatundide normaalarvu põhjal välja arvatud. Käesoleval juhul on Eduard Avik'ul 12 nädala-normaaltunnist ainult kuus tundi olnud ja selle eest saadud tasu ei tee rohkem välja kui õpetaja pool palka nädalatundide normaalarvu järgi, järelikult ei ole Eduard Avik'u poolt saadud palgalisa „teise ametikoha poolest palgast“ suurem olnud ja puudub seaduslik alus temalt selle eest saadud tasust veel pool tagasi nõuda.

Seepärast ja Adm. K. K. §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Haridusministri korraldus Eduard Avik'ult 248,45 kr. tagasinõudmise kohta, mis korraldus on Avik'ule teada antud Tallinna tehnikumi poolt kirjaga 2. novembrist 1928. a. nr. 279 all, tühistada.

Nr. 71.

TSIVIL-OSAKOND.

31. jaanuaril 1929.

Jossel Schein'i voliniku vann. adv. Ernst Ōsso' kassatsioonkaebus Kohtupalati otsuse peale 31. oktoobrist 1927. a. Anna Pauska' nõudes Jossel Schein'i vastu abiraha pöörast 1966,66 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

2. detsembril 1924. a. Tartu-Võru Rahukogule antud nõudepalves seletas Anna Pauska, et 12. detsembril 1923. a. saanud tema abielumees Johan Pauska' surma Jossel Schein'i laudade mahalaadimisel vagunist, ning et see õnnetus sündinud selle tagajärjel, et tähendatud laudad olnud halvasti laaditud ja langenud Johan Pauska' peale titside äravõtmisel. Neil põhjustel palus Anna Pauska mõista tema kasuks Jossel Schein'i käest iga-aastast abiraha 19.666 m. 66 penni suuruses, alates 12. detsembrist 1923. a. kuni tema, nõudja, surmani.

Protsessi kestel selgus, et kirjeldatud õnnetusjuht on aset leidnud Valga raudteejaamas Jossel Schein'ile kuuluvate laudade mahalaadimisel vagunist kostja poolt palgatud tööliste abil.

Rahukogu otsuse, millega nõudmine tagasi lükati, on Kohtupalat Anna Pauska' edasi-kaebusel tühistanud ja kostjalt välja mõistnud nõudja kasuks 19.666 m. 66 p. iga-aastast abiraha, alates 12. detsembrist 1923. a. Anna Pauska' surmani.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses taotleb kostja Schein'i volinik vann. adv. Ernst Ōsso Kohtupalati otsuse tühistamist Tööstusliku töö seaduse §§ 372, 541 ja 542 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus kostja voliniku kassatsioonkaebuse rahuldamisväärse olevat.

Kohtupalat on leidnud, et selle tüli lahendamisel tulevat kohaldada mitte Balti Era-seaduse, vaid Tööstusliku töö seaduse määrusi, ning nõudmise rahuldanud viimase seaduse § 541 põhjal. See Kohtupalati järeldus on silmapaistvalt ekslik. Tööstusliku töö seaduse § 541 (RT 106 — 1923 välja kuulutatud „Tööliste õnnetusjuhtumiste korral kindlustamise seaduste muutmisseaduse“ redaktsioonis) määrab: „Õnnetusjuhtumistel ettevõtetes, mis üles loetud Tööstusliku töö seaduse § 372 ja kus tööliste arv alla viie, väljaarvatud riigi päralt olevates, on ettevõtte omanikud kohustatud tasu maksma käesoleva seitsmenda peatüki järgi töölistele, sugu ja vanaduse peale vaatamata, kes tööde juures ehk nende tagajärjel saanud kehaosade vigastuse tõttu tööjõu on kaotanud kauemaks, kui kolmeks päevaks. Kui õnnetus-

juhtumisele surm järgneb, makstakse tasu perekonna liigetele, kes üles loetud § 552⁴. Seega on tähendatud § 541 määruse kohaldamine võimalik ainult sel korral, kui õnnetusjuht on aset leidnud teatavas, § 372 loendatud ettevõtete hulka kuuluvas ettevõttes viimases tehtava töö juures. Käesoleval juhul oli õnnetus, mille tagajärjel järgnes Johan Pauska surm, aset leidnud mitte kostja ettevõttes ega tema päralt oleva ettevõtte töö juures, vaid raudteejaamas veole antud laudade mahalaadimisel vagunist, s.o. seesuguse töö juures, mis kuulub raudtee ekspluateerimisel ettevõtetavate talituste hulka (vt. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1909. a. nr. 57). Vastutus igasuguste raudtee ekspluateerimisel ja muu seas ka kaupade laadimisel ja väljalaadimisel sündinud õnnetusjuhtude tagajärgede eest lasub Vene Tsiiviilõiguse § 683 põhjal, mis Raudtee Seadustiku § 92 juhatusel on ka Eestis maksev, raudteel, mitte aga kauba peremehel (грузохозяинъ), sõltumata sellest, kas laadimine või väljalaadimine toimetati raudtee tööliste või kauba peremehe poolt palgatud tööliste abil (vt. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsust 1909. a. nr. 57). Ei ole aga Anna Pauska mainitud § 683 põhjal nõudmisega pöördunud raudtee vastu ning ei ole Jossel Schein ennast eeloleva tema vastu tõstatatud nõudmise vastu kaitsnud viitega sama § 683 määrusele, siis oleks Kohtupalat — kohustatud olles asja otsustama poolte seletuste ja vastuvaidluste piirides (Tsiv. kp. s. § 339) — pidanud oma otsuse aluseks võtma Balti Eraseaduse määrusi ning oleks võinud nõudmist rahuldada ainult sel korral, kui ta oleks kindlaks teinud, et Johan Pauska surm on sündinud üksnes Jossel Schein'i tegevuse või tegevusetuse ja seega tema isikliku süü tagajärjel (BES § 3444). Vastupidiselt toimides ja nõudmist rahuldades Tööstusliku töö seaduse § 372 ja 541 põhjal, on Kohtupalat oluliselt rikkunud nendes paragrahvides sisalduvaid määrusi, mispärast tema kaevatud otsus jõusse jääda ei või.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus selles asjas Tööst. töö seaduse § 372 ja 541 rikkumise pärast tühistada ja asi samale kohtule tagasi saata uueks otsustamiseks teises koosseisus. (toim. nr. 44/29. a.

Nr. 72.

TSIVIL-OSAKOND.

31. jaanuaril 1929. a.

1) *Taavet Lanberg'i voliniku vann. adv. R. Eliaser'i ja 2) Jakob Glaser'i voliniku vann. adv. V. Johanson'i kassatsiooni kaebused Kohtupalati otsuse peale 8./22. veebruarist 1928. a. Taavet Lanberg'i nõudes Jakob Glaser'i vastu Melso veski ja veskitammü ülesehitamise pärast.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

15. juunil 1922. a. Tartu-Võru Rahukogule antud nõudepalves seletas Taavet Lanberg'i volinik vann. adv. Johan Jans, et tema volitaja olevat Võrumaa Pimscha jõel oleva „Melso“ veski ainuke omanik. See veski põlenud 1907. a. ära, mille tõttu vesivärvad lahti jäänud ja vesi pealpool tammi alanenud. Seda asjaolu kasutanud Jakob Glaser, et oma ülalpool Pimscha jõel seisvas veskis turbiini jalga kolm madalamale seada. Kui siis Lanberg oma tammi jälle üles panna tahtnud, nõudnud Glaser kohtu kaudu oma vahepeal tekkinud pidamisõiguse jaluleseadmist. See nõue rahuldatud. 1912. a. 21. mail seadnud Orava vallakohus I Võru ülemtalurahvakohtu otsuse põhjal Glaseri pidamisõiguse jalule. Mõni päev hiljem rikkunud Taavet Lanberg seda, mille tõttu Glaser'i volinik tema vastu omavoli tarvitamise pärast kaebust tõstnud, ühtlasi paludes Glaser'i rikutud pidamisõigust jälle jalule seada. Kriminaalkorras rikutud pidamisõigust jalule ei seatud. „Melso“ veski tamm jäänud ainult laastulõikamiseks alles kuni 1914. aastani, mil suurvesi tammi vigastanud ja seega vee ülespaisutamise võimatuks teinud. 1921. a. hakanud Lanberg tammi parandama, mille tõttu Glaser 21. detsembril

1921. a. järele tõstnud kaebuse rikutud pidamisõiguse jaluleseadmise pärast, millise kaebuse Tartu-Võru Rahukogu, kui kohtu teine aste, 13. juunil 1922. a. lõplikult rahuldanud ja Lanberg'i kohustanud „Melso“ veski tammi Pimscha jõelt ära koristama. Neil põhjustel ja tuge-des BES §§ 1048 ja 1050 peale, tõstis Lanberg'i volinik Glaser'i vastu nõudmise, paludes „tunnistada, et Taavet Lanberg on õigustatud oma 1907. a. ärapõlenud Melso veskit üles ehitama ning 1914. a. suurvee läbi rikutud sama veski tammi endise kõrguseni, mis kohtu poolt kindlaks tehtud, üles ehitama ja korda seadma“.

Otsusega 4./14. novembrist 1924. a. määras rahukogu Taavet Lanberg'i nõudmist Jakob Glaseri vastu tühja mõista.

Oma edasikaebuses taotles nõudja Lanberg'i volinik rahukogu otsuse tühistamist ja kaebuse rahuldamist „palvekirja järele“.

Otsusega 8. veebruarist 1928. a. määras Kohtupalat Tartu-Võru rahukogu otsuse muutmiseks tunnistada Taavet Lanberg'ile õigus endise 1907. a. ärapõlenud Melso veski kohal üles ehitada niisugust veskit ja tammi, et vee kõrgus allpool naabruses oleva Jakob Glaser'i veski tammi ei tõuseks üle 0,83 meetri ja et endise Melso veski kohal oleva veski juures tammi peal ei oleks vett rohkem kui keskmiselt 0,85 meetri kõrguselt, muus osas nõudmine tagasi lükata; kohtu- ja asjaajamiskulud kahe astme eest poolte vahel vastastikku arvesse võtta, sisse nõuda nõudjalt Taavet Lanberg'ilt kostja Jakob Glaser'i kasuks 103 krooni kohtu- ja 33 krooni asjaajamiskulusid.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebustega taotlevad Kohtupalati otsuse tühistamist: 1) nõudja Taavet Lanberg'i volinik vann. adv. Rein Eliaser ja 2) kostja Jakob Glaser'i volinik vann. adv. Viktor Johanson.

Asudes nõudja Taavet Lanbergi voliniku kassatsiooni kaebuse arutamisele, leiab Riigi-kohus selle mittelugupeetava olevat järgmistel põhjustel:

I. BES § 1048 määrab, et sel korral, kui jõgi jookseb läbi mitme omaniku maatükkide, on igaühel neist õigus uut veskit ehitada üksnes siis, kui vee paisutamiselega ei või tekkida mingit kahju naabrile, ja sama seaduse § 1050 näeb ette, et mitmele omanikule kuuluval jõel keelatakse tammide (плотины и запруды) ehitamisega takistusi teha naabrile olemasoleva veski kasutamiseks, kusjuures „olemasoleva veski“ all tuleb mõista veskit, mis ehitatud enne 1864. a., nagu seda Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. juba seletanud oma otsuses 1896. a. nr. 76.

Kohtupalat on kõigepealt leidnud, et faktilised asjaolud on rahukogu otsuses õieti kirjeldatud, kuid rahukogu järeldustega nendest asjaoludest, vastupidi kaebaja väitele, Kohtupalat ühinenud ei ole. Rahukogu otsusest on näha, et „Melso“-nimeline veski on olnud „juba väga ammu“ ning „igatahes üle saja aasta“, kuid asunud Pimscha jõe kaldal Pihkva kubermangus; et see veski on umbes 50 aastat tagasi, arvates eeloleva nõude tõstmise ajast, kohtu otsuse põhjal ära lõhutud, sest teinud ümbruskonna heina- ja aia-maadele kahju; et umbes 35 aastat tagasi on Pimscha jõe Liivimaa-poolsel kaldal asuva Tamme (Jansu) talu maa peal, mille omanik praegu on nõudja Lanberg, keegi Tanil Glaser uue veski ehitanud ning uue veskitammi teinud endise Pihkva kubermangus asunud Melso veski tammi kohale; et sellest ajast saadik on Melso veski kuulunud Tanil Glaser'ile ja pärast Tepo Sidorov'ile ning töötanud 1907. a. 10. veebruarini, mil see veski on maha põlenud; et Sidorov on põlenud veski raudosad ära müünud kellelegi Horn'ile; et Tamme (Jansu) poole talu omanikuks on nõudja Lanberg saanud 1907. a.; et enne 1907. aastat on Melso veski töötanud altlöödava vesirattaga, kahe paari kividega ja villakraasimis-sisseseaduga, mõni aasta peale 1907. a. tulikahju aga seatud Melsole lahtise taeva alla laastulõikamine; ning et alles 1921. aastal on nõudja Taavet Lanberg ehitanud uue Melso veski hoone ja uue tammi.

Ühtlasi on kaevatud otsuses kindlaks tehtud, et kostja Glaser'i veski seisab omal praegusel kohal mäletamata aegadest saadik ning et Glaser on 1909. a. oma veskil turbiinid sisse seadnud ja samal ajal veski tammi tõstnud.

Eeltoodud asjaoludest on Kohtupalat järeldusele jõudnud, et praegune Melso veski tuleb lugeda uueks ja Glaser'i veski vanaks veskiks, olgugi et viimane on 1909. a. osalt ümber ehitatud. See Kohtupalati järeldus kuulub asja sisusse, mida Riigikohus KAS § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta, ning ei seisa vastuolus BES §§ 1048 ja 1050 määrustega. Lõhuti endine — Pihkva kubermangu poolsele jõekaldale ehitatud — Melso nimeline veski umbes 50 aastat tagasi kohtuotsuse põhjal ära, siis ei olnud Pimscha jõel enam olemas mingit veskit, mida Glaser oma veski tarvitamisel oleks võinud ja pidanud arvestama. On aga endine Melso veski tammi kohal umbes 35 aastat tagasi, s.o. pärast 1864. a., ehitatud uus tamm ja samal ajal ka Liivimaa-poolsel jõekaldal uus veskihoone, siis oli Kohtupalat õigustatud järeldama, et 1907. a. põlenud Melso veski, võrreldes Glaser'i veskiga, mis mäletamata aegadest asub omal praegusel kohal, tuleb lugeda uueks veskiks. Neil tingimustel, kus 1907. a. ärapõlenud Melso veski ja tamm olid esmakordselt ehitatud pärast 1864. a., ei olnud Kohtupalatil — vastupidi kaebaja arvamusele — põhjust peatuda küsimusel, missugune veskiosa tuleb oluliseks lugeda uue veski asutamisel, kuna endisest, Pihkva kubermangu poolsele jõekaldal olnud Melso-nimelisest veskest samanimelise veski ehitamise ajal Liivimaa-poolsel jõekaldal mitte ühtki osa, ei hoonet ega tammi, enam olemas ei olnud.

II. Kohtupalati järeldused tunnistajate ütluste sisust kuuluvad kõigiti asja sisusse (Ts. Kp. S. § 411), mida Riigikohus kassatsiooni korras ei aruta (KAS § 5), kohus aga pole Ts. Kp. S. § 339 põhjal kohustatud esitama oma otsuses erilisi kaalutlusi iga poole põhjendi ja iga tõenduse ning eriti iga tunnistaja ütluse kohta.

III. Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, nagu oleks Kohtupalat läbi vaatamata jätnud poolte seletused selle asjaolu kohta, et Glaser on oma veskis 1909. a. turbiinid sisse seadnud, kuna Kohtupalat tõepoolest on tähendatud asjaolusid arvestanud ja selle, ühenduses poolte seletustega, põhjalikult läbi kaalunud, — Kohtupalati sellekohased järeldused aga kuuluvad kassatsiooni korras mitteamutatavasse asja sisusse (KAS § 5).

IV. Aluseta on kaebaja väide, et Kohtupalat, leides, et 1909. a. mingit „Melso“ veskit olemas ei olnud, olevat arvesse võtmata jätnud, et pärast 1907. a. tulikahju „Melso“ veski veejõudu kasutati seeläbi, et laaste löödi. Nagu kaevatud otsusest näha, on Kohtupalat mainitud asjaolu arvestanud ja leidnud, et sellest ei saa veel järeldada, et Melso veski oleks olemas olnud ajajärgul 1907.—1921. a.

V. Kassatsiooni korras mitteamutatavasse asja sisusse (KAS § 5) kuulub Kohtupalati järeldus, et kuigi Melso veski oleks olemas olnud pärast 1907. a., siis oleks sellel võinud käesolevas asjas tähtsust olla ainult sel korral, kui selle veski töövõimalused ja eriti veekõrgus oleksid kindlaks tehtud, kuna tunnistajate seletustest võib ainult järeldada, et Lanberg praegusel ajal vett kõrgemale on paisutanud, kui see endisel ajal oli. Et Kohtupalat, eeltoodud järeldusele jõudes, ei ole oma otsuses tähendanud, „missuguste tunnistajate seletustel“ mainitud järeldus põhjeneb, ei või vastupidi kaebaja arvamusele, kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest Ts. Kp. S. §§ 339 ja 711 nõuavad ainult, et kohtu järeldused peavad põhjenema poolte seletustel ja asjas ettepanud tõendustel, kuid ei kohusta kohut esitama erilisi kaalutlusi iga poole põhjendi ja iga tõenduse kohta ning iga tunnistaja ütlust eriliselt kaalutlema.

VI. Ei leidu kaevatud otsuses Ts. Kp. S. § 456 rikkumist. Asjale lisandatud mõldrite vahel 9. aprillil 1893. a. sõlmitud lepingut on Kohtupalat arutanud ja hinnanud ning tema sellekohased järeldused kuuluvad asja sisusse. Teeb aga kaebaja tähendatud lepingust teisi järeldusi, siis puudub Riigikohtul Ts. Kp. S. § 11 ja KAS § 5 juhatusel võimalus neid kassatsiooni korras järele katsuda.

VII. Asjas ülekuulatud asjatundjate arvamuse on Kohtupalat põhjalikult läbi kaalunud ja arvestanud muu seas seda, et selleks, et Melso veski takistamata töötada saaks, peaks viimase juures veepaisutus olema 1,025 m ja paksus 1,35 m ning kokkukõlas asjatundjate arvamuslega leidnud, et nõudjale võib õigust tunnistada ainult niisuguseks paisutuseks, et tema veski juures oleks vett mitte rohkem kui 0,85 m sügavuselt. Seega osutub alusetuks kaebaja väide, nagu oleks Kohtupalat põhjendamata kõrvale jätnud asjatundjate arvamuse Melso veski normaalpaisutuse kohta.

VIII. Osalt rahuldades Lanberg'i nõudmist ja osalt seda tagasi lükates, on Kohtupalat toimunud kokkukõlas Ts. Kp. S. § 870 määrusega, kohtu- ja asjaajamiskulud kahe kohtuastme eest pannes osalt nõudja ja osalt kostja peale. Küsimuse lahendamine aga, mil määral need kulud peavad langema nõudja ja mil määral kostja peale, kuulub Kohtupalati, kui asja sisuliselt otsustava kohtu, tegevuspiirkonda ja tema sellekohased järeldused järelekatsumisele kassatsiooni korras ei kuulu (KAS § 5).

Neil põhjustel nõudja Taavet Lanberg'i voliniku kassatsiooni kaebuse tagajärjeta jättes ja üle minnes kostja Jakob Glaser'i voliniku kassatsiooni kaebuse arutusele, leiab Riigikohus ka selle kaebuse mitterahuldamisväärse olevat järgmistel põhjustel:

I. Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, nagu oleks Kohtupalat rikkunud Ts. Kp. S. §§ 706 ja 332, tunnustades nõudja õigust uue veski peale, kuna nõudja on taotlenud vana veski õiguste tunnustamist, ning lahendades nõudmise seega teisel, kui nõudja poolt ette toodud, alusel. Lanberg'i nõudmine põhjenes tema, kui Pimscha jõe äärse maa omaniku, õigusel veskit üles ehitada ja kasutada. Sel alusel on ka Kohtupalat asja arutanud ja otsustanud. Arvas aga nõudja enesel olevat vana veski õigused ning on Kohtupalat temal tunnistanud uue veski õigused, siis on Kohtupalat nõudjale välja mõistnud ainult vähem, mitte aga rohkem, kui nõudja seda taotles, ning ei ole üle astunud nõudepalve piiridest.

II. Kohtupalat on asjatundjate arvamus põhjalikult läbi kaalunud ja seda arvesse võttes lahendanud küsimuse, missuguse veekõrguse juures võib takistamata töötada Glaser'i vanem veski ja, ühenduses sellega, missuguse kõrguseni oleks lubatav vett paisutada nõudja uue Melso tammiga. Kohtupalati järeldused nende küsimuste kohta kuuluvad kõigiti kassatsiooni korras mitteamutatavasse asja sisusse, samuti ka küsimus, kas Kohtupalat on täielikult kasutanud temale esitatud tõendusmaterjali (Ts. Kp. S. § 11 ja KAS § 5), kuna selle küsimuse lahendamine oleneks tõendusmaterjali sisulisest arutamisest ja hindamisest, mida tegema kassatsiooni-kohus ei ole õigutatud.

III. Olgugi et õige on kaebaja väide, et kostja oli ennast protsessi kestel kaitsnud vastuvaidlusega, et Lanberg'i nõudmine olevat aegunud, ning et nõude aegumise küsimuse kohta ei leidu vastust Kohtupalati otsuses 8. veebruarist 1928. a., kuid see ei või käesoleval juhul kaevatud otsuse tühistamise põhjuseks olla, sest asjatoimetusest (vt. Rahukogu toim. lk. 44) on näha, et tähendatud küsimus oli juba lahendatud Kohtupalati määrusega 17. jaanuarist 1924. a. selles mõttes, et käesolev nõudmine aegunud ei ole. Oli aga mainitud küsimus nii viisi juba lahendatud, siis ei olnud ka Kohtupalatil põhjust ega vajadust oma sellekohase järelduse kordamiseks. Et aga kostja volinik oma kassatsiooni kaebuses ei taotle Kohtupalati 1924. a. 17. jaanuari määruse tühistamist, mida ta oleks võinud teha tähendatud kaebuses, siis puudub seaduslik põhjus tema seletuste arutamiseks nõude aegumise küsimuse kohta.

IV. Kohtupalati istungil 8. veebruaril 1928. a. seletas kostja volinik muu seas, et „Veejõudude kasutamise muutmise seaduse“ (RT 49/50 — 1925) järgi, ühenduses veneaegse „Veejõudude kasutamise seadusega“ 5. maist 1917. a. (Vene Sead. Kogu 1917. a. art 1570), peab uute veskite asutamine sündima vastava ülemuse loaga. See kaebaja väide langes isenesest ära, kuna asjatoimetuses (vt. Rahukogu toim. lk. 125) leidub Põllutööministeeriumi tehnika-peavalitsuse kiri 22. I 1921. a. nr. 494 all, millega Lanberg'ile teatati, et tema poolt

kavatsetud veski ehitamiseks takistusi ei ole, kui seejuures maksvaid määrusi ja muu seas BES §§ 1048 ja 1050 eeskirju ei rikuta. Seega oli mainitud „Veejõudude kasutamise seaduse“ nõue käesoleval juhul täidetud ning Kohtupalatil ei olnud enam vähematki põhjust peatuda kostja voliniku saate juures sellele seadusele.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Nõudja Taavet Lanberg'i voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i ja kostja Jakob Glaser'i voliniku vann. adv. Viktor Johanson'i kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 56/29. a.).

Nr. 73.

TSIVIL-OSAKOND.

14. märtsil 1929. a.

Alide Palo' kassatsiooni kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 12. maist 1928. a. elatisraha nõudes Jüri Palo' vastu 2760 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus, et Alide Palo' kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Nõudepalves, mis Alide Palo 20. aprillil 1927. a. Viljandi I jsk. rahukohtunikule andis, palus ta omalt abielumehelt Jüri Palo'lt mõista nende lapse Ellen-Leida Palo' toitmisraha, alates 1921. a. lapse 16-aastaseks saamiseni, s.o. kuni 27. VI 1927. a. iga kuu kohta vähemalt 2000 marka ja nõudjale enesele elatisraha vähemalt 1000 marka kuus, alates nõude avaldamise päevast nõudja surmani.

Nõudepalves seletab nõudja, et kostja 1920. a. elavat oma perekonnast lahus, viimasel ajal elavat ühe võõra naisterahvaga ega kandvat oma naise ja lapse vastu ülalpidamise kohustusi.

Rahukohtunik leidis nõudepalves ettetoodud asjaolud tõendatud olevat ja rahuldab nõudmise nõudja suhtes täielikult, kuna lapsele mõistis 1000 markat kuus, alates 1. jaanuarist 1921. a. 27. juunini 1927. a.

Rahukogu, kuhu asi kostja edasikaebuse põhjal läinud, on rahukohtuniku otsuse muutnud ja nõudja enese suhtes elatise nõudmise tühja mõistnud, kuna lapsele on määratud 5 krooni kuus, alates 1. jaanuarist 1921. a. 27. juunini 1924. a. Nagu nähtub rahukogu põhjustest, on rahukogu oma otsuse tegemisel arvestanud kostja poolt esitatud abielulahutuse protsessis tehtud kohtuotsuseid, mille kohta aga tõendamata, et ta oleks seadusejõusse astunud. Abielulahutuse protsess on alustatud 9. detsembril 1927. a. (seega hulk aega pärast käesoleva nõude avaldamist) ja nõudja seletuse järgi on selles asjas Kohtupalatile antud apellatsiooni kaebus. Rahukogu on sellest seadusejõusse astumata kohtuotsusest järeldanud, et kostja Jüri Palo polevat abielulahutuses süüdlaseks pooleks tunnistanud, ja sellepärast polevat nõudjal õigust kostjalt edaspidi elatist nõuda, möödunud aja kohta olevat aga tõendamata, palju nõudja on oma ülalpidamiseks tarvitanud, ka ei või kostja majandusliku seisukorra juures arvata, et naine ka mehe juures töötada elada oleks võinud. Et nõudja polevat tõendanud mehe süüdi abielulahutuses ja polevat ka tõendatud, et kostja oleks lapse vabatahtlikult ema juurde jättnud, siis ei saavat ka tütrele ülalpidamist rohkem mõista, kui seda kostja on õigeks võtnud, s.o. 5 krooni kuus, alates 1. jaanuarist 1921. a. 27. juunini 1924. a.

Need kaalutlused, millele rahukogu otsus rajatud, on ebaõiged järgmistel põhjustel:

Iga nõudeasi tuleb otsustada nende juriidiliste vahetõenduste alusel, mis olid poolte vahel nõude avaldamise hetkel (Vene Senati Ts. Dep. otsus 1893. a. nr. 66). Käesoleva nõude avaldamise ajal oli poolte abielu lahutamata, järelikult ei võinud hiljemalustatud abielu-

lahutamise protsessis tehtud kohtuotsus, mis pealegi veel seadusejõusse astumata, omada tagasiulatavat mõju ja aluseks olla käesoleva nõude otsustamisel (Ts. Kp. S. § 892 p. 1, 893 ja ülalosundatud senati-otsus).

Abielumees peab oma naist ülal pidama. See kohustus järgneb BES § 9. Ka abielulahutuse protsessi ajal ei lõpe see kohustus (BES § 128). Mees peab naisele ülalpidamist andma oma jõukuse kohaselt. Käesoleval juhul taotles naine mehelt ülalpidamist põhjusel, et mees ta maha jätnud ja temast lahus elab. Ülalpidamise kohustusest vabaneks mees ainult siis, kui ta tõendaks, et ta on naisele ülalpidamist BES § 9 kohaselt andnud või et lahuselamiseks tema ei ole põhjust andnud. Rahukohtunikule esitas nõudja oma taotluste põhjenduseks tõendusi. Need tõendused aga rahukogu on jätnud omalt poolt kõik läbi kaalumata, asudes ekslikult poolte vahekorrdi lahendamise seadusejõusse astumata kohtuotsuse alusel. Ei ole rahukogu oma otsuses näidanud ka seadusnormi, mille põhjal ta arvab mehe siis naise ülalpidamise kohustusest vabanevat, kui mehe palk ja sissetulekud väikesed. Asudes aga asja otsustamisel siiski säärasele seisukohale, sattus rahukogu vastuollu BES § 9 täpsa ja selge mõttega.

Laste ülalpidamise kohustus lasub samuti eeskätt isa peal (BES § 199 ja 200). Nõudja taotles käesoleval juhul kostjalt, kui nende lapse isalt, lapse ülalpidamise kulu, alates 1921. a. 27. juunini 1927. a. põhjusel, et laps olnud tema, nõudja, juures, mees elanud lahus ja polevat lapsekasvatamise kulusid kandnud. Oma nõude tõenduseks esitas nõudja andmed rahukohtunikule, mille põhjal rahukohtunik nõude rahuldask. Rahukogu, ilma et neid õiguslikke vahekorrdi, mis pandud käesoleva nõude aluseks, kui ka esitatud tõendusi oleks läbi kaalunud, on ka lapse ülalpidamise kulude väljamõistmisel aluseks võtnud seadusejõusse astumata kohtuotsuse abielulahutuse asjas, mis aga lapse ülalpidamise kulude suhtes, mis nõutakse 27. juunini 1927. a., seega aja eest, millal poolte abielu oli jõus ja lahutusprotsess isegi veel alustamata, — mingit mõju ei või avaldada.

Rahukogu, väites, et olevat tõendamata, et kostja vabatahtlikult tütre nõudja juurde jätnud, mille tõttu ei saavat tütre jaoks ülalpidamist rohkem mõista, kui kostja seda õigeks võtnud, — on rikkunud Ts. Kp. S. § 81 sellega, et ta ei ole õiglaselt poolte vahel jaotanud tõenduste raskust. Nõudja tõendas, et laps on tema juures ja ülalpidamisel ja kuna kostja BES §§ 199 ja 200 põhjal need lapse ülalpidamise kulud peab kandma, siis kostja, tahtes neist kuludest vabaneda, pidi Ts. Kp. S. § 81 põhjal tõendama, et laps tema juurest vastu tema tahtmist ära on viidud ja et nõudja nende kulude kandmise oma peale on võtnud.

Kõigil neil põhjusil ei või jõusse jääda rahukogu otsus selles osas, millega nõue tagasi lükatud, kui vastuolus seisev BES § 9, 199 ja 200 ja Ts. Kp. S. § 81, 129 ja 142 normidega, ja sellepärast otsustas Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus selles asjas osas, millega nõue tagasi lükatud, tühistada B.E.S. § 9, 199, 200 ja Ts. Kp. S. § 81, 129 ja 142 rikkumise pärast ja asi saata selles osas samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 219/29. a.).

Nr. 74.

TSIVIL-OSAKOND.

14. märtsil 1929 a.

Marie ja Linda Üti voliniku vann. adv. A. Jung'i kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 26. jaanuarist 1928. a. Marie ja Linda Üti nõudes Amalie Valdson'i, Richard Rebase ja teiste vastu omandusõiguse tunnustamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Vana-Põltsamaa Vallakohtu poolt kinnitati 1910. a. Jaan Üti pärijad nende pärimisõigustesse Vana-Põltsamaa vallas oleva Annuse nr. 161 talu peale, igäüks $\frac{1}{9}$ mõttelises

osas, ja selle otsuse põhjal ka 8. nov. 1912. a. Viljandi kinnistusjaoskonnas kinnistati kui Annuse talu omanikud. Samal aastal, 9. nov. 1912. a., tehtud kirjaliku, kuid kinnistamata jäänud pärandusejagamislepingu põhjal andsid teised pärijad omad osad Annuse talus üle kaaspärijale Märtn Ütile. Pärijate hulgas oli tol ajal alaealine Amalie-Rosalie Jaani tütar Valdson, sünd. Ütt. Selle eest ja nimel kirjutas jagamislepingule alla tema abielumees Gustav Valdson. Amalie-Rosalie Valdson ei tunnustanud nähtavasti mehe poolt sõlmitud pärandusejagamislepingut ja tegi Annuse talu temale kuuluva $\frac{1}{9}$ mõttelise osa peale 15. XI. 1922. a. 100000-margalise obligatsiooni, mis võladokumendina pärastpoole oli Richard Rebase käes. Vahepeal oli Annuse talu saaja Mart Ütt ära surnud ja tema pärijaiks kinnitati tema lesk Marie Ütt ja tütar Linda Ütt. Viimased, Marie ja Linda Ütt, tõtsid Mart Üti kaaspärijate vastu, kellede käest Mart Ütt Annuse talu oli saanud, nõude ja palusid seda talu nende, nõudjate, omanduseks tunnistada pärandusjagamise lepingu ja sellele järgneva igamisvaldsuse põhjal, ning ühtlasi kustutada ka Richard Rebasele kuuluv obligatsioon, mis Amalie-Rosalie Valdson oli teinud Annuse talu $\frac{1}{9}$ osa kohta.

Viljandi-Pärnu rahukogu rahuldab nõudjate nõudmise teiste kostjate vastu Annuse talu $\frac{8}{9}$ osas, kuid Amalie-Rosalie Valdson'i vastu ja temale kuuluva $\frac{1}{9}$ taluosa suhtes lükkas rahukogu nõude tagasi, samuti ka obligatsiooni kustutamise taotluse Rebase vastu. Nõudmist tagasi lükkavas osas põhistas rahukogu oma otsust seega, et pärandusejagamisleping on tehtud ajal, kui Amalie Valdson oli alles alaealine ja et mainitud lepingul seega BES §§ 43, 382 j. t. alusel puudub seaduslik jõud ega või see leping igamise aluseks (*titulus*) olla. Kohtupalat, kus asi nõudjate edasikaebel arutusele tuli, kinnitas rahukogu otsuse järgmistel põhjustel: BES § 467 põhjal lõpeb hoolekanne alaealise naisisiku üle siis, kui ta abiellub. Kui 9. nov. 1912. a. kostja Amalie Valdson'i mees, Gustav Valdson, tema, Amalie Valdson'i, osavõtmiseta ühines surnud Jaan Ütist järele jäänud Annuse talukoha jagamise lepinguga, s.o. võõrandas oma naisele kuuluva kinnisvara, Annuse talukoha mõttelise osa naise osavõtmiseta, siis tunnistas Kohtupalat BES § 43 põhjal tühjaks Gustav Valdson'i poolt avaldatud nõusoleku Annuse talukoha jagamiseks. Sellepärast puudus Kohtupalati arvamuse järgi nõudjatel kostja Amalie Valdson'i kohta seaduslik põhjus (*titulus*) Annuse talukoha valdamiseks omandusõiguse alusel (BES § 832).

Kui ka Annuse talukoha valdamine nõudjate poolt aset oleks leidnud, siis see valdamine katkes jäteti enne kümne aasta täissaamist kostja poolt talu peale obligatsiooni tegemisega 9. nov. 1922. a. uue kalendri järgi, kuna nõudjate igamisaeg oleks lõpule jõudnud alles 22. nov. 1922 a.

Seda otsust tühistada paludes tähendab nõudjate volinik oma kassatsioonikaebuses kõigepealt BES § 835 rikkumise peale Kohtupalati poolt ja väidab lisaks sellele veel sama BES §§ 820, 829, 830, 839 ja 846 rikkumist. Edasi leiab kaebaja, et naine oma mehe kaudu ostuhinna talu eest vastu võttis ja seega mehe toiminguga õigeks tunnistas. Kui naine sellega nõus ei olnud, oleks ta pidanud lepingu tühistamist nõudma. Lõpuks väidab kaebaja, et obligatsiooni tegemine Valdson'i poolt ei võinud katkestada nõudjate valdust.

Asja ettekande ära kuulanud leiab Riigikohus, et nõudjate voliniku kassatsiooni kaebuse rahuldamiseks ei ole küllaldist alust:

1) BES § 835 käib, nagu seda näitavad selle paragrahvi all ettetoodud ja kaebaja poolt tema kaebuses tsiteeritud allikate algtekstid, faktiliste eksimuste, eksioletuste (*titulus putativus*) kohta. Milles siin see oletus (предположение) seisaks nõudjate poolt ja millised need iseäralised asjaolud oleksid, mis nõudjate poolt ainult oletatud ja arvatud valdusalusele (*titulus*) igamisvaldsuse jõu annaksid § 835 põhjal, seda pole kaebaja suutnud näidata. Ennem näib, et nõudjad, pidades abielumehe poolt sõlmitud pärandusjaotuse lepingut ja raha vastuvõttu selle lepingu põhjal täielikuks ja küllaldaseks igamisvaldsuse aluseks, mitte faktilises, vaid juriidilises eksituses olid BES § 43 jõu ja ulatuse suhtes. Kaebaja enese poolt ettetoodud

allikate põhjal ei või juriidiline eksimine kellelegi kasu tuua (*error juris nulli prodest*). Seda sama kinnitab veel kategoorilisemalt BES § 833, et eksimine õiguse suhtes ühe tehingu juures hävitab igamise jõu, mitte aga eksimine fakti suhtes.

2) Milles kaebaja käesoleval korral BES §§ 820, 829, 830, 839 ja 846 rikkumist näeb, ei ole ta lähemalt seletanud, vaid väidab ainult, et „otsus on nende vastu tehtud“. Et kaebaja siinjuures Ts. Kp. S. § 798 nõuded täitmata jätnud, ei saa Riigikohus ka mitte nende paragrahvide rikkumise väidet Kohtupalati poolt järele katsuda.

3) Et naine mehe tegevuse õigeks on kiitnud mehe kaudu ostuhinna vastu võttes — selle väite toob kaebaja ainult oma kassatsiooni kaebuses ette, ilma et ta oleks esinenud sellega omas edasikaebuses rahukogu otsuse peale Kohtupalatile, või jälle Kohtupalatis asja arutamise juures ja oleks seal selle tõestamiseks andmeid esitanud.

4) BES § 43 määruste vastane, mehe poolt naise nõusolekuta sõlmitud leping ei oma seeläbi üksi veel mitte jõudu, kui naine ei esine sellise lepingu tühistamise nõudega, vaid ainuüksi sellise lepingu õigekstunnistamise ja heakskiitmise läbi naise poolt.

5) Kui ka Kohtupalati arvamused obligatsiooni tegemise kohta nõudjate valduse katkestamise mõttes ekslikud peaksid olema, pole seepärast veel mitte põhjust Kohtupalati otsust tühistada, sest Kohtupalat eitab nõudjate valduse alust. Juba valduse aluse, õigusliku tiitli puudumine igamiseks õigustaks nõude tagasilüket, kui ka nõudjate valdus katkestamata kehtis.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Marie ja Linda Üt'tide voliniku vann. adv. A. Jung'i kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 228/29. a.).

Nr. 75.

TSIVIL-OSAKOND.

14. märtsil 1929. a.

Gerta Viira voliniku vann. adv. abi A. Oti kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 15. märtsist 1928. a. *Gerta Viira* nõudes Hans Piirak'u vastu surnud Jaan Lipu testamendi tühistamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Vooru valla Mihkle talu nr. 6 omanik Jaan Lipp leiti 26. I. 1924. a. tapetult oma talus. Seaduslikuks pärijaks oli tal ainus abielus sündinud laps, tütar Gerda Viira, sünd. Lipp. Mõni aeg peale Jaan Lipu surma (11. IV. 1924. a.) palus Hans Piirak'u volinik Viljandi 2. jsk. rahukohtunikku avada Jaan Lipu testament, mille järgi Jaan Lipp oma Mihkle nr. 6 talu pooleks pärida jättis oma tütrele Gerdale ja oma väljaspool abielu sündinud pojale Hans Piirak'ule. Testamendi all ei leitud Jaan Lipu allkirja, ei ka kuupäeva ega aastaarvu. Viljandi-Pärnu Rahukogule antud nõudes palus Gerda Viira seda testamenti tühistada, sest et see testament olevat poolik ja lõpetamata, ei vastavat vormiliselt seaduse nõuetele ja viimaks, et kadunud Jaan Lipp olevat enne surma sellest testamendist loobunud ja oma tahte ära muutnud. Viljandi-Pärnu rahukogu lükkas tagasi Gerda Viira nõude, leides, et käesoleval korral vaidlemine tuleb lugeda aegunuks testamendi vastu. Nõudja edasikaebusel arutas Kohtupalat seda asja ja 15. III. 1928. a., leidis et rahukogu kaalutlused nõude aegumise suhtes pole õiged ning asus nõudepalve sisulisele arutamisele. Kohtupalat tõsitab, et nõudja on loobunud kahtlustusest testamendi kirjutamises kadunu enda käega ja et seega on saanud vastuvaidlematuks, et kogu testamendi kirjutas Jaan Lipp ise. Edasi leiab Kohtupalat, et testament Liivimaa talurahvasaaduse § 1013 nõuetele vastab, et testaatori enese käega kirjutatud testamendi all, kui see kirjutamine „oma käega“ testamendi tekstis on tähendatud, ei nõuta ei testaatori ega tunnise-

tajate allkirju (BES § 2073) ja et käesoleval korral testament näib olevat kõigiti lõpule viidud ning eneses väljendab Jaan Lipu viimast tahet tema surma korraks.

Nõudja poolt üles antud tunnistajad jättis Kohtupalat üle kuulamata, leides, et asjaolud, mille selgituseks need üles antud, on ükskõiksed; samuti olevat tähtsuseta ka Jaan Lipu isa Mart Lipu regulatsiooniakt Mihkli talu nr. 6 peale, mille ära kirja saamiseks nõudja palus enesele tunnistust anda. Kõigil neil põhjustel lükkas Kohtupalat Gerda Viira' testamendi tühistamise nõude, kui aluseta, tagasi.

Selle otsuse peale Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palub Gerda Viira' volinik vann. adv. abi August Ott Kohtupalati otsust tühistada BES §§ 2073, 2075, 2061, 2063, 2085 ja Ts. Kp. S. §§ 339 ja 366 rikkumise pärast.

Asja ettekande ja poolte vaidlused ära kuulatud, leiab Riigikohus:

1) Nagu testamendist nähtub, on see tehtud ajal, kus talurahvaseadus veel maksis, ning isiku poolt, kes testamendis end ise talurahvaseisusse kuuluvaks tunnistab, mispärast ka käesoleval korral Liivimaa talurahvaseadust (§ 1013) testamendi maksvuse suhtes tuleb kohaldada. Selle paragrahvi (§ 1013) järgi on ainult suusõnalise testamendi juurde tunnistajaid tarvis. Kui aga pärandusejätja testamendi ise oma käega on kirjutanud, ei ole selle testamendi maksvuseks enam ei tunnistajate ega testaatori enese allkirja tarvis. Kohtupalat oma otsuse põhistes tõsitab seda ja leiab, et Jaan Lipu testament selle poolest Liivimaa talurahvasead. § 1013 nõuetele vastab. Kui siin juures Kohtupalat veel leiab, et ka BES § 2073 järgi koduse kirjaliku testamendi all tunnistajate allkirjad vajalikud pole ja kaebaja vastas-arvamusel olles neid vajaliseks peab ja Kohtupalati otsust sel alusel ja BES §§ 2061 ja 2063, 2073 ja 2074 rikkumise pärast tühistada palub — siis ei saa Riigikohus selle küsimuse lahendamist käesoleval korral oluliseks pidada, kuna siin eeskätt Liivimaa talurahvaseaduse § 1013 järgi tuleb käia ja Kohtupalati otsuse põhised, kui ka need BES §§ suhtes ekslikud peaksid olema, tähtsusetuks osutuvad. Riigikohus ei pea tarvilikuks hakata lahendama seda, praegusel korral tähtsusetut küsimust.

2) Lugupeetavaks tuleb aga võtta kassatsioonkaebuse teist punkti, et Kohtupalat on rikkunud Ts. Kp. S. § 366¹, mitte üle kuulates nõudja poolt üles antud tunnistajaid ja mitte võimalust andes regulatsiooniakti saamiseks. Nagu asjas olevatest andmetest näha, kõigepealt nõudepalvest, on nõudja muu seas ette toonud seda, et kadunud Lipp enne surma oma tahte, poolt kohta Piirak'ule lubada, ära on muutnud ja sellest tunnistajaile rääkinud, samuti ka, et ta tervet kohta juba oma eluajal, 1924. a. kevadel nõudja Viira'le üle anda kavatses. Rahukogule antud erapalves (rahukogu t. leht 26) palub nõudja volinik tunnistajaid Elmar Peterson'i, Hans Lipp'u, Paul Meil'i ja Ado Lipp'u üle kuulata selle tõenduseks, et vaidluse all olev testament ei ole Jaan Lipu viimane tahe ja et kadunu Jaan Lipp enne surma on rääkinud, et muid pärijaid temal ei ole kui nõudja, tütar Gerda Viira. Apellatsiooni kaebuses rahukogu otsuse peale Kohtupalatile on nõudja samu tunnistajaid üle kuulata palunud nõudepalves ja erapalvetes üles loetud asjaolude kohta. Kas need asjaolud ainult jutuaajamised, rääkimised ja kavatsused olid, nagu Kohtupalat seda arvab ja seepärast neid loeb ükskõikseteks, või jälle Jaan Lipu kindlad seletused, et vaidluse all olev testament tema viimane tahe ei ole ja et ta selle muudab ja tühistab (Liivimaa talurahvasead. § 1015, BES § 2807), seda oleks Kohtupalat saanud selgitada alles pärast tunnistajate ülekuulamist. Nõudja poolt üles antud asjaolusid ei saa otsekohe mitte ainult Jaan Lipu kavatsusteks lugeda, millel mingit juriidilist mõju testamendi kohta ei võinud olla, nagu seda arvab Kohtupalat. Seda tehes on kohtupalat oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. § 366¹. Edasi leiab Kohtupalat (Kohtupalati otsuse põhiste p. 6 lõpuks), et Märt Lipu regulatsiooniakt, mille ära kirja saamiseks nõudja palub temale tunnistust anda, on tähtsusetu. Riigikohus ei saa seda Kohtupalati arvamust käesoleval korral õigeks pidada. Vaidluse all oleva testamendiga lubatud talu kuulub endiste kroonuvallatalude hulka. Vene senati korduvate seletuste järgi (Sen. üldkogu nr. 6 — 1896, Tsiv. Kass.

Dep. otsus nr. 46 — 1896. a.) ei olnud Baltimail asuvate kroonumõisade maade hulka kuuluvad talude kasutajad, nii enne kui pärast kroonumõisade reguleerimist, mitte ainult nende talude rentnikud või tegelikud pidajad (detentorid), vaid ka mainitud talud olid nende käes jäädavalt kestva ja päritava kasutamise õiguse alusel (на правѣ постоянного и наследственнаго пользования), nii et surnud maakasutajast järele jäänud talu osutus tema päranduse koosseisu kuuluvaks varaks ja niisugusena võis üle minna üksnes tema pärijatele. Seda mitte arvestades ja lugedes testaatori Jaan Lipu isa Märt Lipu regulatsiooni akti Vooru valla Mikhle nr. 6 talu kohta tähtsusetuks selle talu kui päritud varanduse kvaliteedi kindlaksmääramisel, on Kohtupalat samuti rikkunud Ts. Kp. S. § 366¹.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus selles asjas Ts. Kp. S. § 366¹ rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 239/29. a.).

Nr. 76.

TSIVIL-OSAKOND.

11. aprillil/8. mail 1929 a.

Maali-Rosalie Laene' voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 16. veebruarist 1928. a. Max Grüner'i, Magda Saul'i, Oskar Grüner'i ja Siegfried Grüner'i nõudes Maali-Rosalie Laene' vastu Karl-Voldemar Grüner'i testamendi tühistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsusest, ühenduses kostja Maali-Rosalie Laene' voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsiooni kaebusega, tekib kõige pealt küsimus: kas Šveitsi või Eesti vabariigi kohus on kompetentne avama ja ette lugema testamenti, mis tehtud Šveitsis 28. juunil 1917. a. Tartust pärit olnud ja Šveitsis 18. juunil 1918. a. surnud isiku poolt, milles sisalduvad korraldused testamenditegija Eestis asuva kinnisvara kohta?

Selle küsimuse lahendamisele asudes leiab Riigikohus, et 5. aprillil 1869. a. ilmunud seadusega (Vene Seaduste Täiskogu art. 46935) määrati kõikides Vene riigi osades, kus 1864. a. 20. novembril seatud kohtupidamise kord („Судебные Уставы“) on ellu viidud täies ulatuses, maksmata panna „järgmised täiendavad reeglid“ ja nende hulgas reegli, mille järgi välismaal tehtud testamendid peavad kinnitamiseks esitatama vastavale ringkonnakohtule, kelle ringkonna piirides teatamenditegija viimane elukoht Vene riigis oli (vt. mainitud seaduse § 17). Eeltoodud reegel on Vene Senati Tsiv. Kass. Departemangu poolt seletatud selles mõttes, et ta käib üksnes niisuguste välismaal tehtud testamentide kohta, milles sisalduvad korraldused Vene riigi piirides asuva vara kohta, ning ei või kohaldamist leida, kui testamenditegija korralduste aineks olev vara asub välismaal (vt. ots. 1902. a. nr. 48; 1907. a. nr. 51).

9. juulil 1889. a. ilmunud seadusega laiendati 1864. a. 20. novembril kohtupidamise kord täies ulatuses Liivimaa, Eestimaa ja Kuramaa kubermangude peale mõningate muudatustega, vastavalt kohalikkudele oludele. Et aga eespool mainitud rahvusvahelise eraõiguse piirkonda kuuluval reeglil oli üleriiklik jõud ja tähendus ning Balti Eraseaduses ega Tsiviilkohtupidamise seaduses (§§ 1956 — 1970) ei leidu määrust, mis kõnesolevat küsimust teisiti lahendaks, siis hakkas see reegel 1864. a. seatud kohtupidamise korra laiendamise tagajärjel praeguse Eesti vabariigi territooriumile viimasel maksma 1889. a. ainult selle muudatusega, et testament, milles sisalduvad korraldused tähendatud territooriumil asuva vara kohta, pidi pärast testamenditegija välismaal aset leidnud surma esitatama vastavale kohtuasutisele, kelle ringkonna või jaoskonna piirides tema viimane elukoht tähendatud territooriumil, kui endise Vene riigi osal, oli olnud, kuid mitte kinnitamiseks, vaid avamiseks, väljakuulutamiseks

ja seadusejõusse astunuks tunnistamiseks (Ts. Kp. S. §§ 1956—1970; BES §§ 2446—2452). Et see nii oli ning et mainitud reegel ka Eesti-aegse seadusandlusega on maksvaks tunnistatud, selgub Ts. Kp. S. § 2011¹ määrusest (RT 43 — 1923), mille põhjal sama seaduse § 1956 ette nähtud korraldused ja kuulutused tehakse Tallinna 1. jaoskonna rahukohtuniku poolt, kui pärandusjätja viimane elukoht oli välismaal.

Neil kaalutlustel ja silmas pidades, et Eesti ja Šveitsi vahelises deklaratsioonis 4. märtsist 1927. a. (RT 26 — 1927) üldse ei leidu määrusi testamentide avamise, väljakuulutamise ja seadusejõusse astunuks tunnistamise korra kohta, leiab Riigikohus, et arutatav küsimus tuleb lahendada selles mõttes, et temas tähendatud testamendi avama ja ette lugema ning avatuks tunnistama neis osis, milles sisalduvad korraldused Eestis asuva vara kohta, on kompetentne ainult Eesti vabariigi kohus, nagu seda Kohtupalat on ka õieti järeldanud. On aga Šveitsi kohus kõnesoleva testamendi avatuks tunnistanud mitte ainult testamenditegija korralduste suhtes Šveitsis asuva vara kohta, vaid ka nende korralduste suhtes, mille aineks on Eestis asuv vara ja eriti kinnisvara, siis ei ole tema sellekohane määrus Ts. Kp. S. § 1279 jõul siduv ja kohustav Eesti kohtuasutustele ja pärandusest huvitatud isikutele nii palju, kui see puutub Eestis asuva vara kohta käivatesse korraldustesse, mispärast osutub alusetuks kaebaja Ts. Kp. S. §§ 893 ja 894 põhinev väide, et mainitud juhul olevat tegemist „res judicata’ga“.

Pöördudes muude kaebaja väidete poole, leiab Riigikohus need mittelugupeetavad olevat.

BES § 2452 näeb ette, et sel korral, kui, nagu käesoleval juhul, kompetentse kohtu poolt § 2451 mainitud üleskutset tehtud ei ole, on huvitatud isikud õigustatud testamendi vastu vaidlusi tõstma tähtaja jooksul, arvates testamendi avamise ja ettelugemise päevast.

Kohtupalat on kindlaks teinud, et mainitud asjas vaidluse all olev testament Eesti kohtu poolt avatud ei ole, mispärast enesest-mõistetavalt ei võinud ka alata nõudmise aegumise tähtaja jooks. Kaebaja vastupidine arvamus, nagu oleks seesugusel korral nõude aegumise tähtaeg päevast, mil pärijad testamendi sisu on teada saanud, ei järgne tema poolt ettetoodud BES §§ 2446, 2447, 2452, 1995, 966, 3625 ja 3627 määrustest.

Ei leidu kaevatud otsuses ka BES § 2620 rikkumist, kuna selle paragrahvi määrus ei käi sugugi testamendi maksvuse vastu tõstetavate vaidluste kohta ja seega Kohtupalati õige järelduse järgi kohaldamist käesoleva nõude lahendamisel leida ei võinud. Vaidlema testamendi maksvuse vastu on õigustatud isikud, kellel, kui pärandusjätja lähematel sugulastel, tema testamendi maksvusetaks tunnistamise korral avaneb õigus seadusjärgseteks pärijateks saada (BES §§ 2477 ja 2478), ja nende õigus sellekohase vaidluse alustamiseks kustub ainult BES § 2452, mitte aga 2620 ette nähtud tähtaja möödumisega.

Kõike seda arvesse võttes, ei leia Riigikohus mõjuvat põhjust Maali-Rosalie Laene’ voliniku kassatsiooni kaebuse rahuldamiseks ja sellepärast **otsustas** Riigikohus: Maali-Rosalie Laene’ voliniku vann. adv. Rein Eliaser’i kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 290/29.a.).

Nr. 77.

TSIVIIL-OSAKOND.

11. aprillil 1929. a.

Johan Tasak’u voliniku vann. adv. Gabriel Poska’ kaebus Kohtupalati otsuse peale 3./10. maist 1928. a. Johan Tasak’u nõudes Kinnituse a.-s. „Eesti Lloid’i“ vastu 150.000 krooni suuruses.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Õöl vastu 8. augusti 1924. a. põlesid maha Johan Tasak’u päralt olevad karjalaut, tall ja ait „Kangelaste“ talus, mis tule vastu kinnitatud olid Eesti kinnitus-aktsiaseltsis „Eesti Lloid“ kogusummas 1.500.000 marga peale.

7. detsembril 1926. a. tõstis kahjukannataja Johan Tasak nimetatud kinnituseltsi vastu nõudmise kinnitustasu väljamõistmise pärast mahapõlenud hoonete eest 1.500.000 marga suuruses.

Nõudmise vastu vaidles kostja sel põhjusel, et see olewat aegunud, kuna A/S „Eesti Lloid”i“ tulekinnituse poliisi tingimuste § 55 määravat, et iga tasunõudmine tulekahju eest kaotab oma jõu, kui see tasunõudja poolt ei ole kohtulikule arutusele antud kuue kuu jooksul, arvates tulekahju päevast. Ühtlasi avaldas kostja nõusoleku Tasak’ule, — vaatamata tema nõude aegumisele, välja maksta 593.830 m., mis summas väljenevat nõudja tegelik kahju.

Otsusega 20./31. maist 1927. a. rahuldab Tallinna-Haapsalu Rahukogu Tasak’u nõudmise täies ulatuses.

Oma edasikaebuses taotles kostja volinik rahukogu otsuse tühistamist ja nõude tagasi-
lüket selles osas, milles see ulatub üle 593.830 marga.

Otsusega 3./10. maist 1928. a. määras Kohtupalat rahukogu otsuse muutmiseks kaevatud osas, mis puutub kinnitustasu väljamõistmisse suuremas summas, kui 5.938 krooni 30 senti (593.830 marka) ühes %%-ga Johan Tasak’u nõudmine tähendatud osas tagasi lükata. Kohtupalati eeltoodud otsus põhineb peaaesjalikult kaalutlusel, et Eesti Vabariigi Valitsuse poolt 21. märtsil 1919. a. vastu võetud seaduse järgi „seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise korra“ kohta (RT 18 — 1919) peavad aktsiaseltside põhikirjad — kuni sellekohaste uute seaduste väljaandmiseni vastama — Vene riigi seadustele, mis enne 1917. a. 24. oktoobrit maksvad olid; — et veneaegsete seaduste järgi, mille tõsine mõte on seletamist leidnud terves reas endise Vene Senati otsustes, oli keisri poolt kinnitatud aktsiaseltside põhikirjadel ning viimaste alusel kokku seatud ja siseministri poolt kinnitatud poliisi tingimustel, kui põhikirjade lahutamata osadel, eriseaduste jõud ja tähendus, — et puuduvat loogiline ja õiguslik põhjus järelduseks, et meil — keisri kinnituse asemel — kohtu poolt registreeritud põhikirjad ja Siseministeeriumi sanktsiooniga maksma pandud poliisi tingimused mingipärast eriseadust enam ei moodusta; — ning et mainitud nõudmine on Tasak’u poolt tõstetud pärast A/S „Eesti Lloid”i“ poliisi tingimuste § 55 ette nähtud kuuekuulise tähtaja möödumist, misspärast tulevat aegunuks lugeda.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses taotleb Johan Tasak’u volinik vann. adv. Gabriel Poska Kohtupalati otsuse tühistamist.

Asja ettekande ära kuulanud ja nõudja voliniku kassatsiooni kaebuse arutamisele asudes, leidis Riigikohus järgmist:

Balti Eraseaduse § 4266 märkus määrab, et kaubanduslike seaduste kohta tuleb kohaldada Kaubandusseaduses sisalduvad normid (Sead. Kogu XI k. 2 j.), viimase § 77 aga viitab Vene Tsiviilseaduse määrustele. Vene Tsiviilseaduse §§ 2189—2197 nägid ette, et palve aktsiaseltsi asutamise kohta ühes seltsi põhikirja kavaga antakse vastavale ministeeriumile, kelle alla ta oma tegevussuhtide ja -ala järgi kuulub. Sisaldus põhikirja kava määrustes erandeid maksvat seadustest, siis anti sellele kõik seadusandlikus korras. Ei sisaldunud aga põhikirja kavas määrusi, mille kinnitamine oleks võinud sündida ainult seadusandlikus korras, siis esitati põhikirja kava, pärast selle läbivaatamist ministeeriumi poolt, ühes ministri arvamusel ministrite nõukogule ja viimase poolt tehtud määrus keisrile kinnitamiseks. Ministrite nõukogu määruse juures esitatud põhikirja kinnitamine keisri poolt sündis Vene Riigi Põhiseaduse § 11 kohaselt kõrgema valitsemise korras (въ порядкѣ верховнаго управленія) ja keisri sellekohasel käsul oli seaduse jõud ja tähendus. Sellepärast oli ka Vene Senati tolle-
aegsete seletuste järgi keisri poolt kõrgema valitsemise korras antud käsuga kinnitatud aktsiaseltsi põhikirjal eriseaduse iseloom.

Vene Ajutise Valitsuse poolt 10. märtsil 1917. a. vastu võetud määrus (Vene Seaduste ja Korralduste Kogu 1917. a. Nr. 69, art. 388) andis kaubandus-tööstusministrile õiguse

oma võimuga kinnitada uute ja muuta juba olevate aktsiaseltside põhikirju. Et aga nimetatud ministril, kui administratiivvõimu kandjal, puudus nii seadusandlik kui ka kõrgem valitsemisvõim, ning 1917. a. 10. märtsi määrus ei tühistanud Vene Tsiviilseaduse § 2196 reeglit, mille järgi põhikirja kavale antakse käik seadusandlikus korras, kui selles sisalduvad erandid maksvatest seadustest, siis ei kaotanud see reegel oma edaspidist jõudu ja maksvust. Kui nüüd veel arvesse võtta, et Vene Põhiseaduse järgi mitte ükski maksev seadus ei võinud muudetud saada teisiti, kui uue seaduse väljaandmisega (§ 94), ning administratiivvõimu poolt tehtavad määrused ja korraldused ei tohtinud vastuolus olla maksvate seadustega (§ 122; vt. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. ots. 1910 a. Nr. 62 ja Üldkogu otsus 1914 a. Nr. 8), siis ei jää enam mingit kahtlust selle kohta, et Vene Ajutise Valitsuse teotsemise ajal oli uute aktsiaseltside põhikirjadel eriseaduste iseloom üksnes sel korral, kui need seadusandlikul teel kinnitatud olid, ning et kaubandus-tööstusministri poolt kinnitatud põhikirjades sisalduvad määrused olid seadusjõulised ainult niivõrt, kui võrt need kokkukõlas olid maksvate seadustega.

Eeltoodud kord oli BES § 4266 märkuse juhatusel ka Eestis maksev kuni Eesti Ajutise Valitsuse poolt 21. märtsil 1919 a. vastu võetud ja 27. märtsil 1919 a. „Riigi Teatajas“ Nr. 18 välja kuulutatud seaduse ilmumiseni „seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise korra“ kohta.

See seadus määrab: Kõik seltsid, ühingud ja nende liidud on kohustatud ennast enne oma tegevuse algamist käesolevas seaduse äratähendatud korra järgi registreerima (§ 1). Kõik aktsiaseltsid ja osahingud (tovarištšestva na pajah) võivad registreeritud saada ainult pärast seda, kui nad sellekohaselt administratiiv- või seadusandlikult võimult seltsi või ühingu asutamiseks loa on saanud (§ 2). Kõik teised seltsid, ühingud ja nende liidud võivad registreerimispalved otseteed kohtule anda, ilma et neil tarvitseks eelmises paragrahvis mainitud erilist luba muretseda (§ 3). Need § 2 nimetatud seltsid ja ühingud, kelle põhikiri ei sisalda erilisi, maksvates seadustes mitte ette nähtud eesõigusi ega tegevusvõimalusi, saavad asutamise loa sellelt ministeeriumilt, kelle alla nemad oma tegevussihtide ja -ala järele kuuluvad. Kui selts või ühing oma tegevussihtide ja -ala järele mitme ministeeriumi alla kuulub, siis annab loa ministrite nõukogu. Loa väljaandmise juures on mõõduandev see, kas käesoleva seltsi või ühingu asutamine riigi majanduslikele huvidele vastab või mitte (§ 4). Neile § 2 nimetatud seltsidele ja ühingutele, kelle põhikirjad erilisi, maksvates seadustes mitte ette nähtud eesõigusi ja tegevusvõimalusi sisaldavad, võib registreerimisluba anda ainult seadusandlik riigivõim (§ 5). Registreerimine allub rahukogudele ja kõrgemale riigikohtule (§ 7). Kuni sellekohaste uute seaduste väljaandmiseni peavad aktsiaseltside, osahingute, kooperatiivühingute ja nende liitude põhikirjad vastama Vene riigi seadustele, mis enne 1917 a. 24. oktoobrit olid maksvad (§ 10). Registreerimispalvet võib kohus siis tagasilükata, kui põhikiri maksvatele seadustele ei vasta (§ 16). Seltside, ühingute ja liitude põhikirja muutmiste ja täienduste registreerimine toimub sama korra järgi, nagu seltside, ühingute või liitude registreerimine (§ 25).

Ülalmainitud seaduse määrustest järgneb, et aktsiaseltsi põhikirjad praegu enam kinnitamisele ei kuulu ei seadusandliku ega administratiivvõimu poolt. Aktsiaselts peab ainult registreeruma ja selleks peab temal „asutamisluba“ ja § 5 ette nähtud juhtudel veel „registreerimisluba“ olema. Asutamisluba antakse aktsiaseltsile, kelle põhikirjas ei sisaldu erilisi, maksvates seadustes mitte ette nähtud eesõigusi ega tegevusvõimalusi, administratiivvõimu (vastava ministeeriumi või ministrite nõukogu) poolt, kui viimane leiab, et seltsi asutamine vastab riigi majanduslikele huvidele. Kas üksikud põhikirjas sisalduvad määrused kokkukõlas on maksvate seadustega või mitte, seda administratiivvõim pole asutamisluba andmisel kohustatud järele katsuma. See kohustus lasub juba rahukogul, nagu see otseselt järgneb mainitud seaduse § 16 määrusest, mille põhjal kohus peab registreerimispalve tagasi lükkama, kui ta

leiab, et põhikiri ei vasta maksvatele seadustele. Sisalduvad aga põhikirjas määrused, mille põhjal selts omandab erilisi, maksvates seadustes mitte ette nähtud eesõigusi ja tegevusvõimalusi, siis võib „registreerimisluba“ anda ainult seadusandlik riigivõim. Annab viimane niiviisi mitte ainult asutamise, vaid ühtlasi ka registreerimisloa põhikirjas sisalduvate määruste alusel, siis on seesugusel seadusandliku võimu poolt registreerimisele kuuluvaks tunnistatud põhikirjal Eesti Vabariigi Põhiseaduse §§ 4 ja 52 põhjal eriseaduse iseloom ja jõud. Seesugusel korral langeb iseenesest ära rahukogu kohustus seisukohta võtta põhikirja määruste seaduspärasuse küsimuse kohta ning põhikiri kuulub pärast seltsi registreerimist kohaldamisele kõikide selles eriti ette nähtud juhtude suhtes.

Säärast jõudu ei omanda põhikiri sel korral, kui seltsi asutamise luba on antud administratiivvõimu poolt, sest seesugune luba tõendab ainult, et seltsi asutamine on kompetentse võimu poolt tunnistatud riigi majanduslikele huvidele vastavaks. Ta ei omanda ka eriseaduse jõudu ja tähendust seltsi registreerimisega rahukogu poolt, sest kohtuasutustel puudub seadusandlik võim (Ts. Kp. S. § 9). Seltsi registreerimine osutub administratiivõiguslikku laadi toiminguks ja toimub eeldusel, et põhikirjas sisalduvad määrused vastavad maksvatele seadustele. Seega annab registreerimine seltsidele ainult õiguse alata oma tegevust, nagu seda ette näeb Seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seaduse § 1, maksvatele seadustele vastava põhikirja alusel. Peaks aga registreeritud seltsi põhikirjas siiski leiduma mõni määrus, mis maksvatele seadustele ei vasta, siis oleks see, kui seadusvastane, iseenesest tühine ja maksvuseta, kuna rahukogul, nagu juba eespool öeldud, puudub seadusandlik võim ja Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 60 p. 7 järgi peavad administratiivkorras tehtavad määrused ja korraldused olema kokkukõlas maksvate seadustega.

Neil kaalutlustel leiab Riigikohus, et eriseaduse iseloom ja jõud on rahukogu poolt registreeritud aktsiaseltsi põhikirjal üksnes siis, kui seltsi registreerimisluba on antud seadusandlikus korras Riigikogu poolt (Põhisead. § 52), ning et administratiivvõimu poolt antud seltsiasutamise loaga registreeritud põhikiri — vastupidi Kohtupalati arvamusele — ei moodusta eriseadust.

Mis puutub kinnitus-aktsiaseltside poliisi tingimustesse, siis on nende kokkuseadmise eesmärgiks põhikirjas sisalduvate üldmääruste täiendamine ja arendamine nende selgitamise teel, seepärast peavad mainitud poliisi tingimused olema täiesti kooskõlas põhikirja üldmäärustes antud juhtnõõridega ja viimastest loogiliselt järgnema. Peale selle peavad nad, et põhikirja „lahutamata osa“ tähendust omandada, rahukogu poolt registreeritud olema „sama korra järele, nagu seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimine“. (vt. Seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seaduse § 25). Ei ole need selles korras registreeritud, siis on nendel, kui nad on ka praegu Rahaministeeriumi juures asuva kinnituskomitee (RT 89 — 1922) poolt kinnitatud, ikkagi ainult teatava kava iseloom ja tähendus, niisugustena aga ei ole nad kellelegi kohustuslikud.

Kinnitus-aktsiaseltsile „Eesti Lloid“ oli, nagu kaevatud otsusest näha, asutamisluba antud Siseministeeriumi poolt ning ta on Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse põhjal 17. juunist 1919 a. registreeritud ja seega seadusejõusse astunud kohtuotsusega tunnistatud, et tema põhikirjas sisalduvad määrused vastavad maksvatele seadustele.

Seltsi vastu kinnitustasu väljamaksmise pärast tõstetavate nõudmiste aegumise tähtaja kohta iseäralist määrust tema põhikirjas ei leidu, küll aga leidub määrus, mille järgi selts kõigil juhtudel, mis põhikirjas pole ette nähtud, peab käima „aktsia-ettevõtete jaoks praegu maksvate ja edaspidi väljaantavate määruste järele“ (§ 70). Et aga maksvates seadustes aktsiaseltside või -ettevõtete jaoks mingit erandit tehtud ei ole BES §§ 3618 ja 3620 kindlaksmääratud nõudmiste aegumise tähtaja suhtes, siis on aktsiaseltsile „Eesti Lloid“, vastavalt tema põhikirja § 70 määrusele, kohustuslik nõudmiste aegumise kohta BES § 3620 seatud kümneaastane aegumise tähtaeg.

Nimetatud aktsiaseltsi poolt koosdatud poliisitingimused, mille § 3 näeb ette, et need loetakse põhikirja lahutamatuks osaks, ning § 55 määrab, et igasugune tasunõudmine tulekahju eest kaotab oma jõu, kui see kohtulikule arutusele ei ole antud kuue kuu jooksul, tulekahju päevast arvates, on kinnitatud kinnituskomitee poolt 25. oktoobril 1923. a., kuid rahukogu poolt seni registreerimata. Juba seepärast osutuvad need mitte põhikirja osaks, vaid ainult selle osa kavaks, millel kohustuslikku jõudu ei ole. Peale selle käib mainitud tingimuste § 55 määrus risti vastu seltsi enese põhikirja § 70-le ja maksvatele seadustele (BES §§ 3618 ja 3620) ning seepärast üldse registreerimisele kuuluda ei võiks. Vene Senati korduvate seletuste järgi on aegumise tähtjad seatud õiguskorra ja avalik-õiguslikes huvides ning nende muutmise võib toimuda ainult seadusandlikus korras, kunagi aga mitte administratiivvõimu määruste või korralduste (Üldkogu ots. 1914. a. Nr. 8) ega erasikute kokkulepete läbi (Tsiv. Kass. Dep. ots. 1905. a. Nr. 103 ja teis.). Käesoleval juhul ei ole Balti Eraseaduses kindlaks määratud aegumise tähtjad seadusandlikus korras muudetud aktsiaseltsi „Eesti Lloid“ kasuks tema poolt koondatud poliisitingimuste § 55 mõttes, mispärast selle paragrahvi määrus, kui maksvate seaduste vastane, ei või nimetatud seltsi õiguste allikaks olla. On aga Kohtupalat siiski Tasaku nõudmise vaidluse all olevas osas tagasi lükanud sel põhjusel, et see tulevat mainitud § 55 määruse kohaselt aegunuks tunnistada, siis on ta oluliselt rikkunud BES §§ 3618 ja 3620 ning tema kaevatud otsus kuulub tühistamisele.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus Balti Erasead. § 3618 ja 3620 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 295/29. a.).

Nr. 78.

TSIVIL-OSAKOND.

8. mail 1929 a.

Alide Koppeli voliniku vann. adv. Karl Grau' kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 14. maist 1928. a. Marie Siku nõudes Alide Koppeli, Liisa Kivistik'u ja Anna Ennukson'i vastu surnud Hans Põdra testamendi tühistamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et Alide Koppeli voliniku vann. adv. Karl Grau' kassatsiooni kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kohtupalat on kindlaks teinud, et surnud Hans Põder oli oma eluajal suusõnalise testamendi teinud, mille juures tunnistajatena olid tema tütar Liisa Kivistik ja naise vend Tõnu Porgasaar. Seda arvesse võttes ja silmas pidades, et BES § 2061 järgi ei või — peale § 2064 loendatud isikute, testamendi tegemise juures tunnistajateks olla ka isikud, keda võib tunnistuse andmisest taandada Ts. Kp. s. § 373 p. 1 põhjal, ning et seesugune taandus on käesoleval juhul avaldatud tunnistajate Liisa Kivistik'u ja Tõnu Porgasaar'e vastu, on Kohtupalat kinnitanud rahukogu otsuse, millega Marie Siku nõudmise rahuldamiseks tühjaks tunnistati Hans Põdra poolt nimetatud tunnistajate juuresolekul tehtud suusõnaline testament.

Kohtupalati eeltoodud otsuse tühistamiseks ei leia Riigikohus seaduslikku põhjust.

Liivimaa Maaõiguses seatud kord koduste testamentide tegemise kohta on ette nähtud BES §§ 2060—2094. Paragrahvid 2060—2069 sisaldavad üldmäärusi, §§ 2070—2086 käivad kirjalikkude testamentide kohta, §§ 2087—2089 määravad suusõnaliste testamentide tegemise korra kindlaks ja §§ 2090—2094 räägivad privilegeeritud testamentidest. Seega peab Liivimaal tehtud suusõnaline testament vastama §§ 2060—2069 ja §§ 2087—2089 nõuetele. § 2061 näeb ette, et koduse testamendi tegemine peab sündima vähemalt kahe usaldusväärse

ja mittetaandatava („unverwerflich“; (не подлежащий отводу) tunnistaja juuresolekul, ja § 2087 kordab, et suusõnaline testament peab kahe tunnistaja juuresolekul tehtama. § 2064 loendab isikuid, kes pole võimelised („unfähig“; (неспособны) testamendi tegemise juures tunnistajateks olema.

Seega teeb seadus vahe kaht liiki isikute vahel, ja nimelt isikute, kes üldse pole võimelised testamendi tegemise juures tunnistajaks olema (§ 2064) ja keda kohus ise peab oma algatusel tunnistuse andmisest eemaldama, ning isikute vahel, kes on tunnistuse andmisest taandavad (§ 2061) ja järelikult võivad eemaldatud saada üksnes vastava taanduse avaldamise korral isiku poolt, kes on õigustatud taandust avaldama. Et aga testamendi tunnistajate ülekuulamine isegi Tsiviil-kohtupidamise seaduse §§ 1956—1970 ette nähtud erilises korras tekkinud toimetuses toimub samas seaduses kindlaks määratud üldreeglite järgi, kusjuures §§ 390 ja 400 järgnevad õigused kuuluvad isikutele, kes päranduse peale pretendeerivad, siis seda enam peab kohus tähendatud reeglid ja nende seas ka § 373 määrust käsitusele võtma testamendi tunnistajate ülekuulamisel nõude korras testamendi tühjastunnistamise pärast seadusjärgse pärija poolt alustatud protsessis, olenemata sellest, kas tunnistajate taandus oli avaldatud testamendi avamise juures või esmakordselt nõude korras tekkinud protsessis.

Käesoleval juhul on Kohtupalat kindlaks teinud, et mõlemad Hans Põdra suusõnalise testamendi juurde kutsutud tunnistajad kuuluvad isikute hulka, kes Ts. Kp. S. § 373 p. 1 põhjal on taandatavad, ning et sellekohane taandus on nende vastu avaldatud seadusjärgse pärija poolt. Neil tingimustel oli Kohtupalat BES § 2061 ja 2087 jõul õigustatud mainitud testamenti tühjaks tunnistama. Kaebaja vastupidine arvamus ei leia omale toetust BES §§ 2061 ja 2064 ega Ts. Kp. S. §§ 373 ja 375 määrustes. Ei leidu ka kaevatud otsuses Ts. Kp. S. § 339 ja § 711 rikkumist, kuna Kohtupalat on oma otsuse rajanud poolte seletuste, asjas ettepanud tõenduste ja vastavate seaduste määruste peale ning oma järeldusi põhistanud viimaseid õigustavate kaalutlustega.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus **otsustas**: Alide Koppeli voliniku vann. adv. Karl Grau' kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 400/294).

Nr. 79.

TSIVIIL-OSAKOND.

8. mail 1929. a.

Erich Ollino ja alaealiste Harald ja Ilse Ollino eestkostjate Reinhold Püti ja Reinhold Villipardi kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 25. aprillist 1928. a. Johan Meerfeldt'i ja Virve Meerfeldt'i nõudes kaebajate vastu 1.000 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leidis järgmist:

Kohtupalat on leidnud, et eelolev nõudmine põhjenevat segaabielu-laste õiguste ühtlustamise lepingul, mis sõlmitud alaealiste lepinguosaliste eestkostjate osavõttel ja kinnitatud Pärnu linna vaestelaste kohtu poolt, kelle sellekohane määrus kinnitatud Viljandi-Pärnu rahukogu poolt 20. juunil 1921. a. Ühtlasi on Kohtupalat leidnud põhjendamata olevat kostjate voliniku seletuse, et see leping oleks pidanud tehtama notariaalselt, kuna nõudja voliniku seletuse järgi, millega Kohtupalat ühinevat, kohtulikult kinnitatud lepingul ei olevat enam tarvis notariaalset kinnitamist.

Olgugi et Kohtupalati järeldus on õige, et segaabielu-laste õiguste ühtlustamise lepingu maksvus ei olene sellest, kas ta on tehtud notariaalselt või mitte, kuid mitte kaevatud otsuses ettetoodud põhjustel, vaid lihtsalt seepärast, et veneaegse Notariaalseaduse § 280, mis määras, et notariaalkorras peab tehtama muu seas BES §§ 2514 ja 2996 p. 1 ette nähtud segaabielu-

laste õiguste ühtlustamise lepingud, on kaotatud Eesti Ajutise Valitsuse poolt 1. aprillil 1919. a. vastu võetud „Ajutise Notariaalseadusega“ (RT 24 — 1919) ning seega praegu maksev seadus enam ei nõua tähendatud lepingute tegemist nimelt notariaalkorras.

Ekslikuks aga osutub Kohtupalati järeldus, et mainitud nõudmine põhjenevat mõnel „kohtulikult kinnitatud“ lepingul, sest seesugust lepingut, kui ka üldse lepingut, mis poolte vahel oleks sõlmitud, asjatoimetuses ei leidu. Leiduvad ainult: 1) ärakiri 3. juunil 1921. a. koduselt kokkuseatud „lepinguprojektist“; 2) ärakiri Pärnu linna vaestelaste kohtu määrusest 3. juunist 1921. a., millega muu seas otsustatud nõusolek anda lepingu tegemiseks vastavalt mainitud „projektile“; ja 3) ärakiri Viljandi-Pärnu rahukogu poolt 20. juunil 1921. a. tehtud resolutsiooni ärakirjast, millega määratud Pärnu linna vaestelaste kohtu otsus 3. juunist 1921. a. kinnitada.

Seega on asjas leiduvate andmete järgi olemas ainult lepingu kava ning eestkostesutuste — vaestelaste kohtu ja rahukogu — nõusolek või luba lepingu sõlmimiseks vastavalt tähendatud kava sisule. Et see luba oleks teostatud mainitud kavale vastava lepingu sõlmimise teel, seda Kohtupalat ise ei tõsitagi, mispärast osutub ekslikuks tema järeldus, nagu oleks käesoleval juhul tegemist „kohtulikult kinnitatud“ lepinguga ja üldse lepinguga mis oleks toimunud. Arvab aga Kohtupalat, et lepingut ennast võiks asendada eestkostesutuste poolt tema tegemiseks antud luba või nõusolek, siis on ka see Kohtupalati arvamus ekslik, kuna lepingu tegemisele võib asuda ainult pärast eestkostesutuste loa saamist, nagu seda muu seas ette näeb Not. Sead. § 280 märkus 1, mis on ka praegu veel maksev (RT 24 — 1919).

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus leiab, et Kohtupalati otsus, kaebajate õige arvamus järgi, jõusse jääda ei või, ja sellepärast **otsustab**: Kohtupalati otsus Ts. Кр. S. §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 420/29. a.).

Nr. 80.

TSIVIL-OSAKOND.

30. mail 1929. a.

A/S. „Tallinna Krediidipank“ voliniku vann. adv. August Peedi kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 8. märtsist 1928. a. Oskar Reinhold'i vallasvara sunnimüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leidis, et Aktsiaseltsi „Tallinna Krediidipank“ voliniku vann. adv. August Peedi kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Ts. Кр. S. § 1063 näeb ette, et võlgniku vallasvara müügiks määratud oksjoni mitte-toimumise puhul pakkujate mitteilmumise või ilmunud isikute poolt vara hindamisest kõrgema hinna mittepakkumise pärast (v. Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. seletus otsuses 1907 a. Nr. 47) lubatakse esinenud võlauskujatele („наличнымъ кредиторамъ должника предоставляется“) häälteenamusega, mida otsustab nende nõudmiste summade suurus, paluda uue oksjoni toimepanemist või jätta müümatajäänud varandus enesele hinna eest, mille peale see varandus oksjoni määramisel oli hinnatud. Sama seaduse § 1064 määrab, et mainitud vara enesele jätta on eesõigustatud võlauskuja kelle nõudmisel arest oli peale pandud, ja tema järel juba see, kelle nõudmine on suurem (значительнее).

§ 1063 määrusest on Kohtupalat järeldanud, et mitte kõigil võlauskujatel, kes oma nõudmised on pööranud võlgniku vara peale, ei ole õigust otsustada oksjonil müümata jäänud varandust enesele jätta, vaid ainult neil, kes oksjonil viibinud isiklikult või oma esindaja kaudu, mis järgnevat seaduse venekeelses tekstis kreditoride kohta tarvitatud sõnast (наличные). See Kohtupalati järeldus osutub, kaebaja õige väite järgi, ekslikuks. Kõige pealt ei leidu § 1063 määruses vä-

hematki näpunäidet selle kohta, et kohalolevate kreditoride hulka tuleks arvata üksnes neid võlgade sissenõudmise toimetusest osa võtnud võlauskujaid, kes isiklikult või oma esindaja kaudu toimumatajäänud oksjonil on viibinud. Peale selle on juba Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. oma otsuses 1916. a. Nr. 37, mille aineks oli kinnisvara müügiks määratud oksjoni mittetoimumise tagajärgede küsimuse lahendamine Ts. Kp. S. 1171—1174 kohaselt, seletanud, et nendes paragrahvides — järelikult ka § 1063 — tarvitatud sõna „kohalolevad“ (наличные) kreditoride all tuleb mõista neid võlauskujaid, kes pärast oksjoni mittetoimumist on esinenud sooviavaldusega müümata jäänud varanduse enesele jätmise või uue oksjoni toimepanemise kohta. Need niiviisi esinenud võlauskujad loetakse kohalolevateks kreditorideks, olenemata sellest, kas nad toimumata jäänud oksjonil olid viibinud või mitte, ning neil on õigus § 1063 ette nähtud korras otsustada, kas müümata jäänud varandust enesele jätta või uue oksjoni toimepanemist paluda, kuna kõik teised võlauskujad, kes ei ole sääraste sooviavaldustega esinenud, ei loeta kohal olevateks kreditorideks, ning mainitud küsimuste otsustamine peab toimuma nende osavõtmiseta. Ei õigusta Kohtupalati järeldust ka tema saade endises — praegumaksva Tsiviilkohtupidamise Seaduse elluviimisega kaotatud — seaduses („Законы о судопроизводствѣ гражданскомъ“) Vene Seaduste Kogu X k. II jagu — 1857. a. redaktsioonis) leiduvate reeglite peale, kuna viimased on oma maksvuse kaotanud (Ts. Kp. S. § 9) ja peale selle endistes Baltimaa kubermangudes kunagi maksvad ei olnud (vt. Senati Ts. Kass. Dep. ots. 1910 a. Nr. 80).

Edasi on Kohtupalat leidnud, et sooviavaldus müümata jäänud varanduse enesele jätmise kohta peab oksjonil viibinud võlauskuja poolt tehtama „kohe oksjoni lõpul“ ja mitte hiljem. See Kohtupalati järeldus põhjeneb jällegi sel ekslikul arvamusel, nagu sõltuks võlauskuja õigus müümata jäänud varandust enesele jätta tema viibimisest oksjonil. Kuid olenemata sellest, ta ei leia omale toetust ka maksvas seaduses, mis Kohtupalati enese õige järelduse järgi seesugust määrust ei sisalda. Ei ole aga täitmistoimetusest osa võtnud võlauskuja õigus sellekohase soovi avaldamiseks seaduse järgi piiratud mõne kindla tähtajaga, siis võib sellest ainult järeldada, et palvega müümata jäänud varanduse enesele jätmise kohta võib esineda toimumata jäänud oksjoni päevast alates uue korralduse tegemiseni kohtupristavi poolt mainitud varanduse edaspidise saatuse kohta. On kohtupristav juba mõne teise, varem esinenud võlauskuja palvel korralduse teinud müümata jäänud varandust temale jätta või uue oksjoni määranud, siis langeb iseenesest ära võimalus pärast vastava korralduse tegemist esinenud võlauskuja palve rahuldamiseks, nii kaua aga, kui seesugust korraldust tehtud ei ole, on iga täitmistoimetusest osa võtnud võlauskujal õigus paluda müümata jäänud varandust enesele jätta (vt. Vene Senati Ts. Kass. Dep. ots. 1909. a. Nr. 71).

Kohtupalati vastupidine seisukoht ei vasta Ts. Kp. S. § 1063 tõsisele mõttele.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus Ts. Kp. S. §§ 9, 711 ja 1063 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 493/29 a.).

Nr. 81.

TSIVIIL-OSAKOND.

17. oktoobril 1929. a.

Marie Frese', Leo Frese' ja Anna Hertel'i (sünd. Frsese') voliniku vann. adv. Hermann Nottbeck'i kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 16. augustist 1928. a. Bedrik ja Amanda Urban'ile kuuluva obrokikrundi oksjonile määramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

18. mail 1927. a. Tallinna-Haapsalu rahukogule antud palyekirjas seletas Tallinna IV alevi-hüpoteegiringkonnas asuva kinnisvara Nr. 1126 otsekoheste omanikkude Leo Frese,

Marie Frese' ja Anna Hertel'i volinik vann. adv. Hermann Nottbeck, et selle kinnisvara kasutamisanikud pärandatava kruntrendi (obroki) õiguse alal olevat Bedrik Urban ja Amanda Urban, kes kohustatud tema volitajatele kruntrenti (obrokit) maksma 5.94 hõberubla suuruses aastas. Tähendatud kohustust ei täitnud Urbanid 1923. aastast saadik, mispärast ta palub mainitud obrokikrundi oksjonile määrata BES § 1331 kohaselt.

Rahukogu istungil toetas Frese'de ja Herte'li volinik eeltoodud palvet, kuna Urban'ite volinik vann. adv. Viktor Johanson palus seda läbi vaatamata jätta põhjusel, et see on alustatud mitte nõude, vaid hoiu korras. Peale selle andsid poolte volinikud samal kohtuistungil selletusi asja sisu kohta.

Rahukogu „jättes kõrvale kaevatu voliniku vormilised vastuväited“ leidis, et Frese'de ja Hertel'i taotlus kuulub tagasilükkamisele ka sisuliselt ja seepärast otsustas oma määrusega 17. septembrist/1. oktoobrist 1927. a. Leo Frese' ja teiste palve tagajärjeta jätta.

Leo Frese', Marie Frese' ja Anna Hertel'i voliniku erakaebusel tuli asi arutusele Kohtupalati istungil 16. augustil 1928. a., kus Urban'ite volinik muu seas kordas oma palvet Frese'de ja Hertel'i poolt rahukogu alustatud palve sisuliselt läbi vaatamata jätta.

Leides, et käesolevat asja oleks tulnud alata mitte hoiu, vaid nõude korras, määras Kohtupalat oma otsusega 16. augustist 1928. a. Leo Frese', Marie Frese' ja Anna Hertel'i 18. mail 1927. a. Tallinna-Haapsalu rahukogule antud palve läbi vaatamata jätta, rahukogu määrus ära muuta ja kogu asjatoimetus lõpetada.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebusega taotleb Leo Frese', Marie Frese' ja Anna Hertel'i volinik Kohtupalati eeltoodud otsuse tühistamist.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leiab selle kaebuse aluseta olevat.

I. Ekslik on kaebaja väide, et Kohtupalat ei olevat õigustatud olnud asja sisuliselt läbi vaatamata jätma pärast seda, kui rahukogu oli asja sisuliselt arutanud ja Urban'id tema otsuse peale ei kaevanud edasi. Käesoleval juhul on rahukogu otsus tehtud Urban'ite kasuks, mispärast viimastel vastupidi kaebaja arvamusel üldse puudus õigus selle otsuse peale kaevata. Kaitsma ennast aga vastase poole erakaebuse vastu ka nende vastuväidetega, mis olid juba rahukogule esitatud ja tema poolt arutamata jäetud, olid Urban'id õigustatud Ts. Kp. S. § 339 põhjal ja sama seaduse §§ 772 ja 773 juhatusel oli Kohtupalat kohustatud tähendatud vastuväiteid arutama. Olenemata sellest, Kohtupalat oleks ka sel korral, kui Urban'id üldse ei oleks viidanud sellele, et asi on alustatud ebaõiges korras, BES §§ 249¹ ja 250 p. 2 põhjal olnud kohustatud omal algatusel rahukogu määrust valve korras tühistama, kui ta leidis, et see määrus on tehtud seaduses ettenähtud korra rikkumisega.

II. BES §§ 1331 määrab, et otsesel omanikul on, kui kruntrendi maks ei ole tasutud kolme üksteisele järgneva aasta eest, õigus nõuda kruntrendile antud kinnisvara avalikku müüki (въ правѣ требовать продажи ея съ публичныхъ торговъ); „so ist der Grundherr befugt die öffentliche Versteigerung des zinspflichtigen Grundstückes zu verlangen“. Seega on otsesel omanikul tema kruntrendi vahekorras järgneva õiguse rikkumise puhul kruntrentniku poolt kruntrendi mittemaksmisega 3 aasta jooksul üksnes teatav nõudeõigus (õigus nõuda kruntrendile antud kinnisvara müüki oksjoni teel), mille teostamine Ts. Kp. S. §§ 1 ja 4 põhjal võimalik on ainult nõude, mitte aga hoiu korras, nagu seda ka Kohtupalat täitsa õieti on leidnud, sest igal rikutud õiguse kaitseks avaldatud palvel on eraõiguslikku laadi tüli (споръ о правѣ гражданскомъ) iseloom ja seesuguse tüli alustamine ja lahendamine võib sündida ainult nõude korras, mitte aga vastuvaidlemata õiguste tunnustamiseks ja kinnitamiseks seatud hoiu korras.

Kassatsiooni kaebuses ülesse atud küsimus, „kas palutud oksjon tuleks toimetada hoiu või nõude korras“ ei järgne maksvast seadusest, sest Tsiviil- Kohtupidamise Seaduses ettenähtud avalikmüük pannakse toime kohtu otsuste ja määruste täitmise korras (§§ 891—1281;

1842—1888; 2035—2046); kunagi aga mitte nõude või hoiu korras. Sellepärast langevad ära kaebaja poolt selle küsimuse kohta antud seletused.

Igasugune alus puudub kaebaja saatel Ts. Kp. S. § 2035 peale, kuna Frese'd ja Hertel taotlevad Urban'itele, kui kasutamisanikkudele kuuluva obrokikrundi müümist ja seega ei või, Kohtupalati õige järelduse järgi, juttugi olla vabatahtliku kohtuliku oksjoni määramise ja toimetamise korra kohta käivate §§ 2035—2046 kohaldamisest eeloleva asja lahendamisel.

Missuguste vastuvaidlustega võiksid Urban'id ennast kaitsta Frese'de ja Hertel'i poolt avaldatud palve sisu vastu, see küsimus eelolevas asjas tekkida ei või, kuna asi on alustatud ebaõiges korras ja seepärast sisulisele arutusele ei kuulu. Selle tagajärjel langevad ära kaebaja poolt mainitud küsimuse kohta ettetoodud seletused.

Kõike seda arvesse võttes Riigikohus **otsustas**: Marie Frese', Leo Frese' ja Anna Hertel'i voliniku vann. adv. Hermann Nottbeck'i kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. nr. 678/29. a.).

Nr. 82.

TSIVIL-OSAKOND.

17./31. oktoobril 1929. a.

Vladimir Eschscholtz'i voliniku vann. adv. Rudolf Jaska' kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 8./15. veebruarist 1928. a. Vladimir Eschscholtz'i nõudes A/S. Tartu Panga vastu 5.289 krooni väärtuses sundotsuse tühistamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Tartus 11. juunil 1924. a. antud vekslil järgi oli V. Eschscholtz kohustunud Tartu Pangale Tartus maksma 11/I. 1925. a.—500.000 marka. Veksel protestiti mittemaksmise pärast ja sundtäite resolutsiooniga 17./I. 1925. a. sellel vekslil rahuldada Tartu-Võru rahukogu abiesimees sundtäitepalve. Nõudmine pöörati Eschscholtz'i kinnisvarale, mis Tartu kaubahoovis nr. 16 ja kohtupristavi teateleht selle üle anti Eschscholtz'ile kätte 25/II. 1925. a. Tartu-Võru rahukogule antud nõudepalves taotles Eschscholtz'i volinik selle sundotsuse tühistamist järgmistel põhjustel: 1) et veksel, millele sundotsus tehtud, on antud O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg'i“ kohustuste kindlustuseks Tartu Panga ees firma „vennad Levi“ vastu. Viimase firmaga aga mingisuguseid tehinguid polevat tehtud, mispärast ka nõudmine selle vekslil järgi olevat alusetu; 2) Sama osahinguhuvides andnud Eschscholtz Tartu Pangale garantiikirja äritehingute eest ka firma „Arensberg ja Sekkel'iga“ — 19. juulil 1923 a. Ülalmainitud vekslil lugenud Tartu Pank ilma nõudja Eschscholtz'i nõusolekuta firma „Arensberg ja Sekkel'i“ eest antud garantiikirja kindlustuseks; 3) olevat tema vastutus garantiikirja põhjal subsidiaarne ja BES § 4519 järgi oleks tulnud nõuda enne peavõlglaselt O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg'ilt“; 4) et nõudja Eschscholtz garantiikirja põhjal 19/VII. 1925. a. ainult nende kohustuste eest vastutab, mis Tartu Pangal olid firma „Arensberg ja Sekkel'iga“ kuni garantiikirja andmiseni—15/VII. 1923. a., aga mitte nende eest, mis veel olla ja tulla võivad hiljem, tulevikus; 5) et sama vastutust nagu nõudja, olevat „Arensberg ja Sekkel'i“ eest oma peale võtnud ka teised O/Ü. liikmed, mispärast vastutus tulevat jagada kõikide vahel (BES §§ 4524, 3350). Viimaks seletab nõudja, et O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg“ Tartu Panga firma „Arensberg ja Sekkel'i“ võla katteks sisse makstud summad olevat panga poolt osahinguhuvite kohustuste katteks ära tarvitatud; temal olevat õigus nõuda, et need summad arvataks nende ülesande järgi firma „Arensberg ja Sekkel'i“ võla vähendamiseks. Tartu-Võru rahukogu, arvesse võttes ülekuulatud tunnistajate ütlusi, asjatundjate arvamust ning aktisse antud kirjalikke tõendusid, lükkas 23./28.

II. 1927. a. nõude tagasi, leides: 1) et millegagi pole tõendatud, nagu oleks vaidluse all olev veksel antud garanti katteks Tartu Pangale firma „vennad Levi“ suhtes ja et kostjal, Tartu Pangal, täieline õigus oli seda vekslit firma „Arensberg ja Sekkel'i“ suhtes tekkinud kulude ja väljaminekute katteks tarvitada; 2) et pole olemas nõudja subsidiaarset vastutust; 3) et garantiikirja sisu järgi 19/VII. 1923. a. on selle andja enese peale võtnud vastutuse, mitte ainult kuni 19/VII. 1923. a., vaid ka edaspidise aja eest; 4) et vastutuse jagamist olla ei saa, kuna garantiikirja põhjal on Eschscholtz vastutav ainuüksi ja mitte koos teiste kaasvastutajatega; 5) ja viimaks leiab rahukogu, et täiesti tõendamata on jäänud, nagu oleks Tartu Pank O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg'i“ poolt firma „Arensberg ja Sekkel'i“ võla katteks makstud summad ära tarvitanud teisteks otstarveteks. Selle otsuse peale kaebas nõudja edasi Kohtupalatile, korrates peasjalikult oma nõudepalves esitatud väiteid ja palus edasikaebuses märgitud asjaolude tõenduseks tunnistajaid üle kuulata ja kohustada kostjat ja kolmandat isikut (O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg“) esitama asjasse puutuvad äri- raamatud ja dokumendid. Kohtupalat kinnitas 29./II. 1928. a. Tartu-Võru rahukogu otsuse ja jättis nõudja edasikaebuse tagajärjeta. Nõudja poolt esitatud kaht väidet on Kohtupalat üksikasjaliselt arutanud: 1) väidet, et nõudja oma garantiikirja põhjal ainult nende kohustuste eest vastutab, mis olid tekkinud kuni 19/VII. 1923; 2) et nõudja Eschscholtz ei vastuta vaidluse all oleva vekslit põhjal firma „Arensberg ja Sekkel'iga“ sõlmitud kohustuste eest. Kohtupalat leidis, et need mõlemad väited on tõendamata jäänud. Teiste nõudja poolt esitatud väidete suhtes arvab Kohtupalat, et vastutus garantiiveksli näol sisaldab eneses loobumist neist vastuvaidlusist, mis iseenesest võisid tekkida vastastikusest vahekorra- st vekslit järgi vastutava isiku ja vekslitpidaja vahel ja võtab vekslitandjal õiguse kasutada Veksliseaduse § 33. Lõpuks leiab Kohtupalat veel, et kõik teised Eschscholtz'i väited, eraldi eespooltoodud põhjustest, on juba rahukogu poolt põhjalikult läbi arutatud ja nendega ühineb ka Kohtupalat. Omas kassatsiooni kaebuses Riigikohtule palub nõudja volinik Kohtupalati otsust tühistada Vekslisead. § 33 ja Ts. Kp. S. §§ 9, 161¹¹, 339, 456 ja 711 pärast.

Asja ettekande ära kuulunud, Riigikohus leiab:

1) Ei vääri lugupidamist kaebaja väide, tema tahtnud tunnistajate abil tõestada, et vaidluse all olev veksel on mitterahaline, garantiiveksel. Et veksel käesoleval korral on garantiiveksel, selle üle pole poolte vahel vaidlust. Et selle eest kostja raha oleks maksnud või mõnda muud tasu oleks saanud, seda kostja ei väida. Veksel võeti Eschscholtz'i käest tagamiseks nende kahjude eest, mis Tartu Pangal tõusta võisid O/Ü. „Nahavabrik K. ja Ed. Verg'i“ äritehingutest, mis alustati Tartu Panga vastutusel ja kaudu. Polnud mingit tarvet selle tõenduseks veel tunnistajaid välja kutsuda, mille üle pooled ei vaidle, et veksel oli antud garantiikindlustuseks, kuigi Kohtupalat tunnistajate ülekuulamise palve tagajärjeta jättis ehk teistel põhjustel. 2) Sama vähe alust oli tunnistajate abil selgitada, kas nõudja eemal oli osatüingu asjaajamisest, kas tal puudus võimalus panga kirjavahetusega tutvuda ja kunas ta teada sai, et firmaga „vennad Levi“ äri-vahekorra sõlmida ei saanud, kuna kõik need asjaolud ei vähenda ega vabanda Eschscholtz'i vastutust garantiit põhjal Tartu Panga ees firma „Arensberg ja Sekkel'i“ suhtes. 3) Vastutust võib anda ja võtta niihästi olevate kui ka tulevate, edaspidiste kohustuste piirides, kusjuures pole sugugi nõutav, et need kohustuste piirid oleksid kindlalt tõmmatud ja vastutuse summa oleks juba ette täpsalt kindlaks määratud (BES § 4507), nagu seda arvab kaebaja. 4) Küll aga on lugupeetav kaebaja väide Veksliseaduse § 33 rikkumise kohta Kohtupalati poolt. Kui keegi nõndanimet. garantiiveksli pangale annab, siis ei tähenda see veel mitte, nagu Kohtupalat arvab, loobumist igasugusest vastuvaidlusest, mis vekslitandjal vekslitpidaja vastu võib olla nende otseste, vahendita suhete põhjal. Garantiiveksel ei ole mitte abstraktne maksukohustus, nagu enamik vekslitest, kus harilikult märkimata jäetakse maksukohustuste taga seisev tehing (*causa*). Garantiivekslil on olemas oma alustehing (*causa*) garantiikohustuse näol, millest ta sõltub

ja mille kindlustuseks ta antud. Kuigi seda sõltuvust ja causa't käesoleval korral ei nähtu vekslil enese tekstist, siis on ometi pooled selle üle ühel meelel, et vaidluse all olev veksel on garantiiveksel. Nüpea kui vastutuse või garantiilepingu järgi garanteeritud kahjude suurus selgunud ja nende tasumise aeg kätte jõudnud, võib garantiivõtja kahju suurusele vastavalt kahjusid vekslile toetades ja Veksliseaduse järele nõuda garantiiaandjat. Nõudja volinik on tahtnud kahjusummat selgitada kostja äriraamatute põhjal, kuid Kohtupalat pole nõudjale seda võimaldanud, rikkudes Veksliseaduse § 33 ja Ts. Kp. S. § 366. Eschscholtz'i poolt antud garantiikirja põhjal tasuda tuleva ja selle kindlustuseks antud vekslil järgi nõutava kahju suuruse kohta ei leidu midagi rahukogu otsuses ja Kohtupalat on ainult muu seas oma otsuse põhistes tähendanud, et Tartu Pank on kahju saanud ja et kahju on seni veel katmata. Siinjuures jätab Kohtupalat kahjude arvulise suuruse selgitamata. Nõudja vaidles kahju suuruse vastu vekslil määras ja tahtis seda kindlaks teha kostja äriraamatute varal. Kohtupalatil polnud seaduslikku põhjust tagasi lükata nõudja sellekohaseid taotlusi, eriti veel, kui kahju suurus arvudes pole kindlaks tehtud, või kui Kohtupalat sellekohaseid tõendusid ei leidnud juba esitatud dokumentides ja rahukogu poolt esimeses kohtuastmes toime pandud kostja äriraamatute ekspertisis.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus selles asjas Veksliseaduse § 33 ja Ts. Kp. S. § 366 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 679/2. a.).

Nr. 83.

TSIVIL-OSAKOND.

17. oktoobril 1929. a.

Natalie Laas'i kassatsiooni kaebus Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 2. juunist 1928. a. Natalie ja Elfriede Laas'i nõudes Elmar ja Paul Laas'i vastu surnud August Laas'i testamendi tühistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Tartu 6. jaoskonna rahukohtunikule antud palvekirjaga tõstis Natalie Laas isiklikult ja oma alaealise tütre Elfriede Laas'i eestkostjana nõudmise alaealiste Elmar ja Paul Laas'i eestkoste vastu, taotelles 12. veebruaril 1922. a. surnud August Laas'i testamendi tühistamist, mis tehtud 29. detsembril 1921. a. testamenditegijale kuulunud vallasvara kohta. Oma nõudmise hindas Natalie Laas 30.000 marga peale.

Otsusega 14. detsembrist 1927. a. lükkas rahukohtunik mainitud nõudmise tagasi. Asja Natalie Laas'i ja alaealise Elfriede Laas'i eestkostja edasikaebusel arutanud, määras Tartu-Võru rahukogu oma otsusega 2. juunist 1928. a.: rahukohtuniku otsus ära muuta ja käesoleva asja toimetus, kui rahukohtunikule mitte alluv, lõpetada. Oma otsuse on rahukogu põhistanud järgmiselt: „Ts. Kp. Sead. § 1806 ei ole võimalik järeldada, et testamendi tühistamise nõue sel korral, kui testament sisaldab määrusi ainult vallasvara kohta, mille väärtus ei ulatu üle 1000 krooni, alluks rahukohtule. Kuigi tähendatud paragrahv otseselt seda küsimust ei lahenda, siis tuleb, Ts. Kp. S. §§ 36⁴ ja 215 võrreldes, otsusele jõuda, et testamendi tühistamise nõuded igal juhul peaksid alluma üldkohtule, sest muidu ei oleks seaduseandjal põhjust olnud Ts. Kp. S. § 36⁴ välja jätta lauset („такъ и противъ подлинности и дѣйствительности завѣщаній“) mis leidub üldkohtu kohalikkude alluvust määravas § 215. Ei ole võimalik Ts. Kp. S. § 36⁴ allikatest ega muudest selle paragrahvi mõtet tõlgitsevatest tsitaatidest järeldada, et ka mingisugune muu printsiip, mis otsekohe rahukohtute alluvusse ei puutu, oleks põhjust andnud selle paragrahvi redigeerimiseks kitsamal kujul, kui seda sellele paragrahvile vastav üldkohtute osas

leiduvas § 215 on redigeeritud. Sellepärast leiab rahukogu, et käesolev nõue, kui testamendi tühistamise nõue, ei või alluda rahukohtule. Ei ole võimalik § 215 järelda ka seda, et sää-
rased nõuded ainult siis erandita üldkohtule alluvad, kui tühistamise nõue on tekkinud
eriti testamendi võltsistamise pärast, sest § 215 leiduvat lauset analüüserides tuleb konsta-
teerida, et selles on ette nähtud testamendi tühistamise nõuded niihästi võltsistamise puhul
(искъ противъ подлинности) kui ka nende tühistamise (противъ дѣйствительности)
pärast üldse, olenemata sellest, mis alusel tühistamine tekib“.

Eeltoodud rahukogu otsuse tühistamist Ts. Kp. S. §§ 29 ja 1806 rikkumise pärast
taotleb Natalie Laas Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leiab Natalie Laas'i kassatsiooni kaebuse ra-
huldamisväärse olevat. Kõige pealt tuleb tähendada, et küsimust, kas seesuguse testamendi
tühistamise nõudmine, milles sisalduvad korraldused ainult vallasvara kohta väärtusega
kuni 100000 sendini, allub rahukohtunikule või rahukogule, kui kohtu esimesele astmele,
ei lahenda kaevatud otsuses esitatud Ts. Kp. S. § 36⁴ ega § 215 ühenduses viimast täien-
dava § 1811 määrusega. Paragrahv 36⁴ üldse ei räägi testamendi tühistamise nõuetest, pa-
ragrahv 215 (§ 1811) aga näeb ette, et testamendi tühistamise nõue alustatakse kohtus, kelle
võimkonna piirides pärandus avanes. Seega käib selle paragrahvi määrus üksnes nõude kohtse
alluvuse (мѣстная подсудность) kohta ega anna vähematki põhjust järelduseks, et
testamendi tühistamise nõue eeltoodud küsimuses tähendatud juhul oma liigi järgi (породу)
alluks mitte rahukohtunikule, vaid rahukogule, kui kohtu esimesele astmele.

Edasi tuleb tähendada, et Tsiviilkohtupidamise seaduses erilist reeglit testamentide
tühistamise nõuete alluvuse kohta nende liigi järgi üldse ei sisaldu. Ja seesuguse erilise reegli
mahutamise Tsiviilkohtupidamise seadusse oleks täitsa üleaarne olnud, kuna: 1) Vene
Tsiviilseadus (Vene Seaduste kogu X k. 1 j.) juba ette nägi, et nendes kubermangudes,
kus see õigus oli maksev, kõikide testamentide kinnitamise kohta nii hoiu kui ka nõude
korras avaldatavad palved, samuti ka testamendi tühistamise nõuded alluvad igal juhul ring-
konnakohtule, sõltumata testamenditegija korralduste aineks oleva vara liigist ja viimase
väärtusest (§§ 1060 ja 1066¹¹⁻¹³); ja 2) Baltimaa kubermangudes maksva seaduse järgi
(Ts. Kp. S. § 1956) allusid Vene valitsuse ajal testamentide seadusejõusse astunuks tunnis-
tamise palved ringkonnakohtule või rahukohtule vastavalt pärandusvara liigile ja hinnale ning
nad alluvad praegu Eestis maksva seaduse järgi ainult rahukohtule, sõltumata pärandusvara
liigist ja väärtusest (RT 43 — 1923), igasugused nõuded aga õiguste kohta vallasvara suhtes,
mille väärtus ei ulatu üle 100000 sendi, alluvad Eestis rahukohtule Ts. Kp. S. § 1806 p.
1 põhjal. Viimasest — Ts. Kp. S. § 1806 p. 1 ette nähtud — üldreeglit ei ole seaduses
mingit erandit tehtud testamentide tühistamise nõuete kohta, mispärast ei saa ka seaduse-
päraseks lugeda rahukogu järeldust, et eeltoodud küsimuses märgitud nõudmine alluks mitte
rahukohtule, vaid rahukogule, kui kohtu esimesele astmele. Kõike seda arvesse võttes, Riig-
ikohus **otsustas**: Tartu-Võru rahukogu otsus Ts. Kp. Sead. § 1806 p. 1 rikkumise pärast
tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.
(Toim. nr. 697/29. a.)

Nr. 84.

TSIVIIL-OSAKOND.

24. oktoobril 21. novembril 1929. a.

*Hans Tomson'i kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 23. augustist 1928. a. kaebaja
nõudes Eesti Panga vastu 750 krooni suuruses.*

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Lõo.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leiab, et Hans Tomson'i kassatsiooni kaebuse
rahuldamiseks ei ole alust:

1. Sundtäite resolutsioon sellekohasel aktil või vekslil (Ts. Kp. S. § 161¹¹) on määrus, mis selle akti otsekohe täitmisele pöörab (Ts. Kp. S. § 161⁸). Seega asendab sundtäite resolutsioon täitelehte, kuni see pole tühistatud ettenähtud korras (Ts. Kp. S. § 161¹¹ ja järgmised). Ts. Kp. S. § 161² p. 2 korraldab, et sundtäite resolutsiooni kohus siis ei tee, kui selleks esitatav akt või veksell on aegunud. Käesoleval korral polnud veksell, mis 25. nov. 1922. a. protestitud, 11. dets. 1922. a. Tallinna-Haapsalu rahukogule sundtäiteks esitatud ja seal 13. dets. 1922. a. sundtäite määrusega varustatud, sugugi veel mitte aegunud.

2. Ts. Kp. S. § 1807⁵ põhjal katkestab juba ainult sundtäite palve andmine vastavale kohtule aegumise (BES § 3629 ja järgmised). Kui kord juba katkestatud aegumise tähtaeg uuesti jooksmas hakkab, on uue aegumise määr ikka kümme aastat isegi siis, kui esialgsed aegumise tähtajad olid lühemad (BES § 3630).

3. Esialgne tähtaeg nõude tõstmiseks vekslil pealekirjutajate vastu on üks aasta vekslil protestipäevast arvates (Vekslisead. § 73). Vaidluse all olev veksell protestiti, nagu juba ülalpool tähendatud, 25. nov. 1922. a. Nõude aegumise jookskatkestati aga 11. dets. 1922. a. sundtäite taotluspalve andmisega rahukogule 11. dets. 1922. a. Uus aegumise jooksk algas seega 11. dets. 1922, kuid selle kestus pole enam üheaastane, vaid kümneaastane, vastavalt Ts. Kp. S. § 1807⁵ ja BES § 3630 määrustele. Neil põhjustel Riigikohus otsustas: Hans Tomson'i kassatsioonil kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 725/29. a.).

Nr. 85.

TSIVIIL-OSAKOND.

1. novembril 1929. a.

Tallinna Linnavalitsuse kassatsiooni kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 19. oktoobrist 1928. a. kassatori nõudes Arnold Viidik'ult ja Hilda Langfeldt'ilt vastu 600 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Asjas leiduvaist andmeist nähtub, et 25. novembril 1927. a. Tallinnas Pärnu maanteel kostja Hilda Langfeldt'ilt päralt olev sõiduauto, mille jaoks sõiduluba oli võetud Rakvere linnas ja mida juhtis kaaskostja Arnold Viidik, pörkas kokku Tallinna linna tänavraudtee mootortrammi nr. 5. Kokkupörke tagajärjel saanud tramm vigastusi, mille parandamine maksma läinud 600 krooni. Autojuht Arnold Viidik on selle kokkupörke pärast kriminaalkorras vastutusele võetud ja Tallinna 4. jsk. rahukohtunik oma otsusega 17. märtsist 1928. a. tunnistas Arnold Viidik'ult süüdi ettevaatamatus ja kiires sõidus, mille tagajärjel inimesed said vigastusi, ning karistas teda RNS §§ 123 ja 128 põhjal 10-päevase arestiga. See otsus on seadusejõus.

Käesoleva nõudega palus Tallinna Linnavalitsus autoomanikult Langfeldt'ilt ja juhilt Viidik'ult kokkupörke läbi Tallinna Linnavalitsusele tekitatud kahju 600 krooni ühes % ja asjaajamiskuludega solidaarselt välja mõista. Rahukohtunik on nõude autojuhi Viidik'ult vastu täies ulatuses rahuldanud, autoomaniku Langfeldt'ilt vastu aga tagasi lükanud. Tallinna-Haapsalu rahukogu, kus asi oli arutusel nõudja apellatsiooni kaebuse põhjal, kinnitas rahukohtuniku otsuse ja jättis nõudja apellatsiooni kaebuse tagajärjeta. Oma otsuse põhistes väidab rahukogu, et asjas olevat tõestatud autojuhi Viidik'ult süü, et aga autoomanik Langfeldt'ilt millegagi oleks rikkunud nõudja õigusi, see olevat tõestamata. Puuduvat igasugune side autoomaniku ja õnnetusjuhu, s.o. nõudja õiguste rikkumise, vahel, et autoomanik juhi valikul hooletu oleks olnud, see olevat tõestamata, mispärast ära langevat kostja Langfeldt'ilt vastutus BES § 3447 järgi. Rahukogu otsuse peale on Tallinna Linnavalitsus Riigikohtule andnud kassatsiooni kaebuse. Asja ettekande kuulunud, Riigikohus leiab järgmist. BES § 3440

ja 3444 põhjal tuleb tasuda iga kahju, mis ei ole sündinud juhuslikult, ja tasumise kohustus lasub sellel, kes kahju sünnitanud oma tegevuse või tegevusetuse läbi. Sellest järgneb, et iga varanduse valdamine ja kasutamine on paratamatult seotud kohustusega selle omanikule hoolitseda selle eest, et tema varanduse kasutamisel ning käsutamisel ei tekiks kahju teistele isikutele, riskeerides vastasel korral vastutusega seadusvastaste tegude või tegevusetuse eest. Edasi, kui varanduse valdaja, kellel omal võimalus või tahtmine puudub isiklikult oma varandust käsutada, annab või usaldab kas terve oma varanduse või selle osa (näit. loomad, tööriistad, masinad, sõidukid j.n.e.) juhtida ja käsutada teise isiku kätte, keda tema kui peremees valib oma meelevalja ja tahte järgi, tahtes sellega oma vara käsutamist enesele mõnusamaks teha, — siis ei oleks õige seda vara valdajat vabastada tagajärgede eest, mis võiksid tekkida sellisest vara käsutamisest, mis tihti hädaohtlik on kõrvaliste isikute elule ja varale, ja panna terve vastutus vara valdaja teenijatele või volinikkudele, kes on kahjude otsekohesed tekitajad, seda-enam, et viimased osutuvad peaaegu alati varanduseta isikuteks, kellelt võimatu oleks nende poolt tekitatud kahjude eest mingisugust tasu saada. Et kõrvaldada sellist õiglusetust ja kindlustada igati hädaohu ja kahju eest, mis teda võib võõraste isikute tegevuse või tegevusetuse läbi tabada, selleks on maksev seadus, mis väljendust leidnud BES § 3447, kus seisab: „Kui keegi ei ole küllalt ettevaatlik teenijate ja muude palgaliste valikul ega tee kindlaks kõige pealt nende oskust ja kõlblikkust nendele pandud kohuste täitmisel, siis vastutab ta kahju eest, mis selle läbi sünnib kolmandale isikule“, kui ka BES § 3288, millest järgneb, et peremees vastutab kahju eest, mis on sünnitatud tema teenija poolt viimasele peale pandud kohuste täitmisel, kui ta, kui peremees, tarviliku hooletu ja järelevalve juures oleks võinud kahju tekkimist ära hoida. On päevselge, et alatasa intensiivsemaks muutuv majanduslik elu mitmekesisete mehaaniliste liikumisvahenditega, nagu autod, trammid, omnibused kui ka kõiksugu masinad, suurendavad hädaohtu kõrvalistele isikutele riskeerida oma elu ja varaga. On sellepärast endastmõistetav, et seaduseandja pole võinud anda BES §§ 3447 ja 3288 üksikasjalist loendit kõigist neist juhtudest, millal peremehed oma teenijate ja palgaliste tegude tagajärjel peavad vastutama, kui ka ära määrata täpsalt selle vastutuse ulatust ja piiri. Järelikult ainukeseks õigeaks lahendusviisiks sellistel juhtudel oleks iga kord sisulisel arutusel kindlaks tehtud asjaoludest selgitada peremehe süü ja selle kausaalne side kahjutekitamisega tema teenija poolt kolmandale isikule temale pandud kohuste täitmisel. Alles pärast sellist faktilist asja seisukorra selgitamist võib lahendada peremehe vastutuse küsimust BES §§ 3447 ja 3288 järgi. Kuna aga peremehe vastutus oma teenija eest BES §§ 3447 ja 3288 järgi eeldab peremehe enda süü, mis avaldunud hooletus teenija valikus ja tema kohuste täitmise järele puudulikus valvamises, siis võib peremees vastutusest vabaneda ainult siis, kui ta selle eelduse ümber lükkab, s.o. tõestab, et tema hooletu pole olnud; ja alles pärast seda on nõudja kohustatud tõestama vastupidist (BES § 3304).

Üle minnes käesoleva asja juurde ja kohaldades selle asja suhtes ülalpool selgitatud üldpõhimõtteid, Riigikohus leiab, et rahukogu otsus tuleb tühistada. Rahukogu väidab oma põhistes, et nõudja poolt polevat tõestatud, et kostja Langfeldt oleks oma autojuhi valikul olnud hooletu ja puuduvat side autoomaniku ning nõudjale tekitatud kahju vahel. Nagu sellest rahukogu seisukohast ilmneb, arvab Rahukogu, et nõudja peab tõestama, et autoomanik on juhi valikul ja selle tegevuse järele valvamisel olnud hooletu, kuid sellega on rahukogu BES §§ 3304, 3447 ja 3288 otsese mõtte vastaselt esialgse tõestuse raskuse veeretanud nõudjale, kuna oma süütust peab eeskätt tõestama just kostja Langfeldt ise. Seega rikkus rahukogu oluliselt Ts. Kp. S. § 81. Lõppeks, kaebaja õige taotluse järgi, rahukogu põhistest ei leidu andmeid selle kohta, et rahukogu oleks asja otsustamisel kaalutelnud ja arvesse võtnud asjaolu, et auto sõiduks Langfeldt loa oli võtnud ainult Rakvere linnas, kuna ta seda autot siiski taksiautona Tallinnas laskis sõita Viidik'u juhtimisel, kuna selle ettevaa-

tamatu ja kiire sõidu tagajärjel auto trammiga kokku pörkas ja nõudjale sellega kahju sünnitas, ning et rahukogu oleks välja selgitanud, kas sellistel asjaoludel Langfeldt, kui autoomanik, siiski ettevaatamatult BES §§ 3447 ja 3288 mõttes ei talitanud, kui ta oma auto saatis vastava loata sõitma Tallinna, kus liikumine autojuhilt palju suuremaid oskusi ja vilumust nõuab, kui väikeses linnas Rakveres. Seda olulist asjaolu asja otsustamisel koguni kaalutlemata jättes rikkus rahukogu Ts. Kp. S. § 129, ja tema otsus osutub seetõttu niivõrt puudulikult põhistatuks, et see ei või jõusse jääda. Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus selles asjas Ts. Kp. S. § 81 ja 129 rikkumise pärast tühistada ja asi saata samale rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 754/29 a.).

Nr. 86.

TSIVIIL-OSAKOND.

28. novembril / 16. detsembril 1929. a.

Ann Mikker'i, Marie Klaamann'i ja Julius Klaamann'i voliniku vann. adv. P. Ruubli kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 1. oktoobrist 1928. a. Kaarel Klaamann'i nõudes Mihkel Klaamann'i pärandustombu vastu 500 krooni suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Rakvere-Paide rahukogule 1. okt. 1924. a. antud nõudepalves seletas nõudja Kaarel Klaamann'i volinik vann. adv. N. Kruuse, et tema volitaja isa, Mihkel Klaamann, kinkinud 1. aprillil 1913. a. oma Kunda vallas asuva Klauksemaa nr. 3 talukoha kolme tunnistaja juuresolekul oma pojale, nõudjale Kaarel Klaamann'ile. Isa surmast saadik, 4.IV. 1913. a., vällanud nõudja seda talu kinkimise põhjal 11 aastat ja olla seega igamise põhjal omandanud Klauksemaa talu. Kostjaks andis nõudja üles oma isa Mihkel Klaamann'i pärandustombu ja palus seda talu iganud valduse põhjal nõudja omaks tunnistada. Kostja esindajad, Mihkel Klaamann'i pärandustombu hooldajad ei tunnistanud nõudmist. Rahukogu poolt üle kuulatud tunnistajatest seletasid Heinrich Pärk ja Gustav Möllits, et nõudja poolt väidetud kinkimine tõepoolest aset leidnud, kas oli see kinkimine või testament, seda tunn. Möllits ei teadnud, kuid mõlemad tunnistajad seletasid, et „kinkimine kirjutati üles“. Kolmas tunn. Gustav Pärk ei teadnud kinkimisest midagi. Rahukogu leidis tunnistajate ütluste põhjal nõude tõestatud olevat ja rahuldask oma otsusega 21/I. 1926. a. selle. Rahukogu otsuse peale andsid kostja hooldajad edasikaebe Kohtupalatisse, milles nad palusid tunnistajad uuesti üle kuulata ja rahukogu otsust tühistada. Vahepeal olid Mihkel Klaamann'i pärijaiks kinnitatud niihästi nõudja Kaarel Klaamann kui ka Anna Mikker, Marie Klaamann ja Johannes Klaamann, Rakvere 2. jsk. rahukohtuniku otsusega 30/I. 1926. a., mis otsuse ärakiri Kohtupalatile esitatud ja millel leidub pealkiri, et see otsus on astunud seadusejõusse (Kohtupalati toim. leht 15, 16). Oma määrusega 19/III tunnistas Kohtupalat kostjateks surnud Mihkel Klaamann'i pärandustombu asemel Anna Mikker'i, Marie Klaamann'i ja Julius Klaamann'i. Kohtupalati määruse põhjal kuulati tunnistajad uuesti üle Rakvere 2. jaosk. rahukohtuniku poolt. Tunnistajate ülekuulamise juures esitas nõudja volinik 1/IV. 1913. a. koostatud dokumendi, mille kohta t. Pärk seletas, et see kõik tema poolt on kirjutatud, ka surnud Klaamann'i nimi, peale teise tunnistaja Möllitsa allkirja. Selle dokumendiga lubab Mihkel Klaamann kõik oma varanduse poeg Karlile. Oma otsusega 8/X. 1928. a. kinnitas Kohtupalat rahukogu otsuse. Otsuse põhistes leiab Kohtupalat, et nõudja valduse juriidiline alus (*titulus*) on kindlaks tehtud tunnistajate seletuste põhjal, et Mihkel Klaamann soovis omandusõigust kohe pojale üle anda. Edasi leiab Kohtupalat, analüüsid 1. aprillil 1913. a. dokumenti, et siin on tegemist kinkimisega elavate vahel. Viimaks väljendab

Kohtupalat arvamust, et olenemata sellest, kuidas nimetada toimingut 1/IV. 1913. a., oli nõudjal küllalt põhjust seda toimingut omandusvalduse juriidiliseks aluseks (*titulus putativus*) pidada.

Omas kassatsiooni kaebuses Riigikohtule palub kostjate volinik vann. adv. P. Ruubel Kohtupalati otsus tühistada BES § 820 ja Ts. Kp. S. § 339 ja 366 rikkumise pärast, seletades, et Kohtupalat pole üldse kaalutelnud esitatud dokumendi juriidilist jõudu, sest see ei ole Mihkel Klaamann'i käega kirjutatud ja sel puudub Mihkel Klaamann'i allkiri.

Asja ettekande ära kuulanud, Riigikohus leiab, et kostjate voliniku kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

1) BES § 832 järgi peab igamisvalduse aluseks olev tehing maksev olema, s.o. väljendatud olema vormis, mis on ette kirjutatud selliste tehingute kohta. Võttes käesoleval korral igamisvalduse tehingu aluseks 1/IV. 1913. a. aset leidnud Mihkel Klaamann'i talukoha lubamist oma poja Karlile, pidi Kohtupalat selle lubaduse või kinkimise, milleks Kohtupalat seda arvab, seaduslikkust järele katsuma, ja nimelt, kas see lubadus või kinkimine vastab seaduses nõutud vormi tingimustele selliste tehingute suhtes. Kui see tehing ei oma suusõnaliselt ei ka kirjalikus vormis neile nõuetele ei vasta, ei või ta ka mitte igamisvalduse aluseks olla (BES §§ 832 ja 833), sest selleks peab olema seaduslik alus (законное основание), s.o. ka omalt vormilt maksev tehing, nagu seda nõuab BES § 820, p. 2. Kohtupalat tõsib ainult, et Mihkel Klaamann soovis koha omandusõigust üle anda ja et siin on tegemist kinkimisega elavate vahel, mille jõusseastumine oli edasi lükatud kuni isa Klaamann'i surmani, nagu see BES järgi täiesti võimalik, kuid Kohtupalat pole siinjuures sugugi arvesse võtnud, et pärandus avanes pärast Mihkel Klaamann'i surma Eestimaa talurahvasaaduse järgi, nagu see näha tema pärijate kinnitamise otsuse ärakirjast (Kohtupal. toim. 1. 15). Järelikult oli kad. Mihkel Klaamann isik, kes Eestimaa talurahvasaadusele allus. Kinkimise kohta elavate vahel surma puhuks, millega meil siin tegemist, on Eestimaa talurahvasaaduses BES (§§ 2421 — 2432) normidest erinevad määrused. Eestimaa talurahvasaaduse § 1179 järgi peavad kinkimised surma puhuks toimuma kirjalikult, kirjalikkude testamentide vormis (ETS § 1170), või jälle kolme usaldusväärse tunnistaja juuresolekul. Et käesoleval korral 1/IV. 1913. a. tehing vastaks Eestimaa talurahvasaaduse vormi nõuetele kinkimise suhtes (kinkija enese poolt kirjutatud või vähemalt tema enese käega alla kirjutatud kolme tunnistaja juuresolekul, jne.) pole sellest tehingust mitte näha, ega tõsita seda ka mitte Kohtupalat oma otsuses. Seda tegemata jättes ja nõudja igamisvalduse aluseks tunnistades tehingut, mis omalt vormilt ei vasta tema koostamise aja seadusenõuetele, on Kohtupalat oluliselt rikkunud nii BES § 820 p. 2, mille järgi igamisvaldusel peab olema seaduslik alus, kui ka Ts. Kp. S. § 339.

2) Viide sellele, et nõudjal oli küllalt põhjust toimingut 1. aprillist 1913. a. omandusvalduse juriidiliseks aluseks pidada (*titulus putativus*, ei vabastanud Kohtupalatit kohustusest järele katsuda selle toimingu seaduspärasust. Igamisvaldaja poolt vaid arvatava, kujuteldava, tõeliselt mitte olemasoleva valdusaluse, s. o. *titulus putativus*'e käsitlemine valdustiitlina (BES § 835) võib ikkagi ainult siis üles kerkida, kui valdusaluseks arvatavat tehingut üldse sõlmitud pole, või jälle sõlmitud tehing on tühine. Kuid siis peavad selleks erilised asjaolud olema (особенныя обстоятельства), mis igamisvaldajat veendumusele viisid tema valdustiitli olemasolus ja selle seaduslikkuses. Need asjaolud võivad, nagu see nähtub BES § 835 all tsiteeritud õiguseallikatest, alla vaid eksimised faktiliste andmete suhtes. Eksimine õigusenormide suhtes aga hävitab tehingu kui igamisaluse (BES § 833). Võttes igamisvaldaja poolt ainult oletatava, kuid tõeliselt mitte olemasoleva või jälle tühise tiitli igamisvalduse aluseks, pidi kohus näitama, millised need erilised asjaolud, faktilised eksimised tehingu olemasolu või jõu suhtes olid, mis nõudjat veendumusele viisid tema valdusaluse seaduslikkuses. Kuid seda ei ole mitte näha Kohtupalati otsusest.

Kõigil neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus selles asjas BES § 820 p. 2 ja Ts. Kp. § 339 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises koosseisus (toim. nr. 905/29 a.).

Nr. 87.

TSIVIL-OSAKOND.

28. novembril 1929. a.

Nikolai Troitski' kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 28. veebruarist 1929. a. Anna, Varvara ja Vassili Pavlov'i ning Aleksander Troitski' pärandustompude nõudes Philipp Schaefer'i vastu ostumüügi lepingu tühistamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts.

Lesk Anna Pavlova ja tema tütre lesk Aleksandra Troitski ja Eudokija Volkov, viimane oma mehe Aleksei Volkov'i osavõttel, müüsid notar Stillmargi kontoris allakirjutatud lepingu järgi 15. okt. 1916. a. Tallinnas Viru tänaval asuvad kinnistud nr. 353 ja 354 Philipp Schaefer'ile 77000 rubla eest. Schaefer maksis ostuhinnast lepingu tegemisel müüjatele sularahas 20000 rubla, võttis enese peale kinnisvaral lasuva hüpoteegivõla Tallinna Immobiilpangale 10000 rubla suuruses ja muu osa tasuks pidi iga aasta 1. novembril, alates 1917. a., maksma 10000 rubla, kuni ostuhind täis saab, ja ühtlasi 6% võlgneva summa pealt, sealjuures oli müüjatele jäetud õigus siis, kui ostja ostuhinda ja protsente lepitud tähtpäevil ei õienda, viibimata nõuda tervet võlgnevat kapitali ühes juurdekogunud protsentidega võlga ette üles ütlemata. Müüdnud kinnisvarad olid peale müüjate tol ajal kinnistatud ka veel Varvara ja Vassili Pavlov'i nimele, kes olid Anna Pavlov'i lapsed ja teiste müüjate õde ning vend, ja olid müügi ajal juba surnud ning kelle pärijateks müüjad kohustusid ennast kinnitada laskma. Müüjad jätsid ostjale õiguse võtta Tallinna Immobiilpangast laenu ostuesemete peale nii palju kui panga juhatuse lubab, eesõigusega nendele võlgu jäänud 47000 rubla ees. Müüdnud kinnisvara anti ostjale kätte 1. novembril 1916. a. Ostja võttis enese peale ka kahe üürilepingu täitmise, mis müüjad olid müüdnud majas oleva kahe korteri väljaandmise kohta 1913. ja 1915. aastal sõlminud.

28. novembril 1925. a. esitas vann. adv. Teemant Anna, Varvara ja Vassili Pavlov'i ja Aleksandra Troitski' pärandustompude hooldajana ja kaashooldaja Reinthal'i volinikuna Philipp Schaefer'i vastu nõudepalve Tallinna-Haapsalu rahukogusse 115000 marga väärtuses, milles ta seletas, et Schaefer ei ole täitnud ülaltähendatud ostuvõla ja selle protsentide maksmise kohustusi, mis pärast hooldajad, valmis olles igal ajal kostjale ostu-müügi lepingu põhjal saadud raha tagasi maksma, nõuavad ostumüügi lepingu tühistamist ning muutmist ja Schaefer'i kohustada müüdnud kinnistute nõudjatele üle andma selle põhjal, et müüjad ei tohtinud müüa võõrast varandust, Varvara ja Vassili Pavlov'i mõttelisi kinnisvara osi ja teisalt BES §§ 3321 ja 3890 p. 5 põhjal ostja viivituse pärast.

Kostja Schaefer vaidles avaldatud nõude vastu; Varvara ja Vassili Pavlov olid ostumüügi lepingu sõlmimise ajal surnud ja nende osi olid pärinud müüjad, kes olid Varvara ja Vassili Pavlov'i ligemad seaduslikud pärijad, sest et need olid surnud vallalises põlves ja ostetud kinnisvara seisis täielikult müüjate valduses. Kohtulik kinnitamine ei ole päranduse omandamiseks tarvilik (Ts. Kp. S. § 2019), vaid seks on küllalt tema tegelikust vastuvõtmisest, pealegi on müüjad kohustunud end ka vormiliselt pärijaiks kinnitada laskma. Viivituse pärast võib, kostja voliniku seletust mööda, ostu-müügi lepingu tühistamist nõuda siis, kui otstarve, mille jaoks leping sõlmiti, ei ole enam kättesaadav. Ostuhinna tasumisega ei olevat mingeid erilisi otstarbeid seotud. Peale selle on Schaefer ka osa võlgu jäänud 47.000

rublast ära maksnud. (Rahukogule on esitatud müüjate voliniku vann. advokaadi abi Gorschkov'i kviitung 27. maist 1917. aastast müüdüd kinnisvarade nr. 353 ja 354 ostuvõla arvel 10000 rubla ja protsentide Schaefer'ilt kättesaamise kohta kuni 27. 5. 1917. a. ja teine 24. 10. 1917. aastast 17000 rubla ja protsentide kättesaamise kohta kuni 1. novembrini 1917. a.) Kui ostuhinna maksmisel on viivitus tekkinud, siis pidavat seda müüjate süüks lugema, sest need olid kohustud ennast Vassili ja Varvara Pavlov'i pärijateks kinnitada laskma, ei ole aga seda täitnud, ja sellepärast ei ole kinnistud ostjale ümber kinnistatud, mispärast see ka ei ole kinnistu kindlustusel ostuvõla tasumiseks saanud teha tarvilist laenu. Rahukogu loaga astus asjasse nõudjate poolel Nikolai Troitski, kui surnud nõudjate pärija.

Rahukogu mõistis nõudmise tühja, leides, esmalt, et müüdüd kinnisvarad olid täies ulatuses müüjate valdamisel, kes BES §§ 2621 ja 2625 põhjal teotsesid ka kui oma surnud kaasomanikkude seaduslikud pärijad, ilma et nad oleks vajanud pärimisõigustesse kinnitamist; teiseks, et ka viivitust ostuhinna maksmisel ei saa ostjale süüks panna, sest et nõudjad on ise viivituses sellega, et nad end mitte vormilikult surnud kaasomanikkude pärijateks ei ole lasknud kinnitada ja kostja sellepärast kinnisvara kindlustuse laenu ei saanud teha; ka ei anna lepingu järgi viivitus ostuhinna tasumises müüjatele mitte õigust otsekohe lepingust loobuda, vaid annab õiguse nõuda kohe täit ostuhinda ühes % võlga ette üles ütlemata; alles siis, kui nõudjad oleksid esmalt ostuhinna tasumist Schaefer'ilt nõudnud ja seda ei oleks täidetud, oleks võidud lepingu muutmist nõuda.

Rahukogu otsuse peale kaebasid nõudjate hooldajad vann. adv. Aronson ja T. Laur edasi ja palusid esialgset nõudmist rahuldada, sest müüjate elamine müüdüd majas, samuti see asjaolu, et nad lepingus end on Varvara ja Vassili Pavlov'i pärijaiks tunnistanud, ei tähenda veel, et viimaste varandus oli nende omandusse üle läinud või et nad neid müüa tohtisid. Kostja viivituse läbi on leping oma mõtte kaotanud, sest rahakurs langes ja müüjad kostja süü pärast vastutasu ei saa. Kohtupalatis esitas 10. okt. 1928. a. Nikolai Troitski' volinik vann. adv. Poska rahukohtuniku otsuse, et Troitski on Aleksandra Troitski' pärijaks kinnitatud, kusjuures Schaefer'i õigused on vaidluse all olevate kinnistute suhtes täielikuks tunnistatud ja palus üle kuulata tunnistajat Eduard Inthal'i selle tõenduseks, et lepinglaste vahel olevat kokku lepitud, et osturaha mitteõiendamise korral olevat müüjatel õigus lepingust taganeda. Kostja volinik vann. adv. Hirsch vaidles Inthal'i väljakutsumise vastu ja esitas kaks kviitungit 7. 8. 23. a. ja 8. 6. 25. a.; esimeses tunnistab Eudokia Volkov, et tema on Ph. Schaefer'ilt saanud käsiraha arvel müüdüd maja eest Vanal turul nr. 6 8000 marka; teises tunnistab N. Troitski, et tema on vastu võtnud Ph. Schaefer'i tseki nr. 377.646 Scheeli pangale 6. juunist 1925. a. mrk. 25.000. Järgmisel arutamispäeval 10. jaan. 1929. a. seletas Troitski' volinik Poska, et Ph. Schaefer on Saksa riigi alam ja Saksa riigi alamatele oli keelatud kinnisvarade omandamine Venemaal ja palus enesele tunnistusi anda teadete saamiseks Siseministeriumist Schaefer'i kodakondsuse kohta. Kostja volinik Jürmann vaidles selle, kui tähtsusetu asjaolu vastu, sest nüüd igatahes on Schaefer Eesti kodanik. Viimasel arutamispäeval 21. veebr. 1929. a. seletas kostja volinik, et kostja ega tema isa ei ole kunagi Saksamaa alam olnud ja esitas kostja isale antud veneaegse Gori vallavalitsuse poolt antud passiraamatu 13. I. 1915. a. nr. 67 ja sõjaväekohuslikkude kodanikkude nimekirja, millesse Philipp Schaefer on sisse kantud 1905. a. valgepiletimehena ja temale kui kaupmehele on antud Tallinna maakonna komitee poolt kaks korda 1917. aastal pikendust väeteenistusse ilmuniseks. Kohtupalat kinnitas rahukogu otsuse.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palub Nikolai Troitski Kohtupalati otsust Ts. Kp .S. §§ 339, 366, 411, 475 ja 711 rikkumise pärast muuta ja asi uueks otsustamiseks Kohtupalatile tagasi saata.

Kõige pealt seletab Nikolai Troitski, et tema pärandajate Anna Pavlov'i ning selle laste kui müüjate poolt Philipp Schaefer'iga sõlmitud ostumüügi leping Tallinna kinnisvarade

nr. 353 ja 354 kohta oleks tulnud tühistada BES § 973 ja 974 nõuetel, sest siin on tegemist päritud kinnisvara müügiga. BES § 973 keelab Eestimaa linnades päritud kinnisvara müümist ligemate pärijate nõusoluga ja § 974 lubab niisugusel korral ligematel pärijatel müüdüd kinnisvara välja osta. Kohtupalat tunnustanud seda kinnisvarade iseloomu, kuid lükanud Troitski' vaidluse päritud kinnisvarade müügi vastu tagasi põhjendusega, et tema on BES antud soodustused Schaefer'i käest 6. VI. 1925. a. 25000 marga osturaha vastuvõtmisega kaotanud. Kohtupalatil ei olewat õiguslikku alust olnud kviitungit 25000-margalise tseki saamise üle võlgujäänud ostuhinna tõestusena võtta, kuna kviitungis seda ei olnud tähendatud ja Ts. Kp. S. § 475 järgi kviitung siis lepingu täitmise tõestuseks võetakse, kui selles on tähendatud, missuguse kohustise kohta ta käib. Tema (Troitski') volinik olewat kindlaks teinud asjaolu, et tema poolt välja antud kviitung ei sisalda lepingus ette nähtud ostuhinda ja protsessi kestel polnud üldse teistest tema juriidilistest vahekordadest kostjaga juttu. Kohtupalat olewat ekslikult leidnud, et niisuguse vaidluse esitamise puhul — nimelt teiste õiguslike vahekordade olemasolu kohta — lasub tõestamise kohustis vaidlejal, ja sellega rikkunud kohus Ts. Kp. S. § 339, 366 ja 711, kuna see kohustus käesoleval korral Ts. Kp. S. § 475 mõttes lasus kviitungi esitajal. Ka kostja olewat tundnud selle tõestamise kohustuse enesel lasuvat, kui ta selle asjaolu tõestuseks, et kviitung kinnisvara ostuga on seotud, on palunud tunnistajana Olga Troitski't välja kutsuda, olgugi et see erapalve on tingimisi, „kahtluse korral“, esitatud. Niisugust „kahtluse korda“ tsiviilprotsess ei tunne ja palvet oleks tulnud võtta kui tingimusteta esitatud erapalvet. Kohtupalat on selle erapalve lahendamisest mööda minnes rikkunud Ts. Kp. S. § 339, 366 ja 711 tema, Troitski', kahjuks, sest ka eitava määruse korral oleks temal ikkagi võimalus olnud enesele vabatahtlikult tõestamise kohustust võtta selle kohta, et eelmainitud raha ei kuulu kinnisvara ostusumma hulka.

Riigikohus leiab, et kostja volinik esitas Kohtupalati istungil 10. oktoobril 1928. a. kaks kviitungi ärakirja, ühe neist Eudokia Volkov'i allkirjaga, milles see tunnistab 8000 marka Vanal turul müüdüd maja nr. 6 käsiraha arvel saanud olevat ja teise N. Troitski' allkirjaga 8. VI. 1925. a. järgmise sisuga: „Olen vastu võtnud Ph. Schaefer'i tseki nr. 377646 Scheeli panga peale Mrk. 25.000 (kakskümmend viis tuhat) 6. juunist 1925. a.“. Nõudja voliniku palvel lükati asjaarutamine Ts. Kp. S. § 331 põhjal edasi uute dokumentide esitamise tagajärjel, nii et nõudja poolel avanes täielik võimalus järgneva kohtuistungini nendega tutvuda ja selgusele jõuda ka viimase kviitungi kuuluvuse kohta, arutada pärast seda sisuliselt 10. jaanuaril ja pärast seda lõplikult 28. veebruaril 1929. a. Vahepealsel istungil kviitungeid ei puudutatud. Viimasel istungil seletas kostja Schaefer'i volinik van. adv. P. Hirsch, et N. Troitski ise tunnustas vaidluse all olevat lepingut, võttes vastu raha ostuhinna arvel, mis selgub aktis olevates kviitungitest. Nõudja volinik vande adv. M. Bock seletas vaieldava kviitungi kohta ainult seda, et sellest näha ei ole, et 8. juunil 1925. a. Nikolai Troitski' poolt vastu võetud 25000 marga suurune tsekk väljendab vaidluse all olevas lepingus ette nähtud ostuhinda. Kohtupalat on pidanud nende kviitungitega tõestatuks, et ostja Schaefer tingitud ostuhinna 77000 rubla lõppsumma 20000 rubla = 30000 Eesti marga tasuks on maksnud müüjale Jevdokia Volkov'ile 7. augustil 1923. a. 8000 marka ja müüja Aleksandra Troitski' pärijale, nüüdsele nõudjale Nikolai Troitski'le 25000 marka, sealjuures on Kohtupalat tunnustanud, „et hoopis vastuvõtmatu on Troitski' voliniku seletus, nagu oleks tõestamata 25000 marga saamine Troitski'l nimelt ostusumma arvel; Schaefer on 25000 marga saamist tõestanud; kui kinnisvarade müüja pärija Troitski vaidleb, et tal Schaefer'iga peale ostu-müügi veel mõni teine õiguslik vahekord olewat, mille puhul raha maksti, siis lasub siin *onus probandi* täiel määral vaidlejal ning paljasõnaline ütlus allkirja tõestusjõudu ei riiva“. Riigikohus ei leia siin mingit Ts. kp. s. § 339, 366 või 711 ega ka 475 rikkumist.

Tekib küsimus, kas peab kohtukäija, kes vaidluses oleva õigusesuhte lahendamise või osalise lahendamise tõestusena esitab vastaspoolelt tema nimele antud kviitungi, milles õien-

damise alus ei ole ära märgitud, veel lisatõendusi esitama kviitungis tähendatud õienduse aluse kohta, kui vastaspool ei ole näidanud mingi teise õigusesuhte olemasolu kviitungi saajaga, mis kviitungis väljendatud õienduse aluseks pidi olema.

Küsimusele tuleb vastata eitavalt. Võlgnik on Balti Eraseaduse § 3532 järgi õigustatud võla tasumist tõestama kõigi lubatud abinõudega, iseäranis aga kviitungite või allkirjade abil, mille väljaandmisest maksu saaja ei tohi keelduda. Kui nüüd keegi kviitungi andmisel on ära märkimata jätnud, mille alusel tema teiselt maksu on saanud, ja kviitung kohtus esitatakse teatava maksukohuse tõestusena, tema aga seda õigeks ei võta, siis on vähemalt õigus oodata, et ta nüüd seda teeb, mis ta kviitungi andmisel tegemata jätnud, s. o. seletab, missuguse õigusesuhte õiendamise kohta ta oma protsessivastasele on kviitungi andnud, on ju mõlemad kohutükäijad pooled kohustatud tüliasja kohtule õiglaselt selgitama.

Alles selle järel, kui juba mõne teise õigusesuhte olemasolu, mis kviitungis väljendatud maksu õiendamist põhistada võiks, kohtukäijate vahel on selgeks tehtud, s.o. kviitungisaaja poolt õigeks võetud või viimase eitamisel kviitungiandja poolt tõestatud, võib Ts.Kp. S. § 475 mõttes tarve tõusta ära näidata, missuguse õigusesuhte kohta kviitungis märgitud maks käib. Vastupidine seisukoht, s.o. nõuda kviitungisaajalt juba siis, kui teise õigusesuhte olemasolu, mille kohta kviitung käia võiks, näidatud ei ole, veel lisatõendusi selle kohta, et kviitung on tõepoolest tema poolt väidetud kohustise tasu tõestuseks antud, ja nende mitteesitamisel kviitungi tema poolt väidetud maksu õiendamise kohta mitte küllaldaseks tõestuseks lugeda oleks mõttetu ning viiks õiglusemõistmise võimatusse seisukorda: sest kui see vaatekoht vastu võtta, siis tuleks välja, et vaatamata sellele, et võlgnik on oma vastaspoolele oma kohustuse õiendanud ja ka kviitungi maksu kohta saanud, kaotaks maks oma tähenduse, kui maksusaaja vaikib maksusaamise aluse üle; ja seda kõik ainult kviitungi puudulikkuse pärast, milles süüdi on maksusaaja — kviitungiandja ise. Samuti võimatuks kujuneks lugu ka siis, kui kreditori ning võlgniku vahel mitu õigusesuhet oleks ja kreditor ei avalda, mille kohta maks käib: tuleks välja, et võlgnik ei saaks kreditorilt saadud kviitungi, mille maksu põhjus ei ole ära tähendatud, millegi suhte õiendamiseks kasutada, sest missuguse vahekorra õienduseks ka võlgnik kviitungit tahaks kasutada, ikka saaks kviitungiandja seda tagasi lükata väitega, et kviitungist ei ole näha, et ta vaidluses olevasse asjasse kuulub. Niisugust kreditori toimingut võlgniku suhtes, kui mitteausat, seadus ja kohus ei või õigustada. Ts. Kp. S. § 475 väljendatud määrust, et „kviitung, mis ei ole võlakohustisele enesele kirjutatud, loetakse tõestuseks selle heaks, kellele ta on antud, kui temas on märgitud, missuguse kohustuse kohta ta käib“, ei tohi seletada nii, nagu ei oleks kviitungil, millel maksu alust või võlakohustust ei ole tähendatud, mingit iseseisva tõenduse väärtust, vaid peab seletama ses mõttes, et kui kviitungis on maksu alus või kohustus tähendatud, siis loetakse maks tähendatud kohustuse kohta käivaks ega ole enam selle aluse pärast kellelgi vaielda. Ei ole maksu põhjust kviitungis ära tähendatud, siis võidakse selle kuuluvuse pärast vaielda säärasel korral, kui poolte vahel on mitu õigusesuhet olemas. Kõige pealt peab see, kes väidab, et on teised õigusesuhted olemas, ära näitama, et need on tõepoolest olemas, ja seletama, missuguse teise suhte kohta kviitungis väljendatud maks käib, tarbe korral isegi kviitungi kuuluvust teatava teise võlakohustuse juurde tõestama nimelt siis, kui poolte vahel, kellel on üksteisega mitmed õigusevahekorrad, on selle kuuluvuse pärast vaidlus ja maksu mitte selle võlakohustuse arvesse ei taheta võtta, milleks kahtluse korral seaduse järgi seda kästakse võtta, sest teatavasti määrab Balti Eraseaduse § 3543, et niisugusel korral, kui keegi kreditorile võlgu on mitmel alusel, oleneb ainult võlgnikust, missuguse võla eest tema oma maksu soovib arvata, ja kui tema seda ei ole määranud, jääb valik kreditorile, kuid tingimusega, et tema siin nii toimetaks, nagu oleks ta ise võlgnik; sel põhjal peab tema saadud maksu arvama kõige raskema kohustuse tasuks, s.o. selle, mis protsente kannab, või kindlustatud on hüpoteegiga või käemeeste vastutusega või mille tähtaeg on juba kätte jõudnud, vastandina tingimisi ja pikendatud võlgadele, peavõla või ajalisel

vanema ning igal juhul eesrinnas protsentide ette, mille tähtaeg on kätte tulnud. Käesolevas asjas ei ole kaebaja mitte üksnes kviitungi kuuluvust mingi teise, tema ja kostja Schaefer'i vahelisele õigusesuhtele näidanud, vaid ta ei ole isegi mingi teise õigusesuhte olemasolule tähendanud, nagu ta seda omas kassatsiooni kaebuseski kinnitab, et „protsessi kestusel üldse teistest (minu) juriidil. vahekordadest kostjaga polnudki juttu“. Niisugustel asjaoludel ei olnud kohtul põhjust kostja poolt tingimisi „kahtluse korral“ avaldatud palvel tunnistaja väljakutsumise kohta peatuda, ja kuna nõudja selle palvega ei olnud ühinenud — ja tal ei olnud ka mõtetki selle palvega ühineda, sest see tunnistaja oli kostjalt Schaefer'ilt üles antud ometi ainult selle tõestuseks, et tema 25000 margaga oma maja ostuarvet õiendas — siis ei ole temal, Troitski'l, selle Schaefer'i palve arutamata jätmise üle alust kaevata. Selle palve arutamata jätmise üle oleks võinud kaevata ainult Schaefer, kui kohus oleks tema kohustuseks lügenud veel lisatõendusi esitada, et esitatud kviitungi maja ostuhinna arvesse käib ja sealjuures pakutud tunnistaja ülekuulamise palve ka tähele panemata jätnud.

Kui nüüd Kohtupalat leidis, et see, kes kinnisvarade müügi lepingu vastu oleks võinud vaielda selle vara kui „päritud vara“ iseloomu pärast, on ise selle lepinguga rahule jäänud, siis ei olnud tal tarvet peatuda nõudja taotlusel lepingut tühistada BES §§ 973 ja 974 alusel, millest esimene keelab päritud kinnisvara ligemate pärijate nõusolekuta Põhja-Eesti linnades müüa, kuna teine niisugusel korral päritud kinnisvara omaniku verisugulastele õiguse annab kinnisvara ostjalt välja osta.

Teiseks kaebab Troitski, et Kohtupalat on seadusevastaselt tunnistanud Anna Pavlov'i, Aleksandra Troitski' ja Eudokia Volkov'i õigustatuks kinnisvara ka surnud Varvara ja Vassili Pavlov'i osades müüma, kuna tema arvamuse järgi BES §§ 2622 ja 2625 ja Ts. Kp. S. § 2019 nendele niisugust õigust ei anna; ka ei olevat müüjate valdamine ja viimaste pärandajate päranduse vastuvõtmine kindlaks tehtud ja Gorschkov'i sellekohane tunnistus olevat puudulik; siin olevat tegemist ainult BES § 2627 ette nähtud „*svi heredeste*“ vara pidamisega. See kaebus ei vääril ugupidamist. BES § 2622 järgi läheb pärandus pärijale üle nii pea kui see, kes seaduse põhjal õigustatud on pärima, on oma valmisolu avaldanud päranduse vastuvõtmiseks; see valmisolu avaldus võib sama sead. § 2625 järgi toimuda otseselt sõnades või tegudes, mida teisiti kui ennast pärijaks tunnistamise mõttes ei saa seletada, ning § 2631 järgi loetakse seda, kes pärandust pärimisele kinnitamise ajal tegelikult oma käes peab või pärast tema juurde äsub, ilma et ta samas seaduses §§ 2628—2830 ette nähtud tähtaegadel selle kohta oma tahet oleks avaldanud, — päranduse vastuvõtnuks. Kohtupalat on kindlaks teinud, et lepingu sõlmimise ajal olid Varvara ja Vassili Pavlov surnud ja nende seaduslikud pärijad olid nende ema Anna Pavlov ja kaks õde Aleksandra Troitski ja Eudokia Volkov, ja et need tegelikult olid eelmiste päranduse vastu võtnud, kogu varandust vallanud ja kohustunud end nende pärandusõigustesse kinnitama ja seks volitanud vann. advokaadi abi Gorschkov'i, ning käitunud kui kogu müügieseme omanikud, mida näitab juba kogu majamüük. Kõnelemata sellest, et tõenduste hindamine asja sisusse puutub, mis kassatsioonkohtu ümberhindamisele ei kuulu, peab ütleva, et kaebaja ei ole ka näidanud, et Kohtupalat mingit kaaluvat asjaolu oleks jätnud tähele panemata või et Kohtupalat oleks järeldusi teinud, mis mitte kooskõlas ei ole asjaoludega.

Kolmandaks ei ole kaebaja rahul, et tema poolt üles antud tunnistaja Inthal on jäetud üle kuulamata ja seega Ts. Kp. S. §§ 366 ja 711 rikutud, ja et rikutud on BES §§ 3321 ja 3890 p. 5, sest kostja viivituse läbi on müümise siht kättesaamatuks tehtud. Kohtupalat seletab oma otsuses, et palve Inthal'i ülekuulamise kohta selle tõestuseks, et raha mittemaksmine pidi õiguse andma müügist loobuda, avaldati kohtuistungil 10. okt. 1928. a., hilisemal istungeil enam ei korratud aga toetatud ja langes ära, ja et see erapalve oleks olnud igatahes aluseta juba sellepärast, et paluja ise on veel 8. juunil 1925. a. 25000 marka osturaha ülejääki ostjalt vastu võtnud, sellega osturaha tasumist aktsepteerinud, mis pärast tema vaielda BES § 3321 alusel

enam ei tohi. Kui silmas pidada, et kõik müüjad surnud olid juba enne 19. aug. 1924. a., millal nende pärandiste üle juba hoolekandjad olid määratud, nagu seda nõudepalve juures esitatud volikirja notariaalsest tõendusest näha, siis osutub ka Inthali üle kuulamata jätmine Kohtupalati poolt täiesti põhjendatuks ja kaebus BES § 3321 ja 3890 p. 5 rikkumise üle paljasõnaliseks.

Viimaks seletab kaebaja, et Kohtupalat seadusevastaselt ei andnud temale võimalust tõestuste esitamiseks kostja Schaefer'i kuuluvuse üle 1916. a. Saksa riigi kodakondsusse ja Schaefer'i poolt viimasel kohtuistungil esitatud dokumentide ümberlukkamiseks, millel oli oluline tähtsus, sest 1914. a. 22. sept. keisri käskkirja ja 1916. a. 2. veebruaril keisri kinnitatud ministritenõukogu määruste järgi oli Vene riigiga sõdivate riikide alamatel keelatud Vene riigi piirides kinnisvaru osta, kasutada ja valitseda, viimase seaduse § 9 järgi on kõik sellest seadusest möödahiilimiseks tehtud lepingud tühised ja § 12 järgi ei ole tühistamiste nõudmistel aegumist. Balti Erasead. § 3851 järgi on ostu-müügi leping olemas, nii pea kui ostu eseme ja hinna üle on kokkulepe lepingutegijate vahel saavutatud, ostu-müügi leping ise on sama sead. § 3831 järgi kohustusõiguslik ja müüjal peab asja üleandmise ajal (*traditio*) asja kohta omandusõigus olema, siin aga omanduse üleminekut olla ei võinud, kuna ostjal puudus õigus lepingut sõlmida ja kui vaenulise riigi alamal kinnisvara siin omandada. Ka ei olevat Kohtupalat nõudjale võimalust andnud viimasel kohtuistungil Schaefer'i poolt Vene riigi kodakondsuse tõestuseks esitatud dokumentide ümberlukkamiseks.

Kohtupalat on leidnud vaidluse Schaefer'i kodakondsuse pärast 1916. a. tähtsusetu olevat, sest et eelleping iseenesest veel asiõigust ei loo, luues puhtisikliku vahekorra tehinguosaliste vahel, mis ainult nõudeõiguse annab ostu-müügi teostamiseks; mõeldav on vara eelmüük, mida müüja alles tulevikus loodab omale saada; eelmüügil vahekord lubab *cessio't* ostja poolt; Vene Senat on tunnistanud maksvaks eellepingu, mille sõlminud juut, kellel vara omandamiseks õigust ei olnud; eelleping võib ostuks edasi antud saada; ostu eellepingu ajal maksvad õigusekitsendused ei tühista eellepingut, kui lõpplepingu sõlmimise ajaks õigusekitsendused on ära langenud ja vara omandamiseks enam takistavaid kitsendusi ei ole. Nõudja on praegu Eesti vabariigi kodanik ja on õigustatud kinnisvara ostma.

Riigikohus leiab, et kuigi Vene Senati seletus käis juhu kohta, kus oli tegemist Vene tsiviilseadustes ette nähtud ostu-eellepinguga, mis ainult õiguse annab lõpliku lepingu sõlmimist nõuda, meie Balti Eraseaduse järgi sõlmitud kodune leping aga mitte Vene tsiviilõiguse taolist eellepingut ei moodusta, mis ainult õiguse annab ühe aasta jooksul lõplikku formaalset lepingusõlmimist nõuda, vaid ise sisuliselt lõplikku lepingut kujutab, mille maksvuseks kolmandate isikute suhtes on tarvis selle kinnistusraamatutesse kandmine ja seks selle notariaalselt õigeaks tunnistada laskmine (mis küll harilikult sünnib uue „vormilise“ lepingu mahakirjutamise näol), siiski kõigest sellest iseenesest käesoleval puhul neid järeldusi ei saa teha, mida nõudja tahab. Ei saa nimelt Schaefer'i ja Pavlov'i ning teiste vahel sõlmitud lepingut iseenesest tühiseks tunnistada Vene-vaenuliste riikide alamate kohta maksma pandud kinnisvarade omandamise keelu pärast, kui lepinguosalistel Schaefer'i kuuluvuse pärast tol ajal, 1916. aastal, Vene riigi kodakondsusse ühtegi kahtlust ei olnud, lepingus eneses lepingutegijad pooled end vastastikku kui Vene riigi kodanikud kohtlevad ja sellistena (russkimi poddannõmi) end nimetavad ja ka pärast lepingu sõlmimist kellegi poolt Schaefer'i Saksa riigi kodakondsusse kuuluvuse küsimust ei ole üles tõstetud, ka veel mitte nõudetõstmise ajal, isegi ka veel mitte edasikaebamisel Kohtupalatisse. Selle küsimuse võttis nõudja pool üles alles Kohtupalati teisel istungil 10. jaan. 1929. a., kuna Schaefer enese Saksa riigi kodakondsusse kuuluvust eitas ja selle oma seisukoha kindlustuseks ka omad põhjendused ja tõestused esitas. Selge on, et niisugustel asjaoludel lepingut, mis

vastava ametniku juures sõlmitud ja mis mõlemalt poolt täitmisele oli võetud, mitte iseene-
sest tühiseks ei või lugeda, vaid selle tühistamist oleks juba Vene ajal nõude korras pidanud
taotlema, nagu see ka 1915. a. 2. veebruari seaduse § 10 on ette nähtud, kus lepingu tühista-
mise nõude õigus on antud mõlematele pooltele, tähendab, selle seaduse järgi ei võinud
ka vaenulise sõdiva riigi alam iseenesest, vastaspoole nõusolekuta, kinnisvara ostu-müügi
lepingust kui tühisest loobuda, vaid pidi seda kohtu teel tegema, või üks või teine pidi sel-
lest kohalikule kubermangu ülemusele teatama, kes siis omalt poolt lepingu tühistamist
võis nõuda, kui ta asja kohta vastavad andmed oli kogunud. Seda võidi nõuda nii kaua
kui ülaltähendatud kitsenduse seaduse 22. sept. 1914. a. ja 2. veebr. 1915. a. maksid. 1914. a.
22. septembri seadus oli antud otse „sõjaolude pärast“ ja kinnisvarade omandamise keeld
puudutas „nende riikide alamaid, kes Venemaaga sõjajalul seisavad“, samuti oli seda ka
1915. a. 2. veebruari seadus, mis sisaldas ainult Vene riigiga sõdivate Austria, Ungari,
Saksa ja Türgi riigi alamate õiguste kitsendamist kinnisvarade suhtes asjaõiguste omanda-
miseks ning kasutamiseks ja olevate õiguste kaotamise määrusi. Need seadused kaotasid
oma *raison d'être*'i sõja lõppemisel ja nende maksvus tunnistati kaotatuks Saksa okupatsiooni-
võimude poolt (vt. Verordnung nr. 228 — 9. apr. 1918. a. § 1 (Verordn. bl. nr. 18) ühen-
duses Verordnung nr. 115 § 44 — 12. jaan. 1918. a. (Verordnungsblatt nr. 9) ja Eesti
võimud andsid kinnisvarade omandamise õiguse üldiselt kõigile vabaks (RT 4 — 1921),
nõudes ainult Tallinnas ja Valgas välismaalastelt linnavolikogu luba ning kitsendades
hiljem mandri piiriäärsetel maaribadel nende õigusi. Kui väidetud Schaefer'i Saksa koda-
kondsusse kuuluvuse pärast eeltähendatud Vene sõjaaegsete seaduste põhjal oleks nende
maksvuse kestel võidud kõnesoleva lepingu maksvusetuks tunnistamist nõuda, ei saa sel-
lest enam juttu olla nüüd, ajal, mil need seadused oma mõtte ja jõu on kaotanud ja kui
pealegi, nagu Kohtupalat on tõsitanud ja mille vastu ka nõudja ei ole vaieldud, ostja Schae-
fer Eesti vabariigi kodakondsusse kuulub, ning kus teiselt poolt Schaefer, nagu see on
tõestatud veel Eesti ajal, viimased osturahamaksud on õiendanud ja ka müüjate õiguse-
võtja Troitski ühe osa on vastu võtnud.

Kõigil eeltoodud kaalutlustel Riigikohus **otsustas** jätta Nikolai Troitski' kassatsiooni
kaebus tagajärjeta (toim. nr. 1558/29. a.).

Nr. 88.

TSIVIL-OSAKOND.

12. detsembril 1929. a.

*Marie Vaga' voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale
12. novembrist 1928. a. Jaak Mädasson'i nõudes Marie Vaga' vastu obligatsiooni kättesaamise
ja kustutamise pärast 41,70 krooni suuruses.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Viljandi-Pärnu rahukogule antud nõudepalves seletas nõudja Jaak Mädasson'i vo-
linik vann. adv. abi Evald Konno, et tema volitaja päralt olevale Loodi vallas asuvale talu-
kohale „Viira-Kääriko“ krep. nr. 401 peale olla kinnistatud kostja Marie Vaga' kasuks
10. dets. 1921. a. obligatsioon 2.000 rubla suuruses, mis Marie Vaga'le olnud välja antud
15. aprillil 1914. a. See obligatsioon olevat kostjale tingimustekohaselt üles öeldud ja võla-
summa ühes %%-ga olevat kostjale pakutud, vastavate määruste kohaselt arvates 2.000 rbl.

= 3.000 margaks, kuid kostja ei võtvat seda raha vastu. Neil põhjustel palus obligatsiooni, mis nõudja talu peale ingrosseeritud 10. dets. 1921. a. ja välja antud 15. aprillil 1914. a. 2.000 rbl. suuruses Marie Vaga' kasuks, tunnistada makstuks ja kohustada kostjat seda obligatsiooni nõudja talu pealt 2 nädala jooksul kustutama; ei tee aga kostja seda, siis nõudjale õigus anda seda obligatsiooni kustutada kostja nõusolekuta ning obligatsiooni esitamata.

Nõudepalvele oli ligi pandud obligatsiooni ära kiri, millest näha, et Jaak Mädasson on Marie Vaga'lt 2.000 rubla võlgu saanud ja on selle võla kapitali, protsentide ning muude kulude kindlustamiseks pantinud oma „Viira-Kääriko“ krep. nr. 401 talu. Obligatsioon on välja antud 15. aprillil 1914. a. ja 10. detsembril 1921. a. on Viljandi-Pärnu kinnistusosakonna raamatuis Viira-Kääriko talu kohta tehtud järgmine sissekanne: „Obligatsioon, välja antud 15. aprillil 1914. a. lesk Marie Jaagu t. Vaga, sünd. Soosaare kasuks, kaks tuhat — 2.000 — rubla suur, 6% aastas“.

Asja sisulisel arutusel vaidles kostja volinik nõude vastu ja palus selle tagasi lükata, väites, et nõudja kohustunud täiendava suusõnalise kokkuleppe põhjal obligatsiooni võlga tasuma kullakursi järgi. Selle vastuvaidluse leidis rahukogu põhjendatud olevat, ja lükkas nõude tagasi.

Nõudja apellatsioonkaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtupalatis. Kohtupalat leidis, et kui ka poolte vahel peale obligatsiooni väljaandmise sõlmitud mingisugune kokkulepe laenatud summa tagasimaksmise üle kullakursi järgi, siis selline kokkulepe, mis pole hüpoteegilisel teel kindlustatud ja kinnistatud, ei saa olla käesoleva nõude tagasilükkamise põhjuseks, sest pandiõigusega olla kindlustatud ainult obligatsioon 2.000 rubla suuruses, mis vastavate määruste põhjal võrdub 3.000 margale, selle kindlustatud summa ühes %^o-ga olevat nõudja poolt deponeeritud ja sellepärast tulevat obligatsioon nõudja kinnisvaralt kustutada. On aga nõudja pärastpoole suusõnaliselt lubanud 3.000 marga asemel rohkem maksta, siis võis selle läbi tekkida nõudjale ainult isiklik kohustus, mis asiõiguste (pantimise) mahakustutamise ja kinnistusregistrist ühenduses ei seisa. Neil kaalutlusil tühistas Kohtupalat rahukogu otsuse ja rahuldab nõude avaldatud kujul.

Selle Kohtupalati otsuse peale on kostja Marie Vaga' volinik vann. adv. Rein Eliaser andnud kassatsiooni kaebuse.

Asja ettekande kuulanud, Riigikohus leidis, et Marie Vaga' voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsiooni kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel kaalutlustel.

Kaebaja väidab, et Kohtupalat olevat rikkunud BES §§ 919, 3209, 3213, 3514 ja Ts. Kp. S. §§ 366, 339, 411 ja 711 sellega, et 1) olevat rahuldanud nõude nõudja talule ingrosseeritud hüpoteekvõla makstuks tunnustamise ja mahakustutamise üle, ilma et nõudja oleks enne täitnud peale hüpoteegiga kindlustatud kohustuse ka veel üht hilisemat suusõnalist kokkulepet laenu tasumise kohta kullakursi järgi, mis maksev olevat ikkagi mitte isikliku, vaid hüpoteegiga kindlustatud laenu lepinguna ja mida täitmata ei saada täita ja kustutada kinnistusraamatuse kantud peakohustust, ning 2) et sellise suusõnalise lepingu olemasolu esiletoomine ja tõestamine kostja poolt vastuvaidluse korras, kuigi seda lepingut lugeda isiklikuks kohustuseks, oleks pidanud olema seaduslikuks põhjuseks käesoleva asjaõigusliku kohustuse kohta käiva nõude tagasilükkamiseks. Muul alusel kaebaja Kohtupalati otsuse tühistamist ei taotle.

Neid kaebaja väiteid ei saa pidada küllalt kaaluvaiks. Kohtupalat on täiesti õieti leidnud, et kui ka suusõnaliselt poolte vahel hiljem obligatsioonivõla summa suurendati, siis, kuni see hilisem kokkulepe pole kindlustatud ja kinnistatud nõudja kinnisvarale, selle läbi kostjale ei tekkinud mingisugust asjaõigust, hüpoteegiga kindlustatud laenu, vaid see võis olla ainult puhtisiklik kohustus, mille mittetäitmine ei või takistada kinnisvarale kind-

lustatud võla (2.000 rbl. = 3.000 mk.) makstuks tunnistamist ja kustutamist, mis võlg Kohtupalati sisulistest andmetest tehtud järelduste põhjal õigel ajal kostjale üles on öeldud ja pakutud ning nõudja poolt ühes %%-ga kohtu deposiiti makstud. Sellest selgub, et Kohtupalat sugugi ei eita sellise suusõnalise kokkuleppe maksvust pooltele, nagu kaebaja ekslikult arvab, vaid arvab, et selle kohustuse õiendamise pole lahutamatus ühenduses hüpoteegi läbi kindlustatud võla kustutamise, mis võlg Kohtupalati järeldusel on BES § 3514 nõuete kohaselt täiel määral ühes %%-ga tasutud. Kuna Kohtupalat sellise suusõnalise lepingu maksvust poolte kohta ei eita, vaid selle asjaolu on käesoleva nõude lahendamisel arvesse võtnud ja läbi kaalunud, siis on alusetud kaebaja väited, nagu oleks Kohtupalat rikkunud BES §§ 3209, 3213 ja Ts. Kp. S. §§ 366, 339, 411 ja 711.

Vildak on ka see kaebaja arvamus, et selline hilisem pooltevaheline kokkulepe obligatsioonisumma tasumise üle kullakursi järgi, mis kokkulepe olnud suusõnaline ja kinnistusraamatusse kui ka obligatsiooni teksti pole üles võetud, peaks kujutama sama hüpoteegiga kindlustatud asiõigust, nagu ingrosseeritud hüpoteegivõlgi, ning seda ainult sellepärast, et see kokkulepe olevat BES §§ 3209 ja 3213 järgi pooltele maksev ja obligatsioonist oma iseloomu poolt lahutamatu kohustus. Selline arvamus ei leia enesele küllalt tuge maksvaist seadusist.

BES § 1580 põhjal kantakse hüpoteegid kinnistusraamatusse kinnisvara kohta täpsalt kindlaks määratud rahasummas, ja nende põhjal tekib kreditoril kinnisvara kohta asiõigus ainult sellest momendist, millal hüpoteegid kantud kinnistusraamatusse (BES §§ 1569 ja 1393), ja pandiõigus ei või ulatuda kaugemale selle kohustuse piirest, mille kindlustuseks ta määratud ja mis kohustuse täitmisega ta jõud ning maksvus kustub (BES § 1341), mispärast pandiõigus ei või mõjustada seda osa kohustusest, mille kindlustamine temaga pole ette nähtud (BES § 1356). Oli aga käesoleval korral Kohtupalati järeldusel obligatsiooni tekstis võlasummaks tähendatud 2.000 rubla, mis summa vastavate määruste kohaselt võrdus Eesti rahas 3.000 margaga, ning oli ainult selle summa tasumine vastava pandiõigusega nõudja kinnisvaral tagatud (BES §§ 1580, 1569 ja 1393), ning olles kindlaks teinud, et see summa oli ühes %% nõudja, kui panditud kinnisvara omaniku poolt tasutud, võis Kohtupalat BES § 3514 rikkumiseta täielikult tasutuks tunnistada selle hüpoteegivõla, mis koormas nõudja kinnisvara, ning BES § 1341 põhjal võis kustutada kinnistusraamatust selle pandiõiguse, mis tagas selle võla tasumist. Järelikult polnud siin kinnistusraamatusse kantud kohustuse osalise tasumisega tegemist, vaid see kohustus on tasutud täielikult. Oli aga poolte vahel hilisema kokkuleppe põhjal obligatsioonivõla summa suurendatud ning vastav kokkulepe oli sõlmitud suusõnaliselt, ning jäänud kinnistusraamatusse ingrosseerimata, siis on kostjal võimalus selle isikliku kohustuse täitmist nõuda sellekohase nõude näol, kuna käesolevas asjas nõudja pole sellise isikliku kohustuse tasutuks tunnistamist ja kustutamist taotelnudki, ning Kohtupalati õige järelduse järgi see isiklik kohustus ei või takistada hüpoteegi kustutamist, kui see täielikult oli tasutud (BES §§ 1341 ja 1356). Kohtupalat pole sellega sugugi eitanud kostja õigust asiõigusliku nõude vastu vaielda isiklikule kohustuslikule õigusele rajatud vastuvaidlusega, vaid ta on täiesti seaduslikult väitnud ainult, et ingrosseeritud võla kustutamiseks on tarvis ainult hüpoteegiga kindlustatud peakohustus täielikult täita, mitte aga peale selle veel muu peakohustise osa, mis ainult suusõnalise kokkuleppega loodud ja mis kujutab isiklikku kohustust ning pole pandiõigusega kindlustatud. Ei ole käesoleva asja otsustamisel millegagi rikutud ka BES § 919, kuna see seadusenorm ei käi obligatsioonivõla kustutamise kohta, vaid kuulub omandusõiguse nõudmiste kohta käivasse peatükki. Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Marie Vaga' voliniku vann. adv. Rein Eliaser'i kassatsiooni kaebus tagajärjeta jätta (toim. nr. 952 29. a.).

Nr. 89.

TSIVIIL-OSAKOND.

16. detsembril 1929. a.

Riigikassa voliniku vann. adv. R. Paabo' kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 23. jaanuarist 13. veebruarist 1929. a. Riigikassa nõudes a.-s. Tartu Panga vastu 706,54 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja ettekande kuulnud, Riigikohus leidis, et Riigikassa voliniku vann. adv. R. Paabo' kassatsiooni kaebus tuleb rahuldada järgmistel kaalutlustel.

Kohtupalat on tagasi lükanud käesoleva nõude, mis oli Tartu-Võru rahukogule Riigikassa poolt avaldatud 29. novembril 1924. a. ja millega paluti tunnistada, et aktsiaseltsi „Tartu Panga“ veneaegsed aktsiad nr.nr. 3105—3129 ja 3168—3230, mis Eesti-Vene rahulepingu art. XI täiendava artikli põhjal Vene Nõukogude Vabariigi Valitsuselt olid Eesti Vabariigi Valitsusele üle antud, kuuluvad Riigikassale seaduslikul alusel ning on maksvad, ja kohustada a.-s. „Tartu Panka“ välja maksma Riigikassale dividendi nende aktsiate juurde kuuluvate kupongide nr.nr.5—10 järgi. Nõude on Kohtupalat tagasi lükanud sel põhjusel, et komisjon, mis moodustatud Riigi Teatajas 21 — 1928. nr. 108 all ilmunud seaduse põhjal, olevat 3. detsembril 1928. a. otsustanud tagasi anda vaidluse all olevad aktsiad kolmandaile isikuile Charlotte Wolff'ile ja Emma Wulff'ile.

Seda Kohtupalati otsust ei saa Riigikohus pidada seaduslikuks ning õigeks.

Käesolevas asjas on otsustava tähtsusega küsimus, kas aktsiad, mille kohta käib nõue, olid maksvad ja kuulusid Riigikassale seaduslikul alusel sel momendil, mil käesolev nõue tõsteti, s.o. 29. novembril 1924. a. ja kas kostja a.-s. „Tartu Pank“ oli samal ajal kohustatud neid tunnistama maksvateks ja Riigikassale seaduslikul alusel kuuluvateks ning välja maksma nende järgi Riigikassale dividendi? Allpool toodud kaalutlusil leiab Riigikohus, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

Nagu nähtub Eesti-Vene rahulepingu art. XI juurde kuuluvast salajasest lisast, andis Vene Nõukogude Vabariigi Valitsus Eesti Vabariigi Valitsusele üle nende aktsiaseltside aktsiad, kellel olid Eesti piirides ettevõtted, sel määral, kui need aktsiad läksid Kesk Täidesaatva Komitee pankade natsionaliseerimise dekreedil põhjal 14. detsembrist 1917. a. ühes pankade passivate ja aktivatega Vene Nõukogude Valitsuse käsustada, ning tunnustati rahulepinguga, et need aktsiad annavad Eestile õigused ainult aktsiaseltside selliste ettevõtete kohta, mis asuvad Eesti territooriumil. Seega anti need aktsiad, mis olid Venemaal maksvate seaduste põhjal natsionaliseeritud, Eesti Vabariigile rahulepingu põhjal Vene Nõukogude Valitsuse poolt, ilma et Eesti Valitsus, kui suveräänse riigi esindaja, oleks enesele võtnud mingisuguseid kohustusi neid aktsiaid kellelegi anda tagasi või edasi, vaid ta võttis need aktsiad nende omanikult üle Eesti vabariigi omandusse. Need aktsiad ei ole sellepärast Eesti Vabariigi Valitsuse kätte iialgi üle tulnud võõra varana ja Eesti Vabariigi Valitsus pole iialgi nende suhtes olnud *negotiorum gestor* BES § 4423 mõttes. Rahulepingu art. XI täiendavast artiklist nähtub, et kohe peale rahulepingu ratifitseerimist pidi Nõukogude Vabariigi Valitsus Eesti Valitsusele tunnistuse andma, et need aktsiad jäid nende üleandmiseni Vene Rahvapängas hoiule Eesti Valitsuse arvel.

Et Eesti Vabariik nende Vene Nõukogude Vabariigi Valitsuselt saadud aktsiate omanikuks muutus juriidiliselt, see järgneb kahtlemata ka 1. märtsil 1928. a. nr. 108 Riigikogu poolt vastu võetud ja 1928. a. Riigi Teatajas nr. 21 ilmunud Eesti-Vene rahulepingu põh-

jal Vabariigi Valitsusele üle antud väärtpaberite tagasiandmise seadusest, mille §§ 1, 2, 8, 9 ja 10 kindlaks määravad korra, kuidas rahulepingu art. XI täiendava artikli põhjal Vene Nõukogude Vabariigi poolt Eesti Vabariigile üle antud aktsiaid, obligatsioon ning teisi väärtpabereid on õigus tagasi saada selles seaduses ettenähtud tingimusil isikuil, kes suudavad tõestada, et nad olid nende väärtpaberite omanikud kuni 14. detsembrini 1917. a., viimaste surma korral aga võivad paberite tagasiandmist taotada nende pärijad. Poleks Eesti Vabariik saanud väärtpaberite omanikuks, vaid oleksid need ta valitsuse hoiul olnud kui võõras vara, siis oleksid need omanikud neid võinud E. V. Valitsuselt harilikus korras kui omandust välja nõuda, ja poleks Riigikogul üldse tarvet olnud 1. märtsil 1928. a. nr. 108 all vastavat seadust välja anda. Kuna aga rahulepingu põhjal Eesti Vabariigi Valitsus need oma riigi territooriumil olevate aktsiaseltside väärtpaberid oli välja nõudnud ja need Vene Nõukogude Vabariigilt kui omanikult oma kätte saanud, kes rahulepinguga nende kohta kõik õigused Eesti Vabariigile oli üle andnud ning kuna Eesti Vabariik, austades eraomanduse põhimõtet, õiglaselt ja otstarbekohaseks pidas neid väärtpabereid tagasi anda neile isikuile, kes enne 14. dets. 1917. a. nende omanikud olid olnud, siis võttiski Eesti Riigikogu, kui seaduslik võim, seaduseandluse korras vastava akti vastu 1. märtsi 1928. a. seaduse nr. 108 näol. Selle seaduse põhjal loobub siis Eesti Vabariik omandusõigustest nende Vene Nõukogude Vabariigilt saadud paberite suhtes, kelle endised omanikud suudavad tõestada, et nad olid nende paberite omanikud kuni 14. dets. 1917. a. Ja alles siis, kui on otsustatud vastava komisjoni või kohtu poolt väärtpaberid neile tagasi anda ja see otsus on seadusejõusse astunud, lõpeb Eesti Vabariigi Eesti-Vene rahulepingu läbi saadud omandusõigus nende paberite suhtes ja endised (kuni 14. dets. 1917. a.) omanikud saavad uuesti väärtpaberite omanikuks (1. märtsi 1928. a. seaduse nr. 108 §§ 8, 9 ja 10). Ei suudeta aga kellegi poolt 14. detsembrini 1917. a. olnud omandusõigust väärtpaberite suhtes tõestada, siis 1928. a. 1. märtsi nr. 108 seaduse § 8 põhjal jäävadki niisugused väärtpaberid Eesti vabariigile. Kuna käesolev nõue oli antud 29. novembril 1924. a., see on, mitu aastat enne 1. märtsi 1928. a. seaduse maksmahakkamist, siis tuli asi otsustada nende seaduste ja õigusesuhete järgi, mis poolte vahel reguleerisid nõude tõstmise hetkel (Vene S. Ts. Dep. otsus nr. 66, 1893. a.). Kuigi 1928. a. 1. märtsi seaduse nr. 108 põhjal vastav komisjon kolmandaile isikuile otsustas vaidluse all olevad aktsiad 3. dets. 1928. a. tagasi anda, siis ei võinud see asjaolu mõjustada käesoleva nõudeasja lahendamist Riigikassa ja a.-s. „Tartu Panga“ vahel, niisama kui käesolevas asjas tehtud otsus ei võiks takistada aktsiaid vastava komisjoni otsuse põhjal välja andmast kolmandate isikute omanduseks tagasi (Ts. Kp. S. § 895). Lõppeks, kuna käesolevas asjas tegemist oli nimeta (*au. porteur*) aktsiatega, siis BES § 3122 põhjal loetakse nende omanikuks see, kelle käes nad on, eriti peab kostja, kui kohustatud isik, nende aktsiate järgi selle aktsionäri õigusi tunnustama, kelle käes need aktsiad on. Järelkult võib kostja käesoleva nõude vastu ennast kaitsta ainult selle õigusega, mis kuulub talle isiklikult või mille kaitsmiseks ta oli võimustatud või usaldatud. Tulla aga käesoleva nõude vastu vaidlema selle õigusega, mis talle ei kuulu (BES § 3125) ja mille kaitsmiseks kolmandate isikute poolt ta volitatud või võimustatud pole, oli ilma ühegi aluseta, ega pidanud need kostja poolt esitatud, kui kolmandaile isikuile kuuluvaile õigusile rajatud vastuvaidlused käesolevas pooltevahelises nõudeasjas tähelepanu leidma.

Lõppeks pole Kohtupalat sugugi arvesse võtnud 1928. a. 1. märtsi nr. 108 seaduse § 8, mille järgi väärtpaberid tagasi antakse ainult jooksivate kupongidega, s.t. kupongid möödunud aja eest jäävad igal juhul riigile. Käesoleval korral nõudis Riigikassa dividendi just nende kupongide järgi, mille tähtjad olid möödunud, nagu see nähtub asjaoludest, kuid sellest hoolimata lükkas Kohtupalat nõude ka selles osas tagasi, ilma et ta oma sellist seisukohta millegagi oleks põhistanud.

Kõigil neil põhjusil on Kohtupalat asja otsustamisel vastuollu sattunud Ts. Kp. S. §§ 339, 711, BES §§ 3122, 3125 ja Riigi Teatajas 21 — 1928. a. ilmunud seadusega nr. 108, mispärast see otsus ei või jõusse jääda, ning sellepärast Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus selles asjas Ts. Kp. S. §§ 339, 711, BES §§ 3122 ja 3125 ja Riigi Teatajas 1928. a. nr. 21 ilmunud seaduse nr. 108 rikkumise pärast tühistada ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus (toim. nr. 1554 29. a.).

Nr. 90.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. jaanuaril 1929. a.

Tõnis Ipas'e kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 23. oktoobrist 1928. a. Tõnis Ipas'e süüd. RNS § 177 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud Riigikohus leidis, et kohtualuse Tõnis Ipas'e kass. kaebus tuleb rahuldada, asjatoimetus kustutada ja valve korras asi prokurörile saata asjale seadusliku käigu andmiseks.

Haapsalu jsk. rahukohtunik mõistis Tõnis Ipas'e süüdi selles, et ta üleskirjutatud lehma ja kapi ära müüs, teades, et need asjad üles kirjutatud ja Friedrich Hansen'i kätte hoiule olid antud, kusjuures Hansen need asjad omalt poolt oli Ipas'e kätte usaldanud, ja karistas teda RNS § 177 järgi kolmekuise vangistusega.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu kinnitas rahukohtuniku otsuse, sest kohtualune olevat ise ennast kapi ja lehma müümises süüdi tunnistanud, kuna asjaolul, et need asjad olid Hansen'ile hoiule antud, ei olevat tähtsust, sest tegelikult jäänud kapp ja lehm ikkagi kohtualuse hoiu alla ja kohtualune teadnud, et see varandus olnud kohtutäituri poolt üles kirjutatud.

Omas kass. kaebuses palub kohtualune Tõnis Ipas Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsust 23. oktoobrist 1928. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) ei olevat õige rahukogu seisukoht, nagu oleks üleskirjutatud varandus tegelikult olnud kohtualuse hoiu all, sest varandus olevat allkirja vastu antud Hansen'ile hoida, 2) see varandus ei olevat ka kohtualusele üle antud ja 3) neil asjaoludel puuduvat temale süüks pandud teos RNS § 177 ette nähtud süüteo tunnused.

Riigikohus ühineb kassaatori väidetega ja leiab, et kohtualusele Tõnis Ipas'ele süüks pandud teos puuduvad RNS § 177 ette nähtud süüteo tunnused, sest asja arutamisel kohtus on selgunud, et vaidluse all olevad lehm ja kapp olid allkirja vastu hoiule antud mitte Ipas'ele, vaid Hansen'ile, ja et Hansen ei ole ka pärast seda varandust seaduses ette nähtud korra järgi T. Ipas'ele hoiule üle andnud, mispärast ka T. Ipas ei ole tema kätte hoida usaldatud lehma ja kappi müünud. Seepärast tuleb Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 23. oktoobrist 1928. a. ja Haapsalu jsk. rahukohtuniku otsus 24. juulist 1928. a. tühistada ja asjatoimetus kustutada.

Valve korras leiab aga Riigikohus, et Tõnis Ipas'e teos, mis selles seisis, et ta oma lehma ja kapi, mis kohtutäituri poolt olid Hans Teras'e nõudmise rahuldamiseks üles kirjutatud ja mis Ipas'ele teada oli, seadusevastaselt ära müüs, leiduvad NS § 1700¹ jagu 2 ette nähtud kuriteo tunnused.

Seda arvesse võttes ja tähele pannes, et NS § 1700¹ jagu 2 ette nähtud kuriteo arutamine allub üldkohtule, tuleb käesolev asi saata Tallinna-Haapsalu Rahukogu prokurörile asjale seadusliku käigu andmiseks.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Haapsalu jsk. rahukohtuniku otsus 24. juulist 1928. a. ja Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 23. oktoobrist 1928. a.

tühistada ja asjatoimetus kustutada ja KS § 250 p. 3 põhjal asi saata Tallinna-Haapsalu Rahu-
kogu prokuröriale asjale seadusliku käigu andmiseks.

Nr. 91.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23/27. jaanuaril 1929. a.
veebruaril

1. Kohtupalati prokuröri vanema abi A. Assor'i kass. protest ja 2. kaebaluse Anton Luikmil'i kass.
kaebus Kohtupalati otsuse peale 6. nov. 1928. a. Anton Luikmil'i süüd. Tollis. § 419 p. 1 ja t. järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, riigikohtu proku-
rör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leidis, et Kohtupalati proku-
röri vanema abi kass. protesti rahuldamiseks tuleb Kohtupalati otsus asekarituse määramises
tühistada, kuna kohtualuse Anton Luikmil'i kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kohtupalati prokuröri vanem abi palub Kohtupalati otsust 6. nov. 1928. a. tühistada,
sest Kohtupalat olevat Tollisead. § 429 ebaõigelt tõlgendanud ja kohtualusele Anton Luik-
mil'ile 5 eraldi toime pandud süüteo eest määranud ühise asekaristusena üks aasta aresti, mis
ei olevat õige, sest rahatrahv ja seda maksujõuetusel asendav isiklik karistus olevat lahutamatud
ja seepärast Kohtupalat oleks pidanud kohtualusele Anton Luikmil'ile iga süüteo eest määra-
tud rahatrahvi asemel asekaristusena määrama aresti, mis oleks tulnud siis liita, mitte aga
koostada.

Kohtualune Anton Luikmil palub Kohtupalati otsust tühistada järgmistel põhjustel:
1) Kohtupalat olevat vastamata jätnud apellatsioonkaebuses tõstetud küsimuse ja nimelt,
kas moodustavad käesolevas asjas aset leidnud võltsimised süüteo, mis ette nähtud TS § 420
p. 2 ehk, teiste sõnadega, kas kuuluvad käesolevas asjas aset leidnud võltsimised tollioperat-
sioonide hulka või mitte. 2) Ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, et kuritegude ideaalse konk-
urentsi juures aegumine peab arvestatama kõige raskema süüteo järgi ja et karistused määra-
takse eraldi iga kuriteo eest, mis kuritegude ideaalse konkurentsi moodustavad. Ideaalse
konkurentsi moodustavad kuriteod aeguvad igatiüks eraldi ja et käesoleval juhul olevat Tolli-
seadustiku rikkumine aegunud. 3) Ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, mille järgi tollitrahvi
väljaarvamisel aluseks võetakse mitte tollisumma tasumatajäänud osa, vaid kogu tollisumma.
Tasumatajäänud tollisummat tollitrahvi väljaarvamise aluseks mitte võttes olevat Kohtupalat
rikkunud Tollisead. § 426.

Käesoleval juhul on Kohtupalat seisukohale asunud, et tolliseaduste rikkumiste eest
määratud rahatrahvide juures on erandina (karistuste määramise üldreeglitest) maksev kord,
mille järgi rahatrahve ei koostata s.o. suurem rahatrahv ei kata väiksemat, vaid nad liidetakse
ja määratakse rahatrahvide üldsumma. Kuid see erand baseeruvat puht-fiskaalsetel huvidel
ja olevat maksev ainult rahatrahvide suhtes, mitte aga rahatrahve asendava isikliku karistuse
suhtes, mis alluvat karistuste määramise üldreeglitele ja viimaste hulgas ka sellele, et suurem
karistus katab väiksema.

See Kohtupalati seisukoht ei vasta Riigikohtu üldkogu poolt 30. jaan. 1928. a. August
Grönfeldt'i, Meier Glant'i, Schlom Veinberg'i ja t. asjas võetud seisukohale (Riigikohtu üld-
kogu toim. nr. 5 — 1928 a.), milles Riigikohtu üldkogu ühines Kohtupalati seisukohaga
(samas asjas) ja seletas, et „Tolliseaduse rikkumiste eest pealepandavate rahatrahvide ja nende
asekarituse — aresti suhtes ei ole lubatav ei asekarituse koostamine, kustutamine ja katmine,
ega ka kokkuarvamine või ümberarvamine mõnda teisse raskemasse karistusesse“.

Selle seisukohaga ühineb Riigikohtu kriminaal-osakond ja seepärast leiab, et Kohtupalat on Tollisead. § 429 ekslikult tõlgendanud seega, et ta on rahatrahve asendavaid arestikaristusi koostanud. Seepärast tuleb prokuratuuri protesti rahuldamiseks Kohtupalati otsus asekaristuste määramise osas tühistada.

Mis puutub aga kohtualuse Anton Luikmil'i kassatsioonkaebusse, siis leiab Riigikohus, et see kaebus tuleb rahuldamata jätta. Nagu Kohtupalati otsuse motiividest näha, on Kohtupalat arutanud apellatsioonkaebuses tõstetud küsimust (ja nimelt, kas kuuluvad asjas aset leidnud võltsimised tollioperatsioonide hulka) ja selle kohta seisukoha võtnud. Selle Kohtupalati seisukohaga ühineb ka Riigikohus.

Samuti ühineb Riigikohus Kohtupalati seisukohaga aegumise küsimuses käesolevas asjas ja leiab, et käesolevas asjas aegumise küsimuse lahendamisel tuleb käsitada NS § 158 p. 2, mitte aga UNS § 68 p. 2, nagu seda arvab kassaator, sest käesoleval juhul on tegemist ühe kvalifitseeritud tolliseadustiku rikkumisega, mis karistatakse Tollisead. § 431 põhjal peale konfiskeerimise ja vastava rahatrahvi pealepanemise (viimased trahvid on tingitud Tolliseadustiku rikkumiste iseäralustest) üldiste nuhtlusseaduste järgi.

Ei ole õige kassaatori väide, nagu oleks Kohtupalat üldisele seisukohale asunud, et karistused määratakse eraldi iga kuriteo eest, mis kuritegude ideaalse konkurentsi moodustavad, vaid Kohtupalat on seisukohale asunud, et käesoleval juhul tuleb Tollisead. § 431 põhjal kohtualusele määrata rahatrahv ja vangirood. See Kohtupalati seisukoht on õige.

Mis puutub kass. kaebuse kolmandasse väitesse, siis on Riigikohus juba 17. veebr. 1926. a. Artur Markus'e ja Heinrich Seezen'i asjas (Riigikohtu toim. nr. 1153 — 1925. a.) seletanud, et tollitrahvi väljaarvamisel tuleb aluseks võtta sisseveetud kaupade pealt maksmisele kuulunud seaduslik toll terveit, mitte aga kaupade väljaviimisel tasumata jäetud tollimaksuosa. Sellele seisukohale jääb Riigikohus ka käesoleval juhul. Kohtupalat on ka üsna õigesti mainitud alusel määratud tollitrahvist maha arvanud summad, mis Luikmil'i pool ära makstud esialgu tolli väljaarvamisel saadud kauba eest (1184,54 kr.) ja siis veel pärast kuriteo avalikuks tulekut (1729 kr.).

Toodud põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati prokurööri vanema abi kass. protesti rahuldamiseks Kohtupalati otsus 6. nov. 1928. a. asekaristuste määramises tühistada ja asi anda ses osas uueks otsustamiseks sarnale kohtule teises koosseisus; kohtualuse Anton Luikmil'i kass. kaebus aga tagajärjeta jätta.

Nr. 92.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. jaanuaril / 19. veebruaril 1929. a

Paul Kaubi erakaebus Kohtupalati määruse peale 30. novembrist 1928. a. P. Kaubi süüd. NS § 1485 j. I järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rahukogu toimetusest nähtub, et kohtualune Paul Kaubi' on oma kaitsjaks vann. adv. Theodor Rõugu volitanud ja et viimane selleks nõusolekut on avaldanud. Rahukogus on ka Kaubi' kaitsjana vann. adv Th. Rõuk esinenud.

Rahukogu otsuse peale on vann. adv. Th. Rõuk, kui Kaubi' kaitsja, andnud apellatsioonkaebuse Kohtupalatile. See kaebus on Rahukogus saadud 15. juunil 1928. a. ja määrusega 20. juunist 1928. a. otsustatud vastu võtta ja ühes aktiga Kohtupalatile esitada.

27. juulil s. a. määras Kohtupalat apellatsioonkaebusele kõik anda ja tunn. August Veide välja kutsuda.

30. nov. 1928. a. määras Kohtupalat käesolevas asjas apellatsioonkaebus läbi vaatamata jätta, sest et apellatsioonkaebus on antud sellekohase volitusega.

Riigikohtule antud erakaebuses seletab kohtualune Kaubi, et tema Kohtupalati määrusega 30. nov. 1928. a. ei saa rahule jääda järgmisel põhjusel:

Apellatsioonkaebus oli rahukogu poolt vastu võetud ja Kohtupalat andis sellele seadusliku käigu, nähtavasti kaitsja volitusi küllaldaseks lugedes. Nii tekkis seisukord, kus temal mingisugust kahtlust ei võinud tekkida, et tema poolt antud volitused oleksid puudulikud, ja et seni olevat maksnud põhimõte, et kaebuse vastuvõtja eksitus katab kaebuseandja eksituse.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et P. Kaubi' erakaebus tuleb rahuldada.

Nagu asjatoimetusest näha, on apellatsioonkaebus saadud rahukogus 15. juunil. Selle asemel, et kaebust kohe tagasi anda, kui sisseantut isiku poolt, kellel puudus vastav volitus, võeti see seaduslikkudele nõuetele vastava kaebusena rahukogu poolt vastu ja anti sellele kõik. Kui Rahukogu omal ajal oleks volituse puudust märganud ja sellele kaitsja tähelepanu juhtinud, siis oleks kaitsjal võimalus olnud puudust kõrvaldada ja kaebust tähtajal sisse anda. Sellepärast peab asuma seisukohale, et kaebuse vastuvõtja eksitus katab kaebuse andja eksituse, sest oleks ebaõiglane ka kohtu eksituse tagajärge ainult kaebuse andja peale panna (Vene Sen. Kr. Dep. sel. 70 nr. 148).

Eeltoodut arvesse võttes ja tähele pannes, et Kohtupalat ei ole apellatsioonkaebust arutusele võtnud, tuleb tema määrus Kr. Kp. S. § 862 rikkumise pärast tühistada.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati määrus 30. novembrist 1928. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises kohtukoosseisus.

Nr. 93.

KRIMINAAL-OSAKOND.

6. veebruaril 1929. a.

Johannes Peets'i kass.kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 2. novembrist 1928. a. Johannes Peets'i süüü. Tööstusliku töö sead. §§ 42 p. 2, 92, 94, 98, 54, 213 p. 1, 4 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Johannes Peets'i kass.kaebus tuleb rahuldada.

Tartu-Võru Rahukogu otsustas 2. XI 1928. a. Tartu 4. jsk. rahukohtuniku otsuse muuta, Johannes Peets'i Tööstusliku töö sead. §§ 92, 94, 54 ja 213 p. 1 ja 4 põhjal karistada rahatrahviga kahekümneviie krooni suuruses ehk maksujõuetusel viie-ööpäevase arestiga ning Tööstusliku töö Sead. §§ 98 ja 42 p. 2 põhjal karistada rahatrahviga neljakümneviie krooni suuruses ehk maksujõuetusel kümne-ööpäevase arestiga.

Kassaator palub rahukogu otsuse Kr. Kp. S. § 119 rikkumise pärast tühistada, seletades oma kaebuses järgmist: Tema olevat end süüdi tunnistanud palgaliste nimekirja, üldise palgaarve raamatu ja tööliste palgaraamatute mittekorrashoidmises, kuna teistes seaduste rikkumistes, nimelt vastutava tööstusejuhataja kohale mittevalimises ja juhataja asetäitja määramise üle vastava teate ettevõtte kontoris mitteväljapanemises tema end süüdi ei tunnistanud ja neis olla tema süü ka kindlaks tegemata jäänud. Selles osas olla kohtuotsus rajatud väljaspool kohtulikku uurimist saavutatud ja kontrollimata jäänud andmetele. Peale selle olevat täiesti

ekslük rahukogu arvamus, nagu ei kuuluks Töökaitseaduse §§ 212 ja 213 määratud rahatrahvid koostamisele üldiste reeglite järele.

Riigikohus leiab, et Töökaitseaduse rikkumised arutatakse Kr. Kp. S. §§ 1213¹—1235¹ ette nähtud korras, sest need rikkumised kuuluvad süütegude hulka, mis on sihitud rahva heaolu vastu (IV jaotus 2 peatükk). Riigikogu poolt 11. V 1922. a. vastu võetud seaduse § 1 (pealkirjaga: Seadus karistamise korra kohta töökaitse seaduste rikkumise pärast, RT 67 — 1922) järgi on töökaitsekomissar kohustatud Töökaitseaduse §§ 212 ja 213 ette nähtud rikkumiste kohta koostama protokollu Kr. Kp. S. § 1131, 1134, 1135, 1136, 1140, 1141, 1142 ja 1143 tähendatud korras ning esitama selle vanemale töökaitsekomissarile ühes oma arvamusga süüdlasele pealepandava karistussumma suuruse kohta. Vaadeldes V jsk. tööinspektori abi Richard Treufeld'i poolt 13. IX. 1927. a. koostatud protokollu, peab konstateerima, et koostamine on aset leidnud äriomaniku ja manukate juuresolekuta (Kr. Kp. S. § 1131) ja kannab ainult tööinspektori abi allkirja (Kr. Kp. S. § 1140 ja 1141). Samal päeval on üle kuulatud äriomanik Johannes Peets ja tema naine Juuli Peets, kes ka isiklikult on alla kirjutanud oma seletustele. Hoolimata sellest, et tööinspektori abi Treufeld'i poolt koostatud protokoll ei vasta Kr. Kp. S. §§ 1131, 1140 ja 1141 nõuetele, pole Treufeld rahukohtus üle kuulatud tunnistajana, sest 5. jsk. tööinspektor oli teda volitanud selles asjas süüdistajana esinema. Sellepärast teenib lugupidamist kassaatori vaie selle vastu, et ta on süüdi mõistetud Töökaitseaduse § 92 rikkumises, kuna selle rikkumise tõenduseks ei ole esitatud mingisuguseid tõendusi ja tööinspektori abi poolt koostatud protokoll kuulub kohtu kontrolli alla. Siin on tegemist Kr. Kp. S. § 119 olulise rikkumisega, mis pärast kaevatud otsus selles osas ei või jääda jõusse. Töökaitsead. § 92 rikkumine karistatakse sama seaduse § 213 p. 1 järgi rahatrahviga 25 kr. — 100 kr. ja rahukogu oleks pidanud selle süüteo eest eraldi trahvi määrama, sest rahukohtuniku poolt oli rahatrahv määratud ja selle muutmiseks puudus seaduslik alus. Samuti oli rahukohtunik määranud eraldi karistuse Töökaitsead. § 94 rikkumise eest 25 kr. ja sama seaduse § 54 rikkumise eest 25 kr. Töökaitseaduse § 98 rikkumise eest on rahukogu määranud sama seaduse § 212 järele 45 krooni rahatrahvi, jättes esitamata need takistused, mille pärast määratud rahatrahvid ei tule koostamisele. § 212-as on seletatud, kuidas arvestatakse rahatrahvisumma, kui mitu töölist peetakse palgaraamatuta või kui mitu palgaraamatut korratult peetakse, kuid selles § -s ei ole tähendatud, et NS § 152 ette nähtud reeglid karistuse koostamise kohta või NS § 133 ette nähtud reeglid karistuste liitumise kohta ei oleks kohaldatavad töökaitseaduste rikkumiste korral. Töökaitseaduse § 211-as sisaldub viide nuhtlusseaduste reeglite tarvitamise kohta.

Toodud põhjustel ning Kr. Kp. S. § 119 ja NS § 152 rikkumise pärast Riigikohus **otsustas**: Tartu-Võru Rahukogu otsus 2. novembrist 1928. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 94.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27. veebruaril 1929. a.

Jakob Saar'e kaitsja vann. adv. V. Mäe kass.kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 24. novembrist 1928. a. Jakob Saar'e süüd. RNS § 57. järgi.

Esistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Jakob Saar seletab kass.kaebuses järgmist : 1) rahukogu olevat teda keelatud kohas kalapüüdmises õigeks mõistnud, kuid siiski tema kalavõrgu konfiskeerinud, ja 2) tunnistajate

Siru' ja Plotnik'u seletused polevat täielikult arvesse võetud. Selles näeb kassaator RNS § 57, Kalapüügisead. § 26 märk. 3 ning Kr. Kp. S. § 119 rikkumist, mispärast palub rahukogu otsuse tühistada.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Jakob Saar'e kass.-kaebus tuleb rahuldada.

Kalapüügiseaduse (RT 43 — 1923) § 26 järgi R. Tr. S. § 57-das ette nähtud rahatrahvi ülemmäär tõstetakse 10000 margani ja lisatakse § 57-dale juurde märkused 3 ja 4. Märkus 3 lausub: „Keelatud püügiriistad, samuti ka keelatud püügi ajal ja kohal leitud püügiriistad konfiskeeritakse.“ Sellest nähtub, et R. Tr. S. § 57 järgi süüdi mõistetutele peale rahatrahvi peab määrama ka iselaadi karistuse — püügiriistade konfiskeerimise. On sellega ju arusaadav, et konfiskeerimine märkus 3 järgi võib siis aset leida, kui kaebelune on R. Tr. S. § 57 järgi süüdi tunnistatud. Käesoleval korral on Jakob Saar süüdistuses § 57 järgi süütõenduste puudusel rahukogu poolt õigeks mõistetud ja sellepärast on ta vaba nii peakaristusest — raha trahvist — kui ka märkus 3 tähendatud lisakaristusest. Tekib küsimus, kas ei kuulu Jakob Saar'e võrk siiski konfiskeerimisele, kui sellega on tabatud keelatud kohal kalapüügil teised isikud, kes R. Tr. S. § 57 järgi süüdi mõistetud. Selle küsimuse lahendamisel tuleb silmas pidada, kas püügiriist oli tabatud kaebelustele omaniku poolt selleks vabatahtlikult antud või oli see omaniku teadmata ja tahtmata nende kätte sattunud. Esimesel juhul kuulub püügiriist märkus 3 järgi konfiskeerimisele, teisel aga mitte. Ei või omanikku konfiskeerimisega karistada selle eest, et keegi seadusevastaselt on temale kuuluva asja võtnud ja sellega süüteo korda saatnud. Hoopis teine asi on, kui omanik on oma asja kaebelusele selleks ise andnud ja usaldanud. Siin aitab omanik teataval määral süüteo toimepanemiseks kaasa.

Käesoleval korral, kui Rahukogu leidis, et J. Saar ise süüdi ei ole R. Tr. S. § 57 järgi, siis oleks ta pidanud, enne kui Jakob Saarele kuuluva kalavõrgu konfiskeerimist otsustada, läbi arutama küsimuse, mil viisil tähendatud võrk kaebeluste A. Katalsepa ja Voldemar Saar'e kätte sai, kas Jakob Saar'e teadmisel, või tema teadmata ja tahte vastu, ja alles siis, vastavalt kindlakstehtud asjaoludele, kalavõrgu konfiskeerimise üle otsuse tegema.

Rahukogu on siin R. Tr. S. § 57 ja selle märkus 3 ebaõigelt aru saanud, mispärast tema otsus Jakob Saar'e võrgu konfiskeerimise osas ei või jõusse jääda.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Rakvere-Paide Rahukogu otsus Jakob Saar'e kalavõrgu konfiskeerimise osas tühistada ja asi selles osas anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 95.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27. veebruaril / 13. märtsil 1929. a.

Mihkel Nõmm'e kass.kaebus Kohtupalati otsuse peale 27. novembrist 1928. a. Mihkel Nõmm'e süüdi. NS § 236, 942 j. I järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kohtualuse Mihkel Nõmm'e kass.kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse 27. novembrist 1928. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat olevat seadusevastaselt kohtusse kutsumata jätnud tunn. Jüri Jürge-son'i, sest see tunnistaja olevat Kr. Kp. S. § 557 ette nähtud tähtajal üles antud ja kohtualuse kaitsja ei olevat selle tunnistaja ülekuulamisest rahukogus loobunud nagu seda Kohtupalat

arvab; 2) samuti seadusevastaselt olevat Kohtupalat kohtusse kutsumata jätnud tunn. Päitson'i ja Õunapuu'; 3) Kohtupalat olevat valesti tõlgendanud tema seletusi rahukoh-tuniku juures; 4) tunn. Siimon'i seletused, nagu oleksid tema poolt leitud palgid olnud vanad ja mädad, ei olevat õiged.

Kohtu määrusest 6. juulist 1928. a. on näha, et Kohtupalat on tunn. Jüri Jürgenson'i kohtusse kutsumata jätnud seepärast, et seda tunnistajat tulevat käsitada kui uuesti üles antud tunnistajat, sest kuigi see tunnistaja oli rahukogusse kutsutud, jäänud ta sinna ilmumata ja kohtualune ei olevat tarvilikuks leidnud paluda asja arutamist edasi lükata ja seda tunnistajat uuesti välja kutsuda, ja et asjaolud, mida see tunnistaja oleks pidanud tõendama, ei kuulu uuesti ilmsiks tulnud asjaolude hulka.

Riigikohus leiab, et Kohtupalat on tunn. Jüri Jürgenson'i seadusepärast kohtusse kutsumata jätnud.

Kassaatoril on õigus, et tunn. Jüri Jürgenson on Kr. Kp. S. § 557 ette nähtud tähtajal üles antud. Kuid Kr. Kp. S. § 557 ette nähtud korras antakse tunnistajaid üles selleks, et neid eeskätt üle kuulata rahukogus ja siis juba, kui see tarvis oleks, neid veel Kr. Kp. S. § 879¹ ette nähtud korras üle kuulata Kohtupalatis.

Käesoleval juhul kutsuti küll. tunn. Jüri Jürgenson rahukogusse, kuid ta sinna ei ilmu-nud. Rahukogu tunnistas selle tunnistaja seletused asja kohta tähtsusetuiks ja jätkas asja arutamist. See toimus kohtualuse ja tema kaitsja nõusolekul.

Tähendab, tunn. Jüri Jürgenson jäi rahukogus Kr. Kp. S. § 575 põhjal, s. o. seaduse-pärast üle kuulamata. Kohtupalat on aga kohustatud üle kuulama ainult neid tunnistajaid, kes: 1) on juba rahukogus üle kuulatud (Kr. Kp. S. § 879¹), 2) on rahukogus seadusevastaselt üle kuulamata jäetud, ja 3) on üles antud uute ilmsikstulnud asjaolude tõendamiseks (Kr. Kp. S. § 577 ja 575).

Käesoleval juhul on tunn. Jüri Jürgenson seadusepärast rahukogus üle kuulamata jäänud ja seepärast ei kuulu ta seesuguste tunnistajate hulka, kes kuuluksid Kohtupalatis ülekuulamisele.

Tunnistajaid üles anda Kr. Kp. S. § 557 ette nähtud tähtajal seks, et neid mitte üle kuulata rahukogus, vaid luua tagavaratunnistajaid asjaarutamiseks Kohtupalatis, — ei ole seaduse poolt lubatud. Muus osas käib kass.kaebus asja sisu kohta, mis KS § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Käsitades Kr. Kp. S. § 912 Riigikohus otsustas: Mihkel Nõmm'e kass.kaebus taga-järjeta jätta.

Nr. 96.

KRIMINAAL-OSAKOND.

6. märtsil 1929. a.

Aksiisi Peavalitsuse kass.kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 20. nov. 1928. a. Miina Kuusik'u süüd. Akts. s. § 1112 jao 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koe-mets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Aksiisi Peavalitsus saatis 21. aprillil 1928. a. Tallinna 10. jaoskonna rahukohtunikule juurdluse ühes Peavalitsuse juhataja määrusega nr. 204 Miina Kuusik'u kohta, paludes vii-

mast vastutusele võtta selle eest, et tema 20. veebr. 1928. a. lubas omas, Tallinnas, Hollandi tän. nr. 14 asuvas söögimajas viina juua sellekohase patendita. Peavalitsuse juhataja poolt määratud trahvi ei olevat M. Kuusik kahe nädala jooksul ära tasunud. Selle süüdistuse leidis rahukohtunik tõestatud olevat ja karistas M. Kuusik'ut Akts. sead. § 1127 põhjal 30 kr. rahatrahviga. Selle otsuse peale ei ole pooled edasi kaevanud ja see sai seadusejõuliseks. — 2. augustil 1928. a. saatis Aktsiisi Peavalitsus samale rahukohtunikule teise juurduse, mille järgi süüdistatakse M. Kuusik'ut selles, et tema veebruarikuul 1928. a. ülaltähendatud söögimajas lahtiselt sellekohase loata riigiviina müüs, s. o. süüteo, mis Akts. sead. § 1112 j. II ette nähtud. Ka selles süüteo leidis rahukohtunik M. Kuusik'u süüdi olevat ning karistas teda 4-kuise vangistusega. Selle otsuse peale andis M. Kuusik rahukogule apellatsioonkaebuse, paludes selle tühistamist. Rahukogu leiab, et kaebeluse Kuusiku teiskordne karistamine rahukoht. otsusega 13. oktoobr. 1928. a. ei ole kokkukõlas Kr. Kp. S. § 22, mille järgi isikut, kes seadusejõusse astunud kohtuotsusega on karistatud, ei või enam teist korda vastutusele võtta sama teo eest, kuigi tema süüdistamiseks oleksid uued asjaolud avalikuks tulnud. Käesoleval juhul ei ole mitte tähtis asjaolu, et esimeses asjas oli Aktsiisi Peavalitsus tõstnud süüdistuse Akts. sead. § 1127 ja teises asjas § 1112 — 2 jao järgi. Esimese asja otsustamisel olid juba kõik andmed olemas kaebeluse süüdimõistmiseks Akts. sead. § 1112 — 2 jao põhjal. Kuigi Aktsiisi Peavalitsus polnud säärast süüdistust tõstnud, võis rahukohtunik ise, vastavalt selgunud asjaoludele ja Kr. Kp. Sead. §§ 42 p. 4 ja 1129 märkuse põhjal kaebelusele esitada süüdistuse Akts. sead. § 1112 — 2 jao järgi. Kohtus selgunud faktilise materjali põhjal kaebelust süüdi mõistes Akts. sead. § 1127 põhjal, on rahukohtunik juba seisukoha võtnud 20. veebruari sündmuse kohta ja Kr. Kp. S. § 22 ei luba kaebelust teist korda karistada sama süüteo eest. Edasi leiab rahukogu, et kaebeluse süüdimõistmise korral Akts. sead. § 1112 — 2 jao põhjal oleks ära langenud süüdistus Akts. sead. § 1127 järgi, sest riigiviina müümine kohal tarvitamiseks on ette nähtud § 1112 — 2 jaos, mille tõttu puudub vajadus ja ka alus säärasel korral eraldi süüdistust tõsta veel kohal viina joomise lubamises. Viinamüümine kohal joomiseks eeldab ka viina joomise lubamist. Sellepärast, kui käesolevas asjas kaebelune süüdi mõista § 1112 — 2 jao järgi, siis osutuks § 1127 järgi kaebelusele eraldi määratud karistus üleliigseks ja kaebaõiglaseks. Kuid otsus 19. maist 1928. a. on seadusejõusse astunud ja täitmisele pööratud. Tekkivat vääratust seadus ei võimalda parandada, sest Akts. sead. § 1138 ja Kr. Kp. S. § 1126 ei luba karistuste koostamist käesoleval juhul. Toodud põhjustel rahukogu otsustas: rahukohtuniku otsus 13. oktoobrist 1928. a. tühistada ja asjatoimetus Kr. Kp. S. §§ 1 ja 22 põhjal lõpetada.

Kassatsioonkaebuses leiab Aktsiisi Peavalitsus, et rahukogu seisukoht on ekslik selles, nagu oleks käesolevas asjas ja 10. jaoskonna rahukohtuniku otsusega 19. maist 1928. a. ainult ühe süüteoga tegemist. Käesolevas asjas moodustatud rahukogu toimetus nr. 1981 on küll alguse saanud M. Kuusik'u süüdistuse asjast Akts. sead. § 1127 järgi, kuid edaspidisel juurdlusel selgus, et kaebelune Kuusik on loata lahtiselt riigiviina müünud, mis süütegu on ette nähtud Akts. sead. § 1112 — 2. osas, nõnda et käesolevas asjas ja rahukohtuniku otsusega 19. maist 1928. a. M. Kuusik'u süüdistuses A. s. 1127 järgi on tegu kahe eraldi süüdistusega, mille süüdistus Akts. sead. § 1127 järgi sellesama seaduse § 1275 — 1281 korras Aktsiisi Peavalitsusele, teine süüdistus aga käesolevas asjas Akts. sead. § 1112 — 2 jao järgi allub kohtule, mille tõttu Aktsiisi Peavalitsus oli kohustatud end. Vene Senati seletuse (1875. a. nr. 265) põhjal neid asju teineteisest eraldama. Sama ekslik on rahukogu seisukoht selles, et rahukohtunik oleks võinud kaebelusele tema süüdistuse asja 19. mail 1928. a. Akts. sead. § 1127 järgi arutada Kr. Kp. S. §§ 42 p. 4 ja 1129 märkuse põhjal esitada süüdistuse Akts. sead. § 1112 — 2 jao järele, sest et Kr. Kp. S. § 1129 märkus lubab rahukohtunikule oma äranäge-

mise järgi süüdistust alustada ainult patendita viina müümises, mis on ette nähtud Akts. sead. § 1110 ja 1111, kuna teistes süüdistustes Akts. sead. rikkumise eest rahukohtunikul ei ole õigust süüdistust tõsta. Ka selles asjas, nagu näeks Akts. sead. § 1112 — 2 jagu karistust ette kohaltarvitamiseks riigiviina müügi eest, kuna selles paragrahvis on karistus ette nähtud lahtiselt riigiviina müümises, vaatamata sellele, kas viin kohal tarvitatakse või müügi-kohast ära viiakse, kuid tingimus seisab ainult selles Akts. sead. § 1112 — 2 jaos, et riigiviina on lahtiselt müüdud. Kui aga riigiviina loata lahtiselt müüakse väljaspool kauplust või era-korterist ja sealsamas tarvitatakse ostjate poolt, siis see eneses mingisugust seaduserikkumist peale viinamüügi enam ei sisalda; lubatakse aga peale selle müüdud viina joomist kaupluses, kus viinamüümiseks sellekohane patent puudub, siis on Aktsiisi Peavalitsus kohustatud selle süüteo eest kaebealuse vastu eraldi süüdistust tõstma. Sellel seisukohal oli ka Riigikohus Helene Savjalovi asjas (Riigikohtu toim. nr. 807 — 1923. a.). Rahukogu, esitatud asjaolusid arvestamata jättes, on oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. §§ 22 ja 119 ja Akts. sead. § 1112 — 2 osa, mille tõttu rahukogu otsus tuleks tühistada.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Aktsiisi Peavalitsuse kass.kaebus tuleb rahuldada.

Riigikohus leiab, et õige on kassaatori seletus, et käesoleval korral on tegemist Miina Kuusik'u kahe erisuguse, nimelt Akts. sead. § 1127 ning 1112 j. II ette nähtud süüteoga. Miina Kuusik'u Akts. sead. § 1127 ette nähtud süüdistuse esialgne lahendamine kuulus Kr. Kp. S. § 1124 ja Akts. sead. § 1275—1277 põhjal Peavalitsuse juhatajale. Et M. Kuusik aga Peavalitsuse juhataja trahvimäärusega nõus ei olnud, siis anti tema asi Kr. Kp. S. § 1125² ja Akts. sead. § 1277 põhjal kohtu arutusele. Teine M. Kuusik'u süüdistuse asi Akts. sead. § 1112 j. 2 järgi kuulus vahenditult kohtu arutusele.

Aktsiisi Peavalitsus on täitsa õieti toiminud, kui ta M. Kuusik'u süüdistuse asjast Akts. sead. § 1127 rikkumises eraldas süüdistuse sama sead. § 1112 j. 2 järgi, sest, nagu eespool tähendatud, nendel asjadel on seaduse järgi igaühele oma eraldane käik ette nähtud. Ka end. Vene Senati krim. dep. on omal ajal seletanud, et seaduse mõtte järgi tulevad niisugused, nagu eeltoodud, asjad üksteisest eraldada (1875. a. otsus nr. 265). Nii siis pidi nii esimese kui ka teise astme kohus ülalmainitud süüdistusasju mitte teineteisega koos, vaid eraldi ja ise-seisvalt arutama. Ekslik on ka rahukogu seisukoht, nagu oleks rahukohtunik võinud Kr. Kp. S. §§ 42 p. 4 ja 1129 märkuse põhjal kaebealusele ise esitada süüdistuse Akts. sead. § 1112 ette nähtud süütegudes. Kr. Kp. S. § 1129 märkus annab rahukohtunikule õiguse oma äranägemise järgi süüdistust alustada ainult patendita viinamüümises, mis on ette nähtud Akts. sead. § § 1110 ja 1111, kuna teistes süüdistustes Akts. sead. rikkumise eest rahukohtunikul ei ole õigust süüdistust tõsta.

On üsna õige ka kassaatori seisukoht, et kui riigiviina müüakse loata lahtiselt väljaspool kauplust ja sealsamas tarvitatakse ostja poolt, siis see eneses sisaldab ainult § 1112 j. 2 rikkumist; kui aga lubatakse peale selle müüdud viina joomist kaupluses, kus selleks vastav patent puudub, siis selles sisaldub veel ka § 1127 rikkumine, mille eest Aktsiisi Peavalitsusel on õigus süüdlast vastutusele võtta. Nii siis osutub mitteõigeks ja seadustega mitte kokkukõlas olevaks rahukogu järeldus, et süüdistus § 1112 j. 2 järgi sisaldab eneses ka § 1127 ette nähtud süütegu. Eeltoodut silmas pidades ei või rahukogu otsus Kr. Kp. S. §§ 22, 1129 märkus, 42 p. 4, 119 ning Akts. sead. § 1112 j. 2 rikkumise pärast jõusse jääda.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale rahukogule teises kohtukoosseisus.

Nr. 97.

KRIMINAAL-OSAKOND.

13. märtsil 1929. a.

Mendel Baskin'i kaitsja vann. adv. abi H. Levin'i kass.kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 11. detsembrist 1928. a. Mendel Baskin'i süüd. RNS § 66 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kohtualuse Mendel Baskin'i kaitsja vann. adv. abi H. Levin'i kass.kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator palub Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse 11./22. detsembrist 1928. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) Kohtualune olevat süüdi mõistetud tehniliste ja teiste ehituste kohta käivate määruste rikkumises RNS § 66 järgi: linnavalitsuse loata pliidi ehitamises. Seepärast ei saavat käesoleval juhul tarvitada RNS § 26, mis räägib määruste mittetäitmisest, kuna „mittetäitmine“ ei vastavat „rikkumisele“, 2) RNS § 26 põhjal mõistetavat kohtualust täitma seda, mis täitmata jäänud, s. o. käesoleval juhul nõutada ainult linnavalitsuse luba pliidi ehitamiseks ja mitte rohkem, 3) rahukogu olevat leidnud, et kohtualuse süütegu olevat seotud dolus'ega, kusjuures kohus olevat esitamata jätnud need kaalutlused, millest võiks seda dolus't järeldada, 4) peale selle olevat rahukogu rikkunud Kr. Kp. S. § 124, sest rahukohtuniku otsus, millega määratud rahatrahv 10 krooni ehk 3-päevane arest, nagu käesoleval juhul, olevat lõplik, rahukogu olevat aga asja apellatsiooni korras läbi arutanud, ka RNS § 26 ette nähtud kohustis ei olevat karistus, mis muudaks käesoleva asja iseloomu.

Kohtualune on süüdi mõistetud linnavalitsuse loata pliidi ehitamises pööningutuppa. Selle teoga on ehitusmäärusi rikutud nende mittetäitmisega, nagu seda kohus õieti on konsstateerinud. RNS § 66 ette nähtud sõna „rikkumine“ on tarvitatud laias mõttes, mille alla käivad nii keelunormide rikkumine kui ka käsunormide mittetäitmine. Seepärast on kohus kohtualusele süüks pandud teo õieti RNS § 66 alla viinud. RNS § 66 järgi süüdi mõistetute kohta võib kohus tarvitada kas RNS § 68 või RNS § 26, kui on tegemist ehitusmääruste mittetäitmisega. Käesoleval juhul ei ole kohtualune linnavalitsuselt ehitamiseks luba võtnud ja seega ehitusmäärusi mitte täitnud. Seepärast oli rahukogul õigus RNS § 26 põhjal endise seadusliku korra jahuleseadmiseks pööningu-elutoa, kuhu kohtualune vastava loata pliidi ehitas, elamiseks sulgeda.

Muidugi oleks pidanud rahukogu RNS § 68 järgi kohtualust sundima nii pööningutuba kui ka pliiti lammutama, kuid selle rahukogu eksituse peale ei ole kaevatud.

Rahukohtuniku otsus, mille järgi kohtualune on küll karistatud Kr. Kp. S. § 124 ette nähtud karistuse suuruse piirides, kuid millega kohtualusele on pandud veel teatavad kohustised, nagu käesoleval juhul, ei ole lõplik, ja seesuguste rahukohtuniku otsuste peale võib edasi kaevata apellatsiooni korras rahukogule (vt. ka end. Vene Sen. selet. nr. 525—1867, 877—1873 j. t.).

Kass.kaebuses tõstetud dolus'e küsimus on sisuküsimus, mis KS § 5 põhjal arutusele ei tule.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus otsustas: Mendel Baskin'i kaitsja vann. adv. abi H. Levin'i kass.kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 98.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. aprillil 1929. a.

Axel de-Vries'i kass.kaebus Kohtupalati otsuse peale 8. veebruarist 1929. a. *Axel de-Vries'i* süüd. NS § 1040 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kohtualuse Axel de-Vries'i kass.kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse 8. veebruarist 1929. a. tühistada järgmistel põhjustel:

Rahukogu ja Kohtupalat olevat tema, kui ajalehe vastutava toimetaja, süüdi mõistnud selles, et ta avaldanud oma lehes Siseministeeriumi au haavavaid väljendusi sisaldava kirjutuse, ja karistanud teda NS § 1040 põhjal. RT 59/60 — 1920 kuulutatud seaduse põhjal UNS 28 peatüki maksmapanemise üle auhaavamise kohta olevat NS § 1040 oma maksvuse kaotanud nii palju, kui see § UNS §§ 531—540 ette nähtud süütegude tunnuseid sisaldab. VNS § 1040 ei sisaldavat süütegude tunnuseid, mis UNS § 530—540 ette nähtud ei oleks, UNS 28 peatüki maksmapanemisega käivat selle seaduse alla ka ametnikkude ja valitsusasutiste vastu sihitud auhaavamised, mis selguvat: a) nende paragrahvide sisust (532), b) asjaolust, et UNS ametnikkude ja valitsusasutiste kohta selles suhtes eraldi paragrahvi ei olewat. UNS § 154 olevat 6. peatükki paigutatud ja nägevat ette teist süütegu, milles teda ei olewat NS § 1040 järgi süüdistatud. Seepärast ei olewat NS § 1040 enam maksev. Et teda olewat aga süüdi mõistetud seaduse järgi, mis oma maksvuse kaotanud, siis tuleks see kohtuotsus tühistada.

Kassaatori arvamus, nagu oleks NS § 1040 oma maksvuse täies ulatuses kaotanud RT 59/60 — 1920 avaldatud seaduse maksmapanemisega, ei ole õige. NS § 1040 ette nähtud süüteod on paigutatud osalt UNS § 154-sse, osalt UNS § 533-sse. RT 59/60 — 1920 avaldatud seadusega uue kriminaalkoodeksi 28 peatüki maksmapanemise üle auhaavamise kohta kaotas NS § 1040 oma maksvuse ainult niivõrt, kuivõrt see paragrahv sisaldab süütegude tunnuseid, mis ette nähtud UNS § 533. Süütegude suhtes aga, mis ette nähtud UNS § 154-as ja mis võetud NS § 1040-st, jäi ka pärast UNS 28 peatüki maksmapanemist NS § 1040, sest UNS § 154 jäi maksuma panemata.

Käesoleval juhul on kohtualune Axel de-Vries süüdi mõistetud selles, et ta avaldas „Revaler Bote's“ Siseministeeriumi, s. o. ametiasutisele, au haavavaid väljendusi sisaldava kirjutuse. UNS-s on see süütegu ette nähtud UNS § 154 p. 2-es, sest UNS § 154 on ette nähtud just ametiasutiste, mitte aga ametnikkude, au haavamiste läbi väljendatud lugupidamatus riigivõimu vastu.

Et aga UNS § 154 p. 2 ei ole meil maksuma pandud, siis on kohus üsna õieti kohtualusele süüks pandud teo kvalifitseerinud ja teda karistanud NS § 1040 järgi.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel Riigikohus otsustas: Axel de-Vries'i kass.kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 99.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. aprillil 1929 a.

Kohtupalati prokurööri vanema abi A. Assor'i kassatsioonprotest Kohtupalati otsuse peale 12. veebruarist 1929 a. Aleksander Muti süüd. NS § 1707 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat, vaadanud läbi käesoleva asja, on leidnud, et R. Tr. sead. § 180² ette nähtud liigkasuvõtmise oluliseks tunnuseks on laenaja raske majanduslik seisukord, mis sunnib teda vastu võtma laenutaja tingimusi, ja et laenutajale on teada laenaja raske seisukord. Asja andmetest on näha, et Muti klientideks olid Koppermann, Muhin ja Ptschelin, kes olid jõukad isikud ja kelle majanduslik seisukord polnud halb. Seda arvesse võttes mõistis Kohtupalat Muti õigeks. Kass. protestis palub Kohtupalati prokurööri vanem abi A. Assor tühistada A. Muti kohta Kohtupalati otsuse, seletades järgmist: Kohtupalati RNS § 180² tõlgendamine ei vastavat otseselt ja täielikult selle seaduse normi mõistele. Tingimused, mida Kohtupalati poolt üles seatakse, vastavad küll § 180², kuid ainult selle §-i esimesele jaole, mitte aga süütele, mida sama §-i II ja III jaod ette näevad. RNS § 180² jagu II ega ka III ei nõudvat kategooriliselt, et laenaja majanduslik raske seisukord peaks ilmtingimata laenutajale teada olema ja laenajat sundima laenutaja poolt seatud laenutingimusi vastu võtma. Säärane seisukoht olevat juba võetud Vene Senatil Kondratenko' asjas (1895, nr. 1) ja Riigikohtul Nikita Semjonovi asjas (1928, nr. 456). Edasi seletab kassaator, et Kohtupalat on asja sisulist külge täiesti samasuguselt võtnud nagu Rahukogugi. Asjaoludest olevat aga näha, et kohtualune A. Mutt raha laenutamise ülemääraseks juurdekasvuks (üle 12% aastas) äri ajas, kusjuures ta ülemäärast juurdekasvu varjas sellega, et %%% teatava aja eest kapitaalvõlast ette maha arvas ja sellega ülemäärast juurdekasvu selle kapitaalvõla summasse mahutamise varjas. Sellepärast Kohtupalat, mõistes A. Muti õigeks NS § 1707 järgi, oleks pidanud võtma kaalumisele küsimuse, kas ei käi Muti süü RNS § 180² j. II või III alla. Selles näeb kassaator RNS § 180² j. II ning III rikkumist.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Kohtupalati prokurööri vanema abi A. Assor'i kass. protest tuleb rahuldada.

Kassaatori seletus on õige, et Kohtupalat liigkasuvõtmise juriidilist koosseisu, mis RNS § 180² j. I-ele vastab, on sama §-i II jao kohta üldistanud. RNS § 180² jao II teksti järgi liigkasuvõtmine on karistatav järgmistel tingimustel: 1) kui ta on korda saadetud isiku poolt, kes äri sihil raha laenutab, 2) kui kapitali eest nõutud või saadud protsent ületab 12% aastas, ning 3) kui see liiga kõrge protsent on peidetud, näit. kapitalisummasse mahutatud. Sellest nähtub, et § 180² jao II juriidiline koosseis erineb sama §-i jao I koosseisust ja et jao II järgi pole sugugi nõutav, et laenaja majanduslik raske seisukord peaks olema laenutajale teada ja laenajat sundima raskeid laenutingimusi vastu võtma. Kui vastupidine väide õigeks võtta, siis jääks arusaamatuks, mispärast on üldse loodud § 180² jagu II, sest ta oleks üleaarne. Sellele seisukohale RNS § 180² j. II kohta on Riigikohus juba ennemalt N. Semenovi asjas asunud (1928, nr. 456).

Kohtupalat, mõistes A. Muti õigeks NS § 1707 järgi, ei ole kaalumisele võtnud küsimust, kas ta ei ole süüdi RNS § 180² j. II järgi. Seda arvesse võttes ei või Kohtupalati otsus A. Muti kohta RNS § 180² ebaõige tõlgendamise tõttu jõusse jääda.

Seepärast ning Kr. Kp. S. § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus Aleksander Muti suhtes tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtupalatile teises kohtukoosseisus.

Nr. 100.

KRIMINAAL-OSAKOND.

30. aprillil 1929. aastal.

Erasüüdistaja Karl Bielbaum'i vol. vann. adv. abi E. Reial'i kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 27. veebr. 1929. a. Jüri Luige süüd. RNS § 142 järgi.

Eesistuja, osak. esimees P. Kann, ettekandja: riigikohtunik H. Jucum;
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Karl Bielbaum'i voliniku vann. adv. abi Reial'i kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Viljandi-Pärnu Rahukogu tühistas 27. II. 1929 a. Põltsamaa jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Jüri Luik on süüdi tunnistanud Karl Bielbaum'i poolt külitud ja rökukedesse pandud talinisu põllult omavolilises äravedamises 1928 aastal Bielbaumi naise keelust hoolimata ning on selle eest RNS § 142 põhjal karistatud. Rahukogu otsusega on Jüri Luik õigeks mõistetud.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. § 119, BES §§ 659, 681, 682 ja 4105 ning RNS § 142 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) tunn. Oriku ja teiste seletustega olla kindlaks tehtud, et kõnesolev maatükk on vahetpidamatult olnud Bielbaumi valdamisel 1917. aastast peale; tema külvanud sellele maatükile talinisu 1927 a. sügisel ning 1928. a. sügisel pannud mahavõetud nisu rökukedesse, kuid Jüri Luik on kokkupandud nisu, hoolimata tema naise keelust, põllult ära viinud ja omandanud, mis tegevus vastab oma tunnuste poolest RNS § 142 ette nähtud omavoli tarvitamisele; 2) Bielbaum'i valdust ei lõpetanud asjaolu, et kaebealune Jüri Luik 1928 .a. jaanuarikuul sõlmitud lepinguga selle maatüki kolmandatelt isikutelt omale oli rentinud, kuid rahukogu asus vastupidisele seisukohale, rikkudes seeläbi BES § 659; 3) see leping ei vabasta ka Jüri Luike vastutusest, sest on keelatud oma arvatavat õigust teostada vastava ametivõimu abita; 4) võttes tunn. Laarmann'i seletust otsuse motiivide kohaselt arvesse, olevat Rahukogu rikkunud BES § 4105.

Riigikohus leiab, et maa valduse all mõistetakse omandusõigusele vastavat tegelikku maapidamist eeldusega, et see maa seisab ainuüksi pidaja täielises võimuses, kusjuures pidajal on selge tahe seda maad valitseda omanikuna, kes ei tunnusta ühegi teise isiku omandusõigust selle maa suhtes (BES §§ 623, 625, 626). BES § 659, millele juhib tähelepanu kassaator, käib valdaja kohta, s.o. isiku kohta, kes oma tahteavalduse järgi kasutab seda maad nagu omanik, kuna rentnik maa valdajate hulka ei kuulu maksva seaduse järgi, vaid loetakse võõra maa pidajaks (BES § 4053), kuna selle maa valdajaks jääb ikkagi tema omanik, kuigi viimasel rendilepingu kestel ei ole õigust renditatud maad kasutada. Ei ole kahtlust, et BES § 4105 põhjal loetakse rendileping, mis on sõlmitud ühe aasta või kauema aja peale, ühe aasta peale uuendatuks, kui lepinguosalisel kuus kuud enne lepingu tähtaja lõppu ei ole end lepingust lahti öelnud, kuid sellest ei saa järeldada, et kui pooled uuendatud lepingu kestel end lepingust lahti ei ole öelnud, et ta siis jällegi loetakse uuendatuks aasta peale. Käesoleval juhul Bielbaum seletab, et tema on vahet pidamata 1917. aastast peale rentnikuna kõnesolevat maad pidanud, kuid lepingu olemasolu kohta ei esitanud tõendusid ega seletanud, millal ja missuguse aja peale rendileping oli sõlmitud maaomanikuga ning kas temal üldse oli olemas leping. Rahukogus Bielbaum ei väitnudki, et tema oma poolt oleks rendilepingu kohustisi täitnud, ja rahukogu toonitab, et millestki ei nähtu, et kaebaja Bielbaum oleks tema käes ennem kasutada olnud maatüki kohta viimase pidaja õigusi nõudnud uue rentniku Luige käest. Ei või igatahes Bielbaumi ja kõnesoleva maatüki omaniku vahel valitsev tsiviilvahekord mõju avaldada lepingule, mida sõlminud Jüri Luik Rõika vabrikuga, kellele kuulub ka kõnesolev maatükk ja kelle valduses ja korralduses see seisis ja seisab. Ei saa Bielbaum tueda BES § 693-le, sest see § räägib maa valdajast, mitte aga pidajast, niisamuti ka §§ 681 ja 682.

Rahukogu konstateerib oma otsuses, et Jüri Luigele on renditatud kõik Rõika vabriku juurde kuuluv maa, välja arvatud rendilepingu § 1 rehtud erandid, mille hulka ei kuulu Bielbaumi käes kasutada olnud maatükk, ning et 1928. aastast peale on uus rentnik Luik hakanud kasutama temale renditatud maad, kusjuures tema pidamisse on üle läinud ka Bielbaumi käes enne kasutada olnud maatükk. Asudes niisugusele seisukohale, oli rahukogul õigus tunnistada, et neil asjaoludel, et Bielbaum oli talinisu maha võtnud ja rõukudesse kokku pannud ning et tema naine keelas Luike seda põllult koristamast, puudub juriidiline tähtsus.

Tunnistaja Laarmanni seletuse esitamisega on konstateeritud, et Bielbaum ei ole rendilepingut uuendanud. Rahukogu õigeksmõistev otsus vastab viimases esitatud motiividele.

Seejärest ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 — Riigikohus **otsustas**: erasüüdistaja Karl Bielbaum'i voliniku vann. adv. abi E. Reial'i kass.kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 101.

KRIMINAAL-OSAKOND.

8./15. mail 1929. a.

August Kondi kass.kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 12. märtsist 1929. a. August Kondi süüd. RNS § 177 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum; Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et August Kondi kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

Tartu-Võru Rahukogu kinnitas 12. III 1929. a. Tartu 4. jsk. rahukohtuniku otsuse millega August Kont on süüdi tunnistatud Julius Sadde'lt üüritud mööblite omandamises ja raiskamises ning on selle eest RNS § 177 põhjal karistatud kuuekuise vangistusega, kuid tühistas rahukohtuniku otsuse tsiviilnõudmise osas ning määras kahjusaaja mööblid, mis hoiule antud Hilda Silmusele, kahjusaaja Julius Sadde'le välja anda.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada Kr. Kp. S. §§ 119, 130 ja 159 ning RNS § 177 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Akti juurde lisatud üürileping olevat fiktiivne, kuna tegelikult tema sõlminud Julius Sadde'ga mööbli kohta ostumüügi lepingu, mille tõenduseks on see asjaolu, et lepingus puudub mööblite edasimüümise ja kõrvaldamise keeld; 2) Rahukogu olevat oma otsuse põhistes vaikides mööda läinud edasikaebuses toodud väidetest, nimelt, et tema ja Sadde vahel valitseb puht-tsiviilvahekord ja süüdistuse tõstmise momendil oleks tsiviilnõude esitamine olnud enneaegne, sest esimene maksutähtaeg ei olnud veel möödunud; 3) tunn. Rudolf Rimmelg olevat seadusevastaselt ette kutsumata jäetud; 4) Rahukogu olevat tsiviilnõudja kaebuse rahuldamisega maksvat seadust lausa rikkunud.

Riigikohus leiab, et Tartu-Võru Rahukogu, arutades käesolevat asja August Kondi ja tsiviilnõudja Sadde' voliniku vann. adv. Olesk'i edasikaebustel, piirdub oma otsuse motiives järgmiste lausetega „Rahukogu leidis, et tunnistaja Oskar Kama seletustega asjaolud süüaluse kasuks muutunud ei ole, mispärast August Kondi edasikaebus tuleb jätta tagajärjeta. Mis puutub kahjusaaja voliniku vann. adv. Lui Olesk'i edasikaebusse, siis rahukogu leiab, et see tuleb rahuldada, ühinedes apellaatori väidetega...“ Tähendab, rahukogu on ühinenud apellaatori väidetega, et BES § 923 kui vanem seadus on muudetud noorema seadusega Kr. Kp. S. §§ 126 ja 177, ning on sellepärast tühistanud rahukohtuniku otsuse selles osas, mille

järgi kahjusaaja Julius Sadde' kasuks nelisada viiskümmend krooni on välja mõistetud August Kondilt, ja otsustanud Hilda Silmus'ele hoiule antud mööblid Julius Sadde'le välja anda.

BES § 923 on Põhiseaduse § 4 järgi veel praegu maksev Eesti Vabariigis ega seisa vastuolus Kr. Kp. S. § 126-ga, sest BES § 923 kaitseb kolmandaid isikuid, kes omandavad vallasvara *bona fide* isiku käest, kellele see vallasvara oli kätte läinud omanikult viimase vabal tahtmisel ja nõusolekul. Kui rahukogu ühines rahukohtuniku otsusega selles mõttes, et August Kont on omandanud temale Sadde poolt üüritatud mööblid, siis oleks ta pidanud talitama tsiviilnõude suhtes BES § 923 järgi. Talitades aga teisiti, rahukogu on endaga vastuollu sattunud. On täiesti õige, et rahukogu on ignoreerinud August Kondi edasikaebuses esitatud väiteid, nimelt et üürileping on ainult selleks tehtud, et Sadde'lt ostetud mööbleid oma võlausaldajate eest kaitsta, et nad ei saaks aresti panna mööblitele. Kogu mööbligarnituur olevat ostetud 750 krooni eest, millest tema otsekohe 260 kr. ära tasus, kuna üle jäänud osa pidi makstama nelja kuu pärast, ning kahjusaajal ei olnud õigust enne tähtaja möödumist temalt raha nõuda, kuid kahjusaaja on kohe hakanud nõudma raha või mööblit. Siin oleks rahukogu pidanud kaalumisele võtma küsimuse, missugune vahekord tegelikult on olemas Tartus elutseva mööbliäriomaniku Julius Sadde' ning alaliselt Tallinnas elutseva August Kondi vahel, kes ilmus mingipärast Tartu ja juhuslikult restoranis Peeter Kilteriga kokku saades, lubas Kiltri juurde kaasüüriliseks tulla (Kesk tän. nr. 24, k. 4) ning saatis sinna ühe mööbligarnituuri (R. toim. 1. 27), kuid ise korterisse ei tulnud, vaid paari päeva pärast tahtis temalt raha laenata, kuid ei saanud, ja müünud siis temale mööbli.

Rahukogu ei lausu sõnagi poolte vahel sõlmitud lepingust ega arutanudki küsimust, kuidas BES vaatab fiktiivsele lepingule, ei kontrollinud edasikaebuses esitatud väiteid ega süvenenud Kondi tegevusse, et selgusele jõuda, kas on tegemist tsiviilvahekorraga, omandamisega või pettusega, sest kuriteo kvalifikatsioon on kohtu ülesanne ja sellest kvalifikatsioonist sõltub Hilda Silmusele hoiule antud mööbli saatus. Kui mööbel on kuriteo läbi Sadde' käest Kondi kätte sattunud, siis võib tarvitada Kr. Kp. S. § 126, kui ta aga seaduslikul teel läks Kondi kätte, siis tuleb käia BES § 923 järgi. Tunnistaja Rimmelg on tema ülesleidmatuse tõttu üle kuulamata jäänud. Käesoleval juhul on tegemist Kr. Kp. S. §§ 119, 130 RNS § 177 ning BES § 923 olulise rikkumisega, mis pärast kaevatud otsus ei või jääda jõusse.

Neil põhjustel ning käsitades Kr. Kp. S. § 174, Riigikohus **otsustas**: Tartu-Võru Rahukogu otsus 12. märtsist 1929. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 102.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. mail 1929. a.

Aktsiisi Peavalitsuse kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 29. jaanuarist 1929. a. Jaak Ressar'i süüd. Akts. sead. § 1113 märk. jao I järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leidis, et Aktsiisi Peavalitsuse kass. kaebus tuleb rahuldada.

Kassaator kaebab, et kohtualune olevat Akts. sead. § 1113 järgi juba kaks korda karistatud, esimest korda Viljandi-Pärnu 4. jsk. rahukohtuniku otsusega 31. oktoobrist 1922. a. ja teist korda Viljandi-Pärnu Rahukogu otsusega 2. aprillist 1924. a. Rahukogu olevat aga

käesoleval juhul rahukohtuniku poolt kohtualusele Akts. sead. § 1113 p. 3 järgi määratud arestikaristuse muutnud seepärast, nagu oleksid eelmised karistused, mis kohtualusele Akts. sead. sama artikli järgi olid määratud, aegunud. See rahukogu seisukoht ei olevat õige, sest Akts. sead. § 1139 ei olevat ette nähtud nende Akts. sead. rikkumiste aegumise tähtaega, mille möödumisel uus Aktsiisiseaduste rikkumine vabaneks kõrgendatud karistusest.

Riigikohus ühineb Aktsiisi Peavalitsuse seisukohaga ja leiab, et Akts. sead. § 1139 põhjal loetakse korduvaks Akts. sead. rikkumiseks seesugust seaduse rikkumist, mis toime pandud pärast selle kohtuotsuse seadusejõusse astumist, mis tehtud Akts. sead. eelmise rikkumise puhul, kusjuures uue rikkumise toimepanemine ei ole piiratud mingisuguse tähtajaga. Seepärast Aktsiisiseaduse rikkumist korduvaks lugemisel tuleb arvestada ainult seda, kas kohtualune on enne Akts. sead. sama artikli rikkumise eest seadusejõusse astunud kohtuotsusega süüdi mõisterud või mitte, kuna endiste rikkumiste aegumise küsimus üldse üles ei tõuse. Sellele seisukohale on asunud ka end. Vene Senat (nr. 27 — 1895).

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 29. jaanuarist 1929. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 103.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. mail 1929. aastal.

August Ääro' erakaebus Tartu-Võru Rahukogu esimehe määruse peale 8. märtsist 1929. a. August Ääro' süüd. RNS § 173, 174 p. 2, 175 p. 5 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et August Ääro' erakaebus tuleb tagajärjeta jätta.

August Ääro palub Tartu-Võru Rahukogu esimehe määruse 8. märtsist 1929. a. tühistada ja temale ette kirjutada kass. kaebus ühes 10 krooni väärtuses tempelmarkidega, mis kautsjonina kass.kaebusele juurde lisatud, vastu võtta või temale võimalus anda kass. kautsjonit uuesti rahas sisse maksta, sest Rahukogul olevat oma kassa, kus kass.kaebusele juurde lisatud tempelmargid oleks võidud ilma suurema vaevata rahaks vahetada ja siis rahukogu deposiiti arvata.

Rahukogu esimehe määrusest 8. märtsist 1929. a. on näha, et August Ääro oli kass.kaebuse tähtajal posti pannud, kuid kautsjoni asemel oli ta kaebusele juurde lisanud kümne krooni eest tempelmarke. Et aga kass. kautsjon puhtas rahas, mitte aga tempelmarkides makstakse, siis saatis rahukogu esimees kass. kaebuse Äärole tagasi.

See rahukogu esimehe määrus vastab Kr. Kp. S. § 177 nõuetele (RT 21 — 1928). Seepärast leiab Riigikohus, et rahukogu esimehe määrus (8. märts. 1929. a.) muutmiseks puuduvad seaduslikud alused.

Neil põhjustel ning Kr. Kp. S. § 152 juhatusel Riigikohus **otsustas**: August Ääro' erakaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 104.

KRIMINAAL-OSAKOND.

29. mail 1929. a.

Anton Toomeli kaitsja vann. adv. A. Lepsi kass.kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 19. veebruarist 1929. a. A. Toomeli süüd. RNS § 29 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Anton Toomeli kaitsja vann. adv. Lepsi kass.kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Rakvere-Paide Rahukogu kinnitas 19. II 1929. a. Jõhvi jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Anton Toomel on süüdi tunnistatud selles, et tema loobus külakümniku kohuste täitmisest, mis Jõhvi Vallavalitsuse otsusega 3. jaanuarist 1928. a. tema kui Paju nr. 14 talukoha kasutaja peale pandi 1. I kuni 1. VI 1928. a. Vallakogukonna 1866. aasta seaduse § 18 järgi, mis praegu veel maksev. Selle süüteo eest on Anton Toomel RNS § 29 põhjal karistatud viiekümnekroonise rahatrahviga, maksujõuetuse korral aga ühekuise arestiga.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada Põhisead. §§ 8 ja 9, Kr. Kp. S. § 119 ja Politsei korralduse seaduse (RT 4/5 — 1920) rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Rahukogu põhjendus „et kuigi külakümnikudel on ära langenud politsei funktsioonid, siis neil olevat veel järele jäänud mingid käskjala funktsioonid”, ei olevat õige, sest Vallakogukonna 1866. a. seaduses on külakümnikude kohta ette nähtud ainult politseilised funktsioonid, mis on ära langenud Politsei korralduse seaduse maksmahakkamisega, nii et tuleb terve see külakümnikude instituut olematuks lugeda (vaata Riigikohtu adm. os. t. nr. 259 I — 1925. a.), 2) kui aga seda instituuti üldse olemas ei ole, siis ei või ka kedagi vallavalitsuse võimuga kümnikuks panna, 3) kuigi Toomel pole kaevanud selle Jõhvi valla korralduse peale, ei saa teda ometi ebaseadusliku korralduse täitmatajätmise pärast karistada, — see oleks vastuolus Põhiseaduse §§ 8 ja 9.

Riigikohus leiab, et Politseiasutuste kujundamise määruse (RT 177/178 — 1925) § 11 juurde lisatud märkusest nähtub, et vallapolitsei teotseb veel Kubermangude üldises asutusseaduses tähendatud alustel (VSK II k. 1. j. §§ 847—849) kuivõrt nad ei ole muudetud Vallanõukogude valimisseadusega (RT 26 — 1921) maksma pandud korruga. VSK II k. 1. j. § 848 räägitakse kümnikude kohta järgmist: vallavanem abidega võib mõisades, kus see tarvilikuks tunnistati, valida ühe kümniku umbes iga 8—15 talu omanikkude või rentnikkude seast (teatades sellest maakonnapolitseile) selleks, et teostada järelevalvet avaliku korra ja rahu suhtes teiste taluomanikkude, nende perekondade, sulaste ja kohtade järele, et sidet luua vallavanema abidega ja ülemuse vahel ning üldse, et vallavanema ja tema abide korraldusi täida viia. Kümniku teenistuse kestuse määrab vallavanem abidega, kuid kümnik ei ole kohustatud üle kuue kuu neid kohuseid täitma. Sedasama lausub Vallakogukonna seaduse § 18, 19 veebr. 1866. a. — Riigikogu poolt 7. XII. 1926. a. vastu võetud Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadusest (RT 97 — 1926) nähtub, et selle seaduse maksmahakkamisega on oma maksvuse kaotanud 4. apr. 1921. a. seadus Vallanõukogude valimise kohta (RT 26 — 1921). 7. XII. 1926. a. vastu võetud seaduse järgi on vallavolikogu oma võimkonna piirides määravaks asutiseks (§ 70). Tema otsustamisele käivad kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused, täidesaatvate organite valimine ja nende tegevuse järelevalve. Vallaomavalitsuste täidesaatvaks organiks on vallavalitsus, kes koosneb vallavanemast ja vähemalt kahest tema abist (§ 76). Vallavalitsuse liikmed ja vallasekretäri valib vallavolikogu (§§ 77 ja 78). Vallavalit-

suse teised ametnikud määrab ametisse ja vabastab ametist vallavalitsus (§ 79). Toodud andmetest tuleb Riigikohus otsusele, et külakümnikkude instituut seaduse põhjal kaotatud ei ole, kuigi nendel politseilised funktsioonid ei lasu, ning et kümnikud seisavad vallavanema ja tema abide käsutuses Vallakogukonna seaduse § 18 järgi. Järelikult on Jõhvi Vallavalitsuse otsus 3. jaan. 1928. a. seaduslik ja Anton Toomel pidi otsuse täitma.

Kassatsioonikaebuses tähendatud seaduste rikkumisi ei leidu.

Toodud põhjustel ning Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Anton Toomeli kaitsja vann. adv. Lepsi kassats.kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 105.

KRIMINAAL-OSAKOND.

25. septembril 1929. aastal.

Kohtupalati prokuröri vanema abi O. Ordliku kass.protest Kohtupalati otsuse peale 12. apr. 1929. a. Rudolf Mikki süüdi. NS § 236, 942 j. III järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu tunnistas Gustav Leisi süüdi kohtus valetunnistuse andmises ning Rudolf Mikki sellele Leisi avatlemises. Kuid Leisi kohta leidis rahukogu, et tema on kuriteo toime pannud vähese arusaamise tõttu vande tähtsusest ja rasketel oludel, mispärast tema kohta tarvitusele tuleb võtta NS § 942 j. 1 ja 238, ning karistas teda 1 a. vangirooduga. Rudolf Mikkile määras rahukogu karistuse NS § 942 j. III ja 236 põhjal 3½ aastat vangiroodu.

Rahukogu otsusega ei jäänud rahule Rudolf Mikk ja andis Kohtupalatile apellatsioonikaebuse. Kohtupalat tühistas R Mikki kohta rahukogu otsuse järgmistel põhjustel: rahukogu on Mikki kaassüüdlase Gustav Leisi, kes süüdistuse järgi Mikki poolt vande all valetunnistuse andmisele kihutatud pidi olema, süüdi tunnistanud süüteo, mis ette nähtud NS § 942 1. jaos ja 238. Selles osas on rahukogu otsus seadusejõusse astunud ja Kohtupalatil tuleb seda arvestada. Kui aga Rahukogu NS § 238 tarvitab, eitas tema sellega süüdlase Leisi suhtes ettekavatsust ja eelkäivat kokkulepet. Järelikult on võimatu ka kohtualust Mikki süüdi tunnistada kihutamises, kuna viimane asjaolu eeldab hädatarvilist ettekavatsust ja kokkulepet (vt. ka end. Vene Senati sel. 1871. a. nr. 813). Seepärast tuleb kohtualune R. Mikk süüdistuses NS § 942 j. 1 ja 236 järgi Kr. Kp. S. § 771 p. 1 põhjal süüteo koosseisu puudusel kohtu poolt õigeks mõista.

Riigikohtule antud kass.protestis palub Kohtupalati prokuröri van. abi O. Ordlik Kohtupalati otsuse tühistamist. Rahukogu ei olevat sugugi eitanud sideme olemasolu Mikki avatlemise ja Leisi valetunnistuse andmise vahel, seega ka ettekavatsust ja kokkulepet, vaid just vastupidi kinnitanud, et Leis andis valetunnistuse Mikki pealekäimisel tema poolt pakutud viina mõju all. Kui Kohtupalat arvab, et säärasel korral oleks tulnud ka Leisi karistada NS § 236, mitte aga NS § 238 järgi, siis ei saa see rahukogu eksitus põhjuseks olla Mikki õigeksmõistmiseks ja karistusest vabastamiseks, vaid Kohtupalat oleks pidanud piirduma ainult rahukogu tähelepanu juhtimisega sellele. Teiseks ei kõrvalda NS § 238 tarvitamine isenesest veel kokkuleppe võimalust avatleja ja valetunnistaja vahel, sest nimetatud § käsitlemisel omavad olulist tähtsust just teised asjaolud, sattumine segadusse raskete olude mõjul ja puudulik arusaamine vandest, mitte kokkulepe. Mis puutub Kohtupalati poolt tsiteeritud

Vene Senati seletusse 1871. a. nr. 813, siis ei sisaldavat see otseselt NS § 238 tõlgendamist ja seepärast ei võivat olla juhtnööriks selle § käsitlemisel.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Kohtupalati prokuröri van. abi O. Ordliku kass.protest tuleb tagajärjeta jätta.

NS jaotab valetunnistuse andmise kahte liiki: 1) ettekavatsetud (§ 236) ja 2) ettekavatsuseta (§ 238). Rahukogu on Leisi süüdi leidnud NS § 238 ette nähtud süüteo, see on, ettekavatsuseta valetunnistuse andmises, millega on eitatud, nagu Kohtupalat seda õieti esitab, Leisi suhtes ettekavatsus ja eelkäiv kokkulepe. Avatlemine või kihutamine kuriteole kuulub nende kuritegude hulka, mis toime pannakse mitme isiku poolt ettekavatsetult ja kokkuleppel (NS § 13). Seepärast on õige Kohtupalati seisukoht, et võimatu on kohtualust Mikki süüdi tunnistada avatlemises või kihutamises kuriteole, kuna viimane asjaolu eeldab ettekavatsust ja kokkulepet, mis aga rahukogu poolt seadusejõusse astunud otsusega eitatud. Endise Vene Senati sel. 1871. a. nr. 813 on Kohtupalat õieti käsitanud.

Rahukogu on küll Leisi süü kindlakstegemisel oma motiives teatavasse vastuollu sattunud, ühelt poolt eitades ettekavatsust ja kokkulepet, aga teiselt poolt nende olemasolu ette tuues, kuid kahtluse lahendab resolutsioon, milles Leisile siiski karistus NS § 238 järgi määratakse. Prokuratuur ei ole aga seda rahukogu vääratust omal ajal tähele pannud ja apellats. protesti andnud. Kohtupalat on õieti seadusejõusse astunud Rahukogu otsust arvestanud ja Mikki süüteo koosseisu puudusel õigeks mõistnud. Seepärast ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati prokuröri van. abi O. Ordliku kass.protest tagajärjeta jätta.

Nr. 106.

KRIMINAAL-OSAKOND.

23. oktoobril 1929. aastal.

Mihkel Lutsu kass.kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 19. märtsist 1929. a. M. Lutsu süüd. NS § 1483 j. II järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koe-mets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rakvere-Paide Rahukogu kinnitas Rakvere 2. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Mihkel Luts on NS § 1483 j. 2 ette nähtud süüteo süüdi mõistetud.

Riigikohtule antud kass.kaebuses palub Mihkel Luts tühistada rahukogu otsuse seletades, et rahukogu, kõrvaldades tunnistuse andmisest Johannes Lepasaare, kes erasüüdistaja poeg, olevat rikkunud Kr. Kp. S. §§ 93 ja 94; Rahukogu olevat ka kaalumata jätnud küsimuse, et tema, kaebealune, teotses enesekaitse seisukorras.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et kass.kaebus tuleb rahuldada.

Rahukogu protokollist nähtub, et kaebealune Luts on tunnistajana üles andnud erasüüdistaja poja Johannes Lepasaare ja palunud teda üle kuulata. Rahukogu tähele pannes, et Lepasaar on erakaebaja poeg ja et tema on kaebealuse poolt ema vastu üles antud, määras: Johannes Lepasaar tunnistajana käesolevas asjas üle kuulamata jätta. See rahukogu seisukoht ei ole seadusega kokkukõlas. Kr. Kp. S. § 93 on ette nähtud, kes kriminaalasjas ei või tunnistajaks olla, ning kohtukäijate poolte lapsed selles loendatud ei ole. Kr. Kp. S. § 94

jätab küll lastele õiguse loobuda tunnistuse andmisest oma vanemate vastu, kes kaebealused, kuid käesoleval korral kohtu protokollist ei nähtu, et tunn. Johannes Lepasaar seda õigust endale oleks jätnud, vaid kohus taandas tema omal algatusel. Ka BES § 210 ja selle juurde kuuluva märkuse sõnastus ei näe ette keeldu kriminaalasjus lastel olla tunnistajateks oma vanemate vastu. Kaebealuse kaitsja tõi ette asjaokud ja seletas, et kaebealune on teetsenud häda-
kaitse seisukorras. Selle asjaolu kohta on rahukogu seisukoha võtmata jätnud. Eeltoodut silmas pidades ei või rahukogu otsus Kr. Kp. S. § 94 ja 119 rikkumise pärast jõusse jääda. Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas:** Rakvere-Paide Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.
